

**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozása**

Budapest, 2010. november 4

**Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI. évfolyam 1. szám
A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
63. sz. kiadványa**

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa

**Budapest – Zürich
2011**

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 1985-ben azzal a céllal alakult, hogy elősegítse a magyar történelem kutatását.

Zürich Kanton 1986-ban az ED 16.10.86, és AFD 86/10506 számú határozattal elismerte, hogy az Egyesület svájci közérdekű intézmény, ezért adómentessé tette. Az Egyesület részére tett pénzadományt az adakozó illetékességi helyének előírásai rendjében adóelszámolásban érvényesítheti minden országban, amely a Svájci Államszövetséggel kettős adóztatás elkerülésére megállapodást kötött.

Az Egyesületet a hat világrészen élő, különböző nemzetiségű és anyanyelvű tagjai szorgalmas munkával és önzetlen adományokkal tartják fenn, mint minden tekintetben független és semleges szervezetet. Az Egyesület és a Tagok egymás nézeteit kölcsönösen tiszteletben tartják.

A rendezvény az egyesület Tudományos Tanácsa szervezésében történik, főleg szakemberek részvételével. Szakembernek számítanak mindazok, akiktől a Tudományos Tanács előadást elfogad. Az előadó és az előadás megítélésénél a Tanácsot kizárólag a rendezvényre szóló meghívóban foglalt szakmai szempontok vezetik.

A jelen könyv a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem által szervezett „Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre” témájú 2009-ben zártkörű és 2010-ben rendezett mérsékelt zártkörű összejövetel előadásait tartalmazza. Néhány előadás szövegével nem rendelkezünk, ezért kötetünkől kimaradt.

AZ EGYESÜLETET HÁROMSZOR ELŐTERJESZTETTÉK AZ EURÓPAI TANÁCS „RENÉ DESCARTES” TUDOMÁNYOS DÍJÁRA

ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

Magyar Östörténeti Találkozók Titkársága

Schweiz – 8047 Zürich, Postfach 502

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1

IBAN elektronisch: CH1309000000800362141

IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1

SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX

Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
CH-3030 Bern

Clearing Number: 09000

www.zmte.hu

zmte@freemail.hu

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület által szervezett,

***“Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak
magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az
október körüli eseményekre”***

című rendezvény előadásai és iratai

**Budapest,
2009. október 16 – 17 és
2010. november 4**

**Budapest-Zürich
2011**

Sorozatszerkesztő: Csihák György
a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Elnöke

Az előadások közlési joga a Szerző és az Egyesület közös tulajdona

A rendezvény szervezői, munkásai valamennyien ellenszolgáltatás nélkül bocsátották munkájukat a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület rendelkezésére.

Fizetségük legyen a nemzet hálája!

Ez a könyv egyenlőre csak pdf formában jelenik meg az egyesület honlapján, valamint a magyar és az EU elektronikus könyvtárában letölthetően.

Kiadványaink „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása” című történelemtanár továbbképzés tankönyvei. Alapítási engedély: T 3007301676 / 1999. Indítási engedély: T 302460-780/1999. Nyilvántartási szám: 02-0008-4. Akkreditálási szám: AL-0517.

ISBN

Rendjelek és kitüntetések képe a Bodrogi-Molnár-Zeidler „Nagy Magyar Kitüntetésekönyv” –ből vannak.

Budapest – Zürich
2011

Tartalom

		oldal
Csihák György (Zürich)	Bevezető gondolatok	7
Előadások		
Juba Ferenc† (Bécs)	Horthy Miklós	9
Gedai István (Veresegyház)	A „Horthy-korszak a Magyar Nemzeti Múzeum történeti kiállításában	21
Gedai István (Budapest)	Hóman Bálint	23
Juba Ferenc (Bécs)	A diadalmas otrantoi ütközet 80. évfordulójára	27
Radnóczy Antal (München) ismerteti Dr. Teleki Géza	A moszkvai fegyverszüneti tárgyalások	42
(Copyright 1955, Geza Teleki)		
Rihmer Aurél (Budapest)	Mi a Vitézi Rend?	55
Váralljai Csocsán Jenő (Oxford)	Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája	79
Miklauzics Isrván (Budapest)	Horthy időtálló döntései sorsfordulókon 1921-ben	128
Darai Lajos (Káplnásnyék)	Milyen kormányzónk volt vitéz nagybányai Horthy Miklós?	133
Csihák György (Zürich)	„Horthy-fasizmus”. – „Antal-demokrácia”. Történelmi párhuzam	147
Függelék		
A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Őszinte Története XXV.		154
Lázár János levele 2010. március 9.		185
Műsorfüzet		186
Előadók (aláírással)		209
Horthy Miklós hadijelentése az otrantoi csatáról		211
Horthy Miklós jelentése a k. u. k. flotta átadásáról		217
Conrad Franz nyilatkozata Horthy Miklós alkalmasságáról a Mária Terézia Rend lovagkeresztjének odaítélésére		218
Hindenburg levele Horthy Miklóshoz 1931. november 19-én		219
A Valódi Vitézi Rend		220
Levél a pápai nunciushoz		221
Meghívó 2010. november 4-i közös tanácskozásra		223
Tudományos Tanács		224
Asztaltársaságok		225
Budapesti előadások 2010		226
Szabadkai előadások 2010		227
Kiadványok		228
Acta Historica Hungarica Turiciensia – a ZMTE kiadványai		230
Infó		232

„Horthy Miklós katonája vagyok...” (Bevezető gondolatok)

Az így kezdődő dalocskát gyermekkoromban mind daloltuk – majd sokan elfelejtették. Nemrégiben írta a kormányzóhelyettes özvegye, hogy apósa holmiját valamely múzeumunkban leadta és ott feltűnt egy igen segítőkész öreg munkás. Amikor köszönte szívességét, a vén hadfi csendesen mondta: én is az ő katonája voltam.

Az Ő katonája – de még özvegye s gyermeke is – az utóbbi évtizedek rongylabdája volt. Ha ma bemegyek egy ragyogó nagy budapesti könyvpalotába, a „történelem” feliratú polcra Hitler legalább négy-öt, díszes kivitelű könyv címlapjáról néz rám dühösen. Ha Horthyval foglalkozó könyv iránt érdeklődöm, akkor tétován keresgélnek a nyilvántartásban, majd ajánlanak más boltot, ahol talán árulnak ilyesmit.

Naponta jön a hír, hogy egy nemrég épült iskola, vagy ovoda összeomlik, beszakad, életveszélyessé válik. Gróf Klébelsberg Kunó idején épült sokezer iskola máig ragyogóan áll – még az Alföld tanyavilágában is – legfeljebb ma már nem iskola működik benne.

Kötetünk anyagát adó két rendezvényünkön megkezdtük a kor tudományos feldolgozását. A második összejövetel helyi rendezését, kezdeményezésére a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre bíztuk. A kezdés előtt néhány nappal kitiltottak onnan benünket, 2010. októberében. Akkor volt éppen tízéves a kettőnk között kötött együttműködési szerződésünk. Az utolsó pillanatban új helyszínt kellett találnunk. Dolgozatukat csak egyesületünk tagjai adták le, így kötetünkben csak az szerepel.

Még mindig sok a kérdés és még mindig kevés a válasz. Legyőzöttek vagyunk és talán még mindig nem született meg a mi Münhausen bárónk, aki kiránt bennünket a mocsárból – de lovastól!

Ha Isten segít, folytatjuk munkánkat.

Budapest-Zürich, 2011. jégbontó hava.

Csihák György

Horthy Miklós bevonul Budapestre 1919. november 16-án

*„... kockáztathatunk mindent a hazáért,
de a hazát kockáztatnunk nem szabad...”*
Deák Ferenc

I. ELŐADÁSOK

Ferenc József és szárnysegédje Horthy Miklós

Horthy Miklós

Mélyentisztelt Hölgyeim és Uraim!

Magyar szeretettel üdvözlöm Önöket és köszönöm, hogy előadásomat szándékoznak meghallgatni. A cím egy név. László Gyula szerint vagy 12'000 évre visszanyúló multunk legnagyobb magyar tengerészenek a neve. Ha felütjük a mult század a negyvenes évei egyik "Magyar Tiszti Cím- és Névtára" kötetét, az első oldalán olvashatjuk: Magyarország kormányzója vitéz nagybányai Horthy Miklós, cs. és kir. kamaráss, volt cs. és kir. altengernagy, a vitézek főkapitánya, stb., és vagy hetven magasrangú kitüntetés tulajdonosa, többek között a máltai lovagrend nyekeresztjéé, amelyet a protestánsok közül csak ketten kaptak meg: ő és Vilmos császár.

Személye történelmünknek különleges alakja, a Magyarok Istenének jóvoltából rendkívüli jellemmel, hősies bátorsággal, hadvezéri tehetséggel és szerencsével megáldva és mégis sok-sok mélységesen fájdalmas emberi sorstragédiát elszenvedve. Személyéről irodalmunk legremekebb ismertetését dr. Csonkaréti Károly írta: "Horthy a tengerész" c. művében. Életművét csak úgy tudjuk megérteni, ha végigtekintünk történelmünknek az évezredek ködbevesző mélységein és megismerjük szeretett hivatásának, a tengerészetnek és ezen belül a magyar tengerészetnek a történetét. Mindezeket az ismereteket az 1945-ben bekövetkezett szovjetorosz motorizált tatárjárás és a magyarul beszélő nem magyar fullajtárjai, nemzetünk megsemmisítése érdekében elhallgatás álnok fegyverével elvonták ifjúságunk és nemzetünk tagjai elől.

Kérem, nézzék el nekem, ha néha személyes vonatkozásokkal is kell figyelmüket terhelnem, de úgy érzem, ezek feltétlenül szükségesek egy tiszta kép kialakításához.

Önök, talán sajátmagukon is észrevették, hogy a tenger szó önmagában is misztikusan lágy, érdeklődéssel vegyes érzélemmel suhan át tudatukon. Zilahy Lajos is valószínűleg ilyen belső élmény alapján írta "Két fogoly" című regényében, hogy "...aki a tengert először látja, az Istennel találkozik". A tenger emberré alakulásunk óta oly sok jót adott az emberiségnek mindmáig, hogy megérthetünk egy 19. századbeli közgazdát, aki azt mondta, hogy nemzet, amelynek nincs tengere, az Isten mostoha gyermeke. Nos, mi bizony Trianonnal valóban Isten mostoha gyermekei lettünk.

Történelmünk mutatja és ez a 19. század óta közismertté vált, hogy a magyar igen jó tengerész. Egykori haditengerészetünk főleg szláv és germán vezetősége is igen jól tudta ezt a tényt és fiainkat mindig az "igazi tengerész helyekre" osztották be. Amikor az 1918. évi tengerfosztásunk után Duna-tengeri hajóinkkal sikerült a tengerhez ismét kijutnunk, a még Fiumében végzett Dobozi Dénes kapitány állapította meg először, hogy legjobb tengerészeink a maradóország tengert soha nem látott fiaiból kerülnek ki. Erre az igazságra nemzetünk több mint ezer éve is ragyogó példákat mutat. A 10. században Amerika partjára először lépő viking, Leif Erikson nevelőapja, Tyrker – mint neve is mutatja – magyar volt. A törökök legnagyobb tengerésze Pijaléa pasa is magyar, 69 tengeri győzelme után a szultán egyik leányát adta hozzá feleségül. Vagy kétszáz éve már gyakrabban olvashattunk híres magyar tengerészekről. Velence révtengernagyja lett sepsimartosi Gyujtó Károly, akit Velece patriciusává választott. A két Gyulai Gaál már a lisszai csatában lettek híresek, Máriássyval együtt. A későbbiekben találjuk gróf Hadik Béla, Semsey és Kalmár ellentengernagyok nevét. Kereskedelmi tengerészkapitányaink sorából említjük Kompolthy Jóbot és Faragó Ödönt, akik mindketten kínai császári mandarinok lettek és Peterdy kapitányt, a magyar póstaszolgálat megeremtőjét Dél-Amerikáig. Valamennyiüket a tenger iránti olthatatlan vágy vitte a messzi vizekre.

Kárpát-medencei életünket megelőző évezredek felderítését kiváló idegen, hazai vagy külhoni történészeknek és egyéb tudósoknak, természettudósoknak köszönhetjük. Így jöttünk rá,

hogy nemzeti tudatunkat tönkretenni akaró ellenségeink által reált tukmált történelem nem felel meg a tudományos követelményeknek. Ma már tudjuk, hogy a 9. század végén a Kárpát-medencét a megmaradt avarságnak kb. 300'000, Árpád népének kb. 4-500'000 és az autochton, mindig is itt lakó, hegyeinknek-vizeinknek nevet adó őstelepes, kb. 300'000 főnyi népe lakta. Ma már nyugodtan mondhatjuk, hogy a szabírok, szittyák, hunok, avarok és magyarok vonala lényegében, formákban, sőt nyelvben is természetes ütemben fejlődő folyamatosság a Kárpát-medencében. Az említett autochton népesség, amely a Káspi-tenger nyugati oldalától kiindulva Előázsián, a Földközi-tengeren, Krétán és a Balkánon át érkezett hazánk területére, amit többek között az Erdélyben talált kykládi vitorlášhajót, a világ első ilyen képét mutató, kőbevésett lelet is tanúsít. A többiek később érkeztek a Kaukázustól északra vezető útvonalon, az Azovi- és a Fekete tenger, valamint a Duna vonalán. 395 nyarán már mindkét Pannonia a hunok uralma alatt állott és a 600-as években avar testvérnépünk megszállta Dalmáciát. Nem sokkal ezután már kardgyártó műhelyünk működött Tarcsatár néven Fiume Tersatto (ma Trsat) hegyén. Baján nagykagán idejében hajózásunk már olyan versenyt jelentett a bizánciaknak, hogy Heraklios császár (575-641) északi hazájukból odahívta a horvátokat ellensúlyozásukra. Később a két népesség egybeolvadt. Ezért írta a horvátokról a biborban született császár, hogy a horvátok nagy része avar.

Alighogy Árpád átlépte a Kárpátok vonalát, délre küldötte két vezérét. Zuárd Theszalonikiig hatolt és beolvadt népével az ottani lakósságba. Kadocsa azomban megszállta Rasciától, a mai Szerbiától az Adriáig terjedő sávot, kialakítva így az első magyar tenger melléket. Alig múlt el száz év, amikor Szent István feleségül adta testvérét Orseolo Otto velencei doge-hoz. Ekkor 1026-ban már megszállta az Adria partjának egy-két helyét. Kresimir horváth király özvegye, a "szép Ilona" a megüresedett trónt testvérenek ajánlotta fel a horváth urakkal egyetemben. Megtehették, mert akkor Horvátország ún. örökölhető királyság, "patrimonium regium" volt. Szent László elfogadta a trónt és így került hozzánk Horvátország kb. 800 évre. Dalmáciát Kálmán királyunk csatolta Magyarországhoz.

Flottája révén Velence volt az Adria ura. Dalmácia elvesztését nem tudta elviselni, hiszen a hajóhoz szükséges fát onnan szerezte be - és sok fára volt szüksége! Egy sorhajó megépítéséhez 2000 tölgyfára volt szükség! A meginduló háborúskodásnak II. Béla vetett véget 1136-ban. Mint a tengerpart őrvidekét, megteremtette hűbéres tartományunkat, a ma oly sokat szereplő Boszniát. Első hadiflottánkat IV. Béla alapította, amikor a tatárok elől menekülve Trauban (ma Trogir) élt. Utóda, Nagy Lajos, a "tengeradta király" a flottát oly erőssé szervezte, hogy azzal le tudta győzni Velencét, amely az 1358. évi szerződésben örök időre lemondott az Adria egész keleti partjáról hazánk javára. A szerződés másolata látható a komáromi (Juba Ferenc nevét viselő - Szerk.) magyar tengerészeti múzeumban. Ragusa (a mai Dubrovnik) és később Cattaro (a mai Kotor) akkor kérték a csatolást a Magyar Birodalomhoz, amit a király teljesített is. Raguzát tette meg a hajóhad kikötőjévé. Ez a flotta a várnai csata idején, 1444-ben tengerzár alatt tartotta a Dardanellákat!

Fel kell ismernünk az Árpád-háziaknak a konok, céltudatos törekvését a tenger felé. Láttuk, mennyi kiváló tengerészt adott nemzetünk a történelemnek. Feltétlenül felmerül a kérdés, hogy mi lehetett ennek az oka? Külföldi kutatók, rámutatnak, de magam is az egykori pusztai élet és a tengeri élet sok hasonlóságára gondolok. Mindkét terület embere az ismeretlen felé halad, egyetlen biztos pontja az égbolton van. Midőn azomban elolvastam a szürke lúdjaírók híressé lett Lorenz Konrád Nobel-díjas tudós megállapítását, hogy a megszerzett magatartásminták öröklődnek, rádöbbsentem, hogy a magyarság tengerész-készségének ez a nyitja. Őseink az évezredek alatt oly hosszú időt töltöttek tengerek parjain, hogy az ott megszerzett magatartásmintákat génjeik útján természetesen átörökítik. Ezért, a magyar ösztönösen jó tengerész.

Tengerpartunk birtoklásának az ozmán előnyomulás vetett véget és a terület csak részben Mária Terézia királynőnk alatt került vissza hozzánk, amikor ő Fiumét, mint a magyar Szent Korona külön testét csatolta vissza hazánkhoz. Ekkor azt is kijelentette, hogy az nem tartozik Horvátországhoz. Végül, az 1827. évi XIII. t.c. mondotta ki, hogy "...az országnak Sclavónián túli magyar tenger mellékeknek nevezett részeit Ő Szent Felsége az Ország Szent Koronájához visszacsatolja."

A napóleoni időben az 1797. évi campoformioi békében I. Ferenc a magyar király jogán visszakapta Dalmáciát, azomban - jellemzően - nem hazánkhoz, hanem az osztrák örökös tartományokhoz kebelezte be (a magyar történelemírásban ez egy furcsa kifejezés: így nevezik a Habsburgok magánbirtokait. Szerk.).

Az 1867. évi u.n. kiegyezés megoldotta az uralkodóházzal ill. az osztrák birodalmi füllel fenálló kérdéseinket. A magyar kir. kormány azomban a mindinkább pánszláv vonalra álló Horvátországgal is jó viszonyt kívánt teremteni. Létrejött a magyar-horvát kiegyezés, az 1868. évi XXXIII. t.c. Ebben Horvátországhoz tartozónak ismertünk el hét vármegyénket; külön autonómiát kapott; ha egy képviselőjük megjelent az Országgyűlésben, fel kellett húzni a horvát zászlót és költségvetéséből csak annyit volt köteles a közös költségvetésbe adni, amire nem volt szüksége!

Ebben az évben, 1868. június 18-án született meg Kenderesen, egy ősi magyar család ötödik gyermekeként Horthy Miklós. Két évvel vagyunk a Tegetthoff tengernagy győzelmével végződött, olaszok elleni lissai csata után, amidőn a Habsburg birodalom figyelme mindinkább a haditengerészet felé kezdett fordulni. A kis Miklós elemi iskoláit Debrecenben végezte. Mint alföldi gyermek, már vérében volt a lovaglás. Apja, a német nyelv elsajátítása céljából Sopronba küldte. A négy alsó gimnázium elvégzése után szüleinek bejelentette, hogy tengerész akar lenni. Ezzel óriási megütközést keltett a családban, hiszen Béla bátyja, negyedéves tengerészeti akadémista korában meghalt egy lövedék felrobbanásakor. A fiú azomban - már akkor is - kitartó volt és végülis az édesanyai szív könyörült meg rajta, mire a szigorú apa megengedte, hogy a kis Miklós beiratkozasson a fiumei cs. és kir. Haditengerészeti Akadémiába. Már a felvétel nehéz volt, az 1882. évben 612-en jelentkeztek felvételre, de ez csak 42-nek sikerült és 1886-ban ezek közül is csak 22 főt avattak kadettá!

Amikor belépett az akadémia kapuján, a kapu feletti márványtáblán olvashatta a feliratát: "A kötelesség több, mint az élet!" Ezt még sokszor látta és ez életének vezérmotívuma lett. Az akadémia négy éve alatt a nagyon gazdag tananyagot jól elsajátította, testileg is remekül fejlődött, ma úgy mondanánk, hogy kiváló sportoló lett. A vitorlás gyakorlatokon a 20-25 méter magas orom- és csúcsvitorlákon dolgozott. Egyszer valamelyik elődje a a talpalót hanyagul kötötte meg. Kioldódott - és 20 méter magasból zuhant lefelé. Hihetetlen lélekjelenléttel és ügyességgel elkapta még az egyik csigakötelet. Tenyeréről leégett a bőr, de életben maradt. Nehogy szüleit megijessze, feletteseinél könyörgése megértésre talált - szüleit nem értesítették.

Mai lakosságunknak a rendkívül nehéz tengerész életpályáról szinte semmiféle fogalma sincs. Kérem, engedjék meg, hogy a komáromi tengerészemlékmű (Juba Ferenc állíttatta, saját költségén. Szerk.) felavatásakor mondott beszédemből pár szót idézzek: "Amikor Önök hazánk rónákkal ékes, búzamezőkben gazdag földjén alkonyatkor nyugovóra térnek, gondoljanak arra, messzi kikötőkből kifutva, végtelen, távoli tengereken tengerészeink talán éppen akkor vágnak neki az éjszakának és a szolgálat megszokott ütemével viszik kitűzött céljuk felé a talpuk alatt dülöngélő, darabka, elszakadt magyar földet, hajójukat, a magyar államterület parányi részét. Jussom kérem az eszükbe, hogy amíg Önök kellemesen karbantartott munkahelyen végzik napi teendőiket, vagy szeretett otthonukban a távolbalátó szórakoztató adását élvezik, vagy az ablakon át kitekintve megállapítják, hogy az ilyen szörnyű időben a kutyát sem lehet odakint hagyni, akkor a hazától sok-sok ezer kilométerre távol, idegen csillagok alatt bőrig ázva, vagy a trópusok tikkasztó hőségében, minden emberi segítségtől elvágva, jégben, hóban, szárazföldet és az otthoni szeretetet hónapokig nem élvezve, kizárólag saját erejükre utalva teljesítik szolgálatukat tengerészeink. 'A hazának használva', ahogy azt egykori, legnagyobb tengerhajózási vállalatunknak, az 'Adria'-nak a jelszava megkívánta. A szittyák törzséből származó Anacharsis, a hét görög bölcs egyike, a kétkarú horgony és a fujtató feltalálója, már vagy kétezer éve megállapította - háromféle ember létezik: az élő, a halott és a tengerész. Utóbbiakat ő sem tudta besorolni az élők, vagy a holtak közé. Emezeké a szárazföld, amazoké a tenger és az ég. Amíg a természet erői kozmikus és kegyetlen konoksággal dörömbölnék a hajófalakon és tonnányi súlyú hullámpörölyök zúznak szét mindent, ők szolgálják hazánkat a hajózás igen jelentős hasznával. Nem egyszer azomban győz a tenger és hamvaikat a hullámtarajok porlasztják a mulandóságba. Sírjukat nem jelöli sírhalom, nevüket nem őrzi sírfelirat..."

A 19. század második felében megnyílt ennek a nehéz életpályának a lehetősége és ifjaink mintegy ősi ösztönöktől hajtva, tömegesen vándoroltak a magyar állam által óriási pénzüsszeggel támogatott egyetlen tengeri kapunk, Fiume felé. Ott működött a cs. és kir. Haditengerészeti Akadémia és a m. kir. Tengerészeti Akadémia.

Az osztrákokkal közös haditengerészetünk két vonalnak az összefonódása; a mienkről fentebb már megemlékeztünk. Az osztrákok vonala 1379 óta indult, amikor a duinoi grófok a Habsburgok hűbéresei lettek, majd amikor, 1797-ben Lombardia és Velence is Habsburg birtok lett.

A velencei-lombard tengerészet közponja Trieszt lett és Polát építették ki hadikikötőnek. A kiegyezés utáni Osztrák-Magyar Monarchia hadereje, a közös cs. és kir. hadseregből, a cs. és kir. osztrák, u.n. Landwehr-ből, a m. kir. honvédségből és a közös, u.n. cs. és kir. haditengerészetből állott. Az uralkodóra tekintettel hozzájárultunk, hogy ennek hivatalos nyelve, - mint közös haderőnek - a német nyelv legyen. Előadásunk címének és a rendelkezésünkre álló időnek is megfelelően haditengerészetünkre, annak szolgálatára - sajnos - részleteiben nem térhetünk ki. Felhívom azonban a figyelmet mai legnagyobb hajózási szakértőnknek, dr. Csonkaréti Károlynak "Horthy, a tengerész" c. könyvére, amely minden ezirányú tárgyat a legpontosabban tárgyal.

Megemlítem azonban, hogy amíg, az 1886. október 7-én avatott fiatal tengerész-kadettból Horthy sorhajóhadnagy, azaz századosi rangba lépett, a hajóraj számos hajóján, a parányi torpedóhajóktól kezdve a csatahajókig, számos különféle beosztásban teljesített szolgálatot. A Luppis fiumei sorhajóhadnagy által feltalált torpedó akkor a világ minden haditengerészetében elfogadott fegyver lett, ezért elvégezte a torpedótiszti és a bűvár tanfolyamot is. A minden tengerésztiszt számára kötelezően előírt lovastiszti tanfolyamot könnyedén végezte, hiszen kiváló lovas volt. Motoros járművek akkor még nem lévén, a szárazföldi bevetéseken minden tengerésztisztnek lovon kellett alakulatát vezetnie. Ezért jellemző, gonoszságuk mellett, hihetetlen tudatlanságukra is a későbbi propagandistáknak, a gúnyként használt "lovastengerész" kifejezés. Ezek még azt sem tudták, hogy minden tengerész hatalom, így a miénk is, külön lovastengerész alakulatokat szervezett, mint pl. a pekingi nagykövetségünk védelmért szolgáló tengerészkülönítmény.

Horthyról kialakult vélemények szerint vidám, előzékeny, szolgálatban kötelességtudó, remek szaktudású igazi tengerész volt. A hihetetlenül kemény és szigorú tengerészéletet szívvel élte meg. Vitorlás kiképzése alapján és következtében élete végéig nemcsak kedvelte, hanem eredményesen gyakorolta még a versenyvitorlázást is, de egyéb sportágakban is szintén szép eredményekre tekinthetett vissza. Élete végéig maradandó emléke volt a „Saida” vitorlás korvetten töltött behajózása. A „Saida” világkörüli utazása során a legkiválóbb lehetőségek kínálkoztak az egész világ, a legmagasabb társaság a legérdekesebb földrajzi helyek megismerésére. Calcuttában részt vett a brit alkirály díszbédjén. Közben magyar szíve nem hagyhatta ki Körösi Csoma Sándor dardzsilingi sírjának a meglátogatását. Johore szultánja fogadta kihallgatáson, Borneo és Szumatra őserdeiben vett részt vadászaton, Bangkokban a szíami király vendéglátását élvezte. A „Saida” ausztráliai útja felettébb viharosan zajlott. Hetekig nem tudtak asztalnál étkezni. Az ausztráliaiak szeretete kerpótolta valamennyiüket az elmúlt fáradalmakért. A hajón nem volt még villanyvilágítás és a gyenge jéggépben éppencsak a legfontosabb élelmiszereket lehtett hűteni. Viszont, a hajón szervezett bálók rendkívüli eseménynek számítottak és az ottani lányok elragadtatással táncoltak a fess tengerésztisztekkel, akik udvariasságukkal elbűvölték őket. Colombón, Adenen, a Szuezi-csatornán át, Kréta érintésével érkeztek haza, Polába, 1894. május 21-én. A 293 utazási nap alatt 36'315 tmf-et tettek meg, közel 60'000 kilométert.

Ezen az úton is, mint általában minden tengeri hajónkon meglátszott, hogy a személyzet a sok nélkülözés alatti együttélés, az egymásra utaltság, a veszélyek közös átélése, a kemény szolgálat következtében mintegy bajtársi egységgé kovácsolódik össze. Tagjai előtt és között csupán az egyenesség, a tisztesség, az egyáshoz való baráti hűség számított. Amikor Horthy szabadságra hazaérkezett a kenderesiek, a cselédség, a falú lakosai részére mai szóhasználattal, útjáról „élménybeszámolót” tartott. Egycsapásra meghódította valamennyiök szívét. Akkoriban az ilyesmi, hogy egy tiszt a cselédségnek beszámolót tartson, az akkor egyszerűen hallhatatlannak minősült. Az alantasok, a beosztottak és alárendeltek felé az ő részéről az együttérző, bajtársi viszony éppen a hajószolgálat miatt természetes volt. Ezért még egy osztrák és egy olasz forrás is megemlíti, hogy emberei Horthyt istenítették.

Szabadságának letöltése után Horthyt Hermann von Spaun tengernagy mellé beosztott tisztként rendelték a Tengerészeti Műszaki Bizottságba. Ott szerezte meg azt a műszaki tudást, amely nélkül egy modern hadihajó parancsnoka sem tud létezni. Tengerészetünk az elbingi Schichau hajógyárban rendelt meg két torpedóvadászt. Ellenőrzésük után ezek parancsnokaként kellett onnan a hajókat hazahoznia.

Ezen szolgálata után az öreg „Artemisia” brigg parancsnoka lett, ahol azokat a hajósinasokat kellett kiképeznie, akiket alkalmasnak találtak arra, hogy később mint altisztek szolgáljanak a flottában. Amikor a kiképzés végén I. osztályú sorhajóhadnaggyá nevezték ki, nagy meglepetésére a

delegációhoz rendelték. A delegációk mindkét birodalmi fél 60-60 képviselőjéből állottak és ők döntötték el, hogy a haditengerészet a következő évben mennyi pénzt fog kapni. Horthynak a költségvetést kellett magyarra fordítania. Itt személyesen ismerte meg mindkét birodalmi fél politikusait, a politikai veszekedések hátterét, érdekek összeütközését, a fondorlatos cseleket, stb. Ez már nem nagyon vágott egyenes jelleméhez.

Jószási Purgly Magdával 1901. július 22-én tartotta esküvőjét Aradon – házasságából négy gyermek született. A következő évben a torpedóflotilla vezetőjévé nevezték ki.

Szabadidejét jól kihasználva egyik alapító tagja lett a cs. és kir. yachthajórajnak, amely világhírű lett. Versenyein a „Kincsem” és az „Arám” yachtjával számos díjat nyert. Az 1896. évi hadsereg-kerékpárversenyen a harmadik, - a vívóversenyen az első lett, a polai teniszbajnokságon pedig többszörös bajnok. Nevét ekkor már mindenütt jól ismerték.

A csatahajókon a torpedótámadásokat kivédeni is tudni kellett. Ezért Horthyt akkor a Habsburg csatahajóra vezényelték. Az 1903. évi törökországi zavargások miatt a Habsburg, a Wien és a Budapest csatahajót Szalonikibe küldték az ott élő honpolgáraink védelmére. Ezeknek a hajóknak a szolgálata az év végéig tartott. Ekkor a flotta élén változás történt. Báró Spaun tengernagy a költségvetés rövidre szabása miatt lemondott. Helyére gróf Montecuccoli tengernagy került. A politikai helyzet a pánszláv izgatás következtében mind izgatottabbá vált. Ekkor, 1905-ben elkészült a Monarchia büszkesége, a Sankt Georg páncélos cirkáló. Ezen teljesített szolgálatot Horthy, sőt, már előtte is végzett ott ellenőrzési munkálatot. Torpedótiszt beosztásából kiemelték és felső tüzértiszt tanfolyamra vezényelték. Ennek befejeztével a Tiger kiscirkálóból átépített Lacroma tengernagy yachtra került I. tisztként. Montecuccoli, a vastengernagy megkedvelte I. tiszjt és egy év múlva kinevezte a Taurus konstantinápolyi állomáshajó parancsnokává.

Ez a beosztás rendkívül fontos, diplomáciailag kényes, nagy körültekintést igénylő megbízatást jelentett az állandó zavargásokkal nyugtalan Törökországban. Ott minden nagyhatalom tartott u.n. állomáshajót. Ezek feladata volt, szükség esetén, ottlő állampolgáraik védelmét megvalósítani. Törökország gyengesége miatt, és az oroszok mind erősebb pánszláv támogatása következtében, a balkáni kis szláv népek balkáni szövetséget létesítettek. Bár Törökország ellen a nagyhatalmak velünk együtt ismételt flottatüntetőrendezték, ez sem használt. Mivel mindinkább megmutatkozott a veszély, hogy Szerbia megszállni készült Bosznia-Hercegovinát, a Monarchia hamarabb lépett egyet: 1908-ban bekebeleztük Bosznia-Hercegovinát. Történelmi jogon is, hiszen Nagy Lajos királyunk idején hűbéres tartományunk volt. Az oroszok felhorkantak „életterük megcsönkítése” miatt, a felháborodott szerbek üvöltöttek a Monarchia ellen. Mivel pedig a terület még alapjában Törökországhoz tartozott, azok mind ellen, ami osztrák-magyar volt, bojkottot rendeltek el. Közben Olaszország is háborúba került Törökországgal. A többiekhez hasonlóan Itália is akart gyarmatokat és Lybia néven megszállta Törökország afrikai tartományait. Ekkor, 1912-ben Albánia kikiáltotta függetlenségét. Ezzel azután a szerbek teljesen hoppon maradtak; az Adria elérése részükre füstbe ment.

Ebben a viharos időben Horthy a Taurus-szal végezte kötelezően előírt látogatásait a török vizeken, a Duna torkolatában, a Fekete- és a Márvány-tengeren. Jelentéseit szorgalmasan küldöztette a hadügyminisztérium tengerészeti osztályának. Ezeket a helyzetleírás, az észrevételek következményeire való figyelemfelhívás miatt oly fontosnak találta a külügy is, hogy az uralkodóhoz is felterjesztette. Horthyt, 1909. január 1-vel korvettkapitánnyá léptették elő. Megbízatása lejárt. Szabadságának letöltése után, a Kiser Karl VI. páncélos cirkáló I. tisztként érte a meglepetésszerűen érkezett legfelső kézirat, amely 1909. október 20-án őt az uralkodó szárnységedjévé nevezte ki. Az uralkodó, szolgálatával megelégedve, 1911-ben már fregattkapitánnyá léptette elő. Ezt a különlegesen kitüntetett, rendkívül fontos, részére a diplomácia, az udvari élet, a politikai „boszorkánykonyha” megismerése által tanulságos szolgálatát 1914. május 1-ig teljesítette. Ebbeli kiválóságának a legjobb bizonyítéka, hogy ez év január 20-án előléptették sörhajókapitánnyá. Végre szabadságra mehetett.

Szabadsága alatt, behívóparancsának vétele után átvette a Habsburgnak, a IV. csatahajóosztály lobogóshajójának a parancsnokságát.

Az 1914. június 28-án szláv szervezésre bekövetkezett merénylet, a trónörökös-pár, Ferenc Ferdinánd és felesége sarajevói meggyilkolása után, a Monarchia tovább nem tűrhette a belső szerb izgatást és bomlasztást, 1914. július 28-án megüzente – gróf Tisza István magyar kir. miniszterelnök tiltakozásával – Szerbiának a háborút. Július 29-én 02 óra 20 perckor a háború első

lövését a Temes monitor adta le Belgrádra. Olaszország bejelentette semlegeségét. Emiatt, a hármasszövetség tengerészeti tervei semmivé lettek. Tengerészetünk új feladata, a kb. 2'000 km hosszú partvonalunk és a szigetek kb. 4'000 km hosszú partjainak megvédeése, balkáni és az olasz fronton harcoló hadseregünk ellátása és segítése, a Szövetségesek montenegrói ellátásának megakadályozása és vizeinkre hatoló minden ellenséges hajó megsemmisítése lett.

Az angol páncélos cirkálókkal megerősített adriai francia hajóraj többször megkísérelte a behatolást Cattaroba, de sikertelenül. A mienkénél kétszeresen erősebb olasz hadiflotta ekkor még nem is jelentkezett a mi vizeinken. December 20-án a polai hadikikötőbe kísérelte meg a behatolást a francia Curie tengeralattjáró, de a Turul és a Satelit rombolónk tüzében elsüllyedt. Kiemelve, U-14 szám alatt besorolták haditengerészetünkbe. A Szigetvár cirkáló, a Zenta kiscirkáló, az Uskok romboló és a 72. sz. torpedónaszád a montenegrói Antivarit lőtte. Ez volt a flotta első hadieseménye. Montenegro tengerzárát bejelentés után a Zenta kiscirkáló és az Ulan romboló valósította meg. Eközben a két angol cirkálóval megerősített francia adriai flotta körülvette a két hajót. Az Ulan – sebességének hála – ki tudott törni a gyűrűből. A hajmeresztő túlerő ösztüztében, a tüzet az utolsó pillanatig viszonzva, lengő lobogókkal elsüllyedt a Zenta, magával víve a mélybe Zenta város selyem díszlobogóját. A „hős” ellenség a hajótöröttet a vízben hagyva elpöfögött. A szegények öt óra úszás után, augusztus 16-án érték el a montenegrói partot. Ott a szlávok szuronyokkal tartották őket távol a parttól. Végre, cetinjei utasítására engedték a szerencsétleneket partralépni. Hadifogságukból csak 1917-ben szabadultak. A franciák októberben megszállták Pelagossa és Lissa szigetét, ahol csak egy-egy világító-toronyőr tartózkodott családjával. A glorie dicső fiai, miután a nyomorultaknak még a tyúkjait is elvitték, elvonultak. December 21-én U-12 sz. tengeralattjárónk a kőszegi kadettiskolában járt Lerch Egon sorhajóhadnagy parancsnokságával megtorpedózta a Jean Bart francia lobogóshajót. Az súlyos sérüléseivel még éppen el tudta érni támaszpontját. Az esemény megtörte a francia flotta sebezhetetlenségének a hitét. A franciák nem is vezényeltek többé csatahajót az Adriára. Jól mondta egy brit tengerészeti attasé: „Az osztrák-magyar flotta kicsiny ugyan és más flották fölényben vannak vele szemben, de egyik sem hasonlítható hozzá a holt anyag minősége és a tiszték meg a legénység kiválósága tekintetében.”

Horthy a Habsburgon türelmetlenül várta, hogy cselekedhessék. Haus tengernagy megállapítása szerint Horthy rátermett, ügyes alkalmas tiszt és mindig szerencsés. Ezért neki adta a vadonatúj Novara gyorscirkálót. Ezt 30'000 lóerős gépei közel 60 km-es óránkénti sebességgel (30 tmf-el) tudták vinni. 9 db 10 cm. kaliberű ágyút hordott ez a fiúmei Danubius gyárban készült magyar remekmű.

1915 februárjától angol és francia csatahajók támadták meg a Dardanellákat. A Dardanellák európai partján, a Gallipoli félszigeten partraszállt ausztráliai erőkkel együtt akartak áthatolni a Fekete-tengerre és az oroszokkal kezdet fogva a Központi Hatalmakat, bennünket halálos ölelésbe szorítani. Az erődöket a Rákóczi emigráció tüzértábornoka, Tóth Ferenc azomban egykoron olyan remekül építette meg, hogy az ausztrálok beletörték a bicskájukat. A németek tengeralattjárókat küldtek Polába, hogy a Dardanellákhoz menjenek. Az egyiket, az U-8-at – üzemanyagmegtakarítása érdekében – Horthynak kellett vontatnia az otrantoi záron át Kephallonia görög szigetéig. Eközben U-5 tengeralattjárónk a szorosban megtorpedózta a Leon Gambetta francia páncélos cirkálót, Senet tengernagy lobogóshajóját, amely két perc alatt elsüllyedt. A franciák ezért nagy egységeiket a szorosnak csak a közelében hagyták. Horthy feladata már csak azért is rendkívüli tudást, körültekintő felismerést, pillanatnyi helyes döntést kívánt. Mint minden jó hadvezér, útját gondosan megtervezte. Az ősi magyar hadviselés szellemében cselelt is alkalmazott: a Novarát vitorlavásznakkal tehergőzösnek álcázta. Sikertelenül is vontájával a zár egyik nyílásán észrevétlenül áthaladnia, Kephallonia-nál elengedte az U-8-at. Horthyt visszafelé útján ellenséges egységek észrevették. Ekkor álcázását ledobta, a hadilobogót felvonta és lerázta magáról üldözőit. Befutott Cattaroba. A német tengeralattjárók pedig május 27-én elsüllyesztették a Trimuphy és a Majestic brit csatahajót. Az oroszokkal való kézfogásuk ezáltal füstbe ment. Horthy rámenős, igazi huszáros eredményes tettéért a III. oszt. katonai érdemkeresztet, a németektől pedig az I. és II. osztályú vaskeresztet kapta.

Olaszország 1915. május 23-án megüzente Ausztria-Magyarországnak a háborút. A hadüzenet átvétele után Haus tengernagy fűttette a kazánokat és háromóra múlva szinte egész hajóhadunk völgiglőtte az olasz adriai partokat Velencétől Barlettáig, mérhetetlen pusztítást okozva minden kikötőben, erődben, útban, vasúti hálózatban stb. Ezáltal két hetet késett az olasz felvonulás a frontra. Horthy feladatául kapta, hogy Porto Corsinit és erődeit semmisítse meg a Scharfschütze

rombolóval együttműködve. A romboló farral futott be a várost a tengerrel összekötő szűk csatornába. Szinte az egész kikötőt szötlötték. Amikor az olasz útegek a romboló ellen hatásos tüzelésbe kezdtek, Horthy beavatkozott a Novarval, hogy a tüzet magára vonja és az útegeket szétlőtte. A romboló ki tudott futni a csatornából és a kapott parancsnak megfelelően hazatértek Polába.

Horthy következő vállalkozása 1915. december 5-én San Giovanni di Medua ellen irányult. Ezen a kikötőn át látták el a Szövetségesek Montenegrot utánpótlással. Szokása szerint, a kazánok fűtésének az elrendelése után senkit nem engedett többé a partra lépni. Jól ismerte a szláv legénység áruházi hajlandóságát. A Novara, a Huszár, a Pandur, a Turul és a Warasdiner rombolóval, valamint a 61, 66 és 67 sz. torpedónaszáddal futott ki. Kifutás előtt jó kosztot adott az embereknek, és hogy az akció kezdetéig nyugodtan tudjanak aludni, minden szállásba riasztócsengőt szereltetett. Ezeket gombnyomással lehetett bekapcsolni az akció kezdetén. Gondoskodása az embereiről közismert volt, szakmunkák is többször írták, hogy az emberei rajongtak érte. San Giovanni di Medua kikötőjében elsőül figyelmeztető lövést adott le, hogy a kikötői emberek el tudjanak menekülni, ezután pedig - bár ellenséges tűzben - tüzérségi tűzzel megsemmisítette az ottlévő összes hajót és kikötői berendezést. A rombolók ezalatt a hegyi útegeket hallgattatták el. Hazafelé menet a Warasdiner ágyútűzzel elpusztította a Fresnel francia tengeralattjárót. Hansa tengernagy jelentésében kiemelte, hogy az akció nagyban hozzájárult Montenegro fegyverletételéhez, mert a támadásnál minden lőszerük elpusztult. Horthyt kitüntették a Lipót-rend hadiékítményes lovagkeresztjével.

Az állandó, nagyfokú igénybevétel annyira megerőltette a Novara gépeit, hogy a hajót javításba kellett vinni. Mint a jó gazda, a javítást Horthy személyesen ellenőrizte. Ezenközben Németország megkísérelte a behozatalra szoruló Nagybritannia kiegészítését tengeralattjárókkal. Az odaigyekvő hajókat megállították és ha dugárút vittek, a nemzetközi tengerjogi zsákmányszabályzat szerint a hajót elvették. Az angolok erre kereskedelmi hajóikat álnok módon ágyúkkal szerelték fel. Amikor azután egy tengeralattjáró igazoltatni akarta a hajót, az álcázást ledobták és a tengeralattjárót ágyútűzzel elsüllyesztették. Jellemének megfelelően ezt az erkölcstelen eljárást még az USA is helyesnek ismerte el, ezáltal pedig a jogos zsákmányszabályozás lehetetlenné vált. A németek erre 1917. februárjában a korlátlan tengeralattjáró háború bevezetésével válaszoltak: minden hajót, amely Nagybritannia tartott, bárhol találtak is, figyelmeztetés nélkül elsüllyesztettek. Gróf Tisza István, mint a Szerbiának szóló hadüzenetet, ezt is ellenezte, félve az USA háborúba lépésétől. Milyen igaza volt! Ekkor az otrantoi zár jelentősége hathatósan megnőtt. Mivel Horthy a zár ellen egyedül akart ott "körülnézni", Hansa tengernagy ezt az útját szívesen engedélyezte.

Horthy a Novara-val 1916. július 9-én a zárvédő hajókat felszólította, hogy személyzetük hagyja el hajóikat. Négy felfegyverzett gőzös azonban szembeszállt. A Novara ágyúi kettőt nyomban elsüllyesztettek, kettőt pedig súlyos sérüléseivel elengedtek. A hajótöröttet, a közeli francia hajóhad életveszélyes beavatkozásával is számolva, megmentették. Az adriai brit erők parancsnoka, Kerr tengernagy azután jelentette a tengernagyi hivatalnak, hogy..." az osztrák-magyar cirkáló magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt. Ha valmelyik gőzös harcképtelenné vált, nem süllyesztették el, hanem úszni hagyták. Ez a magatartás, valóban teljes mértékben megfelel a tengerészlovagiasság tiszteletreméltó hagyományainak."

Az otrantoi zár kizárólagos feladata volt, hogy megakadályozza a tengeralattjárók kifutását a Földközi-tengerre. A zár legjobb leírását dr. Csonkaréti fentemlített könyve tartalmazza. Négy tengernagyi értekezés határozatai alapján Heneage tengernagy parancsnoksága alá helyezték a kb. 150 km. hosszú zárat, amelyet 100 horgony és 400 bója tartott. Épségére 102 hadihajó vigyázott. Itt pusztult el az U-30-as tengeralattjárónk és halt hősi halált Fáhdrik Frigyes, Tóth István Ricsóváry Sándor és Bakay Gyula - Horthy barátai. A fájdalmas esemény hatására végleg eldöntötte, hogy a zárat megsemmisíti.

Ezt a vállalkozását is maga tervezte és kezdeményezte. Hansa tengernagy a terv végrehajtására a Novara, a Saida és a Helgoland cirkálót, valamint a Csepel és a Balaton rombolót bocsátotta Horthy parancsnoksága alá. Ő kicseréltette a három cirkáló főárbócat szálarbócra. Ezáltal árnyképük az Entente legújabb cirkálóinak árnyképéhez lett hasonló. Ezt a taktikai cselt is az ősi magyar hadviselés modern, tengeri változatának tekintjük. A hajók 1917. május 14-én futottak ki Cattaroból. A felderítést végző két romboló elsüllyesztette a Borea rombolót. A cirkálók árbóc-cselük következtében észrevétlenül haladtak át a záron és délről északi irányba fordulva támadták meg a zárt. Elsüllyesztettek 14 zárgőzöst és súlyosan megrongáltak háromat. Reggel 7-kor vették fel az

érintkezést az ellenség felderítő rombolóival. Rövid tűzharc után ezek nyomdokvonalban követték a cirkálókat. Reggel 8 óra után észlelték a Darthmouth és a Bristol brit cirkáló, meg az Aquila, Antonio és Mosto kiscirkáló füstjét. Horthy ekkor egyenesen rájuk fordult és Cattaroba a megbeszélés szerint ezt táviratozta: a kifutás eredménnyel kecsegtet. Hajópontját megadta. Az ellenség 10'000 méterről megnyitotta a tüzet. Mivel a mi ágyúink ilyen messzire nem tudtak lőni, Horthy elrendelte, hogy a rombolók fejlesszenek ködöt. Ennek védelme alatt és a ködből kibújva már csak 4'500 méterre volt az ellenségtől, így ágyúival meglepetésszerű, remek találatokat ért el az ellenség hajóin. A tengeri háborúk történetében ez volt az első eset, hogy ködöt alkalmaztak. Ugyanígy az első eset volt, hogy a célbatalálás helyességét repülőink megfigyelése alapján lehetett javítani. Alfredo Acton olasz ellentengernagy lobogója a "Darthmouth"-on lengett. Az 15 cm-es ágyúival óriási fölényben volt a mi 10 cm-es ágyúinkkal szemben. Hajóink a Darthmouth tüzeben erősen szenvedtek. Egy gránát a Novara parancsnoki hídjába csapott, Szuborits Róbert korvettkapitány I. tisztet darabokra tépte. A mellette álló Horthyt súlyosan megsebesítette, akit dr. Arbaeser sorhajóorvos - amint leírta - már vértócsában fekve, eszméletlenül talált. Arca és kezei az égő löportól feketén, nadrágja rongyokká tépve égett. A gránátszilánkok mindkét alszárát szétmarcangolták. Ruhája még parázslott. Miután a magszenesedett rongyokat eltávolította, Horthy magához tért, de morfium adását nyomban elhárította. Amint mondotta: ezt még éber szemlélettel akarta végigcsinálni. Az ütközetet hordágyon vezette tovább. A tengeri hadviselés történetében csak még egy hasonló esetről tudunk: az abukiri csatában a Tonnant sorhajó parancsnoka, Dupetit Thouars hasonló súlyos sebesülés után fűrészporos hordóban vezette tovább hajóját.

A 300 fokos útiránynál folyó csata során a Novara kazánháza találatot kapott. A hajó fekve maradt. A Saida vontába vette és a Helgolanddal együtt tovább tüzelt. Amikor északról Hansa tengernagy parancsnokságával feltűnt a Sankt Georg páncélos cirkálónk, Acton tengernagy elhagyta a csatateret. Ez katonai nyelven azt jelentette, hogy Horthy háromszoros túlerő ellen tudott győzni. Vállalkozása teljes sikerrel járt: az otrantói zár megsemmisült és a tengeralattjárók szabadon futhattak ki a Földközi-tengerre. Horthy neve világszerte elismert lett. Scheer tengernagy, a világ legnagyobb tengeri csatájában, a Skagerraknál, a német erők parancsnoka mondotta: "...Horthy neve is elválaszthatatlanul összeforr Tegetthoff neve mellett az osztrák-magyar haditengerészettel." A velünk szemben mindig is ellenséges franciák haditengerészeti lapja írta: "...Horthy mesteri keze által elvitathatatlan osztrák siker..." A szovjet tengerészeti szakirodalomban az "I. világháború története" és "Flotta az I. világháborúban" - bár Horthy antibolsevista lényére tekintettel csak a tényeket - de azokat tárgyilagosan ismertette, nem úgy, mint a szovjeteket kiszolgáló hazai firkászaink.

A mind erősebbé váló szláv izgatás, a rossz táplálkozás, a mindinkább jelentkező háborús fáradtság eredményeként következett be 1918. február 1-én a szocialista vörös lobogót is mutató szláv jellegű cattaroi matrózlázadás. A Heyssler sorhajókapitány és Hansa tengernagy okos és ügyes magatartása eredményeként, amikor Seidensacher ellentengernagy parancsnoklásával Polából kifutott csatahajó osztály Cattaroba megérkezett, a lázadásnak már vége volt. A 800 lázadónak több, mint a felét Károly király nyomban szabadon bocsájtatta. Az eljárást a tengerészeti hadbíróaságtól elvette és azt a tengerparti erődök hadbíróasága elé utalta. Ennélfogva a rendkívül enyhe, összesen négy szláv halálos ítéletét Gusseck altábornagy, a parti erődök parancsnoka írta alá. Horthy február 1-én, lábadozása végén vette át Polában a Prinz Eugen csatahajó parancsnokságát. Mindebből látható az a magyarul beszélő nem magyar újságtollnokok erkölcstelenség, nagyhangú propaganda ordítózásának célja, az amúgyis teljesen tudatlan magyar tömeg elbolondítása, amellyel Horthyt, mint a cattaroi lázadókat megtizedelő véres gyilkost jellemezték.

Horthynak nem szolgált nagy öröme a parancsnoki beosztás egy lázadni készülő flotta keretében. Amint azomban megtudta, hogy hajóján 300 magyar van, biztos lett abban, hogy hajóján nem lesz baj. Váratlanul érte az 1918. február 17-én a főhadiszállásra behívó parancs. A király, Njegovan tengernagy nyugdíjazása után őt kinevezte ellentengernaggyá és a flotta parancsnokává.

Ezzel kapcsolatban beszámolhatok egy későbbi, személyes élményemről. A múlt század hetvenes éveiben, feledhetetlen rajztanárom és a Felvidék nagy festőművésze Harmos Károlynak a leányával, Mártival, férjezett Pallaynéval Grácba mentünk, unokanénjét, Kenessey Juliska nénit meglátogatni. Férje, Fiedler Paul volt haditengerészetünk legmagasabb rangú tengernagya. A két hölgy - könnyezve - Márti édesanyjáról beszélgetett, akit a nyilasok 1944. december karácsonyán a komáromi Vágduna jegén agyonlőttek. Ezután, mint tengerész kapcsolódtam az Őexcellenciájával

folyó beszélgetésbe. Ezt Mártival később jegyzőkönyvszerűen rögzítettük is. Juliska néni elmondotta, hogy Miklós (ő már csak így nevezte Horthyt) tízegynéhány tengernagyot átugró és teljesen szokatlan kinevezése után rohant hozzá. Könyörögve kérte őt, küldje férjét a királyhoz, hogy vonja vissza ezt a kinevezését. Mi - ugyanis - mondotta - jól ismertük a királyt, mert mint fiatal fiú, nyári szünidejét rendszerint nálunk töltötte. Férjemet megkértem, kísérelje meg a királyt rávenni e kinevezés visszavételére. Férjem morgott, persze a te magyarod, mondotta, de elment a királyhoz. Visszajövet számolt be eredménytelen kéréséről. A király azt mondta neki, hogy Pali bácsi, tudod jól, hogy neked megteszek, amit csak tudok. De ebben a kérdésben nem tudok segíteni. Vilmos Császár már harmadik levélben írta, hogy a német tengerészeti vezérkar határozott követelése, hogy Horthy legyen a flottaparancsnok, mint az arra legalkalmasabb személy. Miklós így kénytelen volt elvállalni a feladatot.

Horthy, ennekutánna látván azt, hogy az emberek leginkább a háború kezdete óta a kikötőben tétlenül unatkozó csatahajókon lázadoznak, elhatározta, hogy a közben ismét erősödő otrantói zárat, most már a csatahajókkal fogja megsemmisíteni, hadd ismerjék meg az emberek, amikor fülük mellett füttyül a golyó. A terv legszigorúbb titokban tartására épült. Elsőnek futott ki a lobogóját viselő Viribus Unitis a Prinz Eugen csatahajóval és a kísérő kis egységekkel. Követnie kellett őt, 24 óra múltán a második köteléknek, a Szent Istvánnal és a Tegetthoffal. A kifutáskor azonban a Szent István egyik lépcsője beleakadt a kikötőzárba, csak két óra múlva szabadult. Alig indultak el, a főgépek csapágypai melegedni kezdtek és csak 8 tmf/óra, azaz kb. 14 kilométeres óránkénti sebességgel tudtak haladni - mindez bizonyára a szláv szabotázs következményeként. Június 10-én az olasz MAS 15 sz. gyorsnaszád két torpedóval eltalálta a Szent Istvánt. 3 óra 30 perckor a kettős robbanás óriási léket ütött a gépház területén. A csatahajó jobb oldalára dőlve felborult és 6 óra 12 perckor elsüllyedt. Ekkor Horthy a Viribus Unitis kötelékkel már 120 tmf-re, kb 200 kilométerrel odébb, Slano szigeténél volt. A katasztrófát megtudva, az is világos lett előtte, hogy az eseményt már természetesen tudák az olaszok. Ezért, nehéz vívódás után, feladta a terv végrehajtását. Valamennyien visszatértek Polába.

Hadseregünk ekkor Szerbiában, Montenegróban és Albániában állott. Ellátásuk elsőrendű érdek volt. Ezért Horthy a tengeren történő utánpótlást vette kézbe, mivel arra szárazföldi lehetőség, vasút hiányában alig volt. A szállítóhajókat a kisebb hadiegységek kísérték. Azok a kísérek összesen 1700 menetet teljesítettek és hazaszállítottak többek között közel 60'000 beteget és sebesültet.

Október 27-én kikiáltották a "Szerbek, a horvátok és a szlovének királyságát", október 28-án pedig a "Csehszlovák Köztársaságot". Október 31-én az uralkodó parancsára lobogóshajójának, a Viribus Unitisnek a parancsnoki szalónjában Horthy átadta a soha le nem győzött Osztrák-Magyar Hajóhadat a Szerbek, Horvátok és Szlovének Zágrábban székelő Nemzeti Tanácsa igazolt megbízottainak, "...kifejezetten fenntartva a eddig fennállott Osztrák-Magyar Monarchia nem délszláv nemzetei számára tulajdoni igényeik érvényesítéséhez való jogukat". (Amire persze később mindenki füttyült!) Délután 4 órakor a himnusz elhangzása után utoljára bevonták a hadilobogónkat. Horthy és sok más harcedzett magyar tengerész könnyezett. Magához vette a hajó selyem díszlobogóját, parancsnoki lobogóját és Ferenc József képét, amelyet még a meghalt uralkodó adományozott a jelszavát viselő hajónak, és eltávozott. Még aznap este sürgőnyleg megkapta az uralkodótól altengernagyi kinevezését. A Birodalom összeomlásával, 50 éves korában az ő tengerész pályafutása is végetért. Hazautazott Kenderesre.

Otthon, a gyermekévek boldog világában a forradalom és a román megszállás megtették a magukét. Csak a nyomor és a romok maradtak. Egyenruháját - ahogy írta - felcserélte a gazda öltönyével. Cselédsége, emberei és a falú lakói hűséggel várták és őszinte szeretettel fogadták. Együttesen fogtak hozzá a gazdasság újjáteremtéséhez. A tényleges hatalom ekkor a Nemzeti Tanács kezében volt. A szomorú emlékü Károlyi Mihály lemondása után megkezdődött a csehek, a románok és a szerbek beözönlése az ország védtelen területére. Párizsban, 1919. február 8-án összeült a békeértekezlet. Itthon megkezdődött Kún Béla vörös rémuralma. "A terror a mi kormányzatunk legerősebb fegyvere" hirdette Szamuelyi Tibor. A rémségnek végetvetni kívánó bécsi és hazai jó magyarok kiutat kerestek a szörnyűségből. Aradon gróf Károlyi Gyula alakított ellenkormányt, de a románok bevonulása után Szegedre tette át székhelyét. Ott, felkérésre, Horthy ebben a kormányban elvállalta és átvette a hadügyi tárcát. Egy nemzeti hadsereg felállításában a román-barát franciák nem támogatták, de támogatta Lord Cunningham, Anglia ausztriai képviselője és Troubridge

tengernagy. Francia követelésre 1919. július 12-én megalakult a Pattantyus-Ábrahám Dezső kormány. Horthy a hadügyi tárcát visszaadta, de a Nemzeti Hadsereg fővezerségét megtartotta. Még hosszú idő telt el, amíg végre a Szövetségesek főmegbízottja, Sir George Clark és Troubridge tengernagy támogatásával 1919. november 16-án a Nemzeti Hadsereg élén be tudott vonulni Budapestre. Ezt a hadsereget a hálás zsidóság is pénzzel támogatta.

A következő évet a forradalom és a vörös uralom szemetjének a kitakarítása vette igénybe. A vörös terror ellensúlyozása érdekében magyarul beszélő ellenségeink már akkor elkezdtek ordítozni "fehér terror"-ról. Kun és Számuely terrorjának az ideje után természetesen voltak bosszúállók a gazemberek és cinkostársaik ellen. Pedig természetes, hogy büntetlenül mégsem lehet gyilkolni és rabolni! Csak hasonklóképpen említem, hogy pl. az 1871. évi, csak két hónapig tartó párizsi kommün után Franciaországban 17'000 embert lőttek főbe! A "fehér terror" kivizsgálására érkezett az Egyesült Államok ezredese, Horowitz Nathan, jelentésében már nem tudott kilengésekről szólni.

Huszár Károly lett a miniszterelnök 1919. november 5-én, akit a Szövetségesek nevében Sir George Clark elismert. A nemzetgyűlés 1920. február 6-án ült össze. Megállapította, hogy mivel a király uralkodói jogait nem gyakorolhatja, az államfői jogok ideiglenes gyakorlására az alkotmányban már ismert kormányzói méltóságot ismét be kell vezetni. A Nemzetgyűlés, 1920. március 1-én Horthy Miklóst kormányzóvá, azaz ideiglenes államfővé választotta.

A trianoni békeparancsot 1920. június 4-én kellett aláírnunk. Ez, minden eddigi tévedéssel szemben, hazánkat 8 részre szabdalta, neveztesen: Észak-, Kelet-, Dél- és Nyugat-Magyarországra, elrabolta a Megszentelt Korona külön testét Fiumét, a magyar-horvát tengerpartot, az Adriát és nyolcadiknak maradt az országcsont, amelyet a két háború között Csonka-Magyarországnak neveztek. Azóta azomban utasításra, Magyarországnak kell neveznünk, amelyet egy szellemes megfogalmazás szerint minden oldalról Magyarország határol. Bár nem tartozik szorosan a tárgyhoz, és erről a békeparancsról óriási irodalom jelent meg, egy-két pontját mégis meg kell említenem: mindkettő francia elmekórtani eset. Az egyik pont előírja a négy nagyhatalom és három ország által megszállott maradékszágnak, hogy "köteles függetlenségét megőrizni". A másik hasonló: Magyarországnak tilos tengeralattjárót építeni vagy megszerezni, még kereskedelmi célra sem! A harmadik: az Osztrák-Magyar Haditengerészet által a Szövetséges tengerészetben okozott károkért át kellett adnunk minden hajónkat. Ezek értéke kereken 1 millió kg színaranyat tett ki. Igen ám, de haditengerészetünkben csak 20 % volt magyar, 60 % szláv és olasz. Ezeknek kellett volna a 800'000 kg. aranyat adniok, nem nekünk. Csakhogy ezt ők kapták! Károly király megjelent 1921. május 27-én és át akarta venni a hatalmat. A győztes hatalmak főmegbízottai már február 2-án közölték, egy demarsban: nem fogják tűrni, hogy Magyarország trónjára egy Habsburg kerüljön. Ezt később, április 3-án megismételték. Az olasz-délszláv rapalloi egyezményben a két szerződő fél kötelezte magát, hogy a Habsburgok visszahelyezését az osztrák, vagy a magyar trónra rendelkezésére álló módon meg fogják akadályozni. Benes, csehlovák elnök már január 7-én kijelentette, hogy a Habsburgok visszatérése casus bellit képez. Nem jó tanácsadóira hallgatva a király október 20-án ismét az országba jött. Mivel Horthy a Nemzetgyűlés előtt esküt tett mint kormányzó, jogilag semmiképpen nem vonatkozhatott rá egy már nem létező birodalom akkori államfőjére tett eskü, már csak az alapvető jogi szabály szerint sem: a lex posterior derogat priori, azaz a későbbi törvény hatálytalanítja a korábbi. A nagyhatalmak be is avatkoztak: a Glowworm brit H.M.S. monitorral a Fekete-tengerig, onnan pedig a H.M.S. Cardiff brit cirkálóval Madeira szigetére száműzetésbe szállították a királyt, aki ott nemsokára fiatalon meghalt.

Itthon kezdett az élet normalizálódni. A büntetésünkre kiszabott kölcsönöket visszafizettük. Bevezettük a pengőt 1926-ban, az akkori világ egyik legjobb pénzét. Épült 2000 új iskola, de nem elrablott magántulajdonból! A mohácsi vész 400 éves évfordulóján, 1926-ban a kormányzó - régi horvát tengerész barátaival történt megbeszélés után - kinyújtotta békejobbát Jugoszlávia felé. Ezt azomban a franciák hamarosan meghiusították, félve attól, hogy három, ellenünk szövetkezett - Kis-Entente-nek nevezett - Jugoszlávia, Csehszlovákia és Románia szövetsége szétesik.

Itthon a megszállott területekről kirugdosott, állásnélküli tengerészek százaira, valamint arra a szörnyű helyzetre tekintettel, hogy az egyiptomi gyapotnak trieszti átrakása által felemelt ára miatt azt senki sem tudta megfizetni, egész textiliparunk állt. A kormányzó az 1933. évi koronatanácsban felvetette a tengernek a Dunán át történő elérését. Szent István csatahajónk építője Schrbert Gyula a Ganz Hajógyárban megépítette az első Duna-tengeri hajót, a Budapestet, amely 1934-ben kezdte meg közvetlen útját Budapestről Alexandriába. Ez a vállalkozás országunk legíválóbb üzeme lett,

minden hajó minden évben megkereste testvérhajóját! Az öt kis hajó az egész magyar külkereskedelm 6%-át kereste meg. A közel harminc hajóra növekedő létesítményt a MAHART magyarul beszélő nem magyar vezetősége 50 év után megszüntette és így most a Duna-tengeri hajózásunk részére illő egy millió tonnát orosz hajók szállítják. Most éppen úgy tengerészeink száza munkanélküliek, mint az első Trianon után.

Hitler 1938 márciusában bevonult Ausztriába. Ezért, legújabb páncélos cirkálójukat Tegetthoffra gondolták keresztelni. Az olaszok érzékenysége tekintetében azonban a Prinz Eugen nevet választották. Horthynak kedveskedni akartak, hogy őt megnyerjék és mivel ő volt az osztrák-magyar Prinz Eugen csatahajó parancsnoka, feleségét kérték fel keresztanyának. A keresztelő után Hitler rá akarta bíni a kormányzót, hogy támadják meg együtt Csehszlovákiát.

A kormányzó nemet mondott azzal, hogy mi gyengék vagyunk és mi csak békés revíziót akarunk. Hitlert óvta, nehogy háborút kezdjen olyanok ellen, akik mellett Anglia is ott van, mert azt elveszíti, mivel hajóhada nem elég erős. Erre Hitler kiabálni kezdett vele. Horthy ezt a hangot kikérte magának és kifelé indult. Hitler utána szaladt békíteni, de ettől kezdve utálta a kormányzót.

A Felvidék kis déli sávját 1938 novemberében és Erdély egy részét 1941-ben sikerült békésen visszakapnunk. Az 1939. szeptember 1-én meginduló második világháborúban kiváló államvezetésünknek hála, 1941. június 26-ig semlegesek tudtunk maradni. Erre az időre kiváló példák tengeri hajóink esetei. Mint kadét szolgáltam 1939 októberében a Duna gőzösön. Az Arethus a brit cirkáló a semleges lobogójú hajót görög, semleges vizeken feltartóztatta, zsákmányként tengerészkatonákkal elvitte Máltára, ott kirabolták budapesti, tehát semleges rakományát és üresen kidobtak bennünket. Kelet nevű semleges gőzsünket Indiából üresen Amerikába menet az Atlanti óceán közepén egy német tengeralattjáró feltartóztatta és elsüllyesztette, pedig előző napon felvette egy elsüllyesztett angol hajó egész személyzetét és így a 80 emberre nem voltak a hajó 30 személyt befogadó menőeszközei elégségesek. Parancsnokának kiválósága következtében tíz napi mentőcsónakutazás után mindannyian megmenekültek. Nyugat gőzsünket útközben a Timor tengeren, Yokohamából Ausztráliába menet elfogta a Kortenaer holland romboló, Surabaya-ba vitte, ahol egy japán légitámadásnál elsüllyedt, embereit pedig internálták. Tehát: nem volt ellenség, barát, vagy semleges, aki nem rúgott belénk. Mindezen események emlékei a komáromi Magyar Tengerészeti Múzeumban láthatók.

Az óriási német nyomás hatására megszületett zsidó törvény annyi kivételt tartalmazott, hogy nagy iparmágnásunk Weiss Fülöp felsőhajtott: mindig tudtam, hogy zsidó vagyok - most kiderült, hogy nem is vagyok zsidó. A nagyvilág zsidó vezetői csak arra bíztatták a kormányzót, hogy ne ingerelje Hitlert, nehogy megszállja Magyarországot. Nos, ezt a megszállást sikerült is 1944. október 15-ig kitölteni, amikor Horthyt is elfogták a németek és fogolyként Németországba vitték, fiát pedig, Miklóst a mauthauseni koncentrációs táborba. Ezekről az eseményekről a legjobb leírást adja, mint szemtanú "Az akaratlan csatlós" című könyvében John Flournoy Montgomery, aki az USA budapesti nagykövete volt 1933-tól 1941-ig.

A kormányzó már az első német megszállás után 1944 júniusában leállította a deportálásokat. Csúpan ennek, a tüneményesen bátor politikának volt köszönhető, hogy a németeknek később már nem volt elég idejük a magyar zsidóság teljes kirtására, így sokan életben maradtak. Emberi nagyságát és hálát mutató zsidók két koszorúja a kenderesi temetésen kézzelfoghatóan bizonyítja ezt, amikor a kenderesi mezőn, vagy hatvanezer magyar búcsúztatta könnyes szemmel szeretett kormányzóját és Budapesten vagy 300 magyarul beszélő nem magyar ócsárolta őt. Azok a lekiismeretlen, szemtelen tollnokok, akik a kormányzót szemtelenül fasisztának és nácinak nevezik és ontják dörgedelmes vádjaikat, ostobaságukban elfelejtik, vagy nem is veszik észre, hogy ezzel a nürnbergi törvényt is bepiszkolják mint náci barátot, pedig az ugyan nem volt válogatós és finnyás a háborús bűnösök elítélésében! A kormányzót nem mint vádlottat hallgatták ki, hanem mint tanút, nem is személyesen, hanem írásban, felmentve őt ezáltal minden piszkos vád alól! Csak a horvátból szerbbé vált Tito akarta őt kézbe kapni, hogy közismert kegyetlenségével végezzen vele, de hát a győzők ne adták ki neki Horthyt. Amint pedig azt 1945 után Nagy Ferenc miniszterelnök nyíltan közölte, Sztálin mondotta neki: hagyják már békén azt az öreg embert! Ő volt az egyetlen, aki békét kért tőlem!

A tisztánlátás érdekében fel kell említenem, hogy 1919-ben a győztes nyugati hatalmak attól féltek, hogy a magyarországi bolsevizmus könnyen áttérjedhet öhozzájuk is. Komolyan támogatták

Horthyt és a nemzeti hadsereget. Horthy az ő emberük volt. Húsz év múltán azonban fordult a kocka: ugyanezek a győző nagyhatalmak - így pl. a 42 millió lelket számláló anglikán egyház, amelynek pápája, azaz feje a brit király, szövetségesül az 56 millió legyilkolt áldozattal büszkélkedő Sztálin vezette Szovjetuniót válaasztották szövetségesül. Ekkor már nem volt jó Horthy. Ekkor, 1943-ban a canterbury érsek úr őeminenciája már Sztálin győzelméért mondott ünnepi nagymisét, amelynek során meg is áldotta a Sztálinnak küldött díszkardot! Ekkor a Szövetségesek kinyitották Európát az oroszok előtt, a pánszláv álmok megvalósítása érdekében. Persze, amikor jobban megismerték az oroszokat, látva, hogy saját vermükbe estek, most megkísérlik hogy az egykori Oszta-Magyar Monarchia helyett, valamiféle Európát kalapáljanak össze. Oroszország pedig, bár már kiásta a legyilkolt cári familiát, és bár ismét a bizánci elvett kétfejű sasos címet viseli, konok vágyát, Nagyszerbia révén az Adriához jutni, Milosevics támogatásával továbbra is megkísérli.

Horthy Miklós kormányzó Nürnbergből való elbocsátása után a portugálok jóvoltából az Atlanti óceán partján élt. A magyarok örök szégyenére kegyelemkenyérén, amelyet tiszteletreméltó, nemeslelkű személyek, egykor barátai, egykori - általa megmentett üldözöttek, tisztelői adtak össze részére.

Reméljük, hogy a tenger mellől a kenderesi kriptába hazatért tengernagynak, sokezeréves történelmünk legnagyobb tengerész hősének a tündöklő példája ifjúságunkat és nemzetünk minden tagját megalapozottabb és hűséges hazaszeretetre fogja buzdítani, magyarságtudatát hathatósan fogja megerősíteni, hogy majdan Ady Endrével elmondhassuk,

"...ha leszakad az ég is,
marad magyar mégis-mégis,
ösi, szép és rendületlen!"

A SZERKESZTŐ MEGJEGYZÉSE:

Juba Ferenc életében sokszor elmondta, hogy neki mindig idegenek parancsoltak. Szülei Erdélyből elmenekültek - de végül Csehszlovákiába kerültek, ahonnan Ő a később kommunista uralom alá jutott Magyarországra, majd pedig Ausztriába menekült.

Amíg élt, az egyetlen magyar volt, aki állam- és jogtudományi doktor, hajóorvos és tengerészkapitány volt. Dísztagja volt a nemzetközi orvostörténeti és a nemzetközi hajózástörténeti társaságnak. A valódi Vitézi Rend tiszteletbeli törzskapitánya, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület örökös díszelnökségi tagja és ausztriai elnöke volt. Szülővárosa, Komárom - mindkét mai fele - díszpolgárává avatta. Komárom Múzeuma ad otthont a Juba Ferencről elnevezett Magyar Hajózási Gyűjtemény-nek, amely őt termet megtölt a földtől a mennyezetig. Minden darabját Ő vette, noha soha gazdag ember nem volt. Komárom főterén áll a magyar tengerész emlékműve, amit Ő állíttatott saját költségén.

IV. Károly király

A „Horthy-korszak a Magyar Nemzeti Múzeum történeti kiállításában

Történelmi emlékek kiállítása a bemutatandó kor élményszerű megismertetését teszi lehetővé, a mindennapi élet tárgyai közvetlenebb bizonyítékai az adott kornak. Ám egy olyan időszakban, amikor a történelemhamisítás a politikai hatalom követelménye, különösen fontos történeti kiállítások rendezése, mert a tárgyak önmagukban bizonyítékai a bemutatandó kornak, eseményeknek, mert a tárgyak nem hazudnak, létük maga a valóság.

A Magyar Nemzeti Múzeumnak a honfoglalás 1100. évfordulójára készített, 1100 év történelmét idéző kiállítása kiemelkedő alkotások és a mindennapi élet használati tárgyai mellett a jelentős történelmi események fennmaradt tárgyi emlékeivel kívánta érzékeltetni a Kárpát-medence elmúlt 1100 évét a Magyar Királyság megalapításától (a honfoglalást és az azt követő évszázadot külön kiállítás mutatta be) 1990-ig. A kiállítás három részének megfelelően (a honfoglalástól a királyság megalapításáig, a 9-19. század, a 20. század) három alkalommal nyílt meg.

A 20. század legsúlyosabb korszaka a két világháború közötti alig több, mint két évtized, amit röviden, de találóan „Horthy-korszak”-nak is szokás mondani. A korszak kiemelt fontosságát, a tárgyszerű igényt különösen az indokolta, hogy ez a korszak volt a diktatúra támadásának, történelemhamisításának célpontja (érthető, mert belpolitikailag Horthy Miklós számolta fel a kommunista diktatúra bölcsőjének vallott 1919-es vörös terrort), így a Magyar Nemzeti Múzeum kutatóinak arra kellett vállalkozniuk, hogy elfogulatlanul, tárgyak igazmondásával próbálja meg bemutatni a történelmi valóságot; azt a valóságot, amelyet fél évszázad történelemhamisítása súlykolt a magyar társadalomba. Ennek keretében voltak – vannak – kiemelt pontok, amelyek érzékeltették e kor értékeit –és természetesen hibáit – érzékeltették a kor magyar társadalmát.

A tárgyalta kor elején elsőként rendezni kellett a Trianon-tépte, forradalom-szaggatta országot. A trianoni békediktátum elleni tiltakozás is állandóan jelen volt – hiszen mindenkinben még a néhány évvel ezelőtti Magyarország képe élt – és a kiigazításra irányuló politika mindvégig jellemezte a korszakot. Az ezzel kapcsolatos tárgyi emlékek (plakátok, zászlók, a Kárpát-medence nemzetiségeinek megoszlását mutató térkép, ezt az eszmét valló szervezetek jelvényei, stb.) azt bizonyítják, hogy ez a politika népakarat volt. (Ki ítélhette – és ki ítélheti – el ?) A rendezés Bethlen István miniszterelnök nevéhez fűződik, aki kitűnő reálpolitikus volt. (Felvételi kérelem a Népszövetségbe, Bethlen-Peyer paktum, szilárd kormánypárt, a Felsőház visszaállítása, az ország gazdasági rendbetétele, a Magyar Nemzeti Bank létrehozása, stb.). Bethlen Istvánt és intézkedéseit számtalan tárgy és egy országházi körkép idézte.

A korszak oktatási és művelődési politikája két kiváló kultúrpolitikus – Klebelsberg Kunó és Hóman Bálint – nevéhez fűződik. „A magyar hazát ma elsősorban nem a kard, hanem a kultúra tartja meg és teheti ismét naggyá” írta Klebelsberg. Iskolák százai (mintegy ötezer tanterem) alakultak, s olyan intézkedések születtek, amelyek kiterjedtek nem csak az ifjúság sokszínű és sokrétű oktatására, hanem az egészségügyére, művelésére, sportjára. A korszerű iskola- és művelődésügy eredménye lett a magyar tudományos és művészeti élet, a sporteredmények magas szintje. A nemzetközi tudományos kapcsolatokat erősítették a külföldön felállított magyar intézetek, magyar diákok és kezdő kutatók külföldi ösztöndíjai. A kiállítás iskola-, mozi- képekkel, oklevelekkel, érmekkel érzékeltette ezeket az eredményeket, egy elkülönített teremben pedig Nobel-díjasaink és egyéb nemzetközi díjasaink munkássága volt megismerhető. A kormány elismerését Corvin-lánc és –koszorú jelzi.

A korszak – nemzetközileg is jelentős – eredménye volt az 1938-as Eucharisztikus Világkongresszus. Az esemény hangsúlyozta Magyarország keresztény értékeit; a magyar püspöki kar és Pacelli bíboros (a későbbi XII. Pius pápa) megnyitója kimondta, hogy ezek az értékek elutasítják a szélsőségeket. (Hitler eltiltotta a német katolikusokat a résztvételtől.) A Világkongresszust nagyméretű tárlóban felállított oltár körül különböző nép- és egyenruha viseletbe öltöztetett bábuk képviselték. Ugyancsak jelentős ifjúsági találkozó volt a cserkész jamboree, kiemelve a cserkészet, a magyar ifjúság keresztény, nemzetközi, mégis egyúttal nemzeti értékrendjét, amelyre országhívót lehetett építeni. Ezt a szélsőségektől mentes értékrendet mutatja,

hogy a magyar főcserkész - gróf Teleki Pál, a későbbi miniszterelnök – elutasította a német Hitlerjugend és az olasz Battaga a cserkészzet jelentőségét. De mellettük megjelentek más ifjúsági és társadalmi szervezetek – MOVE, Levente, Turul, bajtársi egyesületek – jelvényei, igazolványai, Bajcsy-Zsilinszki Endrének adományozott Turul-plakett.

A kiállítás bemutatta a magyar társadalom életmódját, a mindennapi élet tárgyain keresztül, de érzékeltette a munkásság, a paraszti élet nehézségét is. Jelen volt a közbiztonság is: egy csendőregyenruha. A korszak végefelé még utoljára örömnépeket idézett a kiállítás: az 1938-1940 közötti részleges terület-visszacsatolásokat; a bevonuló magyar katonákat fogadó diadalkapú másolata, a visszacsatolási határozatok, képek.

A II. világháborút bemutató emlékek a „kényszerpályát” mutatják. Teleki intézkedései következtében Magyarország még befogadta a lengyel és a zsidó menekülteket, de Teleki öngyilkossága a sikertelenséget jelezte. A becsület és az országmentés próbálkozását mutatta Kállay Miklós miniszterelnök és Nagybaconi Nagy Vilmos hadügyminiszter tevékenysége, de ismét sikertelenség a német pártfogást élvező Nyilaskeresztes Párt előtérbe kerülése, majd hatalomba juttatása. Az ország márciusi német megszállása az ország függetlenségének elvesztését jelentette, megkezdődhetett magyar állampolgárok üldözése, a zsidók deportálása. Plakátok egyenruhák, képek, SAS-behívó, „sárga csillag”, zsidó rabruha, svéd olatlomlevél, nyilaskeresztes tárgyak mutatták, bizonyították, hogy Magyarországon nem magyar irányítás, kormányzás volt. S a vég: 1944. október 15. Horthy Miklós kormányzót és családját a németek „védőőrizetbe” vették, Németországba szállították, ahol 1945 májusában amerikai fogságba került. Horthy Miklós szerepére jellemző, hogy a nürnbergi perben csak tanúként hallgatták ki.

A korszak vezető politikusaiként Bethlen Istvánt, Klebelsberg Kunót, Hóman Bálintot, Gömbös Gyulát, Teleki Pált, Kállay Miklóst említettük, de felettük mindenkor ott állt Horthy Miklós kormányzó, aki valóban kormányozta az országot, ha néha kényszerpályán is. Végeredményben tehát valóban nevezhetjük „Horthy-korszak”-nak az 1920-1944 közötti időszakot, pontosabban 1944. március 15-ig.

Meggyőződésem, hogy a kiállítás a történelmi igazságot mutatta be a Horthy-korszak esetében is. Mint a kiállításért (is) felelős akkori főigazgató vállalom a kiállítást és az azt követő kritikát. Mert volt. Azt is elismerem, hogy egyes esetekben másként is lehetett volna eseményeket bemutatni, főleg, ha több hely lett volna. Éppen a kritizált anyagok miatt.

A kiállítás nem újkortörténeti, hanem 1000 évet bemutató. A királyság alapítása az intézményrendszerével együtt, az egész Árpád-kor, benne Szt. László, Könyves Kálmán, III. Béla, a tatárjárás és az azt követő újjáépítés egyetlen termet kapott. Ezt tekintve a 20. század nem kaphatott teremsorozatot. Ez lett volna aránytalan. A kritikák legtöbbje azomban politikai eredetű, a történelemhamisítás következményeként a Horthy-korszak elítélése. Néhány idézettel bizonyítható: „...hatalmas olajfelményeken tündököl Horthy, Bethlen, Klebelsberg, Gömbös nagysága...” A kiállítás „... bemutatja a vörösterrort, a fehérterrortól megfélemedezik, a vörösterror után rögtön a dicsőséges nemzeti újjászületés következik, a Horthy-korszak fölmagasztalása.” (Litván György, Mozgó Világ, 2003/8 10.) „A kiállítás a Horthy-korszak apológiáját nyújtja.” (Hajdú Tibor, Litván György. MTA Történelemtudományi Bizottságának 1998. január 28-i vitája.) „...elfogadható-e, hogy egy államköltségen megvalósuló tárlat azt sugallja: „Csonka-Magyarország nem ország, Horthy-Magyarország mennyország?” „...az országot háborúba vívó rendszert egy állandó kiállítás mennybe emelje?” „...nem-nem-sohás, irredenta revíziós, diadalkapus anyagoknak tömege” „...elkerülhetetlen-e, hogy az ország legtekintélyesebb múzeumának állandó kiállítása az intézmény vezetőjének politikai nézeteit tükrözze.” (A miniszterhez írt levélből.) „...a trianonos, cserkésztes, eucharisztikus kiállítás...”

Hóman Bálint

A történelem ok-okozati összefüggése ugyan nem vitatható, de az állam, a társadalom vezetőinek, meghatározó személyeinek történelemformáló, történelmet befolyásoló szerepe sem. Ezt a kettősséget példázza egyértelműen hazánk XX. századi történelme, jelen esetben a két világháború közötti időszak, amelyet gyakran – és nem ok nélkül – neveznek, nevezünk Horthy-korszaknak. Az elvesztett I. világháború és az azt követő, vörös-terrorba torkolló forradalom oka volt Trianonnak a Trianon, mint okozat ugyanakkor oka volt hazánk válsághelyzetének. A háború elvesztése a nemzetközi erőviszonyok alakulásának következtében elkerülhetetlen volt, de az vitatható, hogy a trianoni ország csonkítás mértékében szerepet játszó, Károlyi Mihály és Kun Béla–Szamuely Tibor nevével fémjelzett forradalom és vörös terror elkerülhetetlen lett volna. A valóság azonban az volt, hogy ebben a csonkított országban kellett az életet újjászervezni. Ehhez az újjászervezéshez kellett vezetés. Lett. Lett egy olyan vezetés, amelynek tagjai magyar nemzeti, keresztény értékrenddel és erkölcsessel rendelkeztek, akik – éppen ez értékrend alapján – az ország, a nemzet érdekei szerinti ténykedést tekintették céljuknak. Ennek a vezetésnek volt első embere Horthy Miklós kormányzó és olyan miniszterelnökei voltak, mint Bethlen István, Gömbös Gyula, Teleki Pál és olyan kultúrpolitikusok, mint Klebelsberg Kunó és Hóman Bálint. E két kultuszminiszternek köszönhető a magyar művelődés diadalútja

Hóman Bálint történésznek indult. Apja – Hóman Ottó – a klasszika filológia művelője volt, Hóman Bálintot, viszont a magyar nemzet történetének kutatása vonzotta, s e téren alkotott nagyot. 1903-ban érettségizett Budapesten, a mai Madách Gimnáziumban, s az érettségi után azonnal dolgozni kezdett; az Egyetemi Könyvtárban lett segédtiszt. Könyvtári munkája mellett végezte el az egyetemet, 1907-ben kapott tanári diplomát, s a rá következő évben már doktorált. Még ebben az évben, 1908-ban megjelent első jelentős tudományos munkája, a „Magyar városok az Árpádok korában”. Már ebben a korai munkájában körvonalazódik történeti szemlélete, a gazdaságtörténet elsődlegessége, amely addig nem állt a történetkutatás homlokterében. Vizsgálta városaink kialakulásának feltételeit, fejlődésünknek gazdasági alapjait. Néhány évvel később (1912-ben) jelent meg „Az első állami egyenesadó” könyve, amelyben a gazdaságtörténet pénzügyi, pénztörténeti oldalával foglalkozott. S ezt követte 1916-ban a „Magyar Pénztörténet”.

Pénztörténetünk addigi kutatói – főleg Schoenvisner, Weszerle, Rupp után Réthy László – a középkori magyar pénzeket meghatározták; amelyeknek lehetett megállapították kibocsátójukat, verésük idejét, s foglalkoztak pénzeink verőhelyeivel. Éppen a századfordulón jelent meg Réthy László, a magyar pénzek meghatározására a közgyűjteményekben ma is használatos katalógusa, a Corpus Nummorum Hungariae, amelynek első kötete (megjelent 1899-ben) az árpád házi, a második kötete (megjelent 1907-ben) az úgynevezett vegyesházi királyaink /Szapolyaival bezárólag) pénzeit írja le, azaz a leíró numizmatika (Münzgeschichte, coin-history) olyan alapja, amelyhez új eredmények – leletekben előkerülő új, addig ismeretlen típusok, vagy inkább csak változatok – ugyan jöhetnek, jönnek, de az alaprendszer fontos állomása elkészült. Elkészült az a munka, amely alapját adhatja olyan pénztörténeti munkának, amely történeti és levéltári írott forrásokkal együtt dolgozza fel a pénznek az életben, a gazdaságban betöltött szerepét, értelmezi az egyes korszakok pénztörténeti jelenségeit, pénzforgalmát, foglalkozik a pénz minőségével, annak változásának okaival, foglalkozik a pénz nyersanyagbázisával, a pénzverés folyamatával, a pénzverdékkel és adminisztrációjukkal. Azaz a leíró numizmatikát a pénz gazdaságtörténeti szerepének

története (Geldgeschichte, money-history) követheti. Ezt jelenti Hóman Bálint „Magyar Pénztörténet”-e. a magyar pénzverés kezdetétől 1325-ig, amikor Károly Róbert pénzreformja új korszakot jelent a magyar pénztörténetben.

Hóman Bálint „Magyar Pénztörténet”-e kellő hosszan foglalkozik a magyar pénzverésre ható európai pénzverési alapsúlyokkal, súlymértékekkel, a pénzlábakkal, a római és a frank pénzrendszerrel. A magyar pénzverés ismertetése magába foglalja a kezdetektől (az önálló pénzverést megelőző értékmérő, terménypénz) a korszak végéig az egyes pénzcsoportok külső (éremképek) és belső) anyagának összetétele) változását, illetve azok hátterét, a tárgyalt korszakon belül a hazánkban forgó idegen pénzek szerepét, hatását pénzverésünkre és a gazdaságunkra. Tárgyalja a pénzverési regálét, a pénzverés és pénzváltás adminisztrációját és árstatisztikai adatokat is közöl.

A középkori magyar pénztörténet másik nagy korszaka a XIV–XV.század. Ennek pénztörténeti alapja Károly Róbert pénzreformjához fűződik, amely reform egy, az egész gazdaságot átfogó új gazdaságpolitika része volt. Mind a pénzreformnak, mind az új gazdaságpolitikának leglényegesebb bázisa Magyarország aranygazdagsága volt. Az új korszak gazdaságtörténetének feldolgozása ugyancsak Hóman Bálinthoz fűződik; akadémiai székfoglalója volt az 1921-ben önálló könyvként megjelent „A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában” c. tanulmány kivonata.

Egy új gazdaságpolitikának természetesen vannak előzményei és Hóman részletesen vázolja Árpád-házi királyaink államháztartását, utal a reformsürgető jelenségekre, a XIII. századi gazdasági átalakulásokra, az ország vámrendszerére és Magyarország nemzetközi kereskedelmi kapcsolataira. Károly Róbert gazdaságpolitikájának anyagi alapja a magyar arany volt, amely Európa évi aranykitermelésének több mint 80 %-át adta. A Károly Róbert pénzreformja következtében megindult magyar aranypénzverés évszázadokra meghatározta Magyarország gazdasági kapcsolatait. Károly Róbert mind pénzügy-, mind gazdaságpolitikájának része volt a bányászattal, bányavárosokkal összefüggő politikája, a gazdaság alapjait védő törvények, mint például a bányaművelés monopóliuma, valamint adópolitikája.

Hóman Bálintnak mindkét alapvető pénz- és gazdaságtörténeti munkáját újra kiadták (1991: Magyar Pénztörténet, 2003: A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában). Pénztörténetének értékállóságát egyrészt Hóman alapossága, másrészt a leíró numizmatika feldolgozottsági szintje teszi értékelhetővé. A pénztörténetnek két forrása van: a tárgyi (leíró numizmatika által meghatározott pénzek), valamint az írott források. Új írott források előkerülésére aligha lehet számítani; a közgyűjtemények, levéltárak, egyházak, közintézmények meglévő iratait pedig Hóman felhasználta kutatásaihoz. A leíró numizmatika által katalogizált pénzekhez ugyan újabb leletek adhatnak addig ismeretlen anyagot (adnak is!), de még az alapjait módosító újabb leletek (például a nagyharsányi lelet) Hóman össz munkájának csak egy egészen kicsi részét módosította.

Hóman Bálint munkásságának a két részletesebben elemzett kötet – ha alapvetően jelentős is – csak részlete. Munkássága fő művének az 1928–1934 között megjelent „Magyar történet”-et tartják nem ok nélkül, amelynek középkori részét Hóman írta, a reneszánsz utáni fejezeteket pedig szerzőtársa, Szekfű Gyula. Hóman ebben a munkájában szintetizálta addigi tanulmányait és ez a három és negyed évszázados összefoglaló máig a legtudományosabb, legjobb, leghasználhatóbb összefoglalója történelmünknek.

Természetesen a „Magyar történet” megjelenésével nem ért véget Hóman Bálint tudományos irodalmi munkássága, bár a közélet kevesebb időt engedett erre. Egyik szerkesztője volt az „Egyetemes Történet”-nek, 1938-ban pedig Szent Istvánról jelent meg kisebb monográfiája. Utolsó munkájának az „Ősemberek – Ősmagyarok” tekinthető, amelyet jegyzetei, kéziratái alapján Szendrey Tamás és Clementin-Záhony Botond rendezett sajtó alá és 1985-ben Atlantában jelent meg, itthon pedig 2001-ben adta ki a Kairosz kiadó.

Kiváló tudós nem kerülheti el sem a közéletet, sem az elismerést. Hóman Bálint 1917-ben egyetemi tanár, 1918-ban pedig a Magyar Tudományos Akadémia és az ezzel egyenrangúnak tekinthető Szent István Akadémia tagja lett. 1925–1929 között tanszékvezető egyetemi tanár volt, de 1940-ig adott elő, tanított az egyetemen.

Sokan megkérdőjelezik annak helyességét, hogy egy kiváló tudós intézményvezető legyen és még inkább, hogy politikus, mondván, hogy a tudományos eredményei fontosabbak, értékállóbbak. De nem az a legjobb intézményvezető, aki magas fokon érti és ismeri az intézmény munkáját, feladatrendszerét? S nem jobb állami vezető, mint aki csak politikus és első sorban megválasztása érdekli?

Hóman Bálint 1922-ben a Széchenyi Könyvtár igazgatója, 1923-ban a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója lett. A korszak legfőbb, a közgyűjteményeket irányító szervezete az Országos Magyar Gyűjteményegyetem volt, amelynek Hóman tíz évig alelnöke, majd 1932-1937 között elnöke, ezt követően pedig a Gyűjteményegyetem szerepét átvevő Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának lett elnöke. A Gyűjteményegyetem, illetve a Tanács irányítása alatt álltak az országos múzeumok, valamint a Széchenyi Könyvtár és az Országos Levéltár. Így a művelődés ezen ágában elsődlegesen az országos érdekek érvényesültek a helyi érdekekkel szemben.

Hóman Bálint az I. világháború után került politika közelbe. Keresztény és nemzeti értékrendje szembeállította a Tanácsköztársasággal és a kommunistaellenes Keresztény Ligához csatlakozott. Később, mint Gömbös Gyula barátja részt vett Gömbös kormányprogramjának kidolgozásában és 1932 október 1-én vallás- és közoktatásügyi miniszter lett Gömbös Gyula kormányában. (Ugyancsak 1932-től egészen 1945-ig Székesfehérvár országgyűlési képviselője is volt.) 1942. július 3-ig folyamatosan miniszter volt. Hóman tíz éves minisztersége alatt folytatta Klebelsberg Kunó grófnak, Bethlen István gróf kormányának (1921–1931) vallási- és közoktatásügyi miniszterének kultúrpolitikáját. Főleg a közoktatás korszerűsítésével kapcsolatban terjesztett be több törvényjavaslatot, számos nép- és középiskolát építtetett, ösztöndíjjal támogatta a szegényebb sorsú tehetséges tanulókat. Jelentős sikereket ért el a kulturális külkapcsolatok, külföldi magyar intézmények, magyar ösztöndíjasok külföldi tanulmányútjainak szélesítésében. Hóman 1942. július 3-án kilépett a kormányból és nem vállalt többé miniszteri szerepet.

Hóman Bálint számtalan tudományos egyesületnek, társulatnak volt tagja, tiszteletbeli tagja, elnöke, tiszteletbeli elnöke, többek között a Történelmi, Régészeti és Művészettörténeti, Numizmatika Társulatnak. (Utóbbi a tiszteletbeli elnöki címet 1945 után sem vonta vissza; e cím birtokosaként halt meg.) Ugyancsak számtalan külföldi egyetemnek díszdoktora volt és több kormány – vatikáni, olasz, német, osztrák, lengyel, észt, finn, máltai lovagok – legmagasabb kitüntetéseit adományozták neki. Természetesen itthon is megtisztelték vele, megkapta a Magyar Érdemrend nagykeresztjét és a kulturális érdemek elismerésének csúcsát, a Corvin-láncot.

Hóman elnöke volt a Teleki Intézetnek is és hallgatólagosan támogatta az Intézetben folyó németellenes és zsidómentő tevékenységet. Hóman – egyedülként – levélben tiltakozott Edmund Veessenmayernél Magyarország német megszállása ellen. Ugyanakkor – érthetetlenül – 1944 novembere és 1945 áprilisa között tagja volt a nyilasok Törvényhozók Nemzeti Szövetségének.

Hóman Bálint 1945-ben családjával Ausztriába menekült. Itt – Badauseeben – az amerikai hadsereg letartóztatta és november 22-én, Budapesten többekkel együtt átadta az ÁVH parancsnokának, Péter Gábornak. A népbíróság Gálfalvy-tanácsa 1946. március 2-án életfogytiglani börtönre ítélte. A váci börtön hírhedten szadista őreinek kínzásai, gyógyszermegvonásai 1951. június 2-án belehalt.

Hóman Bálint életútja különösen példázza az említett értékrendet vallók sorsát: a korszak kiváló felkészültségű, legmeghatározóbb történész kutatója, akadémikus tudósa,

kiemelkedő kultúrpolitikusa, majd az 1945 utáni illegitim kommunista hatalom ítéletének következményeként a rendszer szégyenére embertelen körülmények közötti börtönhalála, jeltelen rabtemetőbe temetése (ha azt egyáltalán temetésnek lehet mondani), fél évszázad múltán pedig sokaknak ünnepélyes újratemetése. De a kommunista diktatúra szellemének továbbélése következtében személye, neve még ma sem kaphatja meg az őt megillető elismerést, tiszteletet. Csak alkotásai, a máig is alapvető tudományos munkái képezhetik – immár hivatalosan is – a valóban tudományos kutatás részét. Az alkotás így – *horribile dictu* - elszakad alkotójától, akinek neve máig sem szerepelhet a Magyar Tudományos Akadémia tagjainak sorában. Ám a vele azonos értékrendet valló történészek tiszteletadása jelen rendezvénynek is jele.

Mint az ugyancsak nemzeti és keresztény értékrendet valló, bár Hómanhoz nem mérhető történész, Hóman utódjának érzem magam. Utóda vagyok, mint numizmatikus, mint a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, mint a Magyar Numizmatikai Társulat tiszteletbeli elnöke, mint a Szent István Tudományos Akadémia rendes tagja és utóda vagyok, mint börtöntárs. Mindezek utódként hajtok fejet Hóman Bálint és emléke előtt.

Juba Ferenc (Bécs)

A diadalmas otrantói ütközet 80. évfordulójára

Magyar nemzetünk sokezeréves történetének és 1100 éves államalapításának a trianoni zsákutcába torkoló idején, 1997-ben ünnepelte egész múltjának legnagyobb, győzedelmes tengeri csatáját. Az első világháború alatt, 1917. évi május hó 15-én, legnagyobb magyar tengeri hősünknek, nagybányai Horthy Miklós cs. és kir. sorhajókapitánynak a parancsnokságával vívott - a tengeri hadviselés történetében otrantói ütközet néven ismert - diadalt. Mivel "megfogyva bár, de törve nem", még élünk, szinte természetes, hogy minden látható és nem látható (de annál jobban érzékelhető!) ellenségünk teljes erejéből megkísérelje nemzetünket vagy fizikailag, vagy egyéb módon - pl. a nemzet tagjainak az elnemzetlenítésével - eltüntetni ősi földjéről. Ennek a megsemmisítésnek az egyik legkiválóbb eszköze a nemzettudat megsemmisítése. Lenin útmutatása szerint: "Ha egy nemzetet meg akarsz semmisíteni, vedd el a tradícióját!" Ezt az elvet eddig is minden ellenségünk nagy haszonnal követte (még Lenin előtt is!) és követi. Mérheteretlenül gazdag tradíciónk tárházából annak egyes elemeit sikeresen tüntetik el, pl. a média eredményes agymosása, vagy az orosz megszállókat hünen kiszolgáló és valós történelmünket ifjúságunk előtt az iskolákban elhallgató kultúrhatalmasok. Ezek egyes esetekben a gúny eszközeivel teszik népünk fiai előtt hagyományunk értékes részeit utálatossá. Más esetekben hagyományaink egy részét ellopják és azokat arcátlanul, nagy hangon úgy kürtölik világgá, mintha az mindig is a sajátjuk lett volna. Ellenségeink remek fogása létünknek elhallgatása is. Mivel pedig az emberi gonoszságnak, de a butaságnak sincsen határa, a nagyvilág legnagyobb részének fogalma sincsen arról, hogy mi léteünk, legfeljebb bután csak feldarabolni tudnak minket. Erre az egyik legragyogóbb példa: a belga tankönyvek még nem is olyan régen tanították, hogy a "magyarok germanizált mongolok".

Talán mondani is felesleges, hogy a küldött kiigazítást még csak válasza sem méltatják.

Rövid bevezetésnek szánt mondanivalómat azért tartottam szükségesnek és fontosnak, mert "az évforduló jó előkészítése" érdekében már a múlt évben megjelent pár cikk a médiában, amelyek közül az egyik éppen legnagyobb tengeri hősünknek, Horthy Miklósnak a hősiességét igyekszik megcáfolni. Lássuk tehát a cikket és arra adandó válaszunkat, amely éppen a 80. évfordulót, annak jelentőségét, résztvevőinek hősi magatartását követendő példaként igyekszik nemzetünk tagjainak bemutatni. Reméljük, hogy a hazaszeretet, kötelességtudás és önfeláldozás példáit látva, meg fog erősödni nemzetünk fiaiban annak a tudata, hogy milyen kincset jelent minden áldozat, megpróbáltatás és szenvedés ellenére is magyarnak lenni.

Az inkriminált cikk írója történész. Róla fel kell tennem, hogy tudja a valós történelmet. A magyarságtudat elpusztítását célzó cikk mögött tehát magyarul beszélők nemzetpusztító céljai húzódnak meg.

A "Historia" nevű történelmi folyóirat 1966. évi 8. számában "Horthy Miklós otrantói csatája" fő- és "Egy kiállítás egy képe" alcímmel a 30. és 31. oldalon egy cikk jelent meg. Ennek a lényege, hogy Ausztria-Magyarország - és így hazánk - legnagyobb tengeri hősének nem lehet helye a legnagyobb száz magyar hős között. A cikk - finomabb kivitelben - lényegében megfelel a szovjetorosz megszállás alatti szovjetbarát firkászok által írott, Horthy elleni hazug rágalmakkal tömött propagandaförmedvényeknek. Ezeknek egyetlen célja volt: legnagyobb tengeri hősünket és a német (második világháborús) megszállás alatti egyik

legeredményesebb ellenállónkat a magyarság előtt úgy lebecsmérelni, hogy Ő többé ne lehessen tiszteletre méltó hagyományunk megbecsült hőse.

Ellenségeinknek hagyományaink ellen folytatott aljas küzdelme már sok eredményt ért el. Nemzetünk imáján, himnuszunkon ifjaink egy része ma már "röhög"! Nyelvünk fokozatosan romlik. Az ikes igeragozást már hivatalos közlönyeink sem ismerik. Feladatokat, munkát már nem "elvállalunk", hanem "felvállalunk" (a "levállalunkat" még nem vezették be), bár "be" már iskolázunk, de "ki" még nem nagyon. Nyelvünk tele lett a különféle megszállók kifejezéseivel. A legtöbben nem tudtuk, hogy mi a csasztuska, meg a kulák, ahogyan ma még sokan nem tudják, hogy mi is az a software, meg penny shop és hasonló. Gyönyörű népviseletünk balkanizálódott; hiszen köztudomású volt, hogy a Balkán ott kezdődik, ahol a férfiak az inget a gatyán kívül hordják. Aki magyar (Kossuth) ruhát vesz fel, azt mint valami csodabogarat bámulják, nem úgy, mint pl. az oláhoktól megszállott Erdélyben! ahol ez természetes. Díszmagyart viselni pedig ma már szinte bűncselekménynek számít, de az egészségtelen Löwy-féle amerikai tehenésgatya, hja, az mán' döfi! Mindez - sajnos - ma már szinte természetes, hiszen a szovjetorosz megszállás közel fél évszázada alatt történelmünket részben elhallgatva, részben lehazudták, míg elnyomó szláv elleneinket egekig magasztalták.

Tradíciónk legerősebb oszlopait hőseink, vértanúink alkotják. Akik az ellenséggel vívott harcok során életüket áldozták, azok a mi hősi halottaink. Akik ezekben a harcokban bátorságukkal, kiválóságukkal eredményeket értek el, azok a mi hőseink. Elért eredményeik nagyságáról kitüntetések megfelelő fokozatai láthatóan beszélnek. Ezek közül a legismertebbek a kalapos király, II. József által alapított vitézségi érem megfelelő fokozatai. Ezek tulajdonosai Ausztriában még ma is élvezik a megszerzés idejében előírt havi járandóságot. Hja, ők megbecsülik vitézeiket.

A legmagasabb hősi elismerést a Mária Terézia rend jelenti. Mindazok, akiket ezzel jutalmaztak, vitán felülálló legnagyobb hőseink. Aki pedig a mi legnagyobb hőseinket lebecsmérli, az nyilvánvalóan bizonyítja, hogy magyarul beszél, de a magyar tradíciók megsemmisítésén dolgozik. Azt hiszem célszerű itt megemlítenem, hogy a "magyar", "ki a magyar" meghatározásával már igen sokan próbálkoztak, mert az nem olyan egyszerű. Ma már könnyebb a dolgunk. Akinek Trianon fáj, az magyar. Akinek nem fáj, hát az lehet, hogy magyarul jól beszél, de semmi esetre sem lehet magyar. Végző fokon nem lehet mindenki magyar, igaz-e? Földgolyónk 1/5-e szárazföld, 4/5-e tenger. A szárazföldi embernek erről a 4/5-ről általában nincsen sok fogalma. Különösen maradék országunkban, amelytől ezer év után még a tengert is elvette Trianon. Ez a tengert és tengeri életet nem ismerés sem nem szégyen, sem nem kötelező. Ha azonban egy ilyen szárazföldi beképzelt önteltségében tengeri szakkérdésekbe bele mer szólni és abban nagyhangú kijelentéseket tenni, az nekem olybá tűnik, mint egy vidéki bábaasszony, aki kétségbe vonja, hogy pl. Teller Ede jó atomfizikus-e? Ugye, nevetséges? Ha az ilyen szaklaikusoknak még hatalma is van, károkozásuk határtalan. Az elmúlt fél évszázad elég példát adott. Egy ilyen példa tengerészetünkéből. Trianonban elvett (és a jugoszlávoknak meg olaszoknak adott) tengeri hajóink értéke kerekén egymillió kg aranyat tett ki. Ezek az államok az "emberi jogokra" tekintettel tengerészeinket kirugdosták. Ezek hazajöve a nyomorgó országban csak a munkanélküliek számát gyarapították. Textiliparunk állt, mert a trieszti átrakás miatt megnövekedett gyapotárát nem tudták megfizetni. Horthy Miklós ötletét, hogy a Dunán át jussunk ki a tengerre, kiváló hajóépítő mérnökeink (pl. a "Szent István" csatahajónkat építő Scharbert Gyula és Ferdinánd Lajos) megvalósították. A szakvilág legnagyobb csodálkozására megszülettek a Dunatengerjáró hajóink és ezzel minden idők legsikeresebb vállalkozása. Minden hajó minden évben megkereste testvérhajóját 1 200 000 pengő értékben. Ez az összeg akkor - havi á 200 pengőt számítva - hatezer (!) családnak biztosított remek megélhetést, 15 évvel Trianon után! Hatalommal rendelkező szaklaikusaink ezt a vállalkozást idegen érdekekre tekintettel

megszüntették. Tengerészeink százai munkanélküliek, vagy idegen lobogójú hajókon keresik kenyerüket, míg a Duna-tengeri forgalomba illő kb. egymilliónyi tonnát idegen, orosz hajók szállítják. Sapieni sat. Az átlagos képet ismertető parányi előszó után térjünk rá a cikk érdemi megválaszolására. A cikk úgy kezdődik, hogy Horthy Miklós életpályájának már számos mozzanata képezte viták tárgyát történészek, publicisták, politikusok és laikusok között egyaránt. Ehhez annyit mondhatunk, hogy amennyiben a "vita" azt jelenti, hogy egy megszálló hatalom oltalmának a köpönyege alatt egy magyarul beszélő nem magyar hazugságai, rágalmozásai és hasonlók ellen tisztességes, tárgyilagos történészek, személyes résztvevők stb. a tényeket állították szembe, hát bizony akkor voltak viták. Ezeknek a kezdete arra az időre nyúlik vissza, amikor Horthy kiséperte a szovjetbarát "szocialista" Tanácskormányt és embereit, - amint azt hazug módon egyes történelemkönyvek "szocialistának" mondvá állítják (19/376), holott az kimondottan bolsevista volt. Ekkor ezek méltatlankodva "fehér terror"-ról ordítottak és a nagy részük Ausztriába menekült, ahol akkor már köztársaság volt. Ott óriási propagandát fejtettek ki hazánk és Horthy ellen. Ez ott igen jó talajra talált, hiszen három megyénk (Sopron, Vas és Zala) felének Nyugat-Magyarország néven Ausztriához csatolásához ez igen jó propagandát nyújtott és tudjuk jól, hogy "az kiabál legjobban, akinek a háza ég" (28/109). Ebből kifolyólag még ma is propagandázik az osztrák média "Horthy fasizmust" és "keskenyvágányú Horthy diktátort" emlegetve volt magyar főkommunista és ávós tanácsadók tanácsai alapján. (Mondanunk sem kell, a tárgyilagos, tényeket bizonyító hozzászólásokat meg sem válaszolva.) Természetes, hogy a "vörösök kitakarításának" a helyességét messzemenően igazolta az azóta eltelt időszak. A madridi egyetemen nemrégiben lezajlott konferencia nemzetközi résztvevői megállapították, hogy míg a németországi holocaustban oly sajnálatos módon legyilkolt áldozatok száma hatmillió volt, addig a szovjetország kommunizmus által legyilkolt áldozatok száma 56 milliót tett ki!

Ami a cikkben említett "vitákat" illeti, azon sem lehet "vitatkozni", hogy a Horthyt "cattaroi gyilkos"-ként beállító írások csupán propagandarágalmak. Ugyanis: 1. Horthy akkor (még csak lábadozva) az Ö.H. "Prinz Eugen" csatahajó parancsnoka volt, és 2. a cattaroi szláv lázadás esetében a király elvette a haditengerésztől a bíraskodás jogát és azt a parti erődök parancsnokságának a hadbíróságához utalta. A szokatlanul gyenge ítékezés végén a - sajnos - csak négy halálos ítéletet éppen ezért Gusseck altábornagy, a parti erődök parancsnoka írta alá. "Szláv lázadásról" írok, mert a) azt Method Koch cs. és kir. fregattkapitány szervezte, (aki illegálisan 1917-től mint a jugoszláv nemzeti tanács honvédelmi biztosa működött) és erről 1926-ban - már mint jugoszláv kir. tengernagy - a jugoszláv tengerészet lapjában a "Pomorac"-ban beszámolt (25), b) mert a lázadók között a szlávok számaránya a flotta legénységében lévő szlávok számarányát messze felülmúlta, és c) szinte megdönthetetlenül igazolja ezt a lázadás 30. évfordulóján a Csehszlovák Antifasiszta Szövetség által 1948-ban Csehszlovákiában kibocsátott emlékérem, amelyen nem "kommunista", hanem "szláv lázadás" felirat ékeskedik. Az érmet - jellemzően - csak csehszlovákok és jugoszlávok kaphatták. Azon sem lehet persze "vitatkozni", hogy a királykérdésben a nagyhatalmak főbiztosai (Hohler brit, Fouchet francia és Da Vinci olasz) 1921. évi április hó 3-án demarsot nyújtott át a magyar kormánynak (gróf Teleki), amelyben az állott, hogy "a Habsburg családhoz tartozó bármely személy hatalomba helyezése magát a béke alapját veszélyeztetné és azt a szövetségesek sem el nem ismernék, sem el nem tűrnék... Minden felelősséget elhárítanak magukról azokért a súlyos eseményekért, amelyek bekövetkeznének, ha kívánságukat a magyar kormány nem teljesítené". (14/150). Csehszlovákia ekkor már mozgósított. Az 1920. évi november hó 12-én kötött olasz-jugoszláv rapallói egyezményben már mindkét állam megállapította közös fellépését Magyarország ellen. Megemlítendő még az is, hogy azon sem lehet "vitatkozni", hogy a magyarokkal szemben éppen nem barátságos "Lexikon des Zweiten Weltkrieges"19 szerint Horthy igyekezett a zsidók deportálását megakadályozni. Ezt helyesbítve: nem csak igyekezett, de meg is akadályozta, mert azokat

1944. évi június hó 29-én megszűntette. Ha Horthy ennél többet nem tett volna a zsidók megmentéséért, vele szemben a megmentettek részéről olyan hálának kellene megnyilatkoznia, mint amelyet azok a megmenekült és nemeslelkű zsidók mutattak, akik a "hálás zsidóság" feliratú koszorújukat helyezték el a kenderesi kriptában, amíg a holt tengernagyot vagy hatvanezer magyar búcsúztatta a kenderesi mezőn és vagy 300 magyarul beszélő nem magyar szidalmazta a budapesti Vörösmarty téren. Végül 204 azon sem lehet "vitatkozni", hogy Horthyt a németekkel szemben évek óta nyilvánított ellenszenve, ellenállása és a magyarországi zsidók védelme miatt 1945. október 15-én Skorzeny SS-ezredes foglyul ejtette, majd Németországba internálták. Reméljük, hogy ez a pár példa elegendő lesz a Horthy ellen felhozott hazug vádak megcáfolására. A tárgyilagosság értelmében azt is le kell szögeznünk, hogy az ellene irányított hazug vádak a nürnbergi törvényszék megrágalmazását is jelentik, amely bíróság Horthyt nem mint bűnöst, hanem mint tanút idézte meg, kihallgatta és elbocsátotta. Pedig erről a törvényszékről nem lehet azt állítani, hogy finnyás lett volna a háborús bűnösök elítélésében. Cikkének bevezető részében a cikkíró felteszi a kérdést, hogy "vajon Horthy Miklós az első világháborúban tengerésztisztként végrehajtott haditettei, így az otrantói ütközetben aratott győzelme elegendő alapot adnak-e ahhoz, hogy beválogassák a száz legkiemelkedőbb magyar katonahős közé, avagy nem azért került-e be a "válogatott csapatba", mert kormányzói méltósága utólag megemelte hadi érdemeinek a jelentőségét"? A "vízvezeték kapitány" és a "fehérlovas tengerész" - holott fehér ló egyáltalán nem létezik - gúnyszó is¹⁷, 2, az ilyen kifejezéseket használó (és az olvasóközönségnek a - sajnos - butaságára számító) személyek lelki képességének és lelki beállítottságának a jele, akik a magasabbrendűekkel szemben mindig is fennálló irigy dühükben mást nem tudnak produkálni, csak ilyen kiselemista mintájú gúnyolódást. Közben eszükbe sem jut, hogy ezek a megnyilatkozások butaságuk legremekebb bizonyítékai, mert elárulják: fogalmuk sincsen arról, hogy a robbanómotorok feltalálása és általános használatba vétele előtt a világ minden tengerésztisztje szárazföldi bevetés idején lovon vezette alakulatát. Persze ezek a gúnyszavak azt is világosan bizonyítják, hogy azok írói milyen mélységesen gyűlölik ezt az államot és népét, amely nekik és felmenőjüknek mesébe illő jólétet biztosított hosszú időközön át mindmáig. Lehetséges pl., hogy a "Garasország és új nemzeti hőse az admirális kormányzó (fehér lovon)" című, aláírás nélküli cikk is¹⁷ egy ilyen magyarul beszélő nem magyar gyűlöletét tükrözi - "hálául" Horthynak köszönhető életben maradásáért. Tekintettel arra, hogy a Mária Terézia rend káptalanja Horthy Miklóst a rend lovagkeresztjével tüntette ki (amely a kitüntetett kérelmére bárósággal jár, amit - jellemzően - Horthy sohasem kért!) és valaki megkérdőjelezi, hogy egy ilyen kitüntetett lehet-e hős, ez pontosan megfelel a "bábaasszonyos" kérdésnek. Bámolni való az a merészség, hogy valaki, akinek a tengeri hadviselésről még csak halvány fogalma sincsen, a "szaklaikus" magabiztosságával kételkedik abban, hogy Európa egyik legnagyobb hatalmának, Ausztria-Magyarországnak a legnagyobb hadvezéreiből, legnagyobb (és nagy részben nem magyar) hadi szakértőiből álló rendi káptalan helyesen tudott-e döntení olyan szigorú szabályzat előírásai szerint, amibe még a király sem volt jogosult beleszólni! Ez a rendi káptalan olyan szigorúsággal ítélte meg a lovagkeresztet Horthynak, hogy még az 1915. évi december hó 5-én San Giovanni di Medua kikötőjében véghezvitt haditettét is belevonta ítéletébe, kiemelve annak nagy jelentőségét a háború kimenetelére nézve, mert a kikötőben tároló és Montenegro megsegítését célzó hadianyag megsemmisítése nagyban hozzájárult Montenegro megszállásához, elfoglalásához. Mintha már előre megérezte volna a káptalan, hogy meg kell válaszolnia a 80 év múlva felvetett kérdést, hogy volt-e Horthy haditetteinek a háború kimenetelére ható jelentősége. Nos, látjuk, volt. Fentieket az írónak kellett volna tudnia, hiszen ő írta az "Európa. Historia" kiadásában 1990-ben "Emlékirataim" c. Horthy-könyvhöz a jegyzeteket! (14/361-391) Ami a kérdés másik felét illeti, arra csak azt tudjuk válaszolni, hogy aki a Horthy-kérdéssel foglalkozik, annak feltétlenül tudnia kell azt is, hogy Horthy nem azért lett hős, mert

kormányzóvá választottak, hanem azért lett kormányzó, mert hős volt. Ugyanis az inkriminált cikkben az olvasható, hogy az ütközetet csak az után értékelték nagy hadieseményként – utólag –, amikor Horthyt kormányzóvá választották. Lássuk tehát a véleményeket Horthy kormányzóvá választása előtt. Konek altengernagy szerint a zártörés nagyban hozzájárult a további tengeralattjáró sikerekhez. A diadalmas ütközet nagyban emelte az osztrák-magyar hadiflotta presztízsét. Csonkaréti összeállítása szerint az akciót számos tudományos és népszerű munkában tengerész és történész szakértők feldolgozták, értékelték és elemezték. Egyöntetű az a megállapításuk, hogy az első világháborúban az Adrián ez volt a legnagyobb jelentőségű összecsapás az antant és az osztrák-magyar haditengerészet között. Dr. Szabó Iván írja "A Tenger"-ben:

"Jelentősége - áthozva az Adria flottáira az arányokat - csak Skagerrakéval mérhető." Horthy hősiességéről és az ütközet jelentőségéről pl. az Osztrák Katonai Folyóirat írja 1967-ben: "A legnagyobb csata az Adrián az első világháború alatt" - vagy E. B. Potter és Ch. W. Nimitz (USA flottaparancsnok) írja "Tengeri hatalom. Haditengerészeti történelem" című könyvükben: "...csak május 15-én sikerült Horthy Miklós sorhajókapitánynak a "Novara", "Hélgoland" és "Saida" cirkálóval eredményesen szétzúzni..." (t.i. a zárat). (3/108, 110) Horthyról - kormányzóvá választása előtti időből - és hősiességéről még ellenfelei is dicsérően nyilatkoznak. Így pl. Guido Milanesi: "Olyan ellenfél áll velünk szemben, akinek, ha legyőzzük, rögtön kezet nyújtottunk volna..." - Rizzo olasz kir. fregattkapitány ("Szent István" csatahajónk elsüllyesztője): "...feltétlenül el kell ismerni, hogy Horthy a háború alatt izzó és értékes parancsnok volt, csodálatos energiával..." (3/110) Hasonló értelemben fejtette ki véleményét Thaon de Revel olasz kir. tengerészeti miniszter Rooseweltnak (akit akkor Wilson, mint tengerészeti államtitkárt küldött Rómába, hogy az olaszokat erélyesebb tengeri harcra buzdítsa az osztrák-magyar tengeri erők ellen): "...ráadásul van egy vakmerő parancsnokuk, aki a legváratlanabb pillanatokban kifut hajóival és megtámad bennünket. Nem, ekkora kockázatnak nem tehetjük ki flottánkat!" (23/42)

Érdekes meghallgatnunk a velünk szövetséges német haditengerészet nagyjait is. Franz von Hipper tengernagy (a német csatacirkáló flotta parancsnoka a skagerraki csatában): "Különösen kiemelkedőnek tartom a cirkálók bátor és lovagias magatartását, amikor máshonnan is fenyegetve az életben maradt ellenség megmentésére siettek..." - vagy Reinhard Scheer tengernagy (a német flotta parancsnoka a skagerraki csatában): "...Horthy nem habozott, hanem egyenesen az ellenségnek 205 tartott... ennek a tetterőnek, ennek az ügyes és semmitől vissza nem riadó tetterőnek az ellenfél nem tudott hasonló elszántságot szembeállítani... Így Horthy neve is elválaszthatatlanul összefon egy Tegetthoff neve mellett a cs. és kir. haditengerészettel..." Bár a kormányzóvá választás után, de az ütközetre vonatkozóan írja Jean Pelletier Doisy, a velünk mindig is ellenséges beállítottságú franciák tengerészeti szaklapjában a "Cols Bleus"-ban: "Acs. és kir. haditengerészet elhatároz egy akciót a zár ellen. Végrehajtja a híres nagybányai Horthy Miklós sorhajókapitány...az esemény Horthy mesteri keze által elvitathatatlan osztrák siker..."⁵ Ugyancsak az ütközetre vonatkozott Mark Kerr angol tengernagynak, az adriai brit tengeri erők parancsnokának a jelentése a brit admirális részére: "Semmi kétség sem fér hozzá, hogy az osztrák-magyar cirkálók magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt. Ha valamelyik drifter felvette a küzdelmet és vonakodott magát megadni, a cirkálók nem süllyesztették el, hanem, ha már harcképtelenné vált, úszni hagyták. Ez a magatartásuk valóban teljes mértékben megfelel a tengerészlovagiasság tiszteletre méltó régi hagyományainak." (3/96)

A cikkírónak azt is kétkedés nélkül illenék tudnia, hogy aki Ausztria-Magyarország (és így hazánk) legnagyobb hadiküttetésének a tulajdonosa, az feltétlenül az ország legnagyobb hőseinek egyike. Kormányzóvá választásának éppen hősi mivoltára tekintettel játszott Nagy-Britannia fontos szerepet. (Lásd később!) Az akkor felmerült komoly véleményeket az idő tökéletesen igazolta is. Alatta egy többpárti parlamentáris demokrácia

létesült. Akisgazdák és a szociáldemokraták helye rögzítve volt a magyar törvényhozásban. (24/45, 15/70-71.) Hiszen már 1921-ben egy megállapodás garantálta a magyar szociáldemokrata párt működését. Gróf Teleki Pál miniszterelnöksége idején (1920-21 és 1939-41) pedig a fajvédő csoportok ki lettek zárva és Szálasi Ferenc, a Magyar Nemzeti Szocialista, később Nyilaskeresztes Párt vezetője pedig többszörösen börtönbe is került. Az 1920. október 23-án Magyarországra érkezett Sir George Clerk brit diplomata, aki a győztes hatalmak megbízásából kereste fel Horthy Miklóst, őt, a fővezért találta legalkalmasabbnak arra, hogy a tényleges hatalmat ideiglenesen gyakorolja.

Clerk ezután szólította fel az oláhokat - mint megszálló erőket - a távozásra. Ezek azután 1919. november közepén el is hagyták Budapestet. (24/12) Mindezekhez még azt is illik tudni, hogy a kb. 40 millió anglikán "pápája" - azaz egyházi feje -, a brit király és Franchet d'Esperay francia tábornok, a balkáni szövetséges csapatok főparancsnoka elítélték a kommunizmust, és "a magyar honvédelmi bizottmány" állandóan biztatást kapott arra, hogy az antant jóindulattal nézi a bolsevizmus letörésére irányuló szervezkedést és nem fogja megakadályozni, ha a cél érdekében nemzeti hadsereget szerveznek. Továbbá jellemző még Charpy francia tábornok kijelentése a polgári vezetők részére: "Ahol franciák vannak, ott nincs kommunizmus!" (13/12 és 21) A nagyhatalmak félték, hogy a kommunizmus nem áll meg határaik előtt. Erre jellemző, hogy amikor Károlyi Mihály előadta külön fegyverszüneti kérését, Franchet d'Esperay tábornok megkérdezte őt, hogy kinek a nevében beszél. Károlyi válasza, hogy a Nemzeti Tanács meg a katonatanácsok nevében, ez a válasz felbosszantotta olyannyira a tábornokot, hogy híres válaszát megvetően dobta oda: "Hát már ilyen mélyre süllyedtek Önök?" Természetes, hogy mindezen álláspontok háttérében helyeselték Horthy rendcsinálását. Csak jóval később lett a brit "pápa" is az 56 milliós ateista, gyilkos Szovjetunió hű szövetségese, amikor is (az anglikán egyház és "istenhívő" tagjainak örök szégyenére) 1943. évi március hó 7-én a canterbury érsek misét mondott a szovjet győzelemért és ünnepélyesen megáldotta a Sztálinnak küldött díszkardot. Valóban felemelő és megható cselekedet egy keresztény egyház főpapja részéről a világ legnagyobb kereszténygyilkos ateistájával szemben, ugye? (22/201)

Nagyon jellemzőnek tartjuk a Horthyra vonatkozó véleményeket első világháborús ellenségeink nagy államférfiainak a szájából - természetesen a kormányzóvá választás előtti időből. Így pl. alig ismert, hogy Horthyt nagyrészt Nagy-Britannia jóvoltából és támogatásával választották kormányzóvá (23/37) és tovább: "...Trowbridge tengernagy, aki a szövetséges misszió vezetője volt Budapesten... értésükre adta, hogy Horthy jó választás lenne...". - Érdekes azt is tudnunk, hogy a szövetséges hatalmak főbiztosai közül Hohler táviratban közölte brit kormányával, hogy "Horthyt alkalmasnak tartja kormányzónak, mert az egy abszolút becsületes, megbízható, életerős ember; jellemének minden kalandozás, sovinizmus idegen".

Meg kell jegyezzük, hogy ezeknek az államférfiaknak a megállapításai a bekövetkezett jövő fényében tökéletesen helytállóak voltak. Ezek után nézzük meg a "végkifejletet", amint azt a cikkíró említi.

Kezdjük azzal, hogy a kormányzó - régi, horvát, jó bajtársaival folytatott előzetes tájékozódás után - a mohácsi vész 400 éves fordulóján a Mohácson tartott beszédében nyílt szavakkal megkezdte a közeledést Jugoszlávia felé. (11/29) Ezt azután Quai d'Orsay megtorpedózta, attól való félelmében, hogy a kisantant szétesik. A kormányzó már 1938 augusztusában figyelmeztette Hitlert, hogy óvakodjék egy olyan koalícióval szembe kerülni, amelynek Nagy-Britannia is tagja. 10 1938. évi augusztus hó 22-én, a "Prinz Eugen" nevű német páncélos cirkáló vízrebocsátása után történt ez, amikor Hitler arra szólította fel a kormányzót, hogy lépjen vele szövetségre a csehek ellen. (Erre a beszélgetésre azért adódott alkalom, mert Hitler arra tekintettel, hogy a kormányzó volt Ausztria-Magyarország utolsó nagy csatahajójának parancsnoka, a kormányzó úr nejét kérte fel, hogy legyen az új hadihajó

keresztanyja.) Horthy azt válaszolta, vigyázzon; ha újabb háborúba keveredik, azt el fogja veszíteni, mert nincsen tengeri ereje. Hitler erre kiabálni kezdett vele, mire Horthy felkelt. Kijelentette, ne feledje, ő (Hitler) egy még alig megszületett állam vezetője, míg akivel beszél, az egy ezeréves, szuverén állam feje. Ha így bánnak vele, azonnal távozik. Hitler ekkor lehiggadt, de utána szívből gyűlölte Horthyt. (23/24) "1939 januárjában a kormányzó a zsidótörvényhez nem akart hozzájárulni az akkori formájában, Imrédyvel is elégedetlen, Németországgal szemben is erős hangot használt, erősen aláhúзва a magyar függetlenséget" írja Andorka. (1/75) Míg a tót Tiso és a cseh Hácha már elfogadta a nürnbergi törvényeket, Magyarország azokat nem fogadta el. (23/88) Teddy Kollek, Jeruzsálemnek húsz évig polgármestere mondta el egy interjújában, hogy 1938-ban szülei előbb Prágába vándoroltak abban a reményben, hogy Csehszlovákia szabad marad. Később Magyarországon át jutottak Palesztinába. 18 Montgomery (23/91) és Daruvár (4/132) egybehangzóan írja, hogy hősiesség volt Magyarország részéről több mint 100 000 lengyelt, ausztriai és szlovák zsidót beengedni, ami által sokkal többet tettek, mint kellett volna. ...Teleki Pál gróf 1939. július 29-én levélben értesítette Hitlert arról, hogy Magyarország... semmiféle katonai akcióba nem kíván bocsátkozni Lengyelországgal szemben. (Horthy kormányzó parancsot adott a kassai vasúti híd felrobbantására, arra az esetre, ha azt a németek katonai szállításokra erőszakkal akarnák igénybe venni.) (4/131-132)

Horthy számára a zsidók emberi lények voltak (23/89) és az antiszemitizmus elleni küzdelmében Serédi hercegprímás hathatósan támogatta, hiszen - amint Montgomery írta (23/90-91) "Magyarországon valamennyi egyház elítéli az antiszemitizmust".

Az ország vezető gazdasági és pénzügyi zsidói is az óvatos, minden provokációt elkerülő tartás érdekében szóltak. (28/II/152). Különösen figyelemreméltó a zsidó szervezetek közismert képviselőjének, Prof. Lewi Nemiernek a Foreign Office felé tett nyilatkozata (28/151): "Nagy aggodalommal tekint az ember Magyarországnak egy idő előtti német megszállásának a következményeire a relatív biztonságban ott élő 800'000 zsidó tekintetében, ha ez bekövetkeznék - mondotta. A zsidók egyetlen reménye abban áll, hogy addig, amíg a németek odavághatnak, a magyarok nem tesznek semmit, ami az ország német megszállását maga után vonná. Ezzel a Foreign Office képviselője teljesen egyetértett. "Magyarország volt az egyetlen európai ország a Pireneusoktól keletre, ahol a zsidók élete biztonságosnak volt tekinthető 1944 márciusáig." - írja Montgomery (23/86). A német megszállásig a német befolyás területén Magyarország egy békés és relatív emberséges sziget volt, ahol 800'000 zsidó és 100'000 menekült lengyel, valamint francia védelmet talált (28/394). Bárdossy miniszterelnök eleinte a háború ellen volt, de Kassa bombázása után teljesen a német oldalra állt. Sajnos, Molotov kedvező kijelentését Magyarország mellett, - amit Kristoffy követünk előtt tett -, elhallgatta a kormányzó előtt (11/69). Szlovákia már 1941. évi június hó 21-én belépett Németország oldalán a háborúba, míg Bárdossy csak június 26-án jelentette be a hadiállapotot a Szovjetunióval szemben, mégpedig az országgyűlés és a kormányzó tudta nélkül (23/128). Horthy már 1941. szeptember 8-án követelte Hitlernél a honvédség hazarendelését (7/ 128). Ha Magyarország nem kötött volna kompromisszumot Hitlerrel és őt provokálta volna, akkor a németek már 1939-ben vagy 1940-ben megszállták volna Magyarországot és nem 1944-ben és 1'000'000 zsidót legyilkoltak volna (23/102). Persze a történelem eseményei nem ismernek "ha"-t és "volna"-t. De az elismerésünk helyett fokozatosan növekvő hibáztatás miatt önkéntelenül is felvetődik a kérdés, hogy nem lett volna-e tényleg jobb, ha Hitler megszállott volna bennünket már 1939-ben vagy 1940-ben? Hasonlóképpen járhattunk volna, mint pl. Csehszlovákia és a háború végén győztesként szerepelhettünk volna mi is. Valóban igaz – ahogy Montgomery írja is - zsidóink elpusztultak volna. De akkor ki szidná máma Magyarország "bűnös" politikáját és a "gyávának" újabban kikiáltó Horthyt? Végül azt is fel kell vetni - hiszen gondolatszabadság is van - hogy vajon miféle gondolatok vannak azok fejében, akik szerint igenis, ki kell venni Horthy képét az

ikonosztázból (Magyar Nemzet, 1996. július 27. Kultúra - 17. old.), mert éppen, hogy nem léptünk be Hitler ellen 1940-ben pl. a háborúba - hiszen ebben az esetben Montgomerynek lenne igaza...?! - Elégedjünk meg ennyivel és örüljünk, hogy nem így történt.

Horthy éppen tevékenységére tekintettel kapott levelet Sir A. V. Visc. Earl Alexander of Hillsboroughtól, hogy: "...a kormány érdeklődéssel és elismeréssel figyeli az Ön erőlködését a béke megtartása érdekében a kelet-európai térségben..." (28/152)

Midőn az 1944. évi március 19-i megszállás után a Gestapo 100'000 zsidót deportáltatott Lengyelországba, Serédi hercegprímás pásztorlevelének a megjelenésekor – amint említettük is – Horthy beszüntette a deportálásokat 1944. június 29-én. Úgy véljük, ha ennyi nem lenne elég a cikkírónak (bár eddig is tudnia kellett volna, hogy az említett "viták" milyen "viták" voltak), akkor a "végkifejléssel" kapcsolatban azt is tudnia kellene, hogy Hitlerrel szemben, a klesssheimi tárgyalás alatt, mikor Horthy már látta, hogy az ellenállás hiábavaló, a megszállást ugyan tiltakozással tudomásul vette, de mégis sikerült az ország szuverenitását megtartania. Egyébként Montgomery nyolc éves magyarországi követi tartózkodása idején jól látta, hogy a kormányzó a cs. és kir. tengerésztiszti hagyományaihoz híven felette állott a politikának és abba nem avatkozott bele. Mikor azonban Kállay le akart mondani, a kormányzó kérte, hogy maradjon még "menteni ami menthető", mert úgy vélte, hogy rövidesen vége lesz a háborúnak (23/164). Hitlernek meg kellett tudnia, hogy a magyar macskának kilenc élete van. Horthy a német megszállásig szigorúan az alkotmányos keretek között gyakorolta a hatalmát. Mivel azonban az alkotmány többé már nem volt hatályban, úgy döntött, hogy mindent megtesz az országért, tekintet nélkül a formai korlátokra (23/ 165). Idézhetjük tehát a fritz tengerészmondást: "Einmal Seemann, immer Seemann" azaz magyarul: "Atengerész tengerész marad." Itt van most a helye, hogy Csonkaréti remek megállapítását idézzük: "Társadalmunkban hamis kép él Horthy kormányzóról. Horthyról, a tengerészből pedig szinte semmilyen. Márpedig Horthy ötven éves koráig csak a tengerészetnek élt, az osztrák-magyar, császári és királyi haditengerészet tisztje, 1918-ban ellentengernagy volt. Ez a tény rendkívül fontos Horthynak, mint kormányzónak a megítélésénél is. Mert ha igaz, hogy az ember jellemfejlődését, gondolatvilágát, magatartását meghatározza a gyermekkor és az ifjúkor - márpedig ez igaz -, akkor Horthy személyiségét, kormányzói tevékenységét ennek az ifjúkornak, sőt Horthy esetében az egész férfikornak, mint meghatározó életformának az ismeretében lehet és szabad vizsgálni. Ahhoz tehát, hogy megértsük Horthyt, a kormányzót, az embert, cselekedeteinek mozgató rugóit, meg kell ismernünk Horthyt, a tengerészt, azt a hátteret, amelyben élt, azokat az eseményeket, amelyeket szolgált. Horthy életének első 50 esztendeje kulcs a Magyarország sorsát irányító kormányzó lelkéhez, gondolat- és érzélemvilágához, politikai elképzeléseihez. Csak a tengerészmúlt ismeretében lehet elvégezni Horthy életművének felmérését, feldolgozását, a kormányzóról alkotott kép teljessé tételét." (3/5). 207

Veesenmayer német követ és tejhatalmú megbízott 1944. március 19-e után ismételtén megkísérelte az államvezetés befolyásolását, de mind az államfő, mind a miniszterelnök ezt minden esetben elutasította. Ezért Magyarország szuverenitása "de jure" (Horthynak köszönhetően) a német megszállás alatt sem szünetelt, de "de facto" természetesen számos törvénytelenység történt (24/204-5).

A "végkifejlés" kérdésében azt is figyelembe kell vennünk, hogy 1944. május 20-án Churchill még a Szovjet elleni győzelemmel kecsegtető háborút sürgetett, de ezt Truman és Eisenhower (rájuk jellemzően!) megakadályozták (22/216).

Churchill még 1944 szeptemberében is remélte, hogy Magyarországot a nyugati szövetségesek legalább részben megszállhatják (28/II/30-31). Természetes, hogy ezek az elmondottak rendkívüli mértékben hatottak és befolyásolták a magyar államvezetést. Éppen ezekre tekintettel megdöbbenő, hogy akadt még valami magyarul beszélő propagandista, aki a "Mauks akció" című könyvében szemére merte vetni - még hozzá gúnyolódva - a

kormányzónak és fiának - Miklósnak – és vitéz Bornemisza Félixnek (a két utóbbi 1944. október 15. után Mauthausen foglyai!), hogy "amatőr" módon politizáltak és még Barcza György követünk is meg merte kockáztatni megállapítását ("hősiességéhez mérten" természetesen már a külföldön!), hogy Horthy "politikailag korlátolt volt!"¹² Ezt a megállapítását egy esetben szinte még el is tudnám fogadni: hogy Barczát - sajnos - követnek nevezte ki. A továbbiakban pedig vizsgáljuk meg a cikkíró szaklaikus véleményét az otrantói zárról. Tudásunk ugyanis abból a célból, hogy Horthy érdemeit lecsökkentsé, hamar a zárról is fölényesen és lebecsmérlően nyilatkozik. Azt írja, hogy "a zár önmagában nem volt különösebben hatékony, mert az egész háború alatt, becslés szerint, legfeljebb hat bűvárhajó esett áldozatul". Ezzel szemben a valóság az, hogy nem a zár volt "nem különösebben hatékony", hanem az áldozatok alacsony száma parancsnokaink kiváló szaktudását, vakmerő bátorságát és legénységünk remek tengerészmivoltát bizonyítja, amelynek segítségével a zárat át tudták törni. (Nem pedig "feltörni", nem volt az keménytojás vagy pénzszekrény - amint a szerző írja!) A zár egyetlen célja az volt, hogy a Cattaroban állomásozó osztrák-magyar és német szövetséges tengeralattjáróknak a Földközi-tengerre kifutását megakadályozza. A német tengerészet 1915-ben kezdte el a Nagy-Britannia elleni tengeralattjáró háborút. Ennek célja az volt, hogy Nagy-Britanniát minden utánpótlásától elvágja. A német tengerészeti vezérkar 1917- től korlátlan tengeralattjáró háborút jelentett, amelyben minden Nagy-Britanniába tartó hajót figyelmeztetés nélkül el kellett süllyeszteni. Az otrantói zár Nagy-Britannia egyik fő életerében, a Földközi-tengerben, Szuezen át India felé vezető útvonalat volt hivatva védeni. A zár fontosságát már az is mutatja, ahogy haditengerészetünk vezetősége annak megsemmisítését legfontosabb feladatának tekintette. Ennek az értelmében a zár ellen több akció következett. Az otrantói zár legjobb leírását Csonkaréti adja (3/95 köv.). Ellenségeinknek az értékelésére és egyben a zár fontosságára is jellemző, hogy annak tökéletesítése érdekében négy tengernagyi értekezletet tartottak: 1915. XI-II. 9-ig Párizsban, 1916. III. 2-től 9-ig Maltán, 1916. őszén Torontóban. Ezeken döntötték el, hogy a zárgőzösöknek 15 tmf. (kb. 28 km) szélességben kell őrizniük a szorost. Ettől északra 22 felfegyverzett hajó és 18 olasz torpedónaszád, ettől délre hasonló erőnek kell őrködni. Brindisiből, Valonából, Otrantoból és Korfuból olasz és francia repülők tartottak állandó tengeri megfigyelést. A zár rendkívüli fontosságát már az a tény is mutatja, hogy parancsnokságát egy brit tengernagya, Heneagera bízták. 1917. I. 21-től 24-ig a "Courbet" csatahajón tartották a negyedik tengernagyi konferenciát. Ezen elhatározták, hogy a zár mélységét 50 méterre kell mélyíteni és a zárat 80 tmf-re (kb. 150 km-re) kell kiszélesíteni. Az óriási műszaki építménynek a rögzítésére 100 horgonyra volt szükség és azt 400 (!) bója tartotta a helyén. A zár nyugati végén 10 torpedóromboló, keleti végén ugyanannyi torpedónaszád őrködött. Mindezek mellett még kettő darab, léggömbbel felszerelt figyelő gőzös, a déli oldalon pedig számos tengeralattjáróvadász tartott állandó szolgálatot. Így nézett ki tehát a szerző által "nem különösebben hatékony"-nak említett zár, amelyre több mint 102 hadihajó vigyázott.

Még a laikusok is láthatják ezekből, hogy ez a zár milyen óriási akadályt jelentett a tengeralattjárók részére (3/95 köv.).

Mint mindegyik hadi vállalkozását, az otrantói zár áttörésének a lehetőségét is Horthy maga kezdeményezte. Elképzelését Konek Emil sorhajókapitány, a cirkálóflotta vezérkari főnöke dolgozta ki részleteiben. Az így bemutatott tervet Hansa parancsnokló tengernagy változtatlanul elfogadta. A terv végrehajtására az Ö.H. "Novara" Ö.H. "Hélgoland" és Ö.H. "Saida" cirkálót, az Ö.H. "Csepel" és Ö.H. "Balaton" torpedórombolót bocsátotta Horthy Miklós sorhajókapitány parancsnoksága alá. A csoport indulása előtt Konek szerint "elsőrendűen leleményes ötlete" volt Horthynak, hogy a három cirkáló főárbocát szálárbocra cserélték, mert az így előállott hajóárnyképet könnyen össze lehetett téveszteni az antant új vezérrombolóinak az árnyképeivel. (Az ügyes cselnek óriási haszna később remekül

beigazolódott.) (A késői szemlélő ezt a "taktikai cselt" Horthy ősi magyar származásából eredően az ősi magyar hadműveletek cselvetésének tengeri-, modern alakjaként tekinti.) A gondolatmenet kettős értékű volt: ha kisebb egységekkel találkozónának, az ellenség mindenképpen igyekeznék elmenekülni. Ha viszont túlerővel, az lebecsülné a mi erőnket és ez csak a mi előnyünket szolgálná. A bekövetkezett órákig tartó ütközet is bizonyítja, hogy Acton tengernagy tényleg felült Horthy ötletének, mert az összecsapáskor a mi cirkálóinkat rombolónak tartva azokat már csak akkor ismerhette fel, amikor lobogóshajója, a "Dartmouth" már egypár súlyos találatot kapott. Avállalkozás végrehajtásához a cirkálóflotta parancsnoksága részletes utasítást adott ki a cirkálókra, a jelentésekre, a biztosításra, a rombolókra, a tengeralattjárókra és a támogatásra vonatkozóan. Ebben a tengeralattjárók parancsot kaptak, hogy lehetőleg sokat, a cirkálók pedig keveset rádiózzanak, hogy az ellenség ne tudja betájolni hajóink helyzetét. 1917. évi május hó 14-én kifutott a cirkálóink tájékoztatására megfigyelést végző "Csepel" és "Balaton" romboló 18 h 20 m-kor Cattaroból. Déli útírányban haladva május 15-én 3 h-kor egy Sta Maria die Leuca irányában haladó hajókísérettel találkoztak. Ez az olasz "Borea" rombolóból és három gőzösből, a "Carroccio", "Verità" és a "Bersaglieri" gőzösből 208 állott. A "Csepel" 1000 m-ről megnyitotta a tüzet a "Borea" ellen. Már a második gránátja szét tépte a hajógép főgőzvezetékét. A romboló fekvé maradt. Ezalatt a "Balaton" első gránátja lángba borította a "Carroccio"-t. A következőkben a mi két rombolónk egyesített tűzében a "Borea" kazánjai is telitalálatot kaptak. Mivel sorsa beteljesedettnek látszott, mindkét rombolónk a "Verità"-t támadta meg. Ez is súlyos károkat szenvedett. A "Bersaglieri"-nek súlyos sérülései ellenére is sikerült elmenekülnie. A "Borea" 5 h 30 m-kor elsüllyedt. A "Csepel" és a "Balaton" Valona irányában haladt tovább, majd azt elhagyva Saseononál már észlelték az ellenség hajóinak a füstjét. Innen 15 tmf-re Ny felé elérték a cirkálók találkozási pontját. Onnan 25 csomóval továbbfolytatva útjukat Brindisi felé haladtak, annak megállapítása céljából, hogy vannak-e ott ellenséges hajóegységek? 7 h 30 m-kor ellenirányba fordulva és Punta d'Ostro felé haladva cirkálócsoportunktól hátféloldalon kb. 20 tmf-re voltak. 7 h 15 m-kor DNy-ről árboccsúcsok és három cirkálókémény tűnt fel: a brit "Darthmouth" és a "Bristol" cirkáló, meg az olasz "Aquila", mellettük pedig az olasz "Antonio Mosto", "Rosalino Pilo", "Simone Scbialfino" és az "Acerbi" romboló. Actor Alfredo olasz ellentengernagy lobogója a "Darthmouth" cirkálón lengett. Rombolóink az ellenség közeledtét nyomban jelentették rádión a "Novará"-nak, majd 29 csomóval Dulcignora vettek irányt. A rombolóinkat elérő olasz "Aquila" 8 h 15 m-kor nyitotta meg ellenünk a tüzet, amit a mieink 900-1100 m-ről viszonzottak. A "Csepel" egy lövése az "Aquila" kazánházában robbant. A kazánok kiestek, a hajó fekvé maradt. Két rombolónk ezután 9 h-kor elérte Kap Palit. A "Darthmouth" és a "Bristol" gyorsan KÉK irányba fordult, hogy elvágják rombolóink útját. A "Simone Schiaffino" és az "Antonio Mosto" Kap Pali felé, az "Acerbi" és a "Rosalino Pilo" pedig Kap Rodoni felé vett irányt. Rombolóink elérték mindezek ellenére Durazzo védővezetét, parti ütegeink tüze pedig elzavarta az ellenséges üldöző hajókat.

Lássuk most ezek után, hogy mi történt a "Novara" csoporttal, miután parancs szerint május 14-én 19 h 45 m-kor kifutott Cattaroból. A cirkálók május 15-én reggel a kapott parancs szerint szétváltak. Hála árbocaik megváltoztatásának, a zárhajók rései között felismerés nélkül áthaladva, D-ről É-i irányba kanyarodva megnyitották tüzüket a zárgőzősök ellen. A tüzet először 800 m-ről a "Hergoland" nyitotta meg. A cirkálók 14 zárgőzőst elsüllyesztettek és hármat súlyosan megrongáltak. A zárhajók személyzetéből 50 fő elesett és a mieink 72 foglyot ejtettek. A "Novara" csoport az egyesülés után 7 h-kor felvette az első érintkezést az ellenséggel, mégpedig az olasz "Carlo Mirabello" felderítővel és három francia rombolóval, nevezetesen a "Commandant Riviére", "Bisson" és "Cimiterre"-vel. Rövid, mindkét félre eredménytelen tűzharc után ezek hátramaradtak és cirkálócsoportunkat kb. 8000 m távolságban nyomdokvonalban követték. Punto d'Ostro irányában haladva cirkálóink kb. 8

és 9 óra között ellenséges repülőtámadásokat kaptak. Ezalatt károsodást nem szenvedtek el. Egyedül a "Helgoland" kormánylapátján lazult meg néhány szegecs. 8 h 45 m-kor távoli füstoszlopokat észleltek és ekkor Horthy csoportparancsnok Cattaroban, a "Sankt Georg" csatacirkálóra, a megbeszélés szerint a következő rádiótávíratot küldte: "8 h 50 m saját egységeink a 607 mezőben, valódi útirány 25°, 25 csomó. Előttünk ellenséges cirkálók a szemhatár alatt. A kifutás eredménnyel kecsegtet." Ekkor Horthy egyenesen az ellenségre vett útirányt. Az ellenség, a "Dartmouth" és "Bristol" cirkáló, valamint az "Antonio Mosto" és az "Acerbi" 15 cm-es ágyúikkal 10 000 m-ről nyitották meg a tüzet. Mivel a mi cirkálóinknak a 10 cm-es ágyúi ilyen messzire már alig vagy nem tudtak hordani, Horthy a tengeri hadviselés történetében először ködöt fejlesztetett. Ennek védelme alól kifutva - számítása jól bevált - az ellenséget már csak 4500 m-re találta maga előtt. A nyomdokvonalban futó cirkálóink sorrendje most így alakult: "Novara", "Saida", "Helgoland". Az addig a cirkálóink nyomdokvonalában haladó "Carlo Mirabello" csoport is hajóink hátféloldalára tört elő, aminek következtében a cirkálóknak egyszerre két oldalra kellett tüzelniük. Így fejlődött ki a kb. 300° útiránynál egy párhuzamos tüzéségi párbaj. A mi 10 cm-es tüzéségünk hatását az ellenség 15 cm-es tüzéségének a hatása messze felülmúlta. Az első találatot a "Helgoland" orra kapta. 1 tengerésze hősi halált halt. A tengeri hadászat elveinek megfelelően az ellenség a "Novara" parancsnoki hídjára irányította össztüzét. A parancsnoki hídnak a találatára következtében azon nyomban elesett Szuborits Róbert I. tisztkorvetkapitány. Az ezenközben megjelent repülőink bombázásának hatására az ellenséges hajók kénytelenek voltak váltakozó útiránnyal, cikk-cakkban futni és ennek következtében tüzelésük az előzőkhöz képest kissé eredménytelenebb lett. Egy másik gránátalálat, amely a híd mögött robbant, súlyosan megsebesítette Horthy sorhajókapitányt. Dr. Arbesser sorhajóorvos szerint odaérkezésekor Horthy már egy vértócsában feküdt, arca és kezei a löportól feketék, nadrágja félig elégett és rongyokká szakadt, mindkét alszárát szétmarcangolták a gránátszilánkok, ruhája még parázslott. Miután a megszenesedett rongyokat is eltávolította, Horthy magához tért. De nyomban elhárította a morfium adását, mert mint mondotta: "Semmi morfium! Ezt még éber eszmélettel akarom végigcsinálni." Az ütközetet hordágyon tovább vezette. 10 h 30 m-kor a "Novara" kazánháza telitalálatot kapott, 10 perc múlva a cirkáló fekvé maradt. A két másik cirkáló ekkor tüzével a "Novará"-t akarta védeni és azt főleg a "Dartmouth"-ra irányította. A rendkívül súlyos helyzetben a "Saida"-nak sikerült a "Novará"-t vontába venni. Mindenki óriási meglepetésére az ellenség hirtelen irányt változtatott, dél felé fordult és elhagyta a csatateret. Ekkor tűntek fel az Acton által már korábban odarendelt segéderők: a "Marsah", "Carlo Alberto Racchio", "Impavido", "Indonito" és az "Indisidioso" romboló. Ekkor kb. 8800-9000 m-ről ismét megindult a tűzpárbaj. A "Carlo Alberto Racchio" még megkísérelt 7500 m-ről egy egyéni támadást, ez azonban cirkálóink heves tüzelése következtében összeomlott. Mivel pedig ekkor már északról feltünteti a Hansa ellentengernagy parancsnoksága alatt álló hajóink, a "Sankt Georg" páncélos cirkáló, a "Tátra", a "Warasdiner" romboló és a "Tb.84", "Tb.88", "Tb.99" és "Tb.100" torpedónaszád, velük egyesült Horthy hajócsoportja 12 h 25 m-kor. Cattaroi útirányt vettek, ahova a torpedónaszádok örködése közepette meg is érkeztek.

Az Entente lövegekkel, azaz 13 db. 15.2 cm-es, 9 db. 12 cm-es, 38 db. 10 cm-es és 52 db. 7 cm-es, összesen tehát 112 lövegével szemben összesen 30 db, azaz 27 db. 10 cm-es és 3 db. 7 cm-es osztrák-magyar löveg állott szemben. A Horthy vezette "Novara" csoport tehát durván legalább háromszoros túlerővel szemben tudott győzni! (Martiny összeállítása) Megemlítené veljűk, hogy:

Ö.H. "Novara" parancsnoka: nagybányai Horthy Miklós sorhajókapitány,

Ö.H. "Helgoland" parancsnoka: Erich Heyssler sorhajókapitány,

Ö.H. "Saida" parancsnoka: lovag Ferdinand Purschka,

"Csepel" parancsnoka: herceg Johannes von und zu Lichtenstein fregattkapitány,

"Balaton" parancsnoka: Morin Franz korvettkapitány volt.

Miután láttuk a nagyvonalakban leírt csata lefolyását, érdemes elolvasnunk Konek Emil altengernagynak - az osztrákmagyar haditengerészet tengernagyi törzskari főnökének - a csatára vonatkozó analizisét. Eszerint a ködből kibukkanás után 4500 méterről sikerült Horthy számításának megfelelően több érzékeny találatot elhelyezni a "Dartmouth"-on. Ezek Acton harci kedvét rögtön lehűtötték. Horthy állandóan támadó magatartása defenzívába szorította őt. Mivel Horthy így járt el, mintha ő lenne az erősebb és taktikailag a "closér action"-t, a gyengébbnek legjobban megfelelő harcmódot választotta. Pedig anélkül, hogy bármilyen elítélő kritikát is jogosan kaphatott volna, a háromszoros túlerőre tekintettel a "Novara" és a "Helgoland" 32 tmf-es (kb. 59/ó) sebességével a csatateret a lassúbb "Saida" feláldozásával nyugodtan elhagyhatta volna. Konek szerint azzal a lélektani jelenséggel állunk szemben, amit a történelemben mindig észlelünk, amelyben a gyengébb haderők vezére akarta a harcot felvenni - és győzött! Horthy ellenfelét nem ismerte, Actonnak még a nevét sem tudta, de erősebbnek érezte magát, győzni akart és győzött!

Bámulnivaló cikkíró a laikusnak a hihetetlen merészsége, hogy mint szárazföldi személy egy javakorabeli tengernagyról véleményt - és még hozzá milyen véleményt! - mer Acton tengernagyról mondani! "Tétován" és "túlzott óvatossággal" vezette hajóit... parancsára hajói sietősen távoztak... Pedig még egy órába beletelt volna, amíg az osztrák-magyar erősítés odaér... elinalt a saját diadala elől... Persze, a dolog nem egészen így áll, amint azt az íróasztalnál egy laikus elképzei. Elsősorban is az a bizonyos "elinalás" nem is volt olyan nagyon sietős, mert "néhány felcsapó és összeomló vízoszlop még jelt adott az utolsó ellenséges gránátbecsapódásokról" - írja Horthy és tovább: "Acton túl nagyra tartotta a kockázatot, hogy harcot kezdjen a velük szemben fölényben lévő páncélos cirkálóinkkal..." - Bizony, ezek fölényben voltak, mert a "Sankt Georg" cirkálónak 2 db. 24 cm-es, 5 db. 19 cm-es és 4 db. 15 cm-es ágyúja volt a "Dartmouth" összesen 8 db. 15.2 cm-es ágyújával szemben. Konek megállapítása tehát reá is vonatkozhat, hogy a fölényre tekintettel nyugodtan elhagyhatta a csatateret anélkül, hogy bármilyen elítélő kritikát is lehetne ellene felhozni. Ha a cikkíró utánaszámolt volna, rájött volna, hogy nem egy órának, hanem csak 10 percnak kellett volna eltelnie, amíg páncélos cirkálónk az első lövést leadhatta volna! A szerző kritikája Acton tengernagyról tehát teljesen megfelel egy laikus helytelen megítélésének. Térjünk vissza most az ütközethez. Ennek egyenlege: súlyosan megsérült a "Dartmouth". A további harcokban már nem vehetett részt. Elsüllyedt a "Borea" romboló, a "Carruccio" és a "Verità" gőzös, a "Boutefeu" francia romboló. Elesett 17 és megsebesült 24 fő. A mi oldalunkon megsérült a "Novara", de egy hét múlva már ismét harcképes volt. Elesett 14 és megsebesült 31 fő. Az óriási anyagi áldozattal megszerkesztett otrantói zár pedig - a vállalkozás céljának megfelelően - hosszú időre használhatatlanná vált, tengeralattjáróink szabadon mehettek a Földközi-tengerre.

Zárókövetkeztetésként meg kell állapítanunk, hogy a szerző feltett kérdései megalapozatlanok, megállapításai helytelenek és nem méltóak egy akademikushoz, mert 1. amint a leírtakból látható, a zár rendkívül fontos volt, a háborút hajsza híján eldönti tengeralattjáró harc eredményessége miatt;

2. kiépítésére jellemző, hogy

- a) kiépítése érdekében négy tengernagyi értekezletet kellett tartani;
- b) parancsnokságát egy tengernagyra bízta;
- c) épségére 102-nél több hadihajó és repülőgép vigyázott;

3. teljesen téves a cikkíró megállapítása és semmi mást nem céloz, mint Horthy érdemeinek a kisebbítését, hogy a két romboló tevékenysége elkülöníthető a vállalkozástól. Ebben feladatuk a felderítés, megfigyelés és tájékoztatás volt. Eközben elért bátor helytállásuk természetesen dicsőségükre szolgál és éppen kötelező feladatuk kiváló ellátását jelenti;

4. ugyancsak téves a cikkíró megállapítása, hogy a zár megsemmisítése nem hatott a tengeri háború sorsára. A zár megsemmisítése nagymértékben emelte a Nagy-Britanniát hajsza híján összeroppantó tengeralattjáró harc sikerét. A bekövetkező katasztrófából csak az USA erkölcstelen beavatkozása mentette meg (lásd a "Lusitania" esetet!);

5. nem ismeretes olyan szakvélemény, amely az ütközetet nagyobb jelentőségűnek ismerte volna el a kormányzóvá választás után, mint azelőtt;

6. Horthy Miklós sorhajókapitány bátorságának, hősiességének és önfeláldozásának elbírálása tekintetében döntő, hogy

a) a vállalkozást önmaga kezdeményezte;

b) hősi bátorsága kifejezéseként háromszoros túlerővel feltűnő ellenséget meg sem kísérelte elkerülni;

c) a felbukkanó ellenségnek egyenesen nekiment;

d) hogy az ellenséghez közelebb kerüljön, még a tengeri hadviselésben először (!) ködöt is fejlesztett, holott közismert, hogy az ellenség mindig a parancsnoki hídra központosítja tüzeit a parancsnokság megsemmisítése céljából;

e) nem igényel különösebb magyarázatot, hogy egy közvetlen közeli gránátrobbanás következtében bekövetkezett súlyos sebesülés, megégés, fél fülre megsüketülés, lyddit gázmérgezés és eszméletvesztés után a magához térített hogyan érezheti magát. Horthy mindezek után - részben még kábultan és vérvesztése miatt gyengén – nemcsak ismét átvette hajócsoportjának vezetését, hanem azt még győzelemre is vezette. A tengeri háborúk történetében egyetlen hasonló esetről tudunk: az abukiri csatában a "Tonnant" sorhajó parancsnoka, Dupetit Thouars hasonló súlyos sebesülés után tovább vezette hajóját;

f) hősiességének tárgyilagos elismerése a Mária Terézia rend káptalanja által neki adományozott rendi lovagkereszt;

g) Hősiességének külön bizonyítéka humanitása; nem törődve azzal, hogy a hajótöröttek mentése által sok és értékes

időt veszít el, vállalta, hogy a készenlétben álló ellenséges és túlerőben lévő hadihajók elérhetik őt és megsemmisíthetik!

h) A szerző nincsen tisztában azzal, hogy a hősiesség megítéléséhez egyáltalán nem szükséges a háború sorsát eldöntő vállalkozás, sem a haditény különleges nagysága. Haditengerészetünk Mária Terézia renddel kitüntetett tisztjei közül pl. lovag Georg von Trapp, vagy Rudolf Singule egy-egy cirkáló elsüllyesztése után kapta meg a rend lovagkeresztjét;

7. a szerző megállapítása, hogy "a kormányzó hadikitüntetései nem adnak kellő indokot erre (t.i. hogy Horthynak helye legyen a 100 legnagyobb magyar hős között), voltak még Horthynál szebben dekorált katonák is". A megállapítása csupán akkor állhatná meg a helyét, ha lenne olyan kitüntetett magyar, aki a Mária Terézia rend lovagkeresztjét kétszer kapta volna meg. Ez is csak annyit jelentene, hogy az a hős az első helyen állana a többi hasonló kitüntetett előtt.

Zárókövetkeztetésünket azzal fejezzük be, hogy tökéletesen egyetértünk leghatalmasabb ellenségünknek, az USA-nak 1933-1941 évben Budapesten akkreditált nagykövetének, Montgomerynek Horthyra vonatkozó megállapításaival: "...

nagyon is jó esze volt... erős hazafiasság, becsületesség és tisztesség jellemezte", továbbá: "Ez a világ jobb és tisztességesebb hely lenne, ha az angol nyelvű nemzetek vezetői csak egy kis részét mutatnák annak a bátorságnak, amelyről Horthy tanúságot tett, amikor meg nem alkuvó szavakkal ismertette Magyarország vádjait Németországgal szemben", továbbá: "Magyarország sziget lett a szovjet tengerben, mielőtt oázis volt Hitler sivatagában..."

Ezek után pedig megjegyezheti mindenki, hogy hazánkban, Magyarországon, mi magyarok (akiknek Trianon nagyon fáj), kit tartunk legnagyobb hőseinknek és kit nem, az a világon egyedül és kizárólagosan miránk tartozik és senki másra!

Felhasznált irodalom

(A szövegben található hivatkozások első száma az alanti művek sorszámát, a törtvonal utáni szám az oldalszámot jelöli. A közbevetett római szám a kötet száma)

1. Andorka Rudolf naplója, "A madridi követségtől Mauthausenig". Kossuth Könyvkiadó 1978. ISBN 963 09 0939 1
2. Bernáth László: "Derenk és Kenderes". "Népszava" 1997. 1. 8. 7. old.
3. Csonkaréti Károly: "Horthy a tengerész"
4. Daruvár, de, Yves: "A feldarabolt Magyarország". Balogh József kiadása, Luzern, Svájc, 1976
5. Doisy-Pelletier, Jan: "11 etait une fois une marine imperial et royal..." ("Cois Bleus" No. 2088 des julliet et 4. agout) 1990
6. Gosztonyi, Peter: "Miklós von Horthy, Admiral und Reichsverweser". Musterschmidt, Göttingen. 1973. - ISBN 3 7881- 0076-1
7. Gosztonyi Péter: "A kormányzó, Horthy Miklós". Téka Könyvkiadó ISBN 963 7357 79 3
8. Gosztonyi Péter: "A kormányzó Horthy Miklós és az emigráció". Százszorszép Kiadó, Budapest, 1992. ISBN 963 7673 05 9
9. Harasthi Éva: "Horthy Miklós - dokumentumok tükrében". Balassi Kiadó, Budapest, 1993 ISBN 963 7873 35 x
10. Hardy Kálmán interjúja Bokor Péterrel. "Magyar Hírek" XXXIV. évf. 1. szám. 1981. január 10. "A barikád két oldalán"
11. Hennyey, Gustav: "Ungarns Schicksal zwischen Ost und West". Lebenserinnerungen. - Von Hase und Kochler Verlag. Mainz. 1975. Ungarisches Institut. München ISBN 3-7758-0904-x
12. "Historia könyvek" - "Az 1944 év históriája" - Lapkiadó Vállalat. Budapest. - HU ISSN 963023-6060. 7-11. oldal
13. Hollós Ervin-Lajtai Vera: "Horthy Miklós a fehérek vezére". Kossuth Könyvkiadó 1985. ISBN 963 09 2682 2
14. Horthy Miklós: "Emlékirataim" - Európa-História Kiadó. 1990. ISBN 96307 5180 I. Sorozat ISBN 963 07 4905 x
15. "Hungary" MTI Media Data Bank. 1994. ISBN 963 7560 30 0
16. Juba Ferenc: "A magyar tengerészet nagyjai". Nemzeti Hőseink I Jubileumi dokumentumkötet. Kaposvár 1995. A Magyar Nemzeti Történeti Társaság kiadványa. ISBN 96 3045 04. ISSN 1219 4034
17. Garasország és új nemzeti hőse, az admirális kormányzó (fehér lovon) c. cikk Kapu, 1996. 12. sz.
18. Kollek, Teddy: (Interjú): "Erinnerungen". ORF. Nachlese. Jänner 1992. Wien
19. "Lexikon des Zweiten Weltkrieges". Herausgegeben von Christian Zentner. Manfred Pawlak Verlagsgesellschaft mbH. Herrsching. ISBN 399i99 36i - 4 1977
20. Marine-Almanach 1918. Almanach für die K. u. K. Kriegsmarine. 1918. Kriegsausgabe. XXXVIII Jahrgang. Pola
21. Martiny, Nikolaus, von: "Bilddokumente aus Österreich-Ungarns Seekrieg 1914-1918." 2. Auflage. Band I-II. Akademische Druck- und Verlagsanstalt. Graz – Austria 1975. ISBN 3-201-00825-7
22. Málnási Ödön: "A magyar nemzet őszinte története". (Harmadik kiadás) A hídfő Baráti Körének kiadása 1987
23. Montgomery, John, Flournoy: "Magyarország a vonakodó csatlós". Zrínyi Kiadó, 1993. ISBN 963 327 206 8

24. Nemeskürth István: "Búcsúpillantás". Szabad Tér, Budapest, ISBN 963 7810 757
25. "Pomorac" Nr. 19-20. (Übersetzung von Atimiral Grassberger) Koch, C., Method: "Die ersten Tage der Freiheit und Arbeit" (Ansprache an 31. Oktober 1926)
26. Sokol, Hans, Hugo: "Österreich-Ungarns Seekrieg 1914-18". Akademische Druck- und Verlagsanstalt. Graz. Austria. 1967
27. Tirpitz, Alfred, von: "Erinnerungen". Leipzig - Verlag von K. F. Kochler 1920
28. Varga József: "Schuldige Nation oder Vasall wider Willen?" Band I-II. Wien 1989. Integratio. 1986. XVII, Verleger: Ernő Deák. 1200 Wien. Strom Str. 18-20/9/1
29. Zentner, Christian: "Der grosse Bildatlas zur Weltgeschichte". Unipart-Verlag. Stuttgart. 1982. ISBN 38122 01 070
- 212
- A Lánchíd – 1945*

DDr. cap. vitéz Juba Ferenc

Radnóczy Antal (München) ismerteti

A moszkvai fegyverszüneti tárgyalások

Dr. Teleki Géza

(Copyright 1955, Geza Teleki)

A fegyverszüneti tárgyalásokról szóló ismertetés a szerző kezében lévő hiteles okmányok alapján íródott, amelyeket mint a tárgyalások jegyzőkönyvvezetője magyar részről, készített s megőrzött. Az okmányokat, a rejtjelet, a számsürgönyöket, a küldöttség mindhárom tagja által ellenjegyzett jegyzőkönyveket s az oroszoknak beadott hivatalos memorandumok parafált másolatait, stb. még 1944 decemberében sikerült Rómába juttatni s jelenleg ismét a szerző birtokában vannak. *Az előzetes fegyverszüneti feltételek aláírásának előzményei*

1994 szeptemberét írták. A háború vége felé közeledett és Magyarország még a náci birodalom gyomrába volt zárva. Északon, délen és nyugaton még német csapatok, keleten, a Székelyföldön, éppen hogy áthágta az orosz csizma a Kárpátokat. Budapesten Lakatos Géza kormánya igyekezett a szárnyait nyitogatni és latolgatta a háborúból való kiugrást. Reményi-Schneller és Jurcek, a két nácibarát miniszter minden kísérletet elárult. Ennek következtében Magyarország kormányzója elhatározta, hogy a kormány tudta nélkül fogja megtenni a fegyverszünet megkötésére irányuló lépéseket. Nyugat felé a puhatolózások csupán visszautasításra találtak. Az oroszoknak viszont Románia átállása után sürgős volt, hogy minél előbb, lehetőleg a nyugati hatalmak hadseregei előtt, minél nagyobb területet foglaljanak el Németországból és Ausztriából. Ennélfogva két vonalon küldtek ajánlatot egy magyar fegyverszüneti bizottság fogadására: egyet Miklós Bélához juttattak el az északkeleti kárpáti fronton át, a másikat a beszercebányai 2. partizándandár parancsnoka, Makarov alezredes közölte Zichy Lodomér földbirtokossal és a lévai határvadász parancsnokon keresztül egy, a magyar kormányhoz címzett magyar nyelvű levelet küldött e tárgyban. Ez a levél, amelyet Makarov saját állítása szerint Sztálin parancsára írt, a következő ígéreteket tartalmazta arra az esetre, ha egy magyar fegyverszüneti bizottság Moszkvába érkezne:

1. A magyarországi városok, helységek és katonai célpontok bombázását mind orosz, mind angolszász részről beszüntetik, ha a fegyverszüneti bizottság Moszkvába érkezik.
2. A bizottság teljes diplomáciai mozgásszabadságot fog élvezni.
3. A bizottság tagjainak számát nem korlátozzák; szabad chiffre használatot és saját rádióst engedélyeznek a bizottság számára.
4. Magyarország teljes integritását biztosítják és amennyiben a szovjet-román megegyezés Erdélyt a románoknak biztosítja is egyenlőre, a béketárgyalásokon a Szovjetunió a népszavazás elvét fogja képviselni Erdély területére.
5. Oly területeken, ahol a magyarok a németek mellett nem álltak ki, szabad és független katonai és polgári adminisztrációt engednek meg a magyar hatóságoknak.
6. Sem a hadsereg, sem a csendőrség, sem pedig a rendőrség nem lesz lefegyverezve.
7. Erdélyben a román csapatok azonnal megállnak ott, ahol éppen vannak és csak a Vörös Hadsereg nyomul előre.
8. Magyarország függetlensége biztosított, kormányformáját maga választhatja meg, s a Szovjetunió nem fog belpolitikai nyomást gyakorolni a kormányzatra.
9. A fegyverszüneti delegáció összeállítása Magyarország belügye, amelybe a szovjet nem avatkozik bele.

10. Moszkvában a magyar fegyverszüneti bizottság mindhárom hatalommal (Szovjetunió, USA, Anglia) fog tárgyalni.

11. A Szovjetunió Európában terjeszkedni nem kíván.

12. A finn, bolgár vagy román fegyverszünet lesz a mintája a magyar fegyverszünetnek.

A tizenkét pontból a 3., 9. és 12. pontot tartották be az oroszok. A többi hamis ígéret volt és az is maradt.

A levél a kormányzó úrhoz futott be és ő ezen út járhatóságának ellenőrzésére Kudar Lajos csendőrezredest küldte ki. Kudart e tettéért később a nácik kivégezték. Kudar jelentése kielégítő volt és ezért a kormányzó úr úgy döntött, hogy ezen az útvonalon fogja küldeni a megbízottait. A fegyverszüneti irányban most már gyorsan peregtek az események. A kormányzó úr, a kormány tudta nélkül, három delegátust jelölt ki és küldött Moszkvába: Faraghó Gábor vezérezredest, Szent-Iványi Domokos rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert és gróf Teleki Géza egyetemi tanárt. A formaságok előkészítése után a kormányzó úr szeptember 27-én este fél 9 órakor a fia, Miklós és a politikai és katonai irodák főnökei, Ambrózy, illetve Vattay jelenlétében fogadta Faraghó és Teleki megbízottakat és átadta nekik az instrukcióit, valamint egy angol nyelven írt személyes levelet Sztálin marsallhoz címezve. Arra az esetre, ha a kormányzó úrral bármi történnék, mialatt a bizottság Moszkvában tárgyal, az általa "homo regius"-nak kinevezett Dálnoki Veress Lajos, a II. hadsereg parancsnoka lett kijelölve helyettesül. A Veress Lajosnak szóló magasrangú megbízatás egyik példányát még szeptember 14-én vitte és adta át személyesen báró Bánffy Dániel volt földművelésügyi miniszter és gróf Teleki Géza Kolozsvárt. Amásik példányt katonai úton küldték; erről sajnos a náciknak sikerült a Vadászkiáltásban fotókópiát csinálni. Ez a fotókópia okozta Veress Lajos elfogatását a németek részéről.

Szeptember 28-án három különböző úton és autókön a három delegátus, vadásznak öltözve, Budapestről "szarvasbőgésre" utazott. Többrendbeli hamis papírral és autórendszám táblával felszerelve mindhárman elérték aznap este – a Gestapo ellenőrző vonalak ellenére – Gács várát, ahol rövid vacsora után gróf Forgács Antal, gróf Zichy Ladomér és Nyerges Pál csendőrszázados gyalog átvezette őket Szlovákiába. Itt várt rájuk Zlatnek százados, akivel két autón eljutottak hajnalban Zólyomba, ahol Makarov alezredes fogadta őket. Kétnapi várakozás után szeptember 30-án éjjel orosz repülőgép szállt le, amely még aznap éjjel a front felett Kijevbe szállította a fegyverszüneti bizottság három tagját. Zichy a sikeres lebonyolítást jelentendő, visszament Gácsra, majd Budapestre.

Október 1-jén reggel, kelet-európai időszámítás szerint fél 5 órakor ért a bizottság Kijevbe és ugyanaz a repülőgép még aznap este fél 6 órakor kirakta az utasait a moszkvai repülőtérre. Este 8 órakor fogadta őket Ruznyecov Fedor vezérezredes, a vezérkari főnökhelyettes, a kémelhárító osztály főnöke. Abizottságot ezután a kémelhárító Moszkván kívül fekvő villatelepére szállították. Itt négy napot vártak semmittevéssre kárhoztatva, szigorú őrizet alatt. Október 5-én este 6 órakor fogadta őket A. I. Antonov tábornok, az orosz vezérkari főnök első számú helyettese, fényesen berendezett empire stílusú irodájában. Neki adta át a bizottság a kormányzó úr Sztálinhoz írt levelét és egyben közölte vele a Makarov-féle levél tartalmát. Amegbeszélés után Antonov megadta az engedélyt a Budapesttel való rádióösszeköttetés megindítására. Abizottságnak rádiója nem lévén, az orosz kémelhárító osztálya végezte e feladatot, s hamarosan sikerült is az összeköttetést Budapesttel megteremteni. Természetesen rejtjel útján. A bizonyítékul megmaradt, gépelt orosz rádiójelentések még a felvevő rádiókezelők nevét is feltüntetik. Az első sürgőnyt a bizottság 5-én éjjel küldte, s az első választávirat Budapestről október 7-én éjjel 1 órakor futott be. Tekintve azonban, hogy a kormányzó Sztálinhoz írt levele nem tartalmazott személy szerinti meghatalmazást a fegyverszünet tárgyalására, sem pedig annak aláírására és külön írásbeli meghatalmazása a bizottságnak nem volt, az oroszok a tárgyalásokat majdnem beszüntették. Így október 6-án éjfél után a bizottság elküldte második sürgönyét, amelyben azt kérte, hogy

azonnal kapjon rádióan át felhatalmazást és egyben Nemes József őrnagy azonnal induljon Budapestről egy hivatalosan kiállított megbízással. Október 7-én még két sürgőnyt küldött a bizottság sürgetve a megbízatást. Október 8-án délután fél 5-kor a következő válasz érkezett Budapestről: "Itteni német erők nagymérvű szaporítása folytán haladékra van szükség. Elhatározás és levélben adott meghatalmazás változatlanul fennáll, a fentiekre hivatkozva a feltételek közlését kérjétek: csupán ezek ismerete után adható meghatalmazás aláírásra."

(A kormányzó irodája hihetőleg úgy értelmezte, hogy a Sztálinhoz intézett levél egyben felhatalmazás a küldötteknek.) A sürgöny eredményeképpen október 8-án este háromnegyed 12-kor a bizottság mégis Molotov elé került. Külügyminisztériumi irodájában, csupán egy Podzerov nevű tolmács és Kuznyecov vezérezredes jelenlétében Molotov átadta a végleges fegyverszünet érdekében általa szükségesnek tartott előzetes feltételeket orosz és francia nyelven szövegezve. E feltételek szerint "Magyarországnak ki kell vonnia minden csapatot és minden tisztviselőjét mindazon területekről, amelyet Csehszlovákiától és Jugoszláviától lefoglalt, azokon a határokon belülre, amelyek 1937. december 31. körül fennállottak. Akiürítésnek azonnal meg kell kezdődnie és attól a naptól számított 10 napon belül, hogy a magyar kormány ezen nyilatkozatot átvette, be kell végződnie. E kiürítés megfigyelése és ellenőrzése céljából a három szövetséges kormány"képviselőit Magyarországra fogja küldeni, akik a szovjet kiküldött elnökleite alatt a szövetséges hatalmak küldöttségének minőségében fognak működni. Magyarország kötelezi magát, hogy minden kapcsolatot megszakít Németországgal és azonnal hadat üzen Németországnak, a szovjet kormány továbbá kész csapataival Magyarországnak segítséget nyújtani." Miután a bizottság elolvasta a feltételeket, Molotov kijelentette, hogy csak abban az esetben tárgyalnak tovább, ha azokat feltétel nélkül és azonnal elfogadja a kormányzó. Egyben kijelentette, hogy a bizottság által előadott Makarov-féle tervekről, annak leveleiről, sőt magáról Makarovról nem tud semmit; és miután Makarovnak a szovjet kormány részéről nem volt meghatalmazása ígérek közlésére, ők ezeket a Szovjet részéről semmisnek és magukra nem kötelezőknek tekintik. Vajon miért küldtek akkor repülőgépet Zólyomba a bizottságért? És vajon miért Sztálin személyes pilótája vezette a gépet? És hogy tudtak minden részletről október első napjaiban? Erre csak egy válasz van: Molotov, a taktikai hazugságok nagymestere, jól tudta, mit csinál.

Az előzetes fegyverszüneti feltételek aláírása és október 15-ének következményei Még Moszkvában is érezte a fegyverszüneti bizottság, amely magát Moszkvai Küldöttségnek nevezte és így fejtélcezte a kiadványait a szovjet kormányhoz, hogy Budapesten a helyzet egyre romlik és a katasztrófa elkerülhetetlen. Október 9-én szorongva várt választ Budapestről. De csak 10-én hajnali 0 óra 20 perckor vette a bizottság a következő táviratot: "Fegyverszünet megkötése kívánatos. Aláírásra meghatalmazás megadva. Kikötött együttműködésre készség megvan.

Neme őrnagy Körösmezőn át indul..." Majd 11-én 9 óra 30 perckor jött a következő távirat: "Magyarország előzetes fegyverszüneti feltételeket elfogadja. Kéri részletes fegyverszüneti tárgyalás mielőbbi megindítását és a teljes titoktartást addig, amíg a Budapesten túlerőben lévő németekkel szemben a frontról katonai erőket hozhatunk német puccskísérlet és azzal kapcsolatban öldöklések, különösen zsidó pogrom megakadályozása végett. Hogy e pártállást (értsd: átállást) megteheessük és hogy biztosíthassuk a fegyverszüneti feltételek végrehajtását, kérjük Budapest felé nyomuló orosz csapatokat megállítani." Sajnos, egyik sürgöny sem tartalmazta a feltételek szószerinti visszaközlését és azok pontonkénti elfogadását. Így a 242 bizottságnak minden meggyőző erejét és tudását latba kellett vetnie, hogy Molotovhoz kerülhessen és őt, valamint Dekanozov helyettes külügyminisztert egy október 11-én éjjel 3 óra 10 perc és 4 óra 20 perc közt lezajló tárgyaláson rábírra arra, hogy az előzetes feltételek elfogadásának elismerése után a bizottság most már aláírhatta a feltételeket tartalmazó okmányt. Ezen a Kremlben tartott ülésen a bizottság az orosz csapatok

megállításának szükségességét is közölte Molotovval. Molotov a tárgyalás vége felé közölte, hogy Churchill és Eden Moszkvában van és így rövidesen megtárgyalható a kérdés, megígérte, hogy még aznap sor kerül az aláírásra. A következő tárgyalás Molotov lakásán, a Kremlben folyt le október 11-én este 7 és fél 8 óra között. Molotov először közölte, hogy elfogadják az orosz csapatok megállítására vonatkozó kérést és azok a Tisza vonalánál egy-két napig nem fognak előnyomulni és támadni. Reményét fejezte ki, hogy a bizottság hamarosan megkapja a véglegesen fegyverszüneti tárgyalásra és aláírásra szóló írásbeli meghatalmazást. Ekkor a bizottság hivatkozva a véglegesen fegyverszünet gazdasági kötelezettségeire, azt kérte, hogy gazdasági szakértőként hozassák Moszkvába báró Radvánszky Antalt, aki akkoriban mint disszidált diplomata, a nyugati világban tartózkodott.

Ezután Molotov átnyújtotta az előzetes feltételeket tartalmazó okmányt, amelyet a bizottság három tagja este 7 óra 57 perckor írt alá. Az ülés után a bizottság azonnal közölte az eredményt Budapesttel. Ugyanakkor Budapestről sürgöny érkezett, válaszképpen a bizottság korábbi kérésére, amely a feltételek teljes szövegét és annak szószerinti elfogadását tartalmazta, valamint azt, hogy a kormányzó úr Budapesten marad. Másnap az oroszok azt kérték, hogy Budapestről küldjenek Szegedre egy parlamentert, akivel letárgyalhatják a katonai együttműködést. Sajnos Utassy Loránd ezredes, akit e célra október 13-án leküldtek Szegedre, tökéletesen tájékozatlan volt, s így a tárgyalások nem vezethettek eredményre. A magyar katonai helyzetéről viszont a bizottság október 13-án este fél 12-kor hosszú és részletes sürgönyt kapott Budapestről. 12-én este érkezett meg Tarnai István, a volt bukaresti magyar követségi titkár, akit a bizottság kérésére az oroszok Bukarestből minden holmi nélkül elhoztak, hogy azután a bizottságnak való "prezentálás" előtt napokig a Ljubljankában tartsanak fogva. Ő volt talán addig az egyetlen ember, aki ebből a hírhedt börtönből élve jutott ki. A következő két nap a bizottság számára folytonos katonai tárgyalásokat hozott, többnyire az orosz vezérkar épületében. Október 15-én már lesújtó tartalmú sürgönyök érkeztek Budapestről. A bizottság nyomott hangulatát csak az a körülmény változtatta meg kissé, hogy október 15-én este 5 óra 20 perckor befutott Nemes József őrnagy a végleges fegyverszünet aláírására szóló meghatalmazással. Ennek a szövege a következő: "J'autorise par la présente M. Gabriel Faraghó Colonel General hongrois que M. Domokos Szent-Iványi, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire et le comte Géza Teleki, Professeur d'Université a signer de la part de Royaume de Hongrie une convention d'armistice avec les PuissanceAlliées: l'Union des Républiques Soviétiques Socialistes, les Etats Unis de l'Amérique et l'Empire Britannique En foi de quoi j'ai signé la présente et la faisant munir de mon Eonso. Budapest, le 9 octobre, 1944. Horthy" Sajnos 20 óra 20 perckor újabb sürgöny jött, amely közölte, hogy ifjabb Horthy Miklóst a németek elfogták. Majd 16-án reggel 5 órakor három sürgöny futott be, beszámolva a budapesti nácinyilas puccsról és közölve, hogy a bizottság azonnal keresse az összeköttetést Veress Lajossal. E három sürgöny feladási ideje október 15-én délutánra esett. Az utolsó sürgöny e rövid és szomorú mondatból állt: "Vezérkar főnökének nyilatkozatát a német kézben lévő magyar rádió hamisítva adta le." Október 16-án Budapesttel az összeköttetés megszűnt. Veress Lajost hiába kereste a bizottság - ő sem jelentkezett. Mint ahogy később kiderült, a németek elfogták a főhadiszállásán. Ezzel szemben Kuznyecov október 17-én délelőtt közölte, hogy Petrov tábornokhoz, a 4. ukrán front parancsnokához átjött Miklós Béla vezérezredes néhány tisztjével. Délután közölte a bizottsággal a kormányzó úr rádiószózatát 15-éről, a Szálasi-féle kormányalakítást és a kormánynévsort. Közben létrejött a telefonösszeköttetés Miklós Bélával, aki Veress Lajosról semmit sem tudott. 18-án Szent-Iványi és Nemes repülőgépen Petrov főhadiszállására indult. 19-én Szent-Iványi telefonon értesítette Faraghót és Telekit, hogy ott helyben próbálnak kormányt alakítani. Petrovnál tartózkodott akkor Mechlisz Lázár vezérezredes, az orosz "Himmler", Moszkva védelmének megszervezője és Sztálin bizalmasa. Ő vetette fel, sőt talán határozta el részben, hogy a leendő magyar ellenkormányt Miklós Béla alakítsa és ő legyen a

miniszterelnök. 20-án közölte Antonov, hogy a kormányzót a németek elfogták és elhurcolták. Egyben felkérte a fegyverszüneti bizottságot, hogy sürgősen alakítsanak kormányt. A bizottság ekkor javasolta Debrecen, mint kormányshelyet, ami később meg is valósult. A fegyverszüneti bizottságot közben többször átszállásolták. Először egy Moszkva körüli villába, ahol nyilván jobban tudták felügyelet alatt tartani, majd október 18-án a város központjába, egy nagy épületbe, de oly kicsi és hideg lakásba, hogy bundában aludtak és szinte a gáztűzhelyre ülve lehetett csak mosakodni, az illemhely padlója viszont állandóan vízzel volt borítva. Innen november 1-jén átköltöztették őket a volt japán katonai attasé lakásába, amelyet volt magyar követségi irodabútorokkal rendeztek be. Faragó meglepetésére saját szőnyeget talált itt, amiket mint moszkvai katonai attasé vásárolt régebben és elkoboztak tőle eltávozás után. Éjjel-nappal két NKVD tiszt őrizte a bizottság tagjait, akik ezért egymással csak suttogva beszélhettek. De minden valószínűség szerint néhány mikrofont is elhelyeztek a különböző lakásokban. A tárgyalások legnagyobb része éjjel zajlott. Előtte, azért, hogy a bizottság tagjait kifárasztják, 3-4 órás mozielőadásokra 243 vitték a kémelhárító épületébe. Testgyakorlat napi két óra sétából állott, természetesen kísérettel. Újság és rádió nem állt rendelkezésre, csak a moszkvai adó egy beépített hangszórója szórta az orosz híreket és némi zenét, amely aszerint változott, hogy hol harcolt a Vörös Hadsereg. Budapest elfoglalása előtt Lisztet és Lehárt, utána a Bécs felé húzódó frontharcok alkalmával Mozartot és Strauss-alcereket sűrítettek műsoraikba. Állandóan vodkát adtak inni és fontos tárgyalások előtt 5-6 vizespohárral kellett Sztálin egészségére meginni, amit nem lehetett visszautasítani. Hogy miért, azt mindenki elképzelheti: egy liter vodka és többórás mozinézés után éjszaka közepén tárgyalni országos fontosságú ügyekről s hozzá udvariasan mosolyogni, nem mindennapi feladat. Az oroszok célja az volt, hogy fáradt emberekkel szemben az akaratukat könnyebben keresztülvigyék. Október 23-án Szent-Iványi Domokos és Nemes visszaérkezett. Majd november 8-ig nem történt semmi. E nap délutánján hirtelen elhozták az oroszok a bizottság lakására Miklós Bélát és a szárnysegédjét, Csukássy Lajost és a vezérkari főnökét, Kéri Kálmánt. 10-én őket is a bizottság lakására kvártélyozták. 12-én új "vendégek" érkeztek: Vörös János vezérezredes a feleségével és a fiával.

Ezekben a napokban a helyzet reménytelennek látszott. A bizottság nem kívánt tárgyalni a moszkvita magyar kommunistákkal, az oroszok viszont nem kívántak moszkvai kommunisták nélkül ellenkormányt. Részben ezért nem történt semmi három héten át.

Az ideiglenes magyar államhatalomra vonatkozó tárgyalások

Ahhoz, hogy Magyarország a Szövetséges Nagyhatalmakkal a végleges fegyverszünetet megköthesse és így a Harmadik Birodalomtól elválhasson, feltétlenül szükséges volt egy a magyar államot reprezentáló szerv, amelyet a szövetségesek is elismernek. Egy ilyen szerv alakítása annál is inkább látszott szükségesnek a Moszkvában tartózkodó magyarok részére, mert november hónap folyamán Magyarország egyik felét a németek, a másik felét az oroszok fosztogatták és rabolták.

Két tárgyalás készítette elő az utat a megoldás felé. Mindkettő, november 13-án és 16-án, Molotov Kreml-béli lakásán zajlott le, Molotov, Dekanozov, Kuznyecov, a három magyar vezérezredes, Szent-Iványi és Teleki részvételével. A november 13-i tárgyaláson megállapodás jött létre, hogy egy magyar nemzeti bizottság vagy kormány alakíttassék Veress Lajos vagy Miklós Béla elnöklésével, Debrecen székhellyel. A november 16-i tárgyaláson azután végleg megállapodtak abban, hogy egy ideiglenes kormány kerül megalakításra Debrecenben.

Véglegesnek látszott a megállapodás Miklós Béla elnökségét illetően is. A résztvevő magyarok ezen a tárgyaláson újból visszautasították Molotovnak azt az ajánlatát, hogy moszkvita magyar kommunistákkal tárgyaljanak. Emiatt az oroszok nem engedték a bizottság tagjait vagy a vezérezredeseket Magyarországra utazni, hanem Gerő Ernőt és

valószínűleg Nagy Imrét küldték repülőgépen oda a helyzet kifürkészésére. És november 17-től kezdve újra várni kezdték a bizottságot.

Közben a fegyverszüneti bizottság a következő személyeket ajánlotta a kormány tagjaiul: Miklós Béla, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Faraghó Gábor, Tildy Zoltán, Kéthly Anna, Szekfü Gyula, Kállai Gyula, Benedek Marcell, Rassay Károly, Szakasits Árpád, Szabó Dezső, Szilágyi Ernő és Kiss Béla. Vezérkari főnöknek pedig Vörös Jánost.

November 23-án Moszkvába érkezett és a többi magyarhoz csatlakozott Simonffy Tóth Ernő vezérkari őrnagy a feleségével és Török József repülőszázados. Nekik kellett volna kihozniuk Tildyt, Szakasitsot és Kállait, akik azonban ismeretlen okból a megbeszélte találkozón nem jelentek meg.

Simonffy pár nappal a repülőgépen való menekülése előtt állítása szerint még tárgyalt Tildyvel és arról tájékoztatta most a moszkvai urakat, hogy miképpen alakult meg otthon az ellenállást képviselő Magyar Front és kik annak a vezetői. A Magyar Front is kijelölte már szerinte egy új magyar kormány tagjait Tildy Zoltán, Szakasits, Kéthly, Kállai, Bajcsy-Zsilinszky, Rassay és Somogyi Miklós személyében, kiegészíteni kívánván őket a rendelkezésre álló magasabb rangú és szükséges katonai tagokkal. Ezekről a részletekről a delegáció értesítette a szovjet kormányt, de december 5-ig nem jött semmi válasz.

Még november 27-én megkérdezték Telekit, hogy milyen vallású. Ezt a kérdést, amelyre a választ az oroszok nyilván maguk is tudták, csak az indikálhatta, hogy az oroszok most készítik elő a saját magyar kormányalakítási tervüket és Telekit kultuszminiszternek kívánják talán jó névjegyként a leendő magyar kormányba.

December 5-én estefelé hirtelen elszállították autón a három vezérezredest, Szent-Iványit és Telekit a kémelhárító irodába. Itt Kuznyecov fogadta őket Gerő Ernő, Nagy Imre és egy Grigorjev nevű pártmegbízott jelenlétében. Grigorjev, aki tökéletesen beszélt magyarul, lett később a budapesti szovjet követség titkára és egyben Vorosilov tolmácsa. Gerő ezen a megbeszélésen átadott egy kormánylistát és egy gépelt kormánynyilatkozatot. A kormánylista tökéletesen egyezett a később Debrecenben "megválasztott" ideiglenes kormánnyal. A kormánynyilatkozat is majdnem szó szerint egyezett a Miklós Béla által a debreceni nemzetgyűlés előtt elmondott kormánynyilatkozattal. Változás csak annyi volt, hogy Miklós és Teleki megállapodott a többiek tudta nélkül abban, hogy a harmadik paragrafus utolsó mondatából kihagyatik majd a felolvasás alkalmával Debrecenben egy közbeszúrt mondat, amely a Szovjetuniót "a népek szabadsága és függetlensége védelmezője"-nek aposztrofálta. Már akkor a legszívesebben azt írták volna a "védelmezője" szó helyébe, hogy "leigázója". E mondat mindenestre satírába illő volt és szemtelen hazugságnak kellett tekinteni.

Az iratok átadásával a tárgyalás Kuznyecovnál be is fejeződött, mert a fegyverszüneti bizottság három tagja gondolkodási időt kért, nem akarván megbeszélés nélkül azonnali választ adni. A megbeszélés után nagyszabású vacsora, majd mozielőadás következett. Minden arra mutatott, hogy még az éjjel fontos tárgyalás lesz Molotovnál.

Szent-Iványi és Teleki nem ment el a moziba, beteget jelentve, de valójában elő akartak készülni a tárgyalásra. Szentiványi később valóban lázas idegösszeroppanást kapott és így nem is ment el a december 6-án hajnali 2 óra 30 perckor kezdődő tárgyalásra. Csak a három vezérezredest és Teleki vett ezen részt a Kremlben, ahol orosz részről Molotov, Dekanozov, Kuznyecov, Susejkov, Puskin, Grigorjev, egy Podzerov nevű tolmács és néhány magasrangú katona - "félorosz" részről pedig Gerő és Nagy Imre vett részt. Ez volt az utolsó, de egyben talán legfontosabb tárgyalás Moszkvában.

Molotov először bemutatta az orosz urakat: Susejkovot, mint aki Vorosilov megérkeztéig a magyar kormányt "be fogja vezetni Debrecenben a működésbe", Puskit mint a jövőbeli magyarországi szovjet követet, Grigorjevet mint a szovjet kommunista párt megbízottját és "felügyelőjét". A tárgyalást Molotov azzal kezdte, hogy "örömmel hallom,

hogy az urak elfogadták a javaslatainkat a kormány és a nyilatkozata tárgyában", majd hozzátette, hogy még egyszer személyesen és egyenként is megkérdi a jelenlevő magyarokat, hajlandók-e a kormányban résztvenni.

A vezérezredek sorban igennel válaszoltak. Teleki azonban visszautasította. De a szovjet kormánynak érdeke lehetett őt a kormányban látni és ezért Molotov elfogadta Telekinek azt a kérését, hogy az ideiglenes nemzetgyűlésbe a közjogi méltóságok, egyházak képviselői és egyetemi tanárok is behívhatók legyenek. Részben ezekből alakulhatott meg később Debrecenben a Polgári Demokrata Párt.

Teleki azon kérdésére, hogy elismeri-e továbbra is a szovjet kormány a fegyverszüneti bizottságot, Molotov határozott nemmel felelt. Ez azt jelentette, hogy a bizottság megszűnt és az abban résztvevők most már mint egyének vállalhattak felelősséget a tetteikért. Teleki azon kérdésére pedig, hogy elismeri-e a szovjet kormány a Magyar Királyságot és annak államformáját, Molotov csak annyit válaszolt: "Ezzel a Magyarországgal már négy éve háborúban vagyunk." Azután, szinte mérgesen és ujjal mutatva Telekire, azt mondta: "Ön részt vehet vagy sem. Ez a magánügye. De ha nem vesz részt, úgy a magunk módján fogjuk megoldani a problémát." Hivatkozással erre a kijelentésre Teleki elfogadta a kormányban való részvételt.

Gerőt és Nagy Imrét Molotov meg sem kérdezte, pedig "magyar uraknak" állította be őket. Ebből nyilvánvaló volt, hogy ezek ketten a szovjet kommunista párt tagjai és nem magyar állampolgárok. A tárgyalás végeztével Kuznyecov utasítást kapott, hogy a magyarok hazaszállításáról Debrecenbe azonnal intézkedjék.

Így azután december 7-én vonaton hazaindult a társaság. Csak Szent-Iványi maradt Moszkvában, akit az oroszok nem eresztettek el, mondván hogy ő lesz az összekötő a debreceni kormány felé és később moszkvai magyar követ. Valójában azonban azért, mert félték, hogy otthon ellenállást fog szítani és szervezni.

Az utazás vonaton négy napig tartott. Első nap Konotopon át Kijevig, második nap Odesszáig, harmadik nap Tiraszpól, Kisinyev, Jassy, Bacau és Focsani útvonalon Plocstiig. Eddig az állomásig az oroszok már szélesvágányú vasútvonalat építettek. Negyedik nap a román király szalonkocsiján és több hálókocsin folytatódott az út Brassó, Szeben, Gyulafehérvár, Déva, Lippa, Arad, Nagyvárád, Érmihályfalva vonalon. A határt a magyarok Nyírábránynál lépték át és december 11-12-én éjjelre befutottak Debrecenbe.

Az útvonal ukrainai szakaszán a vonat sokszor állt meg és a magyarok a kis állomásokon szabadon beszélgethettek az ott lézengő és élelmiszert kolduló megmaradt lakossággal. Kivétel nélkül mindenhol azt mondták az emberek, hogy a falvak leégetése és kirablása nem a németek műve volt, hanem a németek elől visszavonuló Vörös Hadseregé. E szomorú kép és közlés előrevetette árnyékát a magyarországi lehetőségeknek és egy ideiglenes kormány nehéz feladatainak.

Az ideiglenes nemzeti kormány megalakulása és működésének kezdő lépései

Az ideiglenes nemzetgyűlés létrehozása

A Moszkvából hazatért magyarok nehéz feladatok elé tekintettek. Különösen Miklós Béla és a leendő kormánytagok.

Faraghó, Vörös és Teleki, akik közül egyik sem volt hivatásos politikus, kerültek nehéz helyzetbe. A moszkovita kommunisták, Gerő, Nagy Imre és Gábor József száz százalékgig a szovjet kommunista párt és a Kreml irányelveit képviselték, és így nem voltak magyaroknak tekinthetők.

Az utazás alatt állandóan tárgyalások folytak. Miklós Bélát mind az oroszok, mind Gerő erősen igyekeztek befolyásolni a Debrecenben való teendők mikéntjére vonatkozólag. Ezek ellensúlyozására Miklós bizalmas tárgyalásokat folytatott négyesben Vörössel, Faraghóval és Telekivel. Ezeknek a tárgyalásoknak az eredményét a következőkben foglalták össze:

1. A nyugati hatalmakat Magyarország sorsa nemigen érdekli és nem is tájékozottak a magyar ügyeket illetően.

2. Az oroszok kétszínűek, mert mialatt a nyugati hatalmak felé a demokrácia elveit hangoztatták, nem változtatták meg kommunista céljaikat és jelentékeny területi, s politikai ambícióik vannak Közép-Európában.

Kétszínűek a magyarokkal szemben is, aminek legjobb példája még október folyamán az volt, hogy előzetes fegyverszüneti feltételek aláírása alkalmával megígérték a három szövetséges nagyhatalom nevében, hogy e tényt titokban tartják, amíg a kormányzó vissza tudja vonni a csapatait Budapestre. Viszont október 11-én este, a moszkvai és a londoni rádió bejelentette, hogy Magyarország fegyverszünetet kért a szövetségesektől Moszkvában. Erre a közlésre a Debrecen felé irányított és élével Szolnok előtt álló 21. német páncélos hadosztály megfordult és benyomult Budapestre, ahol Guderian vezérezredes 22 óra 20 perckor ultimátumot nyújtott át a honvédvezérkar főnökének Budapest átadását követelve. Ez a rádiójelentés okozta október 15-ét és most azokkal az oroszokkal, akik ily módon meghazudtolták a Moszkvában tárgyaló magyarokat, kell együttműködve országot építeni.

3. Magyarország elvesztette a háborút és a romokból meg kell menteni, amit még lehet. Mégpedig egy Magyarországot tönkretenni és bekebelezni akaró orosz kommunista nyomással szemben, amelyet a nyugati hatalmak pártolnak.

4. Magyar nemzetet politikai csődből kell újra feltámasztani és a leendő kormányt a lehetőségekhez képest alkotmányos módon létrehozni, tehát nemzetgyűléssel megválasztani.

5. A magyar ideiglenes kormány legfontosabb feladatai lesznek:

a) a németeknek hadat üzenni;

b) a végleges fegyverszünetet megkötni;

c) a politikai, társadalmi és gazdasági életet elindítani és normális vágányba terelni;

d) alkotmányos és szabad választást előkészíteni és lefolytatni.

E ténykedései folyamán a kormány hármass felelősséget visel. Felelős a nemzettel szemben, azaz történelmileg. Felelős a Szövetségesekkel szemben, azaz vállalt kötelezettségeinek eleget kell tennie. S felelős önmagával szemben, mert hogy amit cselekszik, erkölcsileg helytálló legyen.

6. Minden működést az oroszok szigorú ellenőrzése mellett és a kormányban résztvevő áruló kommunista elemek ellenére kell végrehajtani.

Az erre a megállapodásra jutott magyarok december 12-én reggel érkeztek Debrecenbe. A környék és a város a pusztulás képét mutatta. Az utcák üresek voltak és a lecsökkent lakosságú városban az oroszok garázdálkodtak. A megérkezett magyarokat az Arany Bika szállóban helyezték el és csak Miklós Bélának adtak egy rablott bútorokkal berendezett külön lakást a pénzügyi igazgatóság palotájában.

A végleges fegyverszünet aláírásához szükséges kormány szerv megválasztása a terv szerint egy ideiglenes nemzetgyűlésre hárult. Ezért még december 12-én délután a Moszkvából hazaért és több, az ország felszabadult részeiből Debrecenbe érkezett, valamint néhány debreceni polgár részvételével megválasztott az Ideiglenes Nemzetgyűlést Előkészítő Bizottság. Elnöke Vásáry István, Debrecen polgármestere volt.

Tekintve, hogy az oroszok engedélye nélkül senki sem közlekedhetett Magyarországon, de nem is igen volt mivel, csak a kommunistáknak voltak az ország orosz megszállás alatti részéről adataik. Ennélfogva a bizottság elfogadta Gerő statisztikai adatait és egyben gyakorlati érvelését, amely szerint harmincnyolc nagyobb városból, ill. helységről hívhatók csak össze a képviselők. Ez a 38 helység majdnem 1.400.000 lakost képviselt. A vidék részben képviselők nélkül maradt, a Kisgazda Párt kárára. A városokban nagyobb számban voltak a munkások és így - az orosz és kommunista terveknek megfelelően - a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek, amelyek szintén beküldhették a képviselőiket, dominálhatták a nemzetgyűlést. A behívandó 213 képviselőnek

több mint a fele a következő néhány városra esett: Szeged, Debrecen, Pécs, Miskolc, Diósgyőr, Békéscsaba, Orosháza, Hódmezővásárhely.

Gerő tervének elfogadása mellett szólt, hogy elutasítása esetén az oroszok nem járultak volna hozzá a behívásokhoz és nem adtak volna közlekedési alkalmatosságokat a behívó bizottságok számára.

12 két-három személyt számláló csoportban 28 behívó bizottsági tag indult útnak december 15-én, hogy összegyűjtse a nemzetgyűléshez szükséges képviselőket. Minden csoportban legalább egy kommunista volt, de ott, ahol fontosnak vélték és féltek a másik behívó tag népszerűségétől, két kommunista is kísérté útjára a másik tagot.

A fegyverszüneti bizottság tagjai számára, akik 1944 szeptembere óta nem látták a hazájukat, csak most, a képviselőket összehívó bizottságokban való részvételkor tárult fel az ország igazi képe. Kiégett falvak, hol csak néhány kóbor kutya lézengett és néhány csontvázzá fogyott gyerek bújt elő a romokból. A felnőtteket elhurcolták. Embert a tájon nem lehetett látni. Felrobbantott hidak, úttalan utak, s a port sem bolygatta szekér vagy autó, mert azt is elrabolták. A sárban semmi állatnyom vagy szekérvágás. A kukorica szárán még mind a mezőn, de a szalmakazlakat nyilván széthordta az orosz fekvőhelynek és a szél hírmondónak más tájakra. Csak a városok adtak némi menedéket a lakosságnak.

A garázdálkodó és rabló orosz csapatok, s állítólagos katonaszökevények ellenére a képviselőket behívó küldöttségek december 20-ára elhozták Debrecenbe a városok Nemzeti Bizottságai által megválasztott képviselőket. A moszkovita kommunisták ellenzése ellenére sikerült elhozni képviselőként két közjogász professzort: Molnár Kálmánt Pécsről és Zsedényi Bélát Miskolcra. Nélkülük a nemzetgyűlés és a kormány első heteinek működése teljes kommunista ellenőrzés mellett folyt volna.

December 20-án nagy sugdolózások voltak a kommunisták táborában, de a kommunistákkal szembenálló jóérzésű magyarok közt is. A kommunisták terve, amelyet az oroszok pártoltak, az volt, hogy nemzetgyűlési elnöknek a szociáldemokrata Takács Ferenc, képviselő és leendő kormánytag, Szentpéteri Kun Béla egyetemi tanárt fogja javaslatba hozni és azt a javaslatot a nemzetgyűlésnek egyhangúlag el kell fogadnia. Miután rádión és az újságjaikban világszerte, az oroszok ellenőrzése alatt álló magyar lapok pedig az országban csupán a Kun Béla nevet írták volna ki és ezzel hirdették volna 1919 uralmának visszatérését, a nem-kommunista magyarok egy csoportja ezt el kívánta kerülni. Ezért Miklós Béla és Teleki tárgyalásokat folytatott Molnár Kálmánnal és Zsedényivel acélból, hogy egy a nemzetgyűlésen keletkező zűrzavar közben hirtelen egyiküket jelölni lehessen az elnöki székre. Egy ilyen zűrzavar annál is inkább előidézhetőnek látszott, miután Valentiny Ágoston és Léway Zoltán, sőt mások is, Juhász Nagy Sándort kívánták az elnöki pozícióra ajánlani.

Mindkét oldal tehát, a kommunista és a nem-kommunista is, felkészült az első összecsapásra, amely sorsdöntő lehetett a magyar politikai élet elindulása szempontjából. Ilyenek voltak az előzmények, amelyek előkészítették az Ideiglenes Nemzetgyűlés működését.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása

Debrecenben, az ideiglenes magyar fővárosban, december 21-én délután 2 órakor tartotta első ülését az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Az "ideiglenes" jelző minden esetben azt kívánta kifejezésre juttatni, hogy az egész ország nem vehetvén részt a választáson, egy majdan, a kormány által előkészítendő végleges és országos választás fogja eldönteni az ország politikai sorsát és az államformát. Az ideiglenes nemzetgyűlés és a kormány csupán erre a feladatra vállalkozott. A nemzetgyűlés mindkét napon a debreceni kollégium nagytermében ülésezett, ott, ahol közel 100 év előtt a szabadságharc nemzetgyűlése tartotta az ülését. A padokon kis fémábrák jelezték, ki ült ott 1849-ben. Azt a helyet, amelyen egykor Kossuth Lajos ült, most senki sem foglalta el.

A Nemzetgyűlést a Himnusz nyitotta meg, majd Vásáry István, az Előkészítő Bizottság elnöke megnyitotta a nemzetgyűlést és felhívására megválasztották a Mandátumvizsgáló Bizottságot. Az ülés felfüggesztésének tartama alatt a bizottság felülvizsgálta a mandátumokat és az ülés folytatásának bejelentése után jelentést tett a működésről. E jelentést, amely 23 képviselőt igazolt, a nemzetgyűlés tudomásul vette. Ezután következett az elnökválasztás a Gerő által előre előkészített tárgyrend hatodik pontjaként, amely így szólt:

"Szeged, Debrecen, Pécs, Miskolc és Hódmezővásárhely küldöttei közös javaslatot tesznek egy megbízott felszólaló, Erdei Ferenc, által az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének, két alelnökének és két jegyzőjének megválasztására. A választás megejtése, előzetes megállapodás alapján."

Takács Ferenc meg is tette javaslatát Szentpéteri Kun Bélára vonatkozólag. Lévy Zoltán kisgazdapárti képviselő Szentpéteri Kun megválasztása ellen ágált. Valentiny Ágoston ellenjavaslatot tett, Juhász Nagy Sándort ajánlva. Erre a kommunisták, főleg Gerő és Révai, felháborodva kiabálni kezdtek: "Ez a megállapodás ellen van", "követeljük, hogy a megállapodást betartsa a nemzetgyűlés... Kikérjük magunknak!"

A kitörő hangzavarban senki sem hallotta még a szomszédját sem. Csak Vásáry halotta, hogy Juhász Nagy Sándor ülésfelfüggesztést kíván. Hirtelen erőteljesen csengetett, mire csendesebb lett a hangzavar. Vásáry, anélkül, hogy további közbeszólásokat megvárt volna, öt percre felfüggesztette az ülést.

A szünet azonban másfél órát tartott. Szentpéteri Kun Béla, inszcenált fenyegetések hatása alatt ijedten otthagya az ülést és miután távollevő személyt nem lehetett megválasztani, Juhász Nagy pedig erősen húzódozott, tanácstalan volt mindenki. Ekkor a nem-kommunista tábor előre megbeszélt terve szerint, néhány kijelölt képviselő bedobta Zsedényi Béla nevét.

Egyesek ütemesen kiabálták a nevét, mások viszont ordítva kérdezték: "Ki az a Zsedényi Béla?" Mikor Vásáry hirtelen csengetve újra megnyitotta az ülést, Valentiny Zsedényit proponálta. Vásáry, szinte be sem várva a nemzetgyűlés választát, kijelentette: "Közfelkiáltással megválasztva Zsedényi Béla..." Gerő Ernő vörös arccal, dühösen szólt oda a vele szemben ülő Telekihez: "Ez az Ön műve..."

Zsedényi maga is meg volt lepve. Telekihez fordulva azt mondta: "Még tárgyrendem sincs. Hogy folytassam le ezt az izgatott ülést?" Teleki átadott neki egy részben átszövegezett és kibővített tárgyrendet, amelyet előző éjjel készített el. Ezzel a kezében ült Zsedényi az elnöki székben és megtette a napirendi indítványát, amelyet a nemzetgyűlés elfogadott. Alelnöknek Juhász Nagy Sándort és Sántha Kálmánt, jegyzőnek Vörös Józsefet és Vörös Vincét választották. Majd Miklós Béla pártonkívüli, Erőss János kisgazdapárti, Gerő Ernő kommunista, Erdei Ferenc parasztpárti és Takács Ferenc szociáldemokrata tartott beszédet pártjaik nevében. Utánunk még többen szólaltak fel röviden. Miután már ekkor délután háromnegyed 6 óra lett, és a sötétségben Debrecen utcáin járkálni többnyire könnyen végződött azzal, hogy az oroszok elhurcolták az utcán tartózkodókat "hadifogságba", Zsedényi azt javasolta, hogy a nemzetgyűlést másnap reggel tíz órakor folytassák. E napirendi javaslatot a képviselők elfogadták.

Este izgatott tanácskozások folytak minden pártnál és csoportban. Zsedényi Miklós Béla és Teleki részletesen informálta a moszkvai eseményekről és a már Moszkvában kijelölt kormány tagjairól. Majd másnap, december 22-én korán reggel, már folytatódott a tárgyalások az államfői jogkör megállapítása tárgyában, amelyre Molnár Kálmán javaslata lett irányadó.

Ez főleg a kinevezések joga szempontjából volt szükséges.

December 22-én reggel 10 órakor újból összegyűltek a képviselők a kollégium nagytermében. Most már Zsedényi Béla hozzáértő elnöksége alatt rendben folyt le a kitűzött

program. Megválasztották a nemzetgyűlés politikai bizottságát, amely rövid időre félrevonult s külön tárgyalta, majd megtette jelentését és javaslatát a kormány megválasztására vonatkozólag. A javaslat erre vonatkozó része csak ennyit tartalmazott: "Akormány megalakításával Dálnoki Miklós Béla vezérezredes, ideiglenes nemzetgyűlési képviselő urat tessék megbízni."

Miklós Béla azonnal előterjesztette a kormányjavaslatot, amely egyezett a Moszkvában Molotovnál létrejött megállapodással:

Belügyminiszter: Erdei Ferenc kommunista, taktikai okokból parasztpártinak állították be, de rövidesen kiderült, hogy valójában kommunista

Pénzügyminiszter: Vásáry István kisgazda

Külügyminiszter: Gyöngyösi János kisgazda

Kultuszminiszter: gróf Teleki Géza pártonkívüli

Honvédelmi miniszter: Vörös János pártonkívüli

Földművelésügyi miniszter: Nagy Imre kommunista

Kereskedelmi miniszter: Gábor József kommunista

Igazságügyminiszter: Valentiny Ágoston szociáldemokrata

Iparügyi miniszter: Takács Ferenc szociáldemokrata

Közellátásügyi miniszter: Faraghó Gábor pártonkívüli

Népjelölési miniszter: Molnár Erik (szociáldemokratának volt beállítva, de azonnal a kormányalakítás után kiderült, hogy kommunistának vallotta magát)

A becsempészett Erdeivel és Molnárral együtt tehát négy kommunista, négy pártonkívüli, két kisgazda és két szociáldemokrata került a kormányba.

A kormány megválasztása és fogadalma után a miniszterelnök elolvasta az Ideiglenes Nemzeti Kormány nyilatkozatát - azt, amelyikről a moszkvai tárgyalásokkal kapcsolatban már szó volt.

A nyilatkozatban a pártok és szakszervezetek részéről hozzászólások következtek; majd az államfőt megillető kinevezési jogokra vonatkozó javaslat elfogadása után a nemzetgyűlés felhatalmazta a kormányt a végleges fegyverszünet megkötésére.

Ezzel a tárgysorozat ki is merül, s a nemzetgyűlés megbízta az elnökséget, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlést a szükséghez mérten egybehívhassa. Majd felhangzott a Szózat, amellyel az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésszaka befejeződött. Az ülés berekesztése után a képviselők tekintélyes része azonnal hazaindult, sokan azért, hogy az oroszok garázdálkodásai ellen a családjukat megvédhessék.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés nem is ülésezett többet Debrecenben. Már csak Budapesten lett összehívva március 15-e után, mikor a kormány oda tette át a székhelyét.

Most tehát az Ideiglenes Kormányra és az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségére együttesen hárultak mindazon feladatok, amelyek Magyarország nemzetközi függetlenségének elismerését és a romokból való újjáépítését kellett célozzák.

Már a nemzetgyűlés megmutatta és a további debreceni kormányműködés csak alátámasztotta azt a tényállást, hogy két egymással szemben álló harccsoport keletkezett. A kommunista, amelyet Gerő, Nagy Imre, Gábor József, Molnár Erik, Erdei és részben Gyöngyösi képviselt Rákosival a háttérben és irányítóként; és a nemzeti, amelynek mozgatói Miklós Béla, Vásáry, Valentiny, Teleki és Faraghó volt, akik teljes mértékben bírták Zsedényi támogatását.

A végleges fegyverszünet

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés első határozata az volt, hogy felhatalmazta az ideiglenes kormányt a fegyverszüneti szerződés megkötésére. Az ideiglenes kormány ennél fogva még aznap, december 22-én békét kért a szövetséges hatalmaktól.

A másnap érkezett válasz felkérte az ideiglenes kormányt arra, hogy a fegyverszünet megtárgyalására és aláírására küldjön bizottságot Moszkvába.

Az első, december 23-i minisztertanács kijelölte a bizottság tagjait és felhatalmazta őket a fegyverszünet aláírására:

Gyöngyösi János külügyminisztert, Vörös János honvédelmi minisztert és Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt.

December 28-án indult a bizottság Moszkvába vonaton.

A nemzetgyűlés első két ülését követő napokban a kormánynak nem volt hatalma, sem gépezete. Irodák, irodai felszerelés, tisztviselők, pénz és közlekedési eszközök hiányában a működésében gátolva volt. Azonban nem ezek a gátló okok voltak a gyakorlati működés legfontosabb akadályozói. Az igazi okokat a politikai élet arénájában kell keresni.

Négy politikai párt volt a Nemzeti Front tagja: a kiskazda, a paraszt, a szociáldemokrata és a kommunista párt. A parasztság és munkásság tehát elismert pártokban tömörülhetett. A polgárságnak viszont nem volt reprezentatív pártja. Egyben pedig a kiskaszdák képviselték a "szélsőjobbot" ebben a politikai koalícióban.

Zsedényi ekkor, az általános politikai zavart felhasználva, elismert pártnak jelentette ki a Polgári Demokrata Pártot és az oroszok felé is mint a politikai koalíció ötödik pártját állította be. A párt létrehozatalára Zsedényinél számos éjjeli tanácskozás folyt. Tagjait a nemzetgyűlésen résztvevő töredék pártok képviselőiből és néhány pártunkívüliből szedték össze. A létrehozás munkáját legnagyobb részt Zsedényi és Zichy Ladomér gróf végezte.

Az öt párttal a politikai élet megalapozása és normális vágányba terelése biztosítottnak látszott. Átársadalmi és gazdasági élet elindítása azonban szinte lehetetlennek látszott addig, amíg a fegyverszünet nincsen aláírva és az ország ügyeit a Vörös Hadsereg ellenőrzése mellett kell intézni.

Az első és legfontosabb teendő egy hivatalos közlöny elindítása volt. A Magyar Közlöny első számát 1945. január 4-én Zsedényi adatta ki nemzetgyűlési elnöki hatáskörében. Erre a hivatalos lapra jellemző, hogy az ideiglenes kormány működése idején végig a koronás angyalos magyar címerrel jelent meg, annak ellenére, hogy a kommunisták erősen elleneztek ezt. A közlöny első számai számos rendeletet tartalmaztak. Legfontosabbjaik: a közbiztonság fokozottabb biztosításáról, a közigazgatás ideiglenes rendezéséről, a közalkalmazottak igazolásáról, a közellátásról, az árvédelemről, különféle adatszolgáltatásokról, a népbíráskodásról és a közoktatásügyi igazgatás megszervezéséről szövegezték. A rendelet végrehajtása és annak ellenőrzése azonban eleinte nagy nehézségekbe ütközött az elpusztított országban.

Január első hetében az ország helyzete nem volt rózsásnak mondható. Budapest ostroma még folyt, a fegyverszünet még nem volt aláírva, az ország függetlensége nemzetközileg nem volt elismerve és a kormány Debrecenhez volt kötve. A változás kezdete 1945. január hó 20-ika volt. Ekkor írta alá a magyar fegyverszüneti bizottság Moszkvában a szövetséges hatalmakkal a fegyverszünetet.

A fegyverszünet legfontosabb része Magyarország mint önálló állam elismerése volt. A fegyverszünet egyébként ugyanazokat a feltételeket szabta meg, amelyeket az előzetes fegyverszünet aláírása alkalmából, 1944. október 11-én, Horthy kormányzó elfogadott.

A fegyverszünet aláírása után rövidesen megjelentek Debrecenben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság képviselői: oroszok, amerikaiak és angolok. Az Ellenőrző Bizottság megjelenésétől kezdve intenzívebbé vált a politikai élet. Az Ellenőrző Bizottság elnöke Vorosilov marsall lett. Elnöklété alatt az orosz tagozat intézkedéseit sokszor az angol és amerikai tagozat megkerülésével erőszakolta rá a kormányra. Az, hogy az oroszok minden nyomása, s a kommunisták minden mesterkedése ellenére a közigazgatás rendje helyreállt és 1945. november 4-én szabad és alkotmányos választást lehetett lebonyolítani, igazolta a magyar nép politikai érettségét és bátorságát.

Ismertetésemet ezzel befejezem, hisz a célom az volt, hogy azokról az eseményekről tájékoztassam a külföldre kényszerült agyarságot, amelyek 1944. szeptember és 1945. január

között zajlottak le és amely események egyedüli szabad földön élő résztvevője vagyok jelenleg. De célom volt az is, hogy vázoljam azokat az előzményeket, amelyek tudatában avagy kényszere alatt az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak folytatnia kellett működését azért, hogy Magyarország ne kerüljön a balti államok sorába, hogy milliók kipusztítása, kitelepítése és az ország teljes bekebelezése vagy megszüntetése ne következzen be.

Mint fontos kiegészítést, szükségesnek tartom Radnóczy Antal előadásából (összefoglalójából) (jelen kiadvány .... oldalairól) egy pontot ide tenni. Szerk. **

5. 1944. szeptember 1-jén a szeptember 9-én kezdődő Quebec-i konferencia harmas találkozója előtt, Churchill és Rooseveltt egy amerikai hadihajón találkozott, amelyen Churchill közölte, hogy Bulgáriába történt bevonulása után *Sztálin megszegte a szerződést*, mert a közösen elhatározott kormány helyett csak kommunistákat ültetett Szófiában a kormány élére. *Ezért az angolszászok sem kötelesek betartani azt a megegyezésüket, hogy Magyarország csak a Szovjetunióhoz fordulhat fegyverszünetért. Rooseveltt egyetértett és Churchill közölte, a hadihajón levő dr. Otto von Habsburg-gal, hogy sürgősen értesítsék Budapestet, hogy nem kell küldenie fegyverszüneti bizottságot Moszkvába.*

Otto főherceg utasította a New York-ban élő Eckhardt Tibort, hogy Lisszabonon keresztül, amelynek nagykövete, Wodianer Arnold (utóbb) disszidált, hozza Horthy ill. a magyar kormány tudomására az angolszász hatalmak határozatát. *Ez elakadt Wodianernél*, és csak akkor derült ki és került Eckhardt Tibor üzenete a lissaboni követség kultúrattaséjához, dr. Ferdinandy Mihályhoz, amikor a háború végén a követség iratait rendezték, mielőtt Wodianer magával vitte volna azokat Amerikában. Ferdinandy megdöbbenésére Wodianer azt válaszolta, hogy Lisszabon "hemzsegett a Gestapo-tól" és ezért nem merte továbbítani...

* A választás nem volt se szabad, se alkotmányos. Szerk.

** Eddig tart gróf Teleki Géza szövege, amelyet a Vitézi Rend rendelkezésünkre bocsájtott. Szerk.

Mi a Vitézi Rend?

A háború, hőseinek földdel történő jutalmazása évszázados hagyományokkal rendelkező, megszokott dolog volt a magyar történelemben. Általában azonban irányelvként tekintették, hogy azokat juttassák földhöz, akik paraszti származásúak, feltéve ha ehhez megfelelő állami földalap áll rendelkezésre. Ilyenkor a megadományozottak, ha még nem voltak nemesek, nemesi rangot kaptak.

Az I. világháború vérzivataros éveiben Prohászka Ottokár székesfehérvári megyéspüspök már 1916 óta nyilvánosan szorgalmazta, hogy a harcterről hazatérő, és ott hősieken helytállt katonákat földhöz juttassák. Ezért a püspök az egyházi kézen lévő és tízezer holdat meghaladó kötött birtokok szántóföldi részének igénybevételeivel kívánta a hadi rokkantakat és árvákat kis bérletekhez juttatni. Prohászka püspök javaslata a királynál sem talált elutasításra, azonban a hős magyar katonák földhöz juttatásának gyakorlati megvalósítása 1920-ig váratott magára. (Balkányi) A Vitézi Telkek Intézményének, a későbbi Vitézi Rendnek a megalakításakor a Magyar Királyság területén fennálló jogi helyzetet kell alapul venni.

A katonaviselteknek járó állami földjuttatások ügyében gróf Teleki Pál 1917. március 2-án hangsúlyozta, hogy a telepítéseknél figyelembe kell venni a leszerelt katona családjának egészségi állapotát és a gyermekszámot. Csak egészséges – vagy legalább is nem örökletes bajban megbetegedett – és sok gyermeket nevelő katonaviseltek jussanak földhöz és biztos megélhetéshez. Véleménye szerint: *„Azért ezeknél a telepítéseknél nemcsak arra kell tekinteni, hogy hálából adjuk a földet, hogy parcellázunk a harcosoknak, hanem igenis megkívánjuk azt, hogy amint odakünn is megtette a harcos kötelességét, éppúgy a jövőre nézve a békés munkában is megtegye kötelességét és szorítsuk arra, hogy nemzetét ne csak megtartsa, hanem fenn is tartsa.”* (Képviselőházi napló)

Már 1919 nyarán, Horthy Miklós, a szegedi kormány hadügyminisztere is érezte, hogy 1820/1917. évi M.E. rendelet, ami a haditelkekről szól, nem elégséges megoldás a harcterek hőseinek jutalmazására, és ezért valami más módon kellene őket jutalmazni. (Tátrai Szilárd 1997. 49. old.)

Gróf Teleki Pál miniszterelnök felkérte Horthy Miklóst, legyen ő a földbirtokreformot kidolgozó bizottság elnöke. Ezt a tisztséget Horthy örömmel elvállalta. Elnökletével a bizottság, amelynek tagjai a különböző minisztériumok szakértői voltak, megfogalmazták az új jogszabály kereteit, amelyet végső formába Börcsök Andor, az Igazságügyi Minisztérium főtanácsosa állított össze. Közben 1920. márciusában Horthy Miklóst a nemzetgyűlés kormányzónak választotta, de ő a bizottságban betöltött elnöki tisztséget továbbra is ellátta. A kormányzó, a miniszterelnök és a jogszabály előkészítésében közreműködő szakértők egyetértettek abban, hogy az adott időszakban célszerűbbnek látszik egy miniszterelnöki rendelet formájában ezt az új intézkedést életbe léptetni. Egy törvény megalkotása több időt venne igénybe, és az sem kizárt, hogy a nemzetgyűlési vita során olyan változásokat kell elfogadni, amelyek az eredeti célkitűzéssel ellentétesek.

Az 1920 augusztus 10-én kiadott, Vitézi Rendnek létét megalkotó 6650/1920. számú miniszterelnöki rendelet az uralkodó által 1912-ben és 1914-ben szentesített 1912/63. tc. ([A háború esetére szóló kivételes intézkedésről](#)), a 1912/68. tc. (hadiszolgáltatásért térítés jár) és az 1914/50. tc. (az előző két törvénycikk kibővítése) alapján lett kiadva. A háború ugyan az 1920.06.04-én megkötött szégyenletes trianoni békediktátummal lezárult, de a különleges jogok életben tartását az 1920. évi. VI. tc. meghosszabbítja, mivel az ország területén még mindig állomásoztak idegen haderők. A szerb csapatok csak 1921. augusztus 24-én hagyják el Csonka-Magyarországot. Tehát az 1920/6650 ME. rendelet, olyan jogalapon keletkezett, amit

Magyarország koronás királya szentesített egykoron. Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a Vitézi Telkek Intézménye, avagy a Vitézi Rend, a Megszentelt Koronának tett szolgálatokat jutalmazza, az uralkodók által adományozott kitüntetések mértékét figyelembe véve.

A rendelet megalkotói tisztában voltak azzal, hogy csupán egy ideiglenes intézkedést léptettek életbe, melynek hatálya a kivételes hatalom érvényességéig tart. Ezért az 1920. évi XXXVI. t.c. 77. paragrafusában a törvényhozás a kiadott rendeletet a maga egészében változtatás nélkül fogadta el. A vitézi telek adományozásáról szóló miniszterelnöki rendelet 1920. augusztus 11-én jelent meg a Budapesti Közlöny 198-as számában.

A Főméltóságú Kormányzó Úr 1920. szept. 25-én aláírta a vitézi szék általa delegált 8 tagjának kinevezését, gr. Teleki Pál miniszterelnök ellenjegyzésével. (Tátrai Szilárd 1997. 53. old.)

Ezt követően a Vitézi Szék megkezdhette hivatalos működését.

Az Országos Vitézi Szék alárendeltségében fokozatosan hét osztályt hoztak létre, ezek a következők voltak:

- szervezeti, személyi és közigazgatási ügyek
- vitézi telekkel kapcsolatos elvi ügyek, vitézek gazdaképző iskolája
- ennek alosztályai: = telepítési ügyek
- jogi és telekkönyvi ügyek
- tisztii és legénységi folyamodók, és ezek személyi ügyei
- háborús emlékérem kérelmek intézése
- nemzetvédelem és propaganda
- vagyonkezelés és pénzügyek
- a Vitézi Rend üzemei

A Vitézi Rend főszéktartósága alatt pedig két osztály működött:

- gazdaság közigazgatási és költségvetési ügyek
- vitézek személy- és teleknyilvántartása, segédhivatal

Az Országos Vitézi Szék állományában 1938-ban 13 tényleges tiszt és 27 altiszt szolgált, tehát ennyi főből állt a központi ügyvivő hivatal. Ekkora apparátus felügyelt több mint 19 000 ezer vitézt és megközelítőleg 76 672 kataszteri hold földbirtokot.

1920. november 25-én adták ki a Vitézi Rend szervezeti szabályzatát. Ettől kezdve működött az ügyvezető törzskapitányi hivatal. Az ügyvezető törzskapitány részt vett a döntéshozatali folyamatokban, a vitézi széki határozatok végrehajtásában, felügyelte a vitézi szervek működését. Továbbá, ő képviselte a Vitézi Rendet vagyonjogi ügyekben, és ő volt a törvényes képviselője a rendnek vagyonjogi kérdésekben. (Tátrai Szilárd 1997. 54. old.)

A Budapesti Közlöny 1920. december 18-án megjelent 288. számában tették közzé, hogy ki folyamodhat a vitézi címért. A legénységi állományúak esetében az arany vagy az első osztályú ezüst vitézségi érem, a főtisztek esetében a legénységi vagy tisztii arany vitézségi érem, illetve a III. osztályú Vaskorona-rend volt szükséges a folyamodványhoz. Törzstiszteknél és tábornokoknál legalább a Lipót Kereszt lovagkeresztje volt a felvétel alapmértéke. Továbbá, igen fontosnak vélték a forradalom alatti viselkedés vizsgálatát is. Feltétel volt a magyar állampolgárság, a fedhetetlen múlt (házas ember esetében a feleség feddhetetlensége is), továbbá, hogy meg tudja e művelni a vitézi birtokot. Ez utóbbi alól felmentést kaptak a hadirokkantakat. A jelentkezéseket először mindig a helyi közigazgatási szervek bírálták el, kivéve a hivatásos katonákat, akik esetében az elsődleges elbíráló szerv, a közvetlen felettese, felettesei voltak a jelentkezőnek. 1920. december 15-én tették közzé, hogy a hősi halottak árvái is folyamodhatnak vitézségért, ha atyjuk a vitézi mértéket elérte. (Tátrai Szilárd 1997. 56-57. old.)

A történelmi hűség kedvéért ki kell mondani, hogy sem rendelet, sem törvény nem született, amely a Vitézi Rend létrehozásáról intézkedett volna. A Vitézi Szék, 1920 novemberében tartott harmadik ülésén döntött arról, hogy a felavatott vitézek és a Vitézi Szék tagjainak közösségét ezentúl VITÉZI REND -nek nevezik. (<http://www.vitezirend.com/tortenelem.html>) Azonban egy szervezet saját belső döntése volt, amit jogszabály nem erősített meg. De olyan rendelkezés sem született, ami lovagrendet alapított volna. Még mielőtt sokak szája széles mosolyra rándulna, gyorsan ki kell mondanom, hogy egyesületet, alapítványt és társadalmi szervezetet sem alapítottak ekkor. A rendelet a vitézi telkek és azok tulajdonosainak felügyeletét az Országos Vitézi Székre bízta, de kimondta, hogy ezen szervezet a mindenkori miniszterelnöknek van alárendelve, aki kinevezi annak elnökét, illetve az elnök akadályoztatása esetén gondoskodik annak helyettesítéséről. (Tátrai Sz.)

Még mielőtt valaki azt mondaná, hogy igen ám, de az 1920. évi I. tc. alapján csak ideiglenes törvények születhettek, gyorsan megjegyzem, hogy a jogfolytonosság magyar jogi helyreállításakor 1926-ban (1926. évi XXII. tc. a felsőházzal) nem törölték el a Vitézi Telkeket létrehozó rendelkezéseket, így azok most már teljes jogerővel érvényben maradtak.

Még kell jegyezni, hogy mivel a rendeletet a miniszterelnök írta alá, ő királyi joggal járt el. Ennek oka, hogy IV. Károly 1918. november 13-i „lemondása” ([eckartsau nyilatkozatában](#)) formai ok miatt, mivel azt nem jegyezte ellen az akkori magyar miniszterelnök, érvénytelen, mi által az erre hivatkozó 1920. évi I. törvénycikk sem szüntetheti meg az uralkodói jogokat, hiába mondja ki ezt az 1920/I. törvény. Megítélésem szerint, ez a rendelkezés csak a Kisantant megnyugtatására született. Nem véletlen, hogy 1921-ben a XLVII tc. mondja csak ki a trónfosztást. Így lényegében uralkodói jog alapján jött létre a Vitézi Telkek Intézménye. Annál is inkább, mivel boldog Habsburg-Lotharingiai IV. Károly magyar király 1921. október 21-ig elismerte az addigi kormányokat, hiszen csak ekkor nevezett ki új miniszterelnököt Rakovszky István személyében és váltotta le az addigi kormányt és így formálisan vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzót is, hiszen ekkor a király visszavette teljes mértékben a politikai joghatóságait.

A kormány a Honvédelmi Minisztérium költségvetéséből a Vitézi Rendet jelentős összegekkel támogatta. Így 1921-ben 70 000 pengővel, 1937-1939 között évi 400 000 pengővel, míg 1939-1942 között évi 500 000 pengővel. (Tátrai Szilárd 1997. 62. old.) Ez által nem csak a Vitézi Széken keresztül vett részt az állam a rend életében, hanem költségvetési téren is jelen volt.

De milyen történelmi előzmények alapján jött létre a Vitézi Telkek Intézménye, és miért írhatják az Új Idők Lexikona 24. kötetében 1942-ben Vitézi Rendről a következőket: ”A vitézek lehetőleg vitézi telekben részesülnek és külön rendet alkotnak.” Tehát ekkorra már hivatalosan is elismerték, hogy a vitézek rendje olyan monarchikus rend, mint a nemesi rend, és külön rendet alkot. (Új Idők Lexikona)

A rend korabeli kiadványaiban előképnek tekinti a telekkatonaságot és a Szent György lovagrendet. Ez utóbbit azonban, mint a hazáért hőiesen helytálló személyek közösségét tekinti előképnek, míg a Vitézi Rendet magát nem tekintik lovagrendnek. (Tátrai Szilárd 1997.)

Mi lehetett ezen rendnek az előképe? Véleményem szerint nem más, mint Bocskai István 1605. december 12-én Korponán kiadott oklevele, amelyben 9254 gyalogos hajdút, letelepített családjával együtt, házhoz és birtokhoz juttatva őket. Ezen adományt 1606. szeptember 2-án hasonló feltételekkel követte a kassai adománylevél a lovas hajdúk részére. (Farkass) A hajdúk, házat, birtokot, közös címet és nemesi kiváltságokat kaptak. Tehát betagozódtak az ország rendi társadalmába. Igaz, a hajdúkat nem iktatják be ténylegesen a magyar nemesek közé, de belső önkormányzatuk és jogszolgáltatásuk megmaradt, továbbá

közvetve nemes voltukat azért a Diploma Leopoldium 1690-ben elismerte.

Mivel a vitézek is közös címert kaptak – és nem rendjelet vagy kitüntetést –, továbbá az elsődleges cél a földhöz és házhoz juttatásuk, lényegileg hajdú kiváltságokat kaptak, amit megerősítettek az állami kiváltságok is. Minden bizonnyal, a vitézi rangot elnyerő személyek a nemesség soraiba léptek volna, illetve a már nemesek rangemelését kaptak volna, ha Magyarországon a trón nem marad betöltetlen. Mivel se boldog Habsburg IV. Károly, se fia Habsburg Ottó nem foglalhatta el a trónt, és Horthy-ház sem jött létre, a vitézek nem tagolódtak be a nemesi rendbe, hanem közös címerük és kiváltságaik által önálló monarchikus rendiséggel bíró rendet alkottak, hasonlatosan a nemesi rendhez, hiszen annak egyfajta új változatát képezték. Ahogy a nemesi önkormányzat vármegyékre tagolódott, úgy tagolódik vármegyékre a vitézi adminisztráció is. Ahogy a nemesség belső szabadságjogokkal bír, úgy megkapja a vitézek rendje, a Vitézi Rend is. A Vitézi Rend a jogszabályokban először 1924-ben jelent meg. „Az 1924/20.682 számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet és az 1931/6450. számú miniszterelnöki rendelet egyértelműen kimondja, hogy az 1920/6650. számú miniszterelnöki rendelet, a Vitézi Rendet hozta létre, mi által, a Vitézi Szék kifejezésbe az egész Vitézi Intézmény beleértendő”. (Budapesti Közlöny)

A Vitézi Rend annál inkább hasonlatos a nemességhez, mivel nem csak címerrel, közös megszólítással (nemzetes úr), bírnak a vitézek, hanem a vitézi cím is örökletes, mégpedig leszármazási, vérségi alapon. Ez a cím alapvetően férfi ágon öröklődik, de ha nincsen alkalmas férfi örökös, akkor létezik a nőági öröklés is. Ne feledjük, már a nemesi rend is kimondta a 13-14. században a vér degenerációjának védelmét, mi által a vér szerinti öröklés a vér szerinti leszármazottak esetén kiterjeszthető. (Fügedi Erik) A nemességhez hasonlatosan, a vitézi rangot is kezdetben csak földadománnyal együtt lehetett elnyerni, mert bármilyen furcsa is, a földé volt a vitézi státusz és a föld jogán lett vitéz a birtokosa. (1920/6650 M.E. rendelet) A földbirtok elnyeréséhez volt szükséges a megfelelő katonai kitüntetés. (A tízéves Vitézi Rend...) A vitézi telek lényegében egy oszthatatlan hitbizomány volt, amit az arra alkalmas leszármazott örökölhett. Kezdetben a vitézi telek nem volt terhelhető és bérbe adható, de utóbb, bizonyos feltételek mellett bérbe lehetett adni, illetve adósággal is lehetett terhelni. (Tátrai Szilárd 1997. 50. old.)

Utóbb, hasonlóan a nemességhez, már birtok nélkül is vitézzé lehetett válni, mert elfogyott a kiosztható föld. És ez nagy lépés volt a renddé válás felé. A vitézi birtokra visszatérve, annak jogállása is hasonlatos a nemesi birtok jogállásához, hiszen a birtok tulajdonosa nem a vitéz, hanem az állam és ez az állam adja tartós, örök haszonbérletbe a vitéznek. A birtokra érvényes így az ősiség törvényének elve is. Ez a tulajdonviszony akkor látszott világosan, amikor valaki saját birtokát alakította át vitézi jogú földé. Ekkor lemondott a tulajdonjogról az Országos Vitézi Szék javára, ami viszont a miniszterelnöknek van alárendelve. Mivel pedig a vitézi rang földadományhoz volt kötve és később is az adomány nélkül felavatottak arra kaptak jogot, hogy részesüljenek Magyarország földjéből, új vitézi rang csak a mindenkor Magyarországon politikai határain belül keletkezhett. Ebből az is következett, hogy vitézzé csak magyar állampolgárt avathattak fel. Ebből szorosan következik, hogy a Vitézi Rend csak és kizárólag Magyarország politikai határain belül működhet. Nem véletlen, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklós altengernagy, Főméltóságú Kormányzó Úr a Felvidék, Erdély és a Délvidék visszatérte után ott már vitézeket avathat. A Vitézi Telkek Intézménye, majd később a Vitézi Rend a fentiekből adódóan a magyar anyaföld rögéhez kötött monarchikus rend volt.

Megjegyzendő, hogy a röghöz kötöttség akkor szűnt meg, amikor a Vitézi Telkek Intézménye elveszítette jogi háttérét és így a vitézi telek is elveszítette különleges státuszát. Ettől kezdve csak a vérségi leszármazás jöhet szóba. Igen ám, de ez már akkor történt, amikor új vitézi jogállás nem keletkezhett, mivel a Megszentelt Korona ténylegesen nem uralkodott akkor már. A vitézi telkek jogállását ugyan is az 1948. december 19-én megjelent a

12.770/1948. számú kormány rendelet mondta ki, amely a vitézi telek, a haditelek, a családi birtok és a védett birtok különleges jogi minőségének megszüntetése tárgyában rendelkezett. (Tátrai) A kormány megszüntette a vitézi telek különleges jogi minőségét, s egyben elrendelte annak telekkönyvi törlését is. Viszont ekkorra a Vitézi Rend mint monarchikus rend lényegében már kialakult, hiszen a renddé válás már az 1930-as években megtörtént, mi által a vérségi öröklés által, de csak ezáltal a Vitézi Rend fennmaradhatott.

Nem mehetünk el szó nélkül a vitézavatás külsősége mellett, amely hasonlatos a lovagavatáshoz. Igen, hasonlatos, de mégis teljesen más! Már csak ezért sem beszélhetünk vitézi lovagrendről. A lovagavatás mindenkor keresztény egyházi szertartás és a Szentháromság nevében történik, rendre egyházi szertartás keretei között. A lovagot az avató pallos három helyen érintette az avatás során. Nem így a vitézeket. A vitézeket nem egyházi szertartás keretében avatták fel, és nem a Szentháromság jegyében. A vitézeket katonai szertartás keretében, a Hadúr nevében avatták fel, és három érintés helyett csak egyszer érintette őket az avató pallós, és elmaradt a lovagavatás arculcsapási szertartása is. Mi több, ahhoz, hogy valaki lovag legyen, át kellett esnie a lovagavatási szertartáson, nem így a vitézeknek. Mivel a vitézi rang vér szerint öröklődött, így csak a jogszerző vitézt kellett felavatni, míg leszármazottait már nem avatták fel, hanem csak beiktatták a vitézi jogokba. A vitézi rang ez által is a nemességhez vált hasonlatossá, hiszen ha egy nemes megkapta a nemesi oklevelet, azt utódainak már nem kellett újra és újra megkérnie. Ezért bár látszatra a lovagavatás előképe lehet a vitézavatásnak, de valójában a lovagavatást és így a lovagrendeket nem lehet előképnek tekinteni. Így a Vitézi Rend nem utóda, avagy kései folyamodványa a Szent György és a Sárkányos lovagrendnek, hiába hangoztatják ezt ma oly sokan. (A Vitézi Rend Rendi Kódexe) Már csak azért sem lehet a lovagrendeket előképnek tekinteni, mivel a lovagi titulus nem volt örökletes (leszámítva egy időben a Francia Becsületrendet, ahol az automatikusan három generáción át öröklődhetett), míg a vitézi rang leszármazotti alapon örökletes volt. Ugyan ezen állításomnak látszólag ellentmond az a tény, hogy például a Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend, illetve a Máltai Lovagrend Orosz ágának voltak örökletes perjelségei, tehát ott örökletes volt a lovagi titulus, ám ezen örökletes perjelségek esetében az öröklési jogot a rend nagymestere, külön, a családnak szóló adománylevéllel adományozta. Ebből pedig az következik, hogy a lovagi titulus nem örökletes automatikusan, hiszen az ettől való eltérést minden esetben külön kellett adományozni.

A Vitézi Rend a nemességhez hasonlatos az által is, hogy a kormányzat hosszú időn keresztül számolt a vitézi hadfelkeléssel, hasonlóan a nemesi felkeléshez. Nem véletlen, hogy eredetileg tervbe vették, hogy a vitézi telkek tulajdonosai évi 4 hét aktív katonai szolgálattal is tartoznak a telek fejében. (Tátrai Szilárd 1997. 50. old.) Ez az egyik oka annak, hogy a Vitézi Rend belső igazgatását katonai mintára állították fel. A székkapitányok általában tábornokok vagy ezredek, a területi vitézi hadnagyok volt leszerelt katonatisztek, míg a vitézi őrmesterek volt tiszthelyettesek. A Felvidék és Erdély visszacsatolásakor számításba vették, hogy oda a Vitézi Rend csapata is bevonul, de ezt utóbb elvetették. Később békehadtestként, majd közigazgatási kisegítő csapatként vetődött fel a vitézek csapatban történő alkalmazásának ötlete. Területvédelmi és etnikai szempontból pedig Bácskában történtek vitézi telepítések.

Sokan rendjelnek tekintik a vitézi jelvényt. Azonban ez nem rendjel, hiszen a rendjelek nem voltak örökletesek, míg a vitézi címer örökletes. Nem rendjelről beszélünk tehát, hanem címerrel, ami minden vitézt megillet. És ekkor már vissza is kanyarodtunk oda, hogy mi is tulajdonképpen a Vitézi Rend? Nem más, mint egy a nemességhez hasonló monarchikus rend, ami átváltozott volna nemességgé, ha a nemességadományozás lehetővé vált volna.

Még nem esett szó arról, miért is beszélhetünk Vitézi Rendről? Mitől rend egy rend? Egy rend attól válik rendé, hogy annak tagjai a tagság által különleges kiváltságokat élveznek,

olyanokat, amiket tagság nélkül más nem élvezhet. Közös ismertetőjegyük van, például címviseelés, megszólítás. A rend további ismertetőjele a belső önkormányzat és belső jogszabályok léte. A fenti rendiség kialakulhat rendelet alapján is, minden alapító jogszabály nélkül. Így például minden alapító jogszabály nélkül jött létre a nemesi rend is. Pedig nincsen a földön olyan ember, aki megkérdőjelezné a nemesi rend monarchikus rendi voltát. Ahogy az egységes nemesi rend egy jogfejlődés hatására a 14. századra alakult ki - igaz itt ezt egy törvény is elősegítette, pontosabban egységesítette és elismerte a már kialakult állapotot - úgy a Vitézi Rend, mint monarchikus rend, szintén jogfejlődés során alakult ki, amely folyamatot a vitézeket érintő kedvezményeket tartalmazó rendeletek sorozata adja. Ezért nem szükséges, hogy külön alapítólevele legyen a Vitézi Rendnek mint monarchikus vitézi rendnek, és ezért elég a Vitézi Rend mint monarchikus rend létrejöttéhez a Vitézi Telkek Intézményét létrehozó rendelet, majd az azt megerősítő törvény, mint kiindulási pont.

A Vitézi Rend monarchikus rendi mivoltát az a gyakorlat is megerősíti, hogy bár rendre hivatkoznak rá rendeletek, olyan szervezeti bejegyzést, hogy Vitézi Rend, a két világháború között, sehol nem lehet fellelni, hasonlatosan a nemességhez, amelyre szintén vonatkoznak törvények, de szervezetenként sehol sem jegyezték be. Monarchikus rendet saját nevén szervezetként be sem lehet jegyezni!

Tehát a Vitézi Rend, a vitézek rendje nem más, mint a nemességhez hasonlatos monarchikus rend, egy újfajta nemesi rend. Ebből viszont egyenesen következik, hogy új vitézség csak akkor keletkezhet, ha a monarchikus jogforrás, a Megszentelt Korona ténylegesen uralkodik. A Megszentelt Korona tényleges uralkodása pedig 1946. február 1-én megszűnt. Ezért ezen időponttól kezdve új vitézi rang nem keletkezhet, ami azt jelenti, hogy csak az tekinthető vitéznek, akit, vagy akinek vér szerinti felmenőjét 1946. február 1 előtt felvették a Vitézi Rendbe és ott vitézi jogaiba is beiktatták. Ennek oka, hogy monarchikus rang csak monarchikus államformában keletkezhet. Ebből adódóan, köztársaságban sem új nemesi rang, sem új vitézi rang nem keletkezhet. Ahogy a monarchiában megszerzett nemesi rang tovább él leszármazás útján a köztársaságban is - hiszen ami a Megszentelt Koronából ered, soha el nem évül - épp úgy él tovább leszármazási alapon is a vitézi rang és általa a Vitézi Rend is. Tehát nem tekinthetők teljes jogú vitéznek azon személyek, akiknek nem volt beiktatott vitézi jogelőzménye 1946 február elsejét megelőzően.

A Megszentelt Korona mai jogállására legjobb párhuzamnak kínálkozik I. Jagelló Ulászló uralkodása 1440-1444 között, Hunyadi Mátyás uralkodásának 1458-1464-ig terjedő időszaka, valamint Habsburg II. József uralkodása 1780-1790 között. De ebbe a sorba illik bele Habsburg Ferenc József 1848-1867-es uralmi időszaka is. Werbőczy Hármaskönyvében kifejtette, hogy azon uralkodók rendeletei, adományai és végzései érvénytelenek, akiket nem koronáztak meg Szent István koronájával. (Werbőczy: Hármaskönyve) Tehát, a Megszentelt Koronából szabályszerűen levezethető és eredeztető jogok folyamatosan élnek, azok nem évülnek el, de ha az uralkodót nem koronázzák meg, akkor annak adományai érvénytelenek. Vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzósága alatt a magyar nemzet elismerte a Megszentelt Korona főségét, azonban a trónt nem töltötték be, de alkalmazták a kormányzói jogintézményt, miáltal fenntartották a Megszentelt Korona uralmát. 1446 és 1453 között ugyanis a magyar rendek megalkották a kormányzói jogkört és a kormányzót (Hunyadi Jánost) felhatalmazták a birtok és a címeradományozás jogával, amivel akkor élt is a kormányzó. Horthy Miklós 1920-ban lényegében Hunyadi János jogköreit kapta meg, így rendelkezett címer- és birtokadományozási joggal, de nem nemesíthetett, ellentétben Hunyadival. Hunyadi ugyanis, a birtokadományozás által a gyakorlatban nemesíthetett. Meg kell jegyezni, hogy Hunyadi János kormányzóságához hasonlóan, a Vitézi Rend megalapításakor is volt az országnak törvényesen megkoronázott királya, aki az alapítás pillanatában még elismerte Horthy magyarországi kormányzóságát. Mivel ma hazánk államformája köztársaság és nem királyság, a mostani állapotra nem mondhatjuk, hogy király

nélküli királyság, hiszen az államforma tagadja a Megszentelt Korona főségét. Így, ellentétben a Horthy korszakkal, nem érvényesülhet jogilag a Megszentelt Korona fősége és jogalkotó ereje.

Ma a XXI. század elején, legalább 4-5 szervezet mondja magát Vitézi Rendnek és osztogatják fünek-fának a vitézséget, sőt azt Itáliában még pénzért (500-700 euro/fő) is árusítják. Azért fontos tisztázni mi is valójában a Vitézi Rend, mert ezen szervezetek azt lovagrendnek, egyesületnek, társadalmi szervezetnek mondják, sőt ezt rávetítik a múltra is, és ezen alapon osztogatják a vitézséget. Ha tudjuk, hogy a Vitézi Rend, a vitézek rendje valójában egy nemességet pótló monarhikus rend volt, akkor kimondhatjuk, hogy ezen szervezetek bitorolják a Megszentelt Korona adományozó jogát és ez által jogtalanul adományoznak vitézi címeket.

Erre valaki ellenvetheti, hogy igen ám, de a Vitézi Rend lényegében a mindenkori magyar miniszterelnöknek van alárendelve és így jogszerű az, ha ma bejegyezzük társadalmi szervezetnek és ez alapján járunk el. Ráadásul a múltban a Vitézi Rendet mint szervezetet, soha nem jegyezték be. Ez igaz, de erre fentebb már adtam választ. Azt kell felelnem, hogy tévedésben vannak azok, akik azt hiszik, hogy a köztársaság a monarhiának mindenben utóda. Ennek oka, hogy monarhikus adományozási jog nem vihető át köztársaságba, mivel a köztársaságnak nincsen joga monarhikus rangokat és jogokat adományozni. Egy köztársaság átveheti a lovagrendeket, de azokat lovagrendként nem tarthatja meg, azok rendjeleit mint kitüntetés adományozhatja csak, minden lovagrendi és rendi jogosítvány nélkül. Tehát a Magyar Köztársaságban lehet vitézi jelvényt adni, de az nem címer, a vitézi előnév nem takar rendi állást és előjogokat, és a köztársasági alapon álló vitézség nem lehet örökletes sem, mivel az már monarhikus forma. Mivel pedig a Vitézi Rend szigorúan Magyarország jogi határaihoz volt kötött, eleve hibás és jogtalan bármiféle Vitézi Rend bejegyzés külföldön. Természetesen a név használata nem tilos, de tudni kell, hogy az ilyen bejegyzés nem lehet folyamodványa, utóda a tényleges Vitézi Rendnek, annak, amit a Főméltóságú Kormányzó Úr alapított. Ezek új kezdeményezések, amiknek semmi joga a klasszikus értelemben vett vitézséget adományozni.

Ha helyesen kívánnak eljárni ezen új alapítású vitézi szervezetek, akkor legalább két osztályra kellene tagolódniuk, mégpedig azokéra, akik leszármazási vagy saját alapon tényleges vitézek és így bírják a vitézi rangot, és azokra akik új módon lettek „vitézek” és így nem vitézek a szó eredeti értelmében és a történelmi jogot klasszikusan alapul véve. Addig amíg ezt az elvet nem követik ezen szervezetek, azt kell mondanom, hogy egyik sem tekinthető valódi vitézi szerveződésnek. Az új alapon vitézzé válóknak nem volna szabad a vitézi rangjelzőt használniuk, hiszen nincsen hozzá jogforrásuk, mivel nem uralkodik a Megszentelt Korona, így valójában nem tekinthetőek vitéznek.

Külön furcsaság az, amikor a Megszentelt Korona védelme alatt álló, és csak annak uralkodásától függő, kifejezetten a magyar röghöz kötött szervezetet egy külhoni szerveződés jogi ernyője alá tuszkolnak be, jelesen az I.C.O.C. (International commission for orders of chivalry = Lovagrendek Nemzetközi Állandó Bizottsága) alá rendelik és annak kívánalmait elégitik ki. Így lett a magyar Vitézi Rend árucikk Olaszországban 500-700 euróért, és így pompáznak ma olaszok kardos vitézi címerrel. Ez körülbelül olyan, mintha a német légierő pilótáit London bombázásáért angol Viktória Kereszttel tüntetnék ki.

Itt kell megjegyezni, hogy az I.C.O.C.-nak nincsen semmiféle elismerési és megerősítési joga, valódi jogi értelemben, mivel nem rendelkezik fons honorum joggal. Így az I.C.O.C. nem más, mint egy magánszemélyek által alapított egyesület. Ehhez hasonló egyesületre több példái is található, mivel ilyen bárki létrehozhat. Eppen ezért, az ilyen egyesületek nem válhatnak jogforrássá és jogbiztosítókká sem. Ma egy lovagrendet elismerni, vagy megerősíteni, joga van Öszentségének a pápának, illetve a monarhiák fejeinek.

Itt kell megjegyezni, hogy egy monarhikus rendet már önmagában is bohózatba illő saját néven bejegyezni. Kérdem én, hogy nézne ki, ha valaki bejegyeztetné ma a Magyar Nemesi Rend Egyesületet és ettől kezdve annak elnökeként osztogatná a magyar nemességet. Nevetséges lenne, és teljesen kivívná a tényleges nemesség ellenszenvét. Valahogy így áll a helyzet a Vitézi Renddel is. És mivel monarhikus rendről van szó, aminek rendiségét már kifejtettem, nem véletlen ezek után az sem, hogy Horthy alatt nem született olyan szervezeti bejegyzés, hogy Vitézi Rend, mert ha született volna ilyen, az bitorolta volna a Magyar Állam és a Megszentelt Korona monarhikus jogait. A rendiséget ugyanis nem a szervezeti bejegyzés, hanem a közös jogok és köteleességek alkotják és adják. Már csak azért sem lehet névre bejegyezni egy monarhikus rendiséggel bíró rendet, mivel alanyi jog után nem szedhető tagdíj csak azért, hogy valaki rendtag legyen, de tagdíjat szed minden egyesület, hiszen ott nem alanyi jogon tag valaki, hanem vásárlás által. A monarhikus rend, illetve rendek neve azonban a törvényekben rendre előfordulnak, anélkül, hogy azokat szervezetként bárki bejegyezte volna.

Mi lehet tehát a kiút? A vitézi értékeket és hagyományokat nem szabad veszni hagyni! A leghelyesebb, ha a különböző vitézi szervezetek saját tagságukat csoportokra, avagy osztályokra bontják. Az I. osztályba tartoznak azok, akiknek jogforrása, avagy beiktatott jogelőzménye 1946.02.01 előtt kelt, míg a többi csoportba azok kerülnek, akiket ez után vettek vagy vesznek fel a szervezetbe, korábbi beiktatott jogforrás nélkül. A megkülönböztetés eredményeként pedig nem sérülne a Megszentelt Korona joghatósága, de még is mód nyílik arra, hogy a kimagasló teljesítményeket el lehessen ismerni. Mind emellett pedig figyelni kell arra, hogy a szervezet élén olyan személy álljon, akinek beiktatott jogforrása még a Magyar Királyság, mint államforma idején keletkezett, továbbá, hogy a rendi előjárók többsége is az I. csoportból kerüljön ki. Ily módon, a jelen körülmények között is megőrizhető a vitézi eszme.

A XXI. század eleji kis kitérő után térjünk vissza a Vitézi Rend történelmi fénykorának korszakához.

Mivel a szervezet jelentős földbirtokkal rendelkezett, (1926-ban 57 912 kh. és 5080 négyszögöl) és tovább kívánta gyarapítani a vitézi telkek számát és az azon élő családok számát is, gondoskodni kívánt a gazdák továbbképzéséről. Mert nem elég a földnek tulajdonosává válni, azt meg is kell tudni művelni. Ugyanis a megműveletlen föld a nemzet kárára van. Ezért 1926-ban Örkényben a Vitézi Szék támogatásával létrejött egy gazdaképző intézmény.

Az iskolát Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében, Pálóczi Horváth István és felesége, Katona Iona alapította 1926-ban. Az iskola alapjait azzal rakták le, hogy 4 kat. hold 225 négyszögöl belső telket, a rajta levő épületekkel, és 15 kat. hold vitézi telket ingyen adományoztak a Vitézi Rend részére abból a célból, hogy Örkényben a vitézek és várományosaik, valamint a kisczadák fiai részére gazdaképző iskola létesüljön. Mayer János földművelésügyi miniszter az iskola létesítéséhez anyagi- és erkölcsi támogatást nyújtott. Rendkívüli segéllyel biztosította az épületek átalakításához szükséges anyagi fedezetet, műszaki hivatala pedig az itt folyó munkákat irányította. Az iskola működését a 66.625/1926. IX. 1.sz. alatt július 3-án kiadott rendeletével hagyta jóvá. Az adományozók között szerepelt Fülöp Józsiás Szász Coburg és Gothai királyi herceg, a gróf Koháry, és Nándor Szász Coburg és Gothai hercegi hitbizományok haszonélvezője is, aki mint szomszédos nagybirtokos a pusztavacsi birtokaiból 200 kat. hold földet adományozott ingyen az iskola részére. Örkény község 1 kat. hold területet adományozott ingyen az iskola részére, a belső telek megnagyobbítására. Ezzel az iskola belső területe 5 kat. hold 225 négyszögöltre nőtt.

A gazdaképző iskola célja az volt, hogy a Vitézi Rend telkes vitézeit és vitézi várományosait, valamint a keresztény vallású kisczadák fiatalokat, hazafias szellemben nevelje és tanult gazdákká képezze, továbbá hogy gazdasági és kulturális előadásokat, tanfolyamokat

tartson a gazdatársadalom részére, és a hozzáforduló gazdákat tanáccsal lássa el. Az egyéves képzés tananyagát úgy építették fel, hogy az iskolában végzett fiatalok visszatérve otthonukba képesek legyenek birtokaik önálló, eredményes, példamutató vezetésére, és ezáltal vezető szerep betöltésére a gazdatársadalomban.

A felajánlás elfogadása után megkezdődhetett az iskola kiépítése. Az iskola szervezését Székely Jenő miniszteri tanácsos, okleveles gazda végezte. A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolája, az elhúzódo építési munkálatok miatt, csak 1926. november 20-án kezdte meg működését.

Az iskolát Horthy Miklós kormányzó, a Vitézi Rend megalapítója és főkapitánya avatta fel ünnepélyes keretek között, 1927. június 12-én. A felavatáson a Vitézi Rend és a közélet számos vezetője megjelent. Jelen volt: vitéz József királyi herceg; Mayer János földművelésügyi miniszter; dr. Schandl Károly földművelésügyi államtitkár; Pálóczi Horváth István nagybirtokos, az iskola alapítója; vitéz Bulcsi Janky Kocsárd lovassági tábornok, a honvédség főparancsnoka; vitéz tiszabeői Hellenbronth Antal nyugalmazott tüzérségi tábornok, a főkapitány helyettese; vitéz Igmándy-Hegyessy Géza, az Országos Vitézi Szék ügyvezető törzskapitánya; dr. Tóth Jenő államtitkár; dr. Czvetkovics Ferenc miniszteri osztálytanácsos; dr. Hoffer László országgyűlési képviselő; Szántó Pál a járás főszolgabírója; a vitézi székkapitányok; a minisztériumok, vármegyék, városok, mezőgazdasági kamarák tisztségviselői; a községek küldöttei; a vitézek, gazdák; a tanulók és szüleik. A megjelentek névsorából megállapítható, hogy a Vitézi Rend Gazdaképző Iskolájának avatása jelentős esemény volt. Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

Az Országos Vitézi Szék és a Földművelésügyi Minisztérium együttműködésének köszönhetően, az iskola 1926-ban, az alsófokú mezőgazdasági szakoktatási intézményhálózatba tagozódott be. Az örkényi gazdaképző iskola egyedi intézmény volt, nem volt beilleszthető sem a téli gazdasági iskolák soraiba, sem a földművesiskolák közé. Az iskolában folyó képzést tekintve, inkább a földművesiskolákhoz hasonlított. A Vitézi Rend Gazdaképző Iskolája az Országos Vitézi Szék fennhatósága, és a földművelésügyi miniszter tanügyi és gazdasági főfelügyelete alatt állt. A szakoktatási intézmények közül, csak ennek az iskolának volt kiemelt célja a vitézek és a vitézi várományosok képzése. Egyedi volt abban a tekintetben is, hogy a Vitézi Rend egyetlen mezőgazdasági oktatási intézménye volt az országban.

Az iskola az Országos Vitézi Szék fennhatósága, és a földművelésügyi miniszter tanügyi- és gazdasági főfelügyelete alatt működött. Az intézmény közvetlen irányítása és ellenőrzése, a Vitézi Rend Főszéktartósága IX. osztályának hatáskörébe tartozott. A gazdaképző iskolát az igazgató vezette. A tantestület tagjai: az igazgató, a gazdasági tanár, a kertészeti intéző, a gazdasági gyakornok és a testnevelési oktató voltak. A szaktanárokat a földművelésügyi miniszter nevezte ki az iskolához. Munkakörükben többek között tanították az elméleti szaktantárgyakat, irányították a gyakorlati képzést, a gazdakört, a dalkört, a levante egyesületet, vezették az iskola gazdaságának egyes egységeit és az intézmény adminisztrációját, valamint az ételmezést és az internátust is. Feladataikat az ún. ügyköri leírások részletezték.

A tanári testülethez tartoztak az Országos Vitézi Szék által megbízott óraadók is. A tanári értekezleteken azonban csak a munkakörük, vagy az intézményt érintő általános kérdések megtárgyalásáig vehettek részt. Az óraadók közül: orvos az egészségtant; állatorvos az állategészségtant; erdőmérnök az erdőszetét; énektanár az éneket; okleveles tanító (tanítónő) a magyar nyelvet, történelmet, a népies irodalmat és a számtant tanította. A hittan tanítását a római katolikus plébános, és a református lelkész végezték. Az iskolánál dolgozó tisztviselők felettes hatóságainak sorrendje a következő volt: igazgató, Országos Vitézi Szék, földművelésügyi miniszter.

Az iskolai alkalmazottak közül a munkafelügyelő, és a gazdaasszony felvételekor az Országos Vitézi Szék jóváhagyására volt szükség. A többi alkalmazott felvétele és elbocsátása az igazgató hatáskörébe tartozott.

Az intézmény tanügyi, gazdasági és üzemi működésének ellenőrzését egy öttagú ellenőrzőbizottság végezte. A bizottságban az Országos Vitézi Szék két képviselője (a törzskapitány és a gazdasági szakreferens), a földművelésügyi miniszter két megbízottja és az alapító (képviseleje vagy jogutóda) kapott helyet.

Az iskolában a képzés időtartama egy év volt. A tanév október 1-jén kezdődött és szeptember végéig tartott. A tanév két félévből állt. Az első vagy téli félév október 1-jétől március közepéig, a második vagy nyári félév március közepétől szeptember végéig tartott. Az első félév elméleti vizsgával, a második félév pedig az egész évi anyagot átfogó záróvizsgával végződött.

Az iskola ötven tanuló bentlakását tudta biztosítani. A helyben lakó kiskisgazda fiatalokat, amennyiben megfeleltek a felvételi feltételeknek, mint bejáró tanulókat kedvezményes tandíjfizetéssel felvették az iskolába.

A szünidőkben és ünnepnapokon az iskolában oktatás nem volt. A tanulók a karácsonyi- és a húsvéti szünetekben hazautazhattak otthonukba.

Az iskolában megtartott hivatalos ünnepek: az aradi vértanúk napja (október 6.); Miklós napja (december 6.); március idusa (március 15.); a hősök emléknapja (május 30.); a vitézi avatás napja (június); Szent István napja (augusztus 20.).

Az iskolába a vitézek, vitézi várományosok és a keresztény vallású, földbirtokkal rendelkező kiskisgazdák fiai jelentkezhetek. A vitézek és vitézi várományosok jelentkezése, a vármegyei vitézi székkapitányok által minden év júniusában kibocsátott pályázati hirdetés alapján történt. A felvételi kérelmeket, a csatolandó okmányokkal, a jelentkezőknek augusztus 15-ig kellett személyesen benyújtani a megyei székkapitányságokhoz, az Országos Vitézi Székhez címezve.

A felvételi feltételek és a kérelemhez csatolandó iratok a következők voltak:

- születési bizonyítvány, amellyel a jelentkező igazolta, hogy a 17. életévét betöltötte;
- orvosi bizonyítvány, amellyel igazolta, hogy ép, egészséges testalkatú és himlő elleni védőoltásban részesült valamint, hogy sérv, tüdőbaj és más fertőző betegségben nem szenved;
- írásbeli nyilatkozat a kérelmező szüleitől (vagy gyámjától), amelyben vállalják, hogy a képzés költségét az iskola pénztárába pontosan befizetik;
- iskolai bizonyítvány, amellyel igazolta, hogy jól tud írni, olvasni és számolni;
- hatósági erkölcsi bizonyítvány;
- községi bizonyítvány, amely feltüntette a kérelmező foglalkozását, vagyoni állapotát, kiskorúak esetén a szülők vagyoni állapotát, a testvérek számát és életkorát.

A jelentkezők kérelmeit, véleményezéssel, a székkapitányok terjesztették fel az Országos Vitézi Székhez.

Azok a vármegyék, testületek, magánszemélyek, akik az oktatási és ellátási díj mértékéig - évi 550 pengő - alapítványt tettek, vagy a díj befizetésére kötelezettséget vállaltak, egy a felvételi feltételeknek megfelelő tanulót küldhettek az iskolába. A felvételre ajánlott tanuló okmányait, minden évben, augusztus 15-ig kellett benyújtani az Országos Vitézi Székhez.

A kiskisgazdák fiainak a kérelmeiket, a szükséges okmányokkal az iskola igazgatóságához kellett beküldeni augusztus 15-ig, az Országos Vitézi Székhez címezve. A beérkezett kérelmeket az iskola továbbította a felettes hatóságához. A beérkezett anyagokat áttanulmányozva, az Országos Vitézi Szék döntött a felvételt nyert tanulókról. Határozatáról értesítette az iskola igazgatóságát, a vármegyei székkapitányságokat és a földművelésügyi minisztert. A tanulókat, a sikeres felvételtől, a gazdaképző iskola igazgatósága tájékoztatta.

A felvételt nyert bentlakó tanulóknak az ellátásért, személyenként, évi 550 pengőt kellett fizetniük.

Ebből az összegből:

- 10 pengőt a beiratkozásért;
- 60 pengőt a bútor- és eszközhasználatért;
- 120 pengőt a mosásért, fűtésért és a világításért;
- 360 pengőt az étellemezésért fizettek.

Az iskolába bejáró tanulók, a beiratkozásért és a felmerülő egyéb kiadásokért, évi 150 pengőt fizettek személyenként.

Az ellátási díjat két részletben - a tanév elején és félévkor - előre kellett az iskola pénztárába befizetni. Részletfizetésre csak rendkívüli esetben volt lehetőség.

A tanév folyamán az iskolából kimaradt tanulók befizetett díjainak visszafizetéséről, az Országos Vitézi Szék döntött.

Az iskolában az orvosi ellátás ingyenes volt, de a gyógyszerekért fizetni kellett. Nagy jelentősége volt annak, hogy a vármegyék, testületek és magánszemélyek is fedezhették az általuk kiválasztott vitézek, vitézi várományosok és kispapok tanulmányait azzal, hogy az ellátási és oktatási költségek befizetésére kötelezettséget vállaltak, vagy ebben az összegben alapítványt hoztak létre az iskolánál.

Az alapítványi helyek létesítése rendszerint egy évre szólt, megújításuk évente történt. Az iskolánál létesített alapítványokról készített kimutatás szerint, 1940-ben 23 vármegye, valamint a monori és a tamási járások, összesen 29 alapítványi helyet tartottak fent az intézménynél.

Az iskolában elméleti és gyakorlati oktatást folyt. Az elméleti tantárgyak a szaktantárgyak és a közismereti tantárgyak voltak. A közismereti tantárgyakat a szélesebb körű ismeretszerzés, és a szakmai tantárgyak megértése céljából tanították. A szaktantárgyak közé tartoztak a növénytermesztési-, állattenyésztési, üzemtani, erdészettani, szőlőművelési és kertészeti tantárgyak. A tanulók a szükséges gyakorlati ismereteket az iskola gazdaságában, a tanárok irányításával sajátították el. A gyakorlati oktatás csak vasárnap és ünnepnap szünetelt, de a szükséges munkákat a tanulók külön beosztás szerint ezeken a napokon is elvégezték. A hallgatók, az iskola gazdaságáról, az ún. napi- és heti rendelkezéseken, folyamatos tájékoztatást kaptak a tantestület tagjaitól, valamint itt beszéltek meg és egyeztettek a gazdasági és a kertészeti munkákat is. A tanulók ezen kívül folyamatos képzésben részesültek a háziipari faragómunkákban, valamint a kosár-, seprő- és kefekötésben.

Az elméleti oktatás tantárgyai és óraszámai is eltérőek voltak a két félévben. A fő hangsúlyt a szakmai tárgyra, ezeken belül is a növénytermesztésre, a kertészet és szőlőművelésre, valamint az állattenyésztésre helyezték. Az elméleti oktatás tárgyai az első félében: talajművelés és általános növénytermesztés; állattenyésztés; gazdasági számvitel; kertészet és szőlőművelés; erdészeti; magyar nyelvtan, helyesírás és fogalmazás; számtan, mértan; földrajz; természettani és vegytani alapismeretek; történelem és alkotmánytan; egészségügy és állategészségügy, valamint az önképző gazdakör voltak. Az első félévben a tantárgyakat heti 27 órában tanították. A második félév tantárgyai: növénytermesztés, rétművelés, hasznos és káros állatok; állattenyésztés; kispapok berendezése, üzeme és károk becslése; kertészet és szőlőművelés; méhészet és selyemhernyó-tenyésztés; erdészeti; magyar nyelvtan, helyesírás, magyar irodalom rövid népies ismertetése; alkotmánytan; számtan; földmérés; gazdasági földrajz és éghajlat; természettan és vegytan; egészségügy és állategészségügy, továbbá az önképző gazdakör voltak. Ebben a félévben az elméleti oktatás heti 29 óra volt.

Az elméleti oktatáson kívül, naponta háziipari oktatást, valamint testnevelési gyakorlatokat is tartottak, továbbá heti egy órában hittant is tanítottak az iskolában. Az elméleti oktatás a téli és a nyári félévben is - vasárnap kivételével - reggel 8 órától 12

óraig tartott.

A gyakorlati képzésre rendelkezésre állt a 15 kat. holdas vitézi telken kialakított mintagazdaság, és a pusztavacsi klementínai kerületben fekvő 200 kat. holdas földbirtok. A tanulók, ezeken a területeken sajátították el a szaktárgyakat oktató tanárok irányításával, a gazdálkodáshoz szükséges talajművelési-, növénytermesztési-, állattenyésztési-, erdészeti-, üzemtani-, szőlő és kertművelési gyakorlati ismereteket. A gyakorlati oktatási idő az első félévben heti 22 óra, a második félévben heti 25 óra volt. A gyakorlati foglalkozásokon a hallgatók a gazdaságban előforduló összes munkát elvégezték.

Az oktatás a téli félévben 13 órától 15 óráig, a nyári félévben pedig reggel 1/2 6^h-tól 1/2 7^h-ig és délután 1/2 14^h-tól 18^h-ig tartott, a napi rendelkezések szerint. Szombaton délután, valamint vasárnap és ünnepnapokon nem volt oktatás.

Az iskolában háziipari oktatást is tartottak, amelynek célja az volt, hogy a tanulók fejlesszék kézügyességüket, és megfelelő jártasságot szerezzenek a kosár-, seprő- és kefékötésben, valamint a faragómunkákban. A háziipari oktatást hétfőtől péntekig, délutánonként tartották meg, a napi rendelkezések alapján.

A tanulók gyakorlati képzése megkövetelte egy mintagazdaság kialakítását az iskolában, amelyre a felajánlott 15 kat. holdas vitézi telek volt a legalkalmasabb, közeli fekvése miatt.

A gazdaság területi megoszlása a következő volt:

- szántóföld	11 kat. hold
- erdő /akác/	1.kat. hold
- szőlő	1.kat. hold
- gyümölcsös	1.kat. hold
- konyhakert és faiskola	1/2.kat. hold
- erdő /fűz/	1/4.kat. hold
- belső telekrész	1/4.kat. hold
összesen:	15 kat. hold

A belső telekrészen egy tanya és az állattartó melléképületek - ólak, istállók - voltak kialakítva. A 11. kat. hold szántóföld négy 2,5 kat. holdas táblára lett felosztva, amelyen négyes vetésforgót alkalmaztak. A megmaradt 1 kat. hold területen lucernát termesztettek. A közlekedő útvonalak mellé és a parcellák szegélyére gyümölcsfákat (cseresznye-, meggy-, diófa) telepítettek. A méhészetet a gyümölcsös melletti területen alakították ki. A gazdaság rendelkezett igásállománnyal, tehenészettel, sertésállománnyal, valamint nyulakat és baromfit is tenyésztettek. Az állatszaporulat egyik részét az iskola konyhája dolgozta fel, másik részét pedig értékesítették vagy tenyésztésbe fogták. A pusztavacsi birtokot, a nagy távolság miatt, bérbe adta az iskola, és csak a 30-as évek második felében kezdtek gazdálkodni rajta.

A képzés kiegészítő részei:

- a gazdaságsadalomban történő önálló szerepvállalás elsajátítása céljából ifjúsági gazdakör,
- a nemzeti érzés ápolása céljából dalkör,
- a testnevelés és a fegyelemhez szokás érdekében levente-oktatás volt az iskolában.

Az önképző gazdakör és a dalkör célja:

- a gazdasági ismeretek gyarapítása,
- a hazafias, vallásos és erkölcsös élet ápolása,
- a káros szórakozásokról történő leszoktatás, az illemre, tisztességre, mértékletes és takarékos életmódra nevelés,

- a szövetkezeti forma megismertetése és a gazdatársadalomban betöltendő önálló szerepvállalásra nevelés volt.

Az ifjúsági dalkörben közös éneklés volt, amely a nemzeti érzés erősítését és a tanulók szórakozását szolgálta. A gazdakör és a dalkör egy-egy tanárának felügyelete alatt működött. Tisztségviselői: az ifjúsági elnök, alelnök, jegyző, pénztáros és a könyvtáros voltak. Az iskola minden tanulója tagja volt. A gazdakör és a dalkör szombat délutánonként tartotta gyűléseit, az órarendben meghatározott időpontban. Az iskolában és a községben is több nyilvános fellépésük volt az ünnepnapokon.

A levante egyesület az Országos Testnevelési Tanács által meghatározott foglalkozási terv alapján működött. A testnevelési gyakorlatokat, vasárnap kivételével, reggelente tartották meg az iskolában. A levante egyesület a félévi és az év végi vizsgákon testnevelési díszgyakorlatokat mutatott be.

Az iskola egyik feladata az volt, hogy a gazdatársadalom részére gazdasági és kulturális előadásokat tartson, s a hozzáforduló gazdákat tanáccsal lássa el. Az örkényi gazdaképző iskolához az alsódabasi-, a dunavecsei-, a központi-, a ráckevei és a kunszentmiklósi járások tartoztak. Ezeket a 6-30 előadást magában foglaló tanfolyamokat, télen az esti órákban, a mezőgazdasági munkák megkezdése után, vasárnap és ünnepnapokon tartották. Az iskola gazdasági tanárai az 1933/34-es tanév végéig, 41 községben 4204 fő részére tartottak népies gazdasági előadásokat.

Az ország különböző településeiről érkező tanulók az iskola internátusában voltak elhelyezve. A beköltözéskor kötelesek voltak magukkal hozni: 1 ünneplő ruhát, 1 munkaruhát, 6 db inget, 6 pár cipőt, 4 db törülközőt, 6 db zsebkendőt, 6 pár kapcát, 1 pár munkacipőt, 1 pár csizmát, 1 db 2mx1m-es szalmazsákot, 2 db lepedőt, 1 db párnát, 2 db párnahuzatot, 1 db szürke kéksávós pokrócot, 1 db ágyterítőt, 1 db kést, 1 db villát, 1 db kanalat, 1 db kiskanalat, 1 db vizespoharat, valamint a ruhamosáshoz 5 kg szappant.

A tanulók napi háromszori étkezéséről az iskola gondoskodott. A nőtlen tisztviselők és az iskola vendégei a tisztai étkezőben, a tanulók pedig a közös étkezőben étkeztek. Az ételmezési feladatokat, a megfelelő számú főző- és segédszeméllyel, gazdaasszony látta el. A bentlakó tanulók december 23-tól január 2-ig és húsvétkor, az ünnep előtti nagycsütörtöktől az ünnep utáni keddig, otthonaikba utazhattak.

Napirend a téli félévben

- 6^h - felkelés;
- 6^h-tól 1/2 7^h-ig - tisztálkodás, öltözködés;
- 1/2 7^h-tól 7^h-ig - reggelizés;
- 7^h-tól 8^h-ig - testnevelési gyakorlatok;
- 8^h-tól 12^h-ig - elméleti tanítások;
- 12^h-tól 13^h-ig - ebéd és pihenés;
- 13^h-tól 17^h-ig - gazdasági, kertészeti és háziipari munkák a napi rendelkezések szerint;
- 17^h-tól 19^h-ig - tanulás;
- 19^h-tól - rendelkezés a következő napra, utána vacsora és tanulás;
- 21^h - lefekvés;

Napirend a nyári félévben

- 5^h - felkelés;
- 5^h-tól 1/2 6^h-ig - tisztálkodás, öltözködés;
- 1/2 6^h-tól 1/2 7^h-ig - gyakorlati foglalkozás;
- 1/2 7^h-tól 1/2 8^h-ig - tanulás és testnevelési gyakorlatok;
- 1/2 8^h-tól 8^h-ig - reggelizés;

- 8^h-tól 12^h-ig - elméleti tanítások;
- 12^h-tól 1/2 14^h-ig - ebéd és pihenés;
- 1/2 14^h-tól 18^h-ig - gazdasági, kertészeti és háziipari munkák a napi rendelkezések szerint;
- 18^h-tól 1/2 20^h-ig - tanulás;
- 1/2 20^h-tól - rendelkezés a következő napra, utána vacsora és tanulás;
- 21^h - lefekvés;

A hetesi szolgálatot végző tanulók, valamint az istállóban elvégzendő munkákra beosztott tanulók a napirendtől eltérően, a számukra meghatározott időpontokban keltek. A napirend, vasárnap és ünnepnap kivételével, a hét minden napjára érvényes volt. Vasárnap a tanulók istentiszteleten vettek részt, utána pihenéssel és szórakozással töltötték szabadidejüket.

Az iskolában az első félév elméleti vizsgával, a második félév az egész évi anyagot átfogó záróvizsgával végződött. A félévi vizsgát március második felében tartották meg, vizsgabizottság jelenlétében. A nyilvános záróvizsgát szeptemberben tartották meg, amelyre meghívták az iskolánál alapítványt létesítőket, a gazdasági kamarákat és a gazdasági egyesületeket is.

A záróvizsgán a tanulók elméleti és gyakorlati tudását a vizsgabizottság tagjai értékelték. A bizonyítványban feltüntették a tanulók általános képesítését a következő minősítések egyikével: kiváló gazda; jó gazda; megfelelő gazda.

Az iskola továbbfejlesztése során az Országos Vitéz Szék fonó-szövő üzemet alakított ki az örkényi gazdaképző iskolában 1936-ban. Az üzem kettős célt szolgált. Egyrésről termelő tevékenységet folytatott, másrésről egy újabb képzés, a textilipari szakmunkásképzés gyakorlati oktatását biztosította.

A textilipari képzésre a Vitézi Rend tagjainak gyermekei jelentkezhettek, a vármegyei székkapitányok által minden év júliusában kiadott pályázati felhívása alapján. A kérelmeket a vármegyei székkapitányokhoz kellett benyújtani, akik ezután a kérvényeket véleményes javaslattal továbbították az Országos Vitézi Székhez címezve, a Vitézi Rend Fonó-szövő Tanüzem Felügyelőségéhez. A felvételre elsősorban a többgyermekes vitézek gyermekei tarthattak igényt. A tanulók felvételéről az Országos Vitézi Szék döntött, és erről minden jelentkezőt írásban értesített.

A képzés időtartama 2 év volt. A tanév október 1-jétől szeptember végéig tartott. Minden tanév két félévből állt. Az első félév október 1-jétől március végéig, a második félév március végétől szeptember végéig tartott. Minden félév vizsgával, a tanév pedig záróvizsgával végződött. A második év végén a tanulók egy bizottság előtt vizsgáztak a 2 év anyagából, az iskola sikeres elvégzéséről bizonyítványt kaptak. A felvehető tanulók száma 10 fő volt, tehát a két évfolyamon összesen 20 fő tanulhatott évente az iskolában. A hallgatók elméleti oktatását Perl Sándor textilipari mérnök végezte, akit az Országos Vitézi Szék bízott meg a feladat ellátásával a képzés megindulásakor. Az elméleti oktatás tantárgyai: általános anyagismeret, általános szakszámítás és a fonástechnológia voltak. A gyakorlati képzés keretében a tanulók anyag-előkészítést, kártolást, fonást tanultak, és megismerkedtek a gépek felépítésével és működésével. A gyakorlatot az üzemvezető, a művezetők és a segédművezetők irányították.

A fonó-szövő üzemet közvetlenül az üzemvezető irányította, de a felügyeletet, ellenőrzést és a felsőbb irányítást az Országos Vitézi Szék által kiküldött hadbiztos látta el. Az üzem a honvédség részére takarókat, az egészségügyi intézmények részére fehér takarókat, a textilipari üzemek részére pedig különböző színű fonalakat gyártott. A fonó-szövő üzem működéséről, és a képzésről Szamosi Pál örkényi, és Vass Károly dévaványai lakosok visszaemlékezései révén sikerült tágabb képet kapni. Mindketten vitéz családok gyermekeiként jelentkeztek a textilipari képzésre.

Az 1943/44-es tanév volt az utolsó képzési év a Vitézi Rend Gazdaképző Iskolájában.

1944 őszén (szeptember vége-október eleje) érkezett meg a kiürítési parancs az iskolába. Az iskola kiürítésekor a tanulók, tanárok és az oktatók is elhagyták az intézményt.

Az örkényi gazdaképző iskola története szorosan összefüggött a két világháború közötti Magyarország történetével, mivel a Horthy Miklós által alapított Vitézi Rend intézménye volt. Az iskola a Vitézi Rend, és a korszak elvárásainak megfelelően oktatta és nevelte a vitézeket, vitézi várományosokat és a kispazda fiatalokat. A népies gazdasági előadások megtartásával, segítette a környezetében élő mezőgazdasággal foglalkozó emberek munkáját. Az iskola teljesítette feladatát, és elévülhetetlen érdemeket szerzett a földműves társadalom képzésében.

1940-ig 457, majd az utána következő négy évben, a visszaemlékezések szerint, további 140-150 képesített gazda került ki az iskolából. A képzés, és a hazafias nevelés megfelelt az Országos Vitézi Szék, és a szakmai főfelügyeletet ellátó Földművelésügyi Minisztérium elvárásainak. Az iskola maradéktalanul teljesítette az alapítók által megfogalmazott célkitűzéseket és elvárásokat is.

Rendi intézmény lévén, egyedi helyet foglalt el a magyar mezőgazdasági szakoktatási rendszerben.

A Vitézi Rend Gazdaképző Iskolája 1944 őszén szüntette be működését, és ezzel az iskola történetének első szakasza lezárult. Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

A Vitézi Rend oly módon is kivette a részét a nemzeti oktatási programból, hogy 1 vagy 2 általános iskolát is fenntartott. Idővel az alapfokú oktatási hálózatot tovább kívánták bővíteni, de erre a háború miatt nem került sor.

Ha már szóba került az oktatás, akkor nem mehetünk el szó nélkül a mellett, hogy 1924-től kezdve a vitézek, a rejtett honvédelmi program keretében, részt vettek a levanteoktatásban és ez által a fiatalság nemzeti szempontú nevelésében. (Tátrai Szilárd 1997. 61. old.)

Ha már sor került a Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Intézetének bemutatására, érdemes megnézni a Vitézi Rend birtokállományának változását is.

Vitézi Rend birtokállománya 1920-1942 között.

Év	Avatott tiszt	Avatott legénységi állományú	Birtokos tiszt	Birtokos legénységi állományú	Ingyen felajánlott telek	Saját alapítású tiszti telek	Saját alapítású legénységi telek	Országos Földbirtokintéző Bizottság (O.F.B.) által megváltandó föld	Ingyenes tiszti telket kapott	Ingyenes legénységi telket kapott	Megváltott tiszti telek O.F.B. által	Megváltott legénységi telek O.F.B. által	Háborús emlékalapból vett tiszti és legénységi telek	Vitézi házak
1920-1922. XII.31	403	513	-	-	8 948 kat.hold	31 telek 9 341 kat hold		356 kat hold	20	277	-	-	-	- Össz: 18 646 kat hold
1923-1925. XII.31	878	4290	-	-	2005 kat.hold	35 telek 3516 kat hold		27 530 kh. és 4123 négyszögöl	26	40	73	1150	-	- Össz: 52 241 kh. és 4120 négyszögöl
1926	379	1137	-	-	-	11 telek 565 kh. és 92 négyszögöl		51206 kh és 868 négyszögöl	3	20	48	543	-	- Össz: 57 912 kh. és 5080 négyszögöl
1927	290	811	-	-	358 kh. és 1433 négyszögöl	3 telek 96 kh. és 598 négyszögöl		2391 kh. és 1347 négyszögöl	5	13	16	235	-	- Össz: 60 757 kh. és 8458 négyszögöl
1928	363	607	-	-	568 kh	2 telek 35 kh. és 347 négyszögöl		1855 kh	4	10	61	122	-	- Össz: 63 215 kh. és 9205 négyszögöl
1929-1932	Vitézek száma összesen 12 575 fő		Összes tiszti birtokos száma eddig 389 Kiadott föld vitézi birtokokra 60 102 kh.	Összes legénységi birtokos száma eddig 3362	-	Összesen 46	Összesen 32	-	Összesen 100	Összesen 715	Összesen 232	Összesen 2548	-	- Össz: 63 215 kh. és 9205 négyszögöl
1933	Vitézek száma összesen 13 384 fő		Összesen 401 Kiadott föld vitézi birtokokra 60 802 kh.	Összesen 3369	Összesen 99 tiszti és 695 legénységi	Összesen 48	Összesen 31	-	-	Összesen 275	Összesen 2648	-	-	- Össz: 63 215 kh. és 9205 négyszögöl
1934	Vitézek száma összesen 13 914 fő		Összesen 412 Kiadott föld vitézi birtokra 61 882 kh és 264 négyszögöl	Összesen 3379	-	Összesen 53 telek 7701 kh.	Összesen 30 telek 207 kh.	-	Összesen 103 telek 4352 kh	Összesen 722 telek 8449 kh.	Összesen 278	Összesen 2668	-	- Össz: 83 924 kh.
1935	Vitézek száma összesen 15 101 fő		Összesen 419 Kiadott föld vitézi birtokra 63 506 kh	Összesen 3421	-	Összesen 53 telek	Összesen 30 telek	-	Összesen 108	Összesen 731	Összesen 286	Összesen 2716	-	-
1936	Vitézek száma összesen 15 941 fő		Összesen 469 Kiadott föld vitézi birtokra 65 508 kh	Összesen 3624	-	Összesen 58 telek	Összesen 30 telek	-	Összesen 111	Összesen 745	Összesen 296	Összesen 2785	-	-
1937	Vitézek száma összesen 16 703 fő		Összesen 496 Kiadott föld vitézi birtokra 69 357 kh és 5650 négyszögöl	Összesen 3786	-	Összesen 63 telek	Összesen 31 telek	-	Összesen 118	Összesen 768	Összesen 301	Összesen 2861	-	-
1938-1939	Vitézek száma összesen 19 286 fő		Összesen 568 Kiadott föld vitézi birtokra 76 672 kh 10 670 négyszögöl	Összesen 4297	5000 kh hold a zsidótörvény alapján	Összesen 72 telek	Összesen 38 telek	-	Összesen 222	Összesen 857	Összesen 336	Összesen 3087	-	-
1940	Vitézek száma összesen 20 693 fő		Összesen 610	Összesen 4605	-	-	-	-	-	-	-	-	29 tiszti telek és 399 legénységi telek	103 ház (saját építésű)
1941	Vitézek száma összesen 23 049 fő		Összesen 627 Kiadott föld vitézi birtokra 93 975 kh	Összesen 4751	-	Összesen 79 telek	Összesen 42 telek	-	Összesen 136	Összesen 857	Összesen 379	Összesen 3387	Összesen 33 tiszti telek és 465 legénységi telek	103 ház Örkényi Gazdaképző intézet valamint 1 vagy 2 általános iskola
1942 (lásd külön táblázatban)														

Az 1920-as évek végéig a vitézek 30%-a kapott telket.

Vitézi birtokok állapota 1942. XII.31-ig

Országos Földbirtokintéző Bizottság által vagyonváltságért felajánlott földek	31 165 kh
Megváltandó földek	16 220 kh
Saját alapítás	13 844 kh
Bérföld	1 922 kh
Háborús emlékalapból vett föld	9 546 kh
Telepítés	19 923 kh
Zsidó kisbirtok	4 916 kh
Zsidó rendes birtok	44 872 kh
Ingyenes földek	15 582 kh
Összesen	157 990 kataszteri hold

Az 1920-as évek végén a Vitézi Rend tagjai 15 000 lóval és tehénnel rendelkeztek.

Vitézek megoszlása (1942 év végéig) és tényleges száma összesen 23 000 fő, ebből a telkes vitézek száma 5378 fő

A vitézek létszámának és telekviszonyainak alakulása a 30/40-es években

Év	A vitézek létszáma	A birtokba helyezett vitézek száma			A vitézi telkek összterülete
		tiszti	legénységi	összesen	
1932	12 575	389	3 362	3 751	60 102 kh
1933	13 384	401	3 369	3 770	60 802 kh
1934	13 914	412	3 379	3 791	61 882 kh 264 n.öl
1935	15 101	419	3 421	3 840	63 506 kh
1936	15 941	469	3 624	4 093	65 508 kh 909 n.öl
1937	16 703	490	3 780	4 270	69 357 kh 656 n.öl
1938	17 060	505	3 895	4 400	71 269 kh 491 n.öl
1939	19 286	568	4 297	4 865	76 672 kh 1 067 n.öl
1940	20 693	610	4 605	5 215	nincs adat
1941	23 049	627	4 751	5 378	93 976 kh

A Vitézi Rend a zsidó ingatlanok kisajátításakor kedvezményezett helyzetben volt.

Az 1939. IV. tc. nemcsak a vállalkozó vitézeknek kedvezett, hanem magának az egész Vitézi Rendnek is. E törvény alapján jutott kb. 5000 kh birtokába a rend, melyből 317 vitézi telket juttattak 6 tiszti és 311 legénységi vitéz részére.

Az 1942. XV. tc. rendelkezései a telepítés lehetőségeinek kimerülése után újabb földterületek megszerzését jelentették a rend számára. A Vitézi Rend ennek folytán lett a zsidókat érintő hátrányos döntések egyik fő haszonélvezője. Az 1942. XV. tc. végrehajtása érdekében kiadott 535.438/1942. VII.A.2. FÜM számú rendelettel a földművelésügyi tárca "az ország területén zsidókézen lévő, 5 katasztrális holdnál nagyobb, de 20 katasztrális holdnál kisebb szőlő és gyümölcsös birtokokat és az 5 katasztrális holdnál nagyobb, de 100 katasztrális holdnál kisebb mezőgazdasági ingatlanokat a Vitézi Rend rendelkezésére bocsátja, hogy azokból vitézi telkeket alakítson a mostani és az elmúlt világháború vitézei részére." Ez nem kevesebb, mint kb. 130 000 kh birtokba vételét és annak vitézi telekként való juttatását tette elméletileg lehetővé. A földek átadásáról a földművelésügyi minisztérium rövid időn belül megegyezett az Országos Vitézi Renddel, amely a kérdés gyakorlati végrehajtásával a vármegyei vitézi székeket bízta meg. 1943 februárjáig kb. 50 000 kh zsidó ingatlanokból származó földet kapott kézhez a Vitézi Rend, de a vitézek kezelésébe vitézi telekként csak alig néhány ezer kh került. 1943 szeptemberében már 82 670 kh állt a Vitézi Rend

rendelkezésre, amelyből mintegy 31 000 kh-t ténylegesen birtokba is adtak. A kormány 4.250/1943. M.E. számú rendelete értelmében az 1942. XV. tc. hatálya alá tartozó 100 kh-on felüli mezőgazdasági és a 20 kh-on felüli szőlő- és gyümölcsös ingatlanok igénybevételét is lehetővé tette az Országos Vitézi Szék számára, oly módon, hogy a különböző földbirtokpolitikai okokból az Országos Vitézi Széktől elvont 100 kh alatti földeket a 100 holdon felüli zsidóingatlanokból pótolták. E rendelet intézkedett továbbá a kárpátaljai és a visszacsatolt erdélyi és keleti részeken fekvő zsidóingatlanok igénybevételéről is.

A Vitézi Rend összes birtokállományáról a már említett 1943. február 18-i ügyvezetői előadás adatai tájékoztatnak. Eszerint a rend összes birtokállománya ekkor kb. 160 000 kh földterületet tett ki, amelyből kb. 46 000 kh-at még nem osztottak ki, s így kb. 114 000 kh volt ténylegesen vitézek kezén. A 4342 tisztí vitéz közül 441, azaz kevesebb mint tíz százalékuk kapott összesen kb. 19 000 kh földön átlagban kb. 43 kh-as vitézi telket. A 11 189 legénységi vitéz közül pedig 5200-nak (46 %-nak) juttattak összesen kb. 95 000 kh területből átlagban kb. 18 kh-as telket.

Vitézi birtokok állapota 1943-ban

Országos Földbirtokintéző Bizottság által	37 238 kh
vagyonváltásért felajánlott földek	
Megváltandó földek	16 220 kh
Saját alapítás	32 814 kh 2074 négyszögöl (év végére 38 420 kh egyes források szerint, míg mások szerint 57 392 kh)
Bérföld	1 922 kh
Háborús emlékalapból vett föld	9 546 kh
Telepítés	42 775 kh
Zsidó kisbirtok	4 916 kh
Zsidó rendes birtok	44 872 kh
Átvezetett zsidó birtokokból 1943 szeptemberéig	32 882 kh
összesen átvett újabb volt zsidó tulajdonú földterület	
Ingyenes földek	15 582 kh
Összesen (bizonytalan adat)	238 767 kataszteri hold

1943.II. 18-án	Vitézi Rend létszáma	Tisztí telkes vitéz	Legénységi telkes vitéz	Telkes vitéz összesen	Kiadott vitézi telkek összesen
	23 531 fő	441 fő	5200 fő	5641 fő	114 000 kh

Vitézi Rend birtokainak gyarapodása 1943-ban:

Birtok mérete 1943.01.01-én	157 990 kh
1943.02.18-án átadva a Vitézi Rendnek 50 000 zsidó földingatlan	160 000 kh
1943 szeptemberéig a fenti birtokokból ténylegesen átadva a Vitézi Rendnek	32 882 kh
Összesen:	317 990 kh, ebből ténylegesen birtokolva és telekkönyvileg bevezetve 238 767 kataszteri hold (Más forrás szerint a ténylegesen birtokolt föld 1943 szeptemberében 219 797 kataszteri hold.)
1944 áprilisában ténylegesen jogilag birtokolt földterület	267 127 kataszteri hold

Földbirtok (267 127 kh) megoszlása területenként:

Magyarország	247 794 kh
Délvidék	13 455 kh
Felvidék	5 660 kh
Erdély	218 kh

1944 októberében a Vitézi Rend részére átadandó újabb zsidó birtokok mérete 10 000 kh

A Vitézi Rend birtokai 1944-re közel 180 települést érintettek.

A Vitézi Rend birtoka a még be nem iktatott, de tulajdonjogilag odaítélt földekkel együtt 1944 októberében körülbelül 327 990 kataszteri hold.

A rend birtokállományára vonatkozó adatok a Magyar Statisztikai Hivatal hivatalos kiadványaiból származnak az 1920-1944 közötti időszakból. Ott ahol bizonytalan az adat, a kiadványokban sem egyértelmű.

Meg kell jegyezni, hogy az 1920-1945 közötti időszakban a felajánlott földterületek mérete egyre kisebbedett évről évre, még akkor is, ha a felajánló személyek száma nőtt is. Felajánlások terén ki kell emelni három vármegyét, amelyek jelentős pénzösszegeket áldoztak vitézi telkek létesítésére. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 1927-től kezdve 8 éven át évi 6000 pengőt adott, míg Zemplén vármegye 5 éven át évi 8000 pengőt, Borsód-Gömör-Kishont vármegye 20 éven át 12 000 pengőt, Komárom-Esztergom vármegye 500 pengőt ajánlott fel. Abaúj-Torna vármegye pedig évi 6000 pengőt ajánlott fel vitézi telkek létesítése céljára. (Tátrai Szilárd 1997. 64. old.)

A földadományok mellett a Vitézi Rend úgynevezett vitézi telepek létesítését is célul tűzte ki. A vitézi telepeken kertes házat kaptak a vitézek, de megélhetésüket nem a földből kívánták megoldani. Így ezen telepekre aktív állományú katonákat kívántak első sorban letelepíteni.

Ilyen célra Sipőcz Jenő Budapest főpolgármestere 100 telket ajánlott fel 1934-ben. (Tátrai Szilárd 1997. 64. old.)

Talán a legismertebb vitézi telep Zuglóban létesült. Ez a telep a következő mai utcákat érinti: Bátorkeszi utca mindkét oldala; Kaftka Margit utca páratlan oldala; Kafka Margit köz; Szervian utca; Boros Mátyás utca közötti terület. A főváros közgyűlése 1933-ban határozott úgy, hogy közművesített vitézi telkeket jelöl ki Budapest területén, s a mintegy 100 ilyen telek közül ötvenegyet ezen, a még beépítetlen frekvenciumon tűztek ki. A vitézi házakba 1937-ben lehetett beköltözni. 102 lakás (51 ikerház), lakásonként 95 négyyszögöl telekkel alakított ki. A lakások két lakószobából, előtérből, fürdőszobából, konyhából, kamraszekrényből és tüzelőkamrából állnak, beépíthető padlásteret terveztek az épületekhez. A lakások átlagos alapterülete 78 négyzetméter. Az 51 épület közül 18-at Manninger Egon, 9-et Bretz Gyula, 5-öt Frank Ágoston és Goszleth Lajos, 13-at Müller Miksa, 6-ot Megyer-Meyer Attila építész tervezett. A terület kb. 4.5 kh az utcahálózattal együtt.

Kevésbé tudott, hogy a Vitézi Rend Budapestre két vitézi telep létesítését tervezte. Az elsőt 1937-ben Zuglóban adták át, mint fentebb írtam is. A másik létesítését Ódudára tervezték. Az építésre a konkrét határozat 1939-ben született meg, és feltehetőleg ide is 102 lakás (51 ikerház), lakásonként 95 négyyszögöl telekkel alakítottak volna ki. Ezt a vitézi telepet 1940-ben adták át a lakások tulajdonosainak. Ezt a telepet véletlenül találtam meg a 10-es úthoz közel, az ódudai temetőtől visszafelé az Árpád-híd felé. Kiterjedése a zuglóival lehetett azonos a helyiek elmondása szerint. Mára alig pár ház áll belőle, viszont azok kísértetiesen hasonlítanak a zuglói telep épületeire. A rend házainak szám összesen 103 ikerház, ami a statisztikában meg is jelenik, és ez összességében 206 vitézi családnak volt lakhelye.

A vitézek csoportos letelepítése azonban nem csak Budapesten, hanem vidéken is kezdetét vette. A telepítés eredményeiről a vármegyei vitézi székkapitányok 1941 szeptemberében készített beszámolóit, különösen a Baranya és a Győr-Moson-Pozsony megyei székkapitány írásos tájékoztatói adnak szemléletes képet. A telepítés során földhöz jutott vitézeknek számos problémával kellett megküzdeniük. Az ilyen módon juttatott telkeknek csak egy része volt jó minőségű föld, Baranyában 12 telep közül csak 6 telepen folyt eredményes gazdálkodás, a másik 6 telepen, mivel a földterület nagy része árterület volt, legénységi vitézi telket nem lehetett kialakítani. Ezeket vagy tiszteknek juttatták, akik állattenyésztésre használták, vagy bér beadták. Ezenfelül nagy gond volt, hogy a telkek egy részén sem felszerelés sem épület nem volt található. "A vitézek nagyobb része saját maga által összetákolta viskókban lakik, és a helyzet valóságos cigány elhelyezés képét mutatja" - írja például a székkapitány a szaporcai telepről szólva. Győr-Moson-Pozsony vármegyében a

földek minőségét illetően valamivel kedvezőbb volt a helyzet, hiszen a megyében található 4 telepből csak 1-nek a minősége volt rossz, de a telepes vitézeknek a fizetési kötelezettségek és a tőke hiánya jelentették a legnagyobb problémát: "A drága föld kisgazdának nem felel meg, mert addig, amíg az uradalom szakemberek vezetése mellett, 4 ökrös fogattal vagy gözeke mélyszántással, a nagy állatállomány által termelt trágyával, továbbá műtrágyával a földet úgy meg tudta művelni, hogy a legjobb termést ki tudta belőle hozni, forgótőkéje megvolt és ha kellett pénzt is tudott magának szerezni, ezzel szemben a 15-20 kh-as vitéz kellő szakértelmű kezelés híján 2 tehénnel vagy jó esetben 2 lóval szántva, kevés trágyatermelés és műtrágya költségei híján nem fog boldogulni, különösen, ha a termények ára ismét visszaesik és a föld ára pedig marad az eredeti vételár."

A területi székkapitány a törlesztőrészlet csökkentését, illetve halasztását, forgótőke gyűjtését és a gazdaképzés előmozdítását javasolta és kérte.

A háborús viszonyok következtében előállott ember- és anyagihiány mellett a területgyarapodások is jelentősen befolyásolták a telepítés menetét. Az ügyvezető törzskapitány 1938. október 24-én tartott beszédében kifejtette, hogy a visszacsatolandó felvidéki területeken szerzett földek esetében az Országos Vitézi Szék a "csonka hazában" bevett gyakorlat szerint fog eljárni, azaz a telepítési törvény keretében fogják telekben részesíteni az ott lakó felavatandó és az onnét annakidején elmenekült vitézeket. Ekkor még nem tervezték, hogy a visszacsatolt területekre a trianoni határon belülről telepítenek vitézeket, erre csak 1940-ben, az ún. maradék birtokokat használták fel. A Felvidéken az Országos Vitézi Szék 1943 februárjáig 5660 kh földet vett igénybe telepítés céljára. Az iparrevízió kapcsán pedig több száz iparos, kereskedő vitéz számára nyílt lehetőség arra, hogy a kárpátaljai visszacsatolt területen folytassa tevékenységét.

A felvidéki és kárpátaljai akciónál nagyobb gondot okozott a Vitézi Rend számára az erdélyi területgyarapodás után előállott állapot, ugyanis a meglehetősen magas számú erdélyi igénylőre (közel 3000 vitéz) csak kevés juttatható föld állt a Vitézi Rend rendelkezésére. A telepítés keretében mindössze 218 kh-at adtak át a Vitézi Rendnek, így a telekjuttatás helyett más lehetőségek (fakitermelő telepek, fonó- és szövőegyesületek kialakítása, vitézi házak adományozása) jöhettek számításba.

A telepítés szempontjából a Délvidék jelentette a Vitézi Rend számára a legnagyobb kihívást, hiszen egyrészt e részen kapta a Vitézi Rend telepítés céljára a legnagyobb területet (1943 februárjáig összesen 13 445 kh-at), másrészt erre a területre, vagyis a Bácskába főleg a trianoni határon belülről telepítettek vitézeket. A helyzet konszolidációja érdekében itt már 1941. szeptemberben elkezdődött a telepítés: "A vitézek telepítése három hónapos szakadatlan, kemény munka után valósult meg. A Vitézi Rend az áttelepítés megkönnyítésére két kirendeltséget szervezett meg. A szegedi kirendeltség gyűjtötte a vitézeket és családtagjaikat, akik áttelepülésre jelentkeztek, az újvidéki kirendeltség pedig a különböző telepen elosztotta őket. A menekültügyi és hazatelepülési kormánybizottság és a Vitézi Rend között történt megállapodás szerint az újvidéki vitézi kirendeltségnek 400 vitézi családot, mintegy 2000 lelket kellett néhány hét alatt letelepíteni..."

A Bácskába települt vitézek átlagban 15 kh-at kaptak, melyek megvásárlására az államkincstár 4%-os törlesztés mellett 47 évet adott az Országos Vitézi Szék számára. A bácskai telepítések különböztek a többi telepítéstől abban is, hogy az Országos Vitézi Szék a telek után járó szolgáltatások befizetését külön szabályozta, mivel a rendelkezésére bocsátott ingatlanok kataszteri tiszta jövedelméről nem rendelkezett információkkal. A dél-bácskai telepítés egyébként 1943-44-ben is folytatódott, ekkor mintegy 100 telepesházat magában foglaló vitézi település került kialakításra.

A telepítési törvény végrehajtása a háborús viszonyok és a területgyarapodás miatt eléggé elhúzódott. 1943 februárjáig a Vitézi Rend összesen 28 869 kh föld birtokába jutott. A földterület egy része (9546 kh) a trianoni határokon belültre esett, nagyobb része (19 323 kh) viszont a visszacsatolások során a magyar állam tulajdonába került területekről származott

(Erdély: 218 kh, Felvidék: 5660 kh, Délvidék: 13 445 kh). A 28 869 kh 101 község területén feküdt. 1943 februárjáig e területből 38 tiszti és 1212 legénységi vitézt részesítettek telekadományban, azaz 1250 vitézi telket alakítottak ki, 4000 kh-at pedig ekkor még nem osztottak ki.

A telkeket a vitézek járadéktelekként kapták meg, kedvező fizetési feltételek mellett. A felszerelés megváltására illetve beszerzésére pedig az Országos Vitézi Szék oly módon biztosított kölcsönt, hogy a földintézettől egy 5%-os kamatozású 10 millió pengő hitelkeretet vett fel 10 évre.

A vitézi telepek egyben befolyási övezetet is jelentettek a rend számára.

A fentiekből kitűnik, hogy a vitézi ingatlanok több módon kerülhettek a Vitézi Rend tulajdonába:

- 1/ ingyenes adomány gyanánt
- 2/ saját birtokból alapítva (Ez esetben a tulajdonjog a Vitézi Rendre száll át és csak a használati és haszonélvezeti jog illeti meg az egykori tulajdonost.)
- 3/ vagyonváltság (52 éves fizetési határidővel)
- 4/ megváltás
- 5/ vásárlás
- 6/ hosszú jellegű bérlet
- 7/ örök haszonvétel
- 8/ telepítésből származó telek

(Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

A bácskai vitézi telepekkel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az azokon élők, jórészt a Tito által vezetett partizánok áldozataivá váltak a háború vége felé.

A Vitézi Rend szinte önálló „államként” működik a Magyar Királyság területén belül. Szervezetileg a vitézek a békehadtest kötelékébe tartoznak, bár eredetileg harcoló egységként is számoltak velük. Békehadtestként közigazgatási és rendfenntartó feladatokat láthattak el. Az 1926. évi XXII. Tc. 6-19 § szerint a Vitézi Rend egy főt delegál a Felsőházba, míg az 1929. évi XXX tc. szerint a vármegyei és törvényhozási jogú városok bizottságaiba is tagokat delegál hivatalból a Vitézi Rend. A rendtagokat, mint egy önálló monarchikus rend tagjait, különböző gazdasági kiváltságok illették meg. A rend tagjai önálló mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi tevékenységet folytatnak, pénzkölcsönöket adhat és vehet fel a rend, saját belső bírósága van, míg a vitézek egy sajátos „haderőt” alkotnak. Így a rend szinte állam az államban.

Az állam a vitézi telkesek támogatására már 1923-ban létrehozta a Vitézek Mezőgazdasági Szövetkezetét, amely áru hitellel segítette a vitézi telkek tulajdonosait. 176 vitéz 2 163 415 000 korona áru hitelt kapott. Egyben kimondták, hogy ilyen hitellel a vitézi telket meg lehet terhelni. Később, ahhoz is hozzájárultak, hogy a rászoruló vitézek a vitézi telket 5-6 évre bérbe adhassák. (Tátrai Szilárd 1997. 68-69. old.)

De hány embert is érintett a vitézi rendtagság? Nézzük röviden át a Vitézi Rend létszámának adatait.

Ünnepélyes vitézavatások a két világháború között

	<i>Időpont</i>	<i>Helyszín</i>	<i>Tiszti vitézek száma</i>	<i>Legénységi vitézek száma</i>	<i>Felavatva összesen</i>
1.	1921. augusztus. 20.	Budapest, Várkert	61	144	205
2.	1922. augusztus 15.	Budapest, Margitsziget	345	390	735
3.	1923. június 17.	Budapest, Margitsziget	227	1 027	1 254
4.	1924. június 15.	Budapest, Margitsziget	330	1 914	2 244

5.	1925. június 21.	Budapest, Margitsziget	325	1 353	1 678
6.	1926. június 20.	Budapest, Margitsziget	379	1 137	1 516
7.	1927. június 26.	Budapest, Margitsziget	290	811	1 101
8.	1928. június 17.	Budapest, Margitsziget	351	733	1 084
9.	1929. június 16.	Budapest, Margitsziget	821	1 658	2 479
10.	1930. június 1.	Budapest, Várkert	183	300	483
11.	1934. június 3.	Budapest, Margitsziget	nincs adat	nincs adat	1 783
12.	1936. május 24.	Budapest, Margitsziget	370	915	1 285
13.	1938. május 22.	Székesfehérvár, Romkert	nincs adat	nincs adat	1 119

1942. XII. 31-ig a vitézek megoszlása	Avatott	Posztumusz	Átvett	Összesen	Eddig elhunyt	Áthelyezett	Csökkenés így összesen	Tényleges létszám:
Tiszti vitéz	4548	334	132	5014	326	-	476	4538
Tiszti vitéz	1622	7	131	1760	22	-	55	1705
várományosa								
Legénységi vitéz	12 122	574	2	12 727	989	108	1570	11 136
Legénységi vitéz	6063	-	-	6063	181	157	462	5621
várományosa								

A fenti adatok azonban nem fedik a teljes létszámadatokat. Ennek oka, hogy sok vitézt a székkapitányok avattak fel és így az általuk avatottak kimaradtak az ünnepélyesen felavatottak listájáról. Így álljanak itt a hiányzó adatok:

Év	Avatott	Vitézek száma összesen
1931	400	12 800
1932	400	12 575 (csökkenés oka ismeretlen)
1933	809	13 384
1934 (Horthy avat)	1783	13 914
1935	1187	15 101
1937	762	16 702
1938	500	17 060
1939	2226	19 286
1940	1407	20 693
1941	2356	23 049
1942	200 (hozzávetőleg)	23 206
1943	300 (hozzávetőleg)	23 531
1944	300 (hozzávetőleg)	23 800 (Más adat szerint 4358 tiszt, 11 136 legénységi, 7326 várományos = 22 820 fő)

Avatásonként a várományosok aránya 1.65 - 33.0% között mozgott. Erdélyben 3000 fő vitézi felavatását tervezték. A vitézek összlétszámáról hasonlóképpen csak az 1943. február 18-án közzétett adatok adnak tájékoztatást. Eszerint ekkor 4342 tiszti, 11 189 legénységi vitéz és 8000 várományos alkotta a Vitézi Rend tagságát.

(Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

A II. világháború végén, a Vitézi Rend készpénzvagyona 1945 júniusában 3 500 000 pengő volt. A Vitézi Rend kintlévősége ugyan ekkor 2 500 000 pengő.

1 kg színarany = 3800 pengő 1938-as árfolyamon. Ezt alapul véve a készpénzvagyon 2008-ban 3 500 000 000 Ft, míg a kintlévőség 2 500 000 000 Ft. Ez összesen 6 milliárd forint.

A telki állomány értéke 157 900 kh esetén hozzávetőleg ha 1 kh –ért 557 pengőt számolunk reális árfolyamként, az 87 944 300 pengő = 87 944 300 000 Ft.

Ugyan ez az összeg 267 127 kh esetén 148 789 390 pengő = 148 789 390 000 Ft

A Vitézi Rend összes vagyona pengőben kifejezve így 1945-ben 154 789 390 pengő = 2008-ban 154 789 390 000 Ft = kb: 644 955 791 Euró (1 Euró 240 Ft) volt.
(A számítás módja: pengő/3800 (1 kg. színarany)x3 800 000 Ft 1 kg színarany ára 2008-ban Ft-ban.)

1945. január 20-án az Ideiglenes Nemzeti Kormány megbízottai, az Ideiglenes Nemzetgyűlés felhatalmazása alapján, Moszkvában aláírták a fegyverszüneti egyezményt. A fegyverszünet megkötése fontos állomás volt az új politikai berendezkedés legitimációs folyamatában, melynek alapja a szövetséges hatalmak, különösképpen az ország területén katonákat felvonultató Szovjetunió követeléseinek teljesítése volt. Ebbe a folyamatba illeszthető be a február 26-án kelt, és március 17-én kihirdetett 529/1945. M.E. számú rendelet, amely a fegyverszüneti megállapodás 15. pontjának tett eleget: "A magyar kormány feloszlatta a magyar területen lévő összes Hitler-barát vagy más politikai, katonai jellegű szervezeteket, amelyek az egyesült nemzetekkel szemben ellenséges propagandát folytattak vagy folytatnak, tekintet nélkül arra, hogy működésük alapszabályszerű vagy attól eltérő volt-e". Az Országos Vitézi Szék feloszlata a fenti rendelkezés alapján történt meg. Ekkor megindult a Vitézi Rend fokozatos felszámolása. A felszámolók igyekeztek felkutatni az egykori rendi birtokokat. A feltárt vitézi telkek száma kb: 2000 igen kevés, ha 5641 megadományozott telkes vitézt veszünk alapul, még akkor is, ha több birtok az ellenségeink által megszállt területekre esik. A feltárt 100 000 kh viszont nagyon magas akkor, ha figyelembe vesszük, hogy összesen mintegy 114 000 kh földet osztott ki a Vitézi Rend vitézi teleknek és a bizottság a telektulajdonosok száma alapján a telkeknek csak 36%-át tárta fel. Mivel a vitézi telkek nagysága nem egyforma, a telkesek száma alapján a 36% földre átfordítva kb. csak 40-50 000 kh lehet. Kérdés ezek után, hogy a bizottság milyen földterületeket számolt el vitézi birtokként? A felszámolási folyamat jogilag 1948. december 10-én fejeződött be. (Tátrai Szilárd A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, Hadtörténeti Közlemények 2000/1. száma)

Ezen dátum után a Vitézi Rend életében „új időszámítás” vette kezdetét.

Források:

6650/1920. számú miniszterelnöki rendelet
1912. évi 63. törvénycikk
1912. évi 68. törvénycikk
1914. évi 50. törvénycikk
1920. évi. 6. törvénycikk
1926. évi 22. törvénycikk
1920. évi 1. törvénycikk
1921. évi 47. törvénycikk
1924/20.682 számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet
1931/6450. számú miniszterelnöki rendelet
12.770/1948. számú kormányrendelet
1920. évi 36. törvénycikk 77. paragrafus

1000 év törvényei: <http://www.1000ev.hu/>

Budapesti Közlöny aktuális számai

Új Idők Lexikona 24. kötetében

Werböczy Hármaskönyv II. rész 14. cím Királyaink közül kiknek kiváltságait tartjuk meg és kikét nem

34.§, 39.§, 47.§ Werböczy István: Hármaskönyv : Franklin Társulat Budapest 1897.
A tízéves Vitézi Rend 1921-1931, Budapest 1931. szerkesztő Szécsy Imre

Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend első évtizedének története: Hadtörténeti Közlemények 1997/1, 49-81. old.

Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásáig: Hadtörténeti Közlemények 2000/1

Fügedi Erik: Az Elefánthyak: a középkori magyar nemes és klánja: Budapest, Magvető Kiadó 1992.

A Vitézi Rend Rendi Kódexe: Vitézi Szék, München 1976.

Farkass Jenő: A Vitézi Rend a magyar élet távlatában: Magyar Szemle 1928. IV. kötet, 4 (16.) szám:

főszerkesztő gr. Bethlen István, szerkesztő Szekfű Gyula

[Képviselőházi napló 1917. március 2.](#)

Balkányi Béla: A magyar földbirtok: Nyugat 1917. 2. szám

(<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00214/06550.htm>)

(<http://www.vitezirend.com/tortenelem.html>)

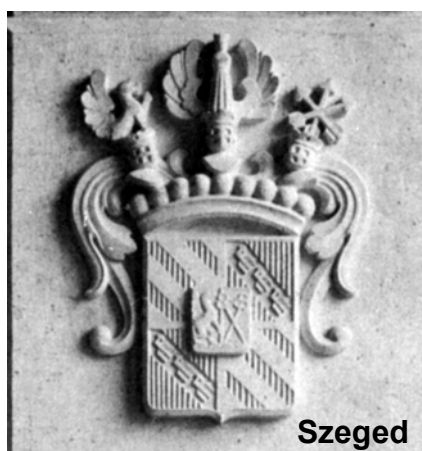
Forrás: Baranyi Béla (1997): A Vitézi Rend Örkényi Gazdaképző Iskolájának története (kézirat)

KSH kiadványok

Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája

A Klebelsberg familia tirol eredetű: Thumburg vára Tirolban van, 1530-ban adott V. Károly nemességet Klebelsberg Lénárdnak. Ulrik János 1663-ban az érsekújvári és a párkányi csatában tanúsított vitézségeért 1669-ben I. Lipóttól báróságot, és fia Ferenc Vilmos pedig Budavár visszafoglalásában elért érdemeiért 1702-ben grófságot kapott. Összes férfi leszármazói katonák voltak.

A szegedi egyetem
címerébe
a griffet
Klebelsberg Kuno
tisztelőtára
vette

Gr. Klebersberg Kuno november 23-án született az Arad vármegyei Magyarpécskán. Apja már 1877. június 12-én 33 évesen meghalt, így édesanyja felsőeőri és alsőeőri Farkas Aranka nevelte Székesfehérváron a Szarka-u 147-ben.

A székesfehérvári cisztercita gimnáziumba járt és ott érettségizett, majd a budapesti jogi kart végezte el, de beiratkozott a müncheni és a berlini egyetemre is 1895-ben, ahol többek között megismerte Adolf Harnack egyháztörténészt és tudománypolitikust és Adolf Wagner közgazdászt. A hallgatók közül Becker későbbi porosz közoktatási miniszter lett a barátja, de hallgatott a Sorbonne-on is Párizsban.

1899. április 24-én elvette lasztóci Botka Saroltát.

Klebelsberg Kuno családi körben (1910-es évek)

A miniszterelnökségen lett előbb segédfogalmazó, majd titkár, ahol főmunkája az idegenbe vándorolt magyarok és a határon túl szétszóródott magyarok gondozása volt. Elsősorban a Horvát-Szlavonországba szóródott magyarok gondozására 1904-ben létrehívott Julián egyesületnek a nevét is Klebelsberg Kúnó adta a magyarok felkutatására indult domonkos barátról és ügyvezető igazgatója volt tíz esztendeig.

Klebelsberg 1912-3. tanév elejéig 59 iskolát hozott létre, ebből 53-at Horvát-Szlavonországban, hatot Bosznia Hercegovinában 113 tanítót foglalkoztatott és évente átlagosan 8000 gyermeket oktattak. [1] 1910-ben 10 056-ot. [2]

118 gazdasági, 49 vándor és 21 ifjúsági könyvtárat működtetett Évente magyar naptárat adott ki ingyen, 1908-ban 15000, 1909-ben 20000 1910-ben 23000 példányban.

[1] Révai Nagy Lexikon, XI. kötet 1914, 72. oldal.

[2] Huszti 45. oldal, ahol Klebelsberg még 15000 diákot akart beszervezni.

Dunántúli iparosoknál 30-nál többet helyeztek el 1912-ben^[1]. Pécssett ösztöndíjasai számára három kollégiumot működtetett. Magyar hitelszövetkezeteket támogatott, 1912-ig 75 ilyen jött létre.

Az 1900. évi népszámlálás 19261 folyami hajóst írt össze. Számukra a Julián egyesület Passauban, Bécsben, Fredenau-ban, Komáromban, Újpesten, Óbudán, Titelben, Zimony-Cigány szigeten és Orsován elemi iskolai tanfolyamokat szervezett. Bosnyák mohamedán tanulókat hozott Debrecenbe, hogy a Magyarok barátaivá váljanak. Hasonló célból az albán értelmiség nevelésén törte a fejét.^[2] Tekintettel arra, hogy a horvát püspökök magyarellenességet terjesztettek Bozsna-Hercegovinában a ferenceseket támogatta.^[3]

^[1] Huszti 52. oldal.

^[2] Huszti 56. oldal

^[3] Huszti 55. oldal

1914. január 2-án gr. Tisza István bizalmából VKM-ben közgazgatási államtitkár lett. Itt ismerkedett meg a közoktatás problémáival és munkatársaival iskolaépítő programot dolgoz ki. Fölállítja a konstantinápolyi magyar tudományos intézetet, az elsőt a külföldi intézetek sorából, amit majd létrehoz.^[2] A Felvidéken a Vág völgyében magyar iskolákat tervezett, mint 1915 aug. 31-én a Rokkantügyi Hivatal ügyvezető alelnöke lett.^[4]

^[1] Huszti 57; ^[2] Huszti 63^[3] Huszti 40. ^[4] Huszti 67

A kultúrfölény

Gr. Klebelsberg Kuno 1921. december 5-től belügyminiszter lett. Klebelsberget magát 1923 márciusában Komárom képviselőjévé választották.^[1] Időközben azonban 1922. június 16-án „előzetes munkásságának és hajlamainak, általában egész egyéniségének és célkitűzéseinek jobban megfelelően” a belügyi tárcát a közoktatásival váltotta föl.^[2] „Mikor én a kultusztárcát átvállaltam, azt gondoltam: Ember te huszonöt évet töltöttél kulturális ügyek intézésével, tíz éve annak, hogy adminisztratív államtitkár lettél a kultuszminisztériumban az ügykörnek minden sarkát, minden zegét-zugát ismered, tehát hogyan vállalnád ezt a feladatot.”^[3]

^[1] Révai Nagy Lexikon XX. Kötet 493. oldal

^[2] Huszti 82-83. oldal

^[3] Huszti 83. oldal.

Hold-u 4-16, a VKM gr. Klebelsberg Kúnó minisztersége korában

Klebelsberg a Bethlen kormánnyal egyetértésben új célt fogalmazott meg: a magyar kultúra megmentését és további gyarapítását.^[1] Ez a cél „Magyarországot Európa e részében kimagaslóan a legműveltebb állammá” kell tennünk. Ez az ú.n. „kultúrfölény”,^[2] amit két szempontból kell vizsgálnunk, egyrészt az örök magyar kultúra szemszögéből másfelől viszonylagosan, a környező kultúrák színvonalát is figyelembe véve.^[3] A reformkorban meg kellett teremteni az új magyar művelődést, most a feladat „egyfelől fenn kell tartanunk és gyarapítanunk másfelől be kell vinnünk a magyar nemzetem szélesebb rétegeibe.”^[4] Meg kell mutatnunk a nagy nemzeteknek, a világ közvéleményének, hogy nagyobb a magyar nemzet belső értéke mint a bennünket környező és a mi rovásunkra nagyra tett népeké. Ennek pedig a művelt nyugat szemében a fokmérője a műveltség.^[5] A lefegyverzett ország igazi honvédelmi tárcája a közoktatási tárca.^[6] Fennmaradásunkat a kultúránknak köszöntük. Országunkat nem is annyira a hegyek és a folyók választották el Délkelet-Európától mint inkább műveltségünk. ^[1] Huszti 1 ^[2] Huszti 105. oldal ^[3] loco citato ^[4] Huszti 105. oldal ^[5] Huszti 106. oldal ^[6] Huszti 105. ol

Már Kossuth Lajos kifejtette: „Nemzeti létünk csak az által biztosítható ha az a súly, melyet a szám, az életrevalóság, a történelmi állás nyújt a közművelődés által hatályosabbá tétetik. Teljesen meg vagyok győződve, hogy ha a Közép- és Erdély etnográfiai rendszerében nem sietünk nemzetünk számára kulturális tekintetben a primus inter pares szerepét biztosítani, vagy éppen túlszárnyalni engedjük magunkat, veszve vagyunk.”^[1]

Széchenyi is állandóan hangoztatta a kiművelt emberfők fontosságát.^[2] Ha ők, akik annyiban eltértek, ebben egyetértettek, akkor ez a legmélyebb és fontosabb igazság.

A klebelsbergi „kultúrfölény” a Bethlen-kabinet kulturális politikája volt. Az ellenzéki publicista „Bethlen-féle Klebelsbergség”-ről beszélt. Bethlen szerint már 1921. ápr 21-én céltudatos kultúrpolitikával kell kiszűbölnünk a nemzetből a veszélyes hibát.

1922. május 15-én a soproni kaszinó dísztermében Bethlen kifejtette: a békeszerződésben alig sikerült mást megmentenünk, mint kulturális felsőbbbségünket.”^[3] 1929. július 1-én a főszínházban is megvédte Bethlen Klebelsberget.^[4]

^[1] Huszti 113. oldal ^[2] Huszti 114. oldal ^[3] Huszti (115-)116. oldal ^[4] Huszti 115. oldal

A magyar kultúrfölény biztosítására Klebelsberg gróf

1) Három egyetemet szervezett meg Magyarországon, kutatóintézeteket hozott létre hazánkban és a legfontosabb külföldi kulturális központokban magyar intézményeket hozott létre, hogy a magyar elit lépést tarthasson a tudományos fejlődéssel.

2) A középiskolákban elsősorban a modern idegen nyelvek tanításának fejlesztésén és terjesztésén dolgozott és a polgári iskolákat szaporította.

3) Az írástudatlanság fől számolására és a népesség művelésére 5000 népiskolát alapított, illetve fejlesztett tovább.

gróf Klebelsberg Kúnó egyetem és kutatás szervezése

„A pécsi és gyulafehérvári székesegyház, a kassai dóm éppúgy határhővei a nyugati civilizációnak, mint a magyar jezsuiták barokk templomai és kollégiumai, az Esterházyak és Grassalkovichok rokokó kastélyai.”^[1] „A nemzet, melynek olyan költői voltak, mint Petőfi és Madách... olyan természettudósai mint br Eötvös Lóránt... az a népek nagy családjában nélkülözhetetlen tag. A Mindenható világtervében szükségszerű elem”.^[2] A politikai fellendülést mindig megfeszített kulturális munka előzte meg és készítette elő. Szent István behozta a kereszténységet, Mátyás király a renaissance műveltséget.^[3] Lebontásra kerülne államunk is, ”ha filiszteri takarékoság szempontjaitól vezetve nem hoznánk meg kulturális téren azokat az áldozatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy Közép-Európa többi országaival lépést tudjunk tartani.”^[4] „én egy kultúrpolitikai Nagymajténynak Világosnak fegyverlerakó közoktatási minisztere sohasem leszek.”^[5]

^[1] Huszti 109. oldal ^[2] Huszti 107. oldal ^[3] Huszti 109 ^[4] Huszti 110. oldal ^[5] Huszti 111. oldal.

Még Vass József korában hozták az 1921:XXV. tc., mely intézkedett a kolozsvári és a pozsonyi egyetem elhelyezéséről.^[1] Klebelsberg ragaszkodott ahhoz, hogy ezt a törvényt végrehajtsák és ne olvassák össze az egyetemeket. „Egyetem-mészárlás és kultúrfölény” címmel cikket írt.^[2]

A pozsonyi egyetemet éppen államtitkár korában alapították. A Vass-féle törvény Pécs-et jelölte meg az Erzsébet Egyetem székhelyének. 1922. július 19-én Pécs-et számbaveszi a szóbajövő épületeket és egy hét múlva összeül a tőle delegált építészeti bizottság.^[3] 1923. okt. 14-én megnyitja a pécsi egyetem jogi és bölcsészeti működést. Az orvosi korból csak két évfolyam indulhatott meg Pécs-et, a többi három 1924-ben kapta meg a klinikákat és az épületeket.^[4]

Pécs városa azonban nem nagyon támogatta anyagilag az egyetem fejlesztését ellentétben Szegeddel és Debrecennel.

^[1] Huszti 172, 174. oldal

^[2] Huszti 172. oldal.

^[3] Huszti 177. oldal.

^[4] Huszti 176. oldal

A pécsi Erzsébet királyné Egyetem épülete
építette Pilch Andor 1914-ben főreáliskolának

Építette Szklanitzky Antal
cirka 1872-ben főreáliskolának

Klebsberg a szegedi egyetem alapkövetésén (1926. október 5.)

A Szegedre telepítette kolozsvári Ferenc József egyetem számára Somogyi Szilveszter polgármester hathatós támogatásával egymás után épültek a klinikák és a kiváló természettudományi intézetek és kialakították a szegedi „Márkus teret”.^[1]

^[1] Huszti 180. oldal

Alapkövetés Szegeden 1926. okt. 5

Klebelsberg Kuno leteszi a szegedi egyetem alaphövét (1926. október 5.)

**Gr. Klebelsberg Kuno leteszi a szegedi egyetem alaphövét
1926. október 5-én
A Szegedi Egyetemen a rektor és a dékánok viseletüket
a kolozsvári Ferenc József egyetemről hozták**

**A szegedi
klinikákat is
Korb Floris
tervezte**

**Szegedi
I. Belgyógyászati Klinika
Korb Floris tervei szerint
1926-29**

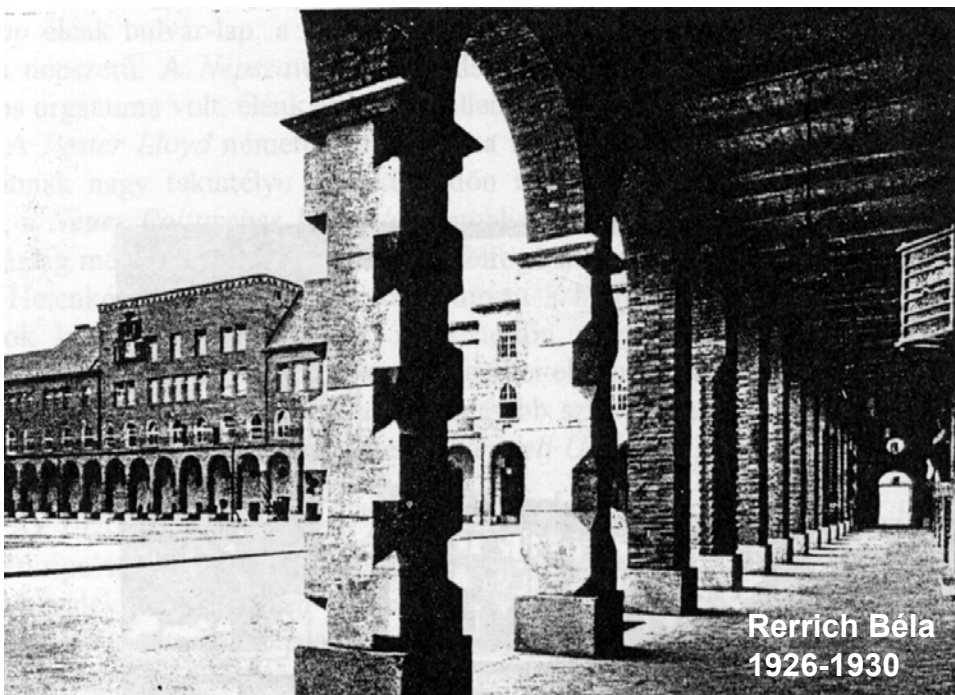

**Szeged Sebészeti Klinika
Korb Floris tervei szerint
1926-1929**

Szeged Bőrgyógyászati Klinika

**Rerrich Béla
1926-1930**

A szegedi orvostudományi épületek a „Márkus téren”

Klebelsberg a szegedi székesegyház előtt (1930. október 24.)

A Dóm-téri épületeket befejezték 1930. október 24-re

A debreceni egyetemet még az 1912:XXXVI tc.alapította meg. 1917-ben az építkezés is megindult, az összeomlás miatt abbamaradt.

Az építkezéseket Klebelsberg indította újra 1922 -ben.^[1]

Az első két klinikát 1923. szeptember 23-án avatta,^[2]

s az egész klinikai telepet 1926. október 3-án, amikor mestere és atyai barátja gr. Tisza István szobrát is leleplezték, akinek a nevét viselte az egyetem.^[3] A klinikai telep befejeztével 1929-ben megkezdték a központi épület és a bölcsész kar építkezését.^[4]

**Az egész debreceni egyetemet,
beleértve a klinikai épületeket,
még eredetileg Ferenc József korában**

Korb Flóris tervezte

és azután a zárókö szerint ő is kivitelezte.

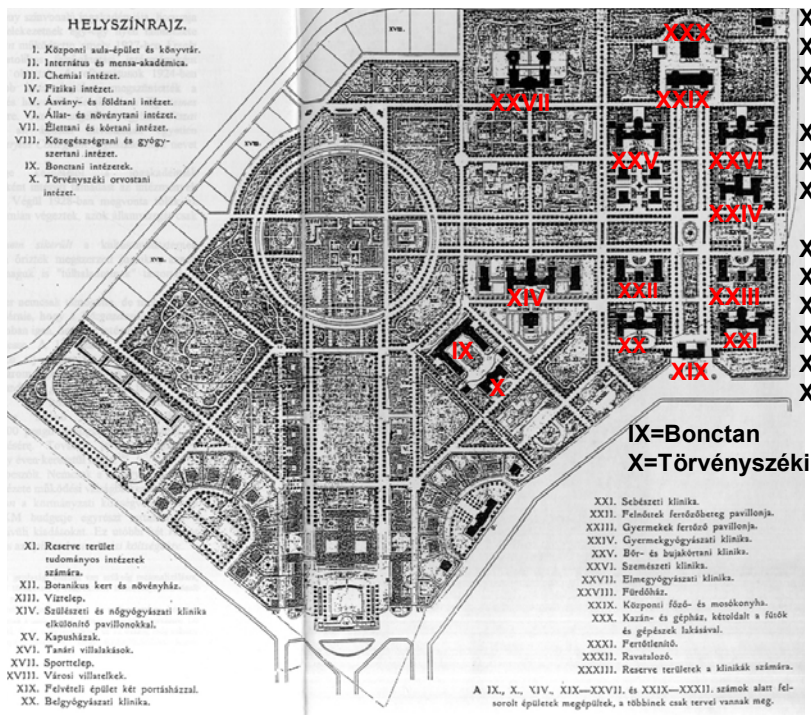
^[1] Huszti 184. oldal.

^[2] loco citato.

^[3] Huszti 185. oldal

^[4] loco citato.

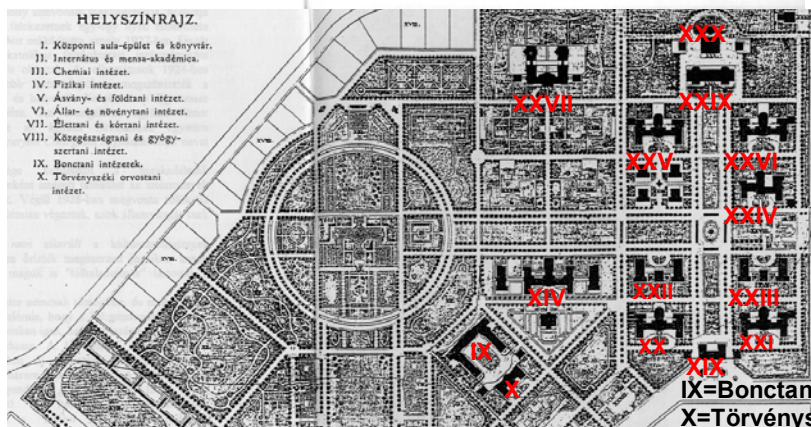

XXVII=Elme
 XXX=Kazán
 XXIX=Konyha

XXV Bőr
 XXVI Szem
 XXIVGyermekek

XIVSzülészet
 XXIIIfnfertőző
 XXIIIGyfertőző
 XXBel
 XXI Sebészeti
 XIXFelvétel

IX=Bonctan
 X=Törvényszéki

XXX=Kazán
 XXIX=Konyha
 XXVII=Elme

XXV Bőr
 XXVI Szem
 XXIVGyermekek
 XIVSzülészet
 XXIIIfnfertőző
 XXIIIGyfertőző
 XXBel
 XXI Sebészeti
 XIXFelvétel

IX=Bonctan
 X=Törvényszéki

Debrecen. főépület Korb Floris 1929-1933

A **történeti ország területén** a költségvetésben fizetett tudományos állásuak száma 1880-ban 293 volt

1900-ban 531,

1913-ban 839,

a **trianoni területen** 1926/7-ben 1165,^[1]

ami mutatja Klebelsberg szervezését és meglátását .

Szerinte az egyetem legfőbb kritériuma: kutató intézmény-e vagy sem? Ha nem, akkor elnevezhetik egyetemnek, de mégsem az.^[2]

Az 1930. évi népszámlálás eredményeit vizsgálva Klebelsberg kifejtette, hogy 8,632 740 lélek közül 16%=1,420 553

Nagybudapesten él.

A megyei és 10 lakosú városok alig szaporodtak, vagy visszaestek. Ebből a hanyatlásból azonban az egyetemi városok nemcsak kimaradtak, hanem előre is törtek.^[3]

^[1] Huszti 175. oldal.

^[2] Huszti 175. oldal

^[3] Huszti 214. oldal.

Klebensberg rámutatott, hogy a tudományos intézmények fejlesztése olcsóbb, mint a népiskolák fölállítása, mert azokból nagyon sok kell.^[1] Nemzet naggyá csak úgy lehet, ha kebelében önálló kutatás folyik.^[2] Kis nemzetek jobban alkalmasak a kutatások fejlesztésére: olasz renaissance államok, Weimár, Bajorország.^[3] A kutatások sokszorosan megtérülhetnek például a barnaszén fölhasználásában; egy-egy ösztöndíj ezerszeres hasznot hajthat, külkereskedelmi tárgyalásnál ha nincs szakember sokat veszthetünk.^[4]

A **Gyűjteményegyetemet** 1922:XIX t.c. alapozza meg. Felöleli Olamelyet átcsatol a belügytől a VKM-be és gyönyörűen berendez, MNM, Szépművészeti, Iparművészeti, Bibliográfiai Központ, Tihanyi limnológiai intézet, svábhegyi csillagvizsgáló, szeizmológiai intézet.

Tudománypolitikában a nagyobb átfogóbb szervezetek korát éljük. Az elszigetelt intézményeket lehetőleg eredeti jellegük épségben tartásával, főleg erőgyűjtés céljából nagyobb egységekké ajánlatos tömöríteni.^[5]

^[1] Huszti 121. oldal;

^[2] Huszti 123. oldal; ^[3] Huszti 139. oldal; ^[4] Huszti 121-122 o; ^[5] Huszti 125. oldal.

A tudománygyűjtemény jogi személyiség, az autonómiát az új szervezet tanácsa gyakorolja, amelyben helyet foglalnak az intézmények első tisztviselői, akik életük javát az illető intézménynél töltötték, annak szükségleteit legközelebből ismerik s vele valósággal össze vannak forrva.^[1]

Kezdetben 97 tudományos tisztviselő tartozott a tanácshoz, akiket segédszemélyzet és közigazgatási alkalmazottak egészítettek ki.^[2]

Tudományos utánpótlás autonómia és decentralizálás keretében így könnyebben jönnek adományok:

Apponyi Sándor könyvtára, Todorescu könyvtár.

Az **MTA-nak** 1913 végén 4,934 988 koronája volt,
1925-ben 65 000.

Jövedelme 1913-ban 285 309 1924-ben 20 626.^[3]

1922-ben az államsegélyt 12 millió koronában,
az 1925:XLVI. t.c. 3000 millió koronában állapítja meg.^[4]

A Vigyázó grófok adománya esetén az állami dotációt a régi alapítványok helyreállítására kell fordítani.

^[1] Huszti 127. oldal ^[2] Huszti 126. oldal ^[3] Huszti 130. oldal ^[4] Huszti 131. oldal

1926. jan. 3-8 között természettudományi kongresszust hívott ösze és ennek eredményeképpen fölállították az **Országos Természettudományi Tanácsot** 80 taggal és az Országos Természettudományi Alapot, 1 millió aranykorona kezdőtőkével.

Ennek elsősorban a kutatás biztosítása volt a feladata.^[1]

A **Széchenyi István Tudományos Társaság** társadalmi szervezete volt, mely a gazdasági érdekeltektől gyűjtött pénzt alkalmazott gyakorlati kutatásokra.^[2]

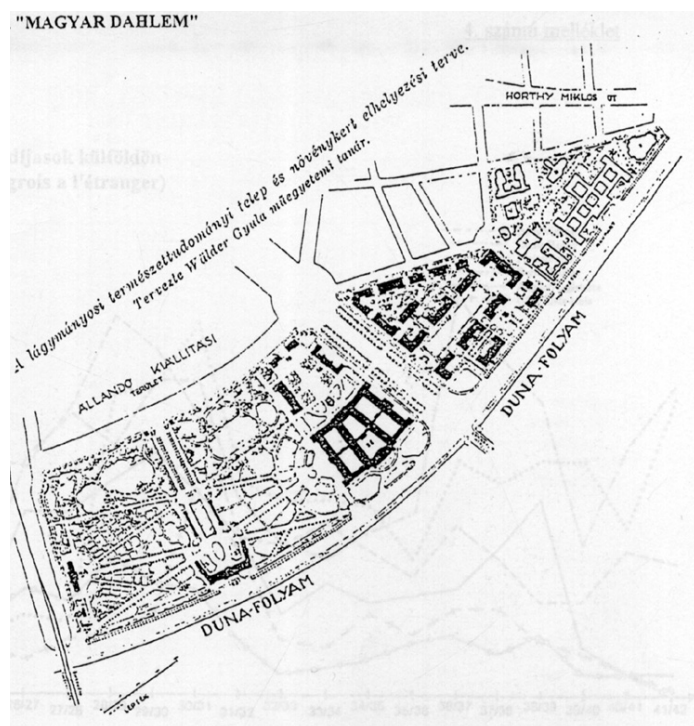
A **Svábhegyen csillagvizsgálót** állított föl, **Tihanyban** pedig limnológiai intézetet.

A lágymányosi lápra **magyar Dahlemet** tervezett, ami nem 18 km-re lenne a fővárostól mint Berlinben, hanem néhány száz méterre. A területet az állam ingyen adná, de a főváros nem volt hajlandó föltölteni, és így csak 1990 után került oda az egyetem negyed.

Így a természettudományos kutatás teljesen Szegednek és Debrecennek jutott.

^[1] Huszti 132-134. oldal

^[2] Huszti 134-135. oldal

József műegyetem

I. Központi épület

II. Chemiai intézet

III. Könyvtár

IV. Fizikai és elektrotechnikai intézet

V. Géplaboratórium

VI. Mechanikai technológiai intézet

VII. Technikai mechanikai intézet

VIII. Mezőgazdasági-gépani intézet

IX. Observatórium

X. Kazánház

1. Diákjelölti intézmények

2. Organikus chemia

3. Kísérleti fizika

4. Geofizika, szeizmográfia

5. Geofizikai szertár

6. Geofizikai (precíziós) műhely

7. Báro EÖTVÖS Loránd mauzóleuma

és földrendési observatórium

8. Gyakorlati fizika

9. Kísérleti fizika és elméleti fizika

10. Matematikai intézetek, dekanátus

11. Általános és anorganikus chemia

12. Organikus chemia

13. Analitikai chemia

14. Kolloid- és biochemia

15. Orvosi chemia

16. Gyógyszerészeti chemia

17. Gazdasági épület (kazan stb.)

18. Ásvány-, föld- és őslénytan

19. Állattan és embertan

20. Általános növénytan

21. Természettudományi múzeum

22. Növényrendszertani intézet

23. Üvegházak

24. Pálmaház

25. Istálló

26. Gazdasági épület

27. Kapus- és kertészlakás

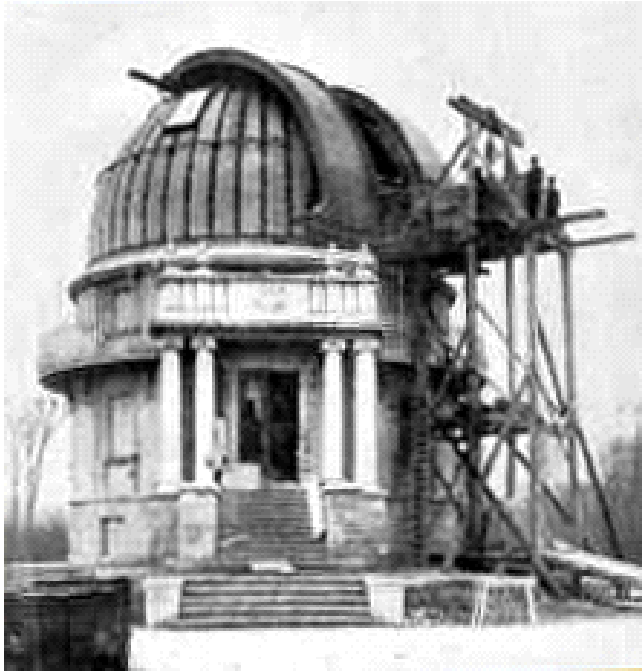
A 21. és 24. épület közti terület az országos növénykert.

Közlj: LADÁNYI Andor: A "magyar Dahlem" (KLEBELSBERG terve természettudományi telep létesítésére) = Történelmi Szemle, XXXVII. 1995.

Tihanyi Limnológiai Intézet

Kotsis Iván tervezte

Sváb Gyula:
Svábhegyi
csillagvizsgáló
1927

1928 áprilisában beemelik a 12 tonnás tükrös távcsövet
Kezdeményezésére megalakult a **Tudományos Társulatok Sajtó vállalata**, aminek Vass József akkori kulturális miniszter nyolc vagon ingyen papírt biztosított^[1] és később fuzionált az Egyetemi Nyomdával, amely a tudományos életünkben kivételesen nagy szerepet játszott.

Corvin-rendet alapíttatott azok számára, „kik a mai páratlanul nehéz időkben a magyar művelődés szintjének fenntartásáért és emeléséért folyó szellemi munkából kimagasló tehetséggel és rendkívüli odaadással veszik ki részüket”.

12 Corvin lánc,

60 Corvin koszorú, valamint

12 Corvin díszjelvény külföldiek számára.

A kormányzó 1930. okt. 11-én írta alá az alapító oklevelet.

Formális megalakulás 1931. febr. 23-án volt.^[2]

^[1] Huszti 167. oldal

^[2] Huszti 169. oldal

Külföldi Intézetek

Az elkobzott Károlyi vagyonból ösztöndíjakat tervezett.^[1] Egy államnak, kicsi, vagy nagy, 3-4000 emberen nyugszik a kultúrája. Tőlük függ tudomány, irodalom, művészet kereskedelem, földművelés, ipar. Az ösztöndíjakat Nemzeti Közművelődési Tanács javaslata alapján itélik oda, a miniszter új személyeket nem jelölhet, csak vétőjoga van.^[3]

„Egy kis nép nemzeti és szellemi önállóságára mi sem veszedelemesebb, mintha egyetlen külföldi kultúra egyoldalú uralma alá kerül”.^[4]

A külföldi magyar intézetek kettős funkciót láttak el:

Kutató otthonok voltak és hallgatók kollégiumi szállása.^[5]

Az első Klebelsberg által alapított intézet a **konstantinápolyi** volt, amit még 1917. januárjában alapított, 1918. szeptember haváig működött. Könyvtárát utóbb a Német Archeológiai Intézetbe szállították át.

^[1] Huszti 146. oldal.^[2] Huszti 149. oldal ^[3] Huszti 159. oldal.

^[4] Huszti 152. oldal^[5] Huszti 154. o

A **berlini intézet** Gragger Róbert 1916. évi rk. tanárrá kinevezésére nyúlik vissza. 1924-ben a Marien-strasse 5-ben csak 12 ösztöndíjast lehetett elhelyezni, a Dorotheen-strasse 2 számú egyemeletes épületet három emeletessé növelték: az lett a Collegium Hungaricum hajléka Berlinben. Ez az épület az Unter den Linden közelében 1945-ben elpusztult. Magyarország 1997-ben visszavásárolta a telket és Hartvig Lajos tervei szerint 2003-2007-ben az itt fölépült kockaházban nyílt meg újból a Collegium Hungaricum

A **bécsi intézet** arra nyúlik vissza, hogy Klebelsberg 1919-ben a gárdapalotában néhány szobát szerzett levéltári kutatásokra. Tekintettel arra, hogy a bécsi magyar testőrség föloszlott,

Fischer von Erlach 1710-12

1925-től kezdve itt fejlesztette ki a bécsi Collegium Hungaricumot, amit a genius loci is inspirált a testőrök hagyományai miatt. Ezenkívül a díszterme pompás volt rendezvények szervezésére.

**Johann Bernhard Fischer von Erlach 1710-12 építette
Johann Donat prinz Trauson-nak de 1760-ban
Mária Terézia 40000 aranyért megvette
és a Magyar Nemesei Testőrségnek adta
1963-ban a Népköztársaság elkötyavegyélte
Museumstrasse 7**

Palais Trautson 1737

Francesco Borromini
(1638-46):
Palazzo Falconieri
a Tiberis partján

Rómában Fraknói Vilmos 1888-ban épült villáját 1913-ban följánlotta a magyar államnak, amely azonban a művészházat nem vette át. A világháborúban, mint ellenséges vagyont lefoglalták és csak 1924-25-ben indulhatott ott kutatás.

1927-ben Klebelsberg Mussolini és Fedele közoktatási miniszter támogatásával megszerezte a **Palazzo Falconierit**, amit Borromini kibővített. Ide került a Fraknói féle történeti intézet, a Collegium Hungaricum, a pápai magyar intézet és a művészeti osztály, ahol Aba-Novák stílusa átalakva kiforrott és ahol kialakult az úgynevezett római iskola.

Via Giulia

Tiberis-parti homlokzat

Franciaország által adott 6-10 ösztöndíj mellé Klebelsberg 12, később 20 kutatóösztöndíjat szervezett, de intézetet Párizsban nem tudott fölláltítani, hanem 1927-ben tanulmányi Központot, ez volt a **Bureau Franco-Hongrois de Renseignements Angliába évente 14 ösztöndíjast** küldtek: Londonba, Oxfordba, Cambridgebe és Aberdeenbe.

Az Egyesült Államokba **Jeremiás Smith** alapítványának kamataiból évente három mérnök mehetett tanulni.^[1] Svájcba 1925/26-tól fogva négy ösztöndíjas tanulhatott.

Görögországgal megegyezett, hogy **Haris Pál** alapítványát magyar és görög tudósok fölhasználhassák.

Ösztöndíjasait az egész művelt világon akarta szétszórni, hogy elkerülje az egyoldalúságot.^[2]

Lengyelországban a varsói egyetemen magyar intézet fejlődött ki.

^[1] Huszti 157. oldal

^[2] Huszti 151. oldal

Maga Bethlen István állapította meg, hogy mint kultuszminiszter „aktív külpolitikát is folytatott a szó szoros értelmében”.^[1] Jól informált külföldi lapok is külügyminiszterként parentálták el.^[2]

Egymást érték a kongresszusok, miniszteri és egyéb látogatások.^[3] Klebelsberg remekül meg tudta ütni azt a hangot, amire szükség volt a konferenciák ünnepélyes megnyitásokor.^[4]

1925-ben a Berlini egyetem aulájában tartott előadást a magyar kultúrpolitikáról.

1927-ben a római egyetemen „Szellemi összeköttetés Magyarország és Olaszország között” címmel tartott előadást.

1929-ben résztvett a német régészeti társaság jubiláris ülésén.

1930-ban a bécsi tudományos akadémián tartott előadást a magas kultúra szervezeti problémáiról.

^[1] Huszti 160. oldal 354. oldal

^[2] Huszti 160.o

^[3] Huszti 161. oldal

^[4] Huszti 161. oldal.

Külön figyelmet érdemeknek **a finn-ugor népekkel kötött megállapodások.** Ezzel Bernard Le Calloch szerint az antant szorításából is segítette Magyarországot kitörni. Ösztöndíj egyezményeket kötött Finnországgal és Észtországgal, ahol a tartui egyetem egyes tanszékein magyarok tanítottak. Az egyes országokban **Comité National des Recherches Finno-Ougriennes** valamint nemzetközi **Commission Internationale des Recherches Finno-Ougriennes** jött létre.

1928-ban megrendezte Budapesten a III. finn-ugor kongresszust, amelyen kb. 800 finn és észt vett részt.

Az észtek bevezették 1929-én az első rokonsági napot, amit azután minden október 18-án ünnepeltek.^[1]

1930-ban északi körútra indult. Április 27-én érkezett Stockholm-ba. Május 2-án Turkuban a tudományos intézet alakuló ünnepé fölszólalt. Másnap Helsinkiben kifejti, hogy nálunk a honvédelmet a közoktatás látja el. A finnek lelkesedéssel fogadták.

Észtországban Tartuban meglátogatta a magyar intézetet, E. Sööt Klebelsberg tiszteletére veset írt. Meglátogatta Rigát, majd Vilnát és május 11-én ért Varsóba.^[1] Huszti 158.,163-164. oldal.

Középiskolák

Az 1924:XI tc. három középiskolafajtát különböztet meg: a görögöt és latint tanító humanisztikus **gimnáziumot**, a latint és a modern nyelveket tanító **reálgimnáziumot** és a matematikára és természettudományokra építő **reáliskolát**.^[1] Az 1924. XI. tc. a görögöt a humanisztikus gimnázium III. osztályában kezdte,^[2] a latint pedig a reálgimnázium I. osztályában.^[3]

Klebelsberg azonban hamarosan a „törvény további végrehajtása” címén a görögöt a III.-ból áttette az V.-be,^[4] sőt közvetlenül lemondása előtt ott is fakultatívvá tette. A reálgimnáziumban pedig a latint az I-ből a III.-ba tolta föl.^[5]

Az Országos Közoktatási Tanács végrehajtás helyett testületileg lemondott,^[6] sőt egyik leghívebb munkatársa és barátja,

Kornis Gyula államtitár is ugyanezt tette.^[7]

Hangsúlyozni kell azonban, hogy Klebelsberg egyáltalán nem törölte el sem a latin, sem pedig a görög tanítását, csak később évfolyamokra tolta, viszont a modern nyelvek tanítását szorgalmazta.

^[1] Huszti 218.o. ^[2] Huszti 222. oldal ^[3] Huszti 224. oldal ^[4] Huszti 222. oldal

^[5] Huszti 224. oldal ^[6] Huszti 223. oldal ^[7] Huszti 224. oldal

A középiskolákat illetően Klebelsberg kijelentette: „Mindig fejcsóválva néztem azt a törekvést, mely a humanisztikus gimnáziumot lassankint le akarja bontani. Én meg vagyok győződve róla, hogy az új rendben kifejlődő tapasztalatok során rájön majd a magyar közönség is, mint ahogyan rájöttek a tanszabadság hasonló rendszerének hasonló alkalmazása után a francia szülők, hogy igazán finom fejeket elsősorban a görög és latin műveltség alapján lehet kifejleszteni.”^[1] „Minthogy a latin különösen nálunk úgyszólván tegnapig az irodalmi és az állami élet nyelve volt, ennek ismerete nemcsak az európai, de a magyar nemzeti történeti tudatnak is elemi feltétele, mondhatnók: a latin nálunk nemzeti tantárgy.”^[2] „Az én egyéni meggyőződésem, hogy minden más művelődési anyagon felül a humanisztikus stúdium és a görög és latin kultúra az, amely leginkább alkalmas az ifjú elméjének a főiskolai tanulmányokra való megérlelésére és általánosan művelt emberré való képzésére.”^[3] „Nem ismeri el, igazán művelt embernek, aki Tacitust és Horáciust nem olvas ta.”^[4]

^[1] Huszti 218.o ^[2] Huszti 219. oldal ^[3] Huszti 221. ^[4] Huszti 221.o

Simay Imre:
Homérosz

Simay Imre:
Vergilius

a gr. Klebelsberg Kunó által 1923-24 évben épített
gödöllői franciára szakosodó
premontrei gimnázium bejáratánál

**Klebelsberg a gimnáziumok számát lényegesen nem emelte,
de a francia nyelv oktatására
a gödöllői premontrei gimnázium építését,
Sárospatakon az angol nyelv tanítására
angol internátus építését biztosította.**

**Francia konviktus Gödöllőn
1924-1926**

**Itt tanult
nagybócsai
Franciaország**

**Sárközy Pál, s a fia
elnöke lett**

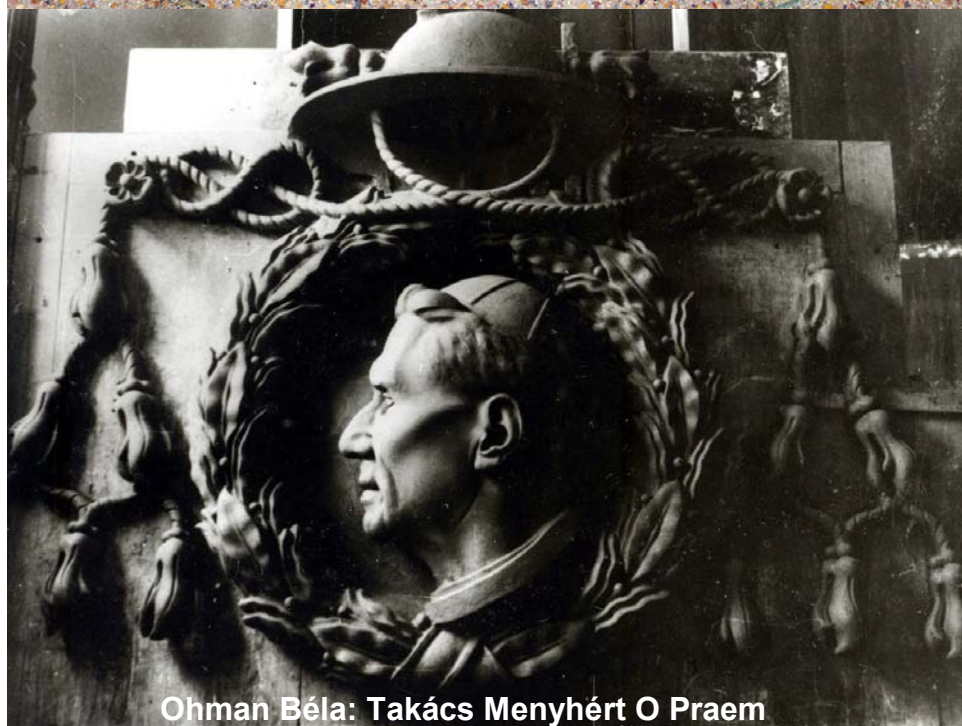

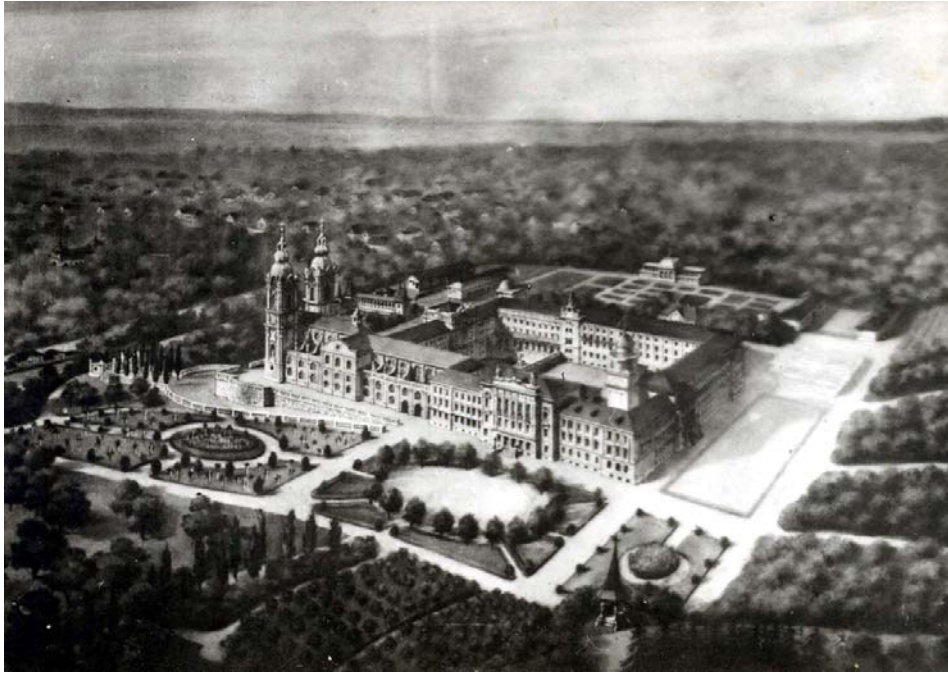

Kertész K. Róbert

Ohman Béla: Takács Menyhért O Praem

Sárospataki angol internátus, tervezte Schulek János, kivitelezte Arva Pál 1931.
 Ma: Kossuth Lajos Internátus. Sárospatak. Tompa u. 1. Férőhelvek száma: 180 fiú

A budai ciszter-
citák Szent Imre
Gimnáziumának
építéséhez
a ciszterci rend
előszállási
uradalma
1,65 milliót,
Gr. Klebelsberg
1 milliót adott.
Épült
1927.okt. 9-
1929. IX.15-ig.
Tervezte
Wälder Gyula.
Templom 1937-8
Nemes Zoltán,Balogh
Endre: A ciszterci
rend...1994 29.o.

Itt tanult
borsodi Latinovits Zoltán
1941-1949

Az 1926: XXIV t.c. szintén három típust hoz létre a leányközépiskolák között: a **leánygimnáziumot**, a latinmentes **leányliceumot** és a **leánykollégiumot**, ami nem képesített felsőoktatásra és el is sorvadt.

Egyébként 1934 után a leányliceumokkal éppenúgy föl hagytak, mint a reál gimnáziumokkal és reáliskolákkal, mert 1934: XI. t.-c. egységesen gimnáziumokká szervezte át a középiskolákat.

Az 1924:XXVII. tc.szabályozta a bölcsészeti karok és tanárképzők együttműködését és megkövetelte, hogy a vizsgázó igazolja előzetes tanárképzői tanulmányait; a gyakorló évet szigorúbbbar vette és különösen a nyelvtanárok képzésére fordított gondot.[1]

A Csengery Antal által tervezett **polgári iskolák** népszerűek voltak már az I. világháború előtt, amikor a történelmi ország területen 550 működött. Ebből a trianoni területen 253 maradt. 1922-re számuk már 328-ra emelkedett és 1926-ban 412-öt írtak össze.[2]

[1] Huszti 228. oldal [2] Huszti 229. oldal

Azonban a Csengery által bevezetett hat osztályból az utolsó kettő el sorvadt: 1921/22-ben a IV.-be 14 834 tanuló járt, az V.-be 165, a VI.-ba 90.[1]

Az 1927:XII. tc. a polgári iskolákat négy osztályosokká tette.[2] Klebelsberg kifejtette, hogy a törvényhatósági városokban és megyeszékhelyeken középiskoláknak, a járási székhelyeken polgári iskoláknak kellene működni,[3] az 1927:XII.tc azonban azt írta elő, hogy a legalább 5000 lélekszámú helységeket polgári iskolákkal kell ellátni.[4] Ez annyit jelentett, hogy még 93 helységben kellett volna polgári iskolát fölállítani,[5] de egyenlőre 80 helységet választottak ki a szervezésre.[6]

A polgári iskolákat a dolgozó tömegek értelmi színvonalának az emelésére szánta, hogy megállják helyüket a gazdasági versenyben[7] és az egyáltalán nem növeli az értelmiségi proletáriátust.[8] A polgári iskolai tanárok azonban emelni fogják a falusi intelligentiát.[9]

[1] Huszti 229.o [2] Huszti 229-230. oldal [3] Huszti 230. oldal

[4] Huszti 230. oldal [5] Huszti 230. oldal [6] Huszti 231. oldal.

[7] Huszti 229. oldal [8] Huszti 231. oldal [9] Huszti 231. oldal.

Gyulai polgári iskola

1928-ig két állam által fenntartott polgáriskolai tanárképző működött: a Pedagógium és az Erzsébet Nőiskola. Ezek 1918-ban főiskolai rangot kaptak.^[1] Klebelsberg a polgári iskolai tanárképzést Szegedre helyezte. Ezzel Szegedet gyarapította, s tekintettel arra, hogy a polgári iskolai tanároknak általában vidéken kellett működniük, budapesti tanulásuk ezentúl nem idegenítette el a vidéki környezettől.^[2] A két eddigi főiskola helyett ezentúl csak egyet kellett eltartani.^[3] Új rendelkezés volt viszont, hogy a hallgatóknak az egyik szakköréből, illetve szaktárgyából hetente 4-10 órát kellett a szegedi m. kir. Ferenc József tudományegyetemen hallgatni.^[4]

A régi felekezeti polgári iskolai tanárképzőkből egyedül a pesti angolkisasszonyoké maradt meg, s annak hallgatói a budapesti bölcsészeti karra kellett járni.^[5] A többi katolikus ilyen tanárképző is megszűnt, és így a sok Szegedre került apáca hallgató miatt egyes német területek mintájára párhuzamos „világnézeti” =katolikus professzorokat nevezett ki, amit a protestáns megelőjük nem vett jónéven.^[6]

^[1] Huszti 232. oldal ^[2] Huszti 233. oldal ^[3] Huszti 233. oldal ^[4] Huszti 234. oldal

Az Alkotás-úton a Pedagógikum fölszabaduló épületében
Így megszervezhette a **Testnevelési Főiskolát**.

A középfokúnak tekinthető ipari szakiskola és felső ipariskola
valamint a nő-ipariskola akkor nem tartoztak a kultúrtárcához.^[1]
Klebelsberg csak felső mezőgazdasági iskola típust teremtett,
mely nem gazdasági főiskolára készített, hanem a kisbirtokos
osztály műveltségét, termelékenységét és jövedelmét igyeke-
zett emelni.^[2]
1926-ban öt ilyen működött.^[3]

^[1] Huszti 235. oldal

^[2] Huszti 235. oldal.

^[3] Huszti 236. oldal

Népiskolák

Eotvos Jozsef 1868-ban eloirta az általános tankotelezesseget, de az sok helyütt csak papiron maradt. Az 1920-as népszámlálás a trianoni területen 7980143 személyt talált,[1] ebből a hat éven felüliek közül 1090 719 volt analfabéta, [2] vagyis korosztályuknak 15,2 %-a.[3]

A kiegyezés után a magyar vidékek Kossuth pártiak maradtak és a kormányok a nemzetiségi vidékekre támaszkodtak és azokat akarták megnyerni és dédelgetni. „Trencsén megyében még az irtványokon is palotaszerű elemi iskolákat építettek, az Alföldön a Dunántúl színmagyar vidékeit pedig elhanyagolták,”[4] Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegyében a 6-11 éves gyermekek 31 %-ának nem jutott hely az iskolákban, Hevesben 32,9%-nak, Kecskeméten 46,7%-nak. Az iskolákban 60 gyermek jutott 1 tanítóra, voltak iskolák, ahol 100-150-200 gyermek szorongott egyetlen tanteremben.[5]

Klebelsberg a Julián Egyletben kifejtett munkája miatt hívták meg közoktatási államtitkárnak 1913-ban, és már akkor kulturisztikai osztályt szervezett a viszonyok megismerésére,[6] és már akkor tervezeteken dolgozott ki a helyzet orvoslására.[7]

Klebelsberg berlini tanárától Adolph Wagnertől tanulta, hogy a termelékenység szoros kapcsolatban áll a munkás értelmi színvonalával és a vezetők képzettségével.[1] Forradalom ellen csak egy igazi szérum van a kultúra.[2] A politikai demokrácia értelmetlen ott, ahol a kulturális demokrácia ezt megfelelő módon nem készítette elő.[3]

Klebelsberg azzal vádolták, hogy a népoktatás rovására a magas kultúrát pártolja.[4] Ténylegesen a kultusztárca

	népoktatásra	vallásra	egyetemre
1922/23-ban	8300 000	624 000	7500 000
1926/27-ben	41200 000	4600 000	17700 000
pengőt költött.[5]	496 %	737%	238%

[1] Huszti 242. oldal

[2] Huszti 246. oldal

[3] Huszti 246. oldal

[4] Huszti 247. oldal

[5] Huszti 247. oldal

**Az 1926:VII. tc. javaslata szerint
népiskola állítása és építése mindenütt elrendelhető,
ahol egy természeti, vagy jogi személynek, vagy többeknek
birtokában levő,
legalább másfél, legföljebb négy kilométer sugarú területen
(körzetben) szétszórtan, vagy tömörülve
az utolsó három év átlagát számítva legalább 20 család,
vagy mindennapi tanköteles lakik
és valamennyi tanköteles befogadására más iskola nincs.**^[1]

Az új népiskolai tanterv vallásos, erkölcsös, értelmes és öntudatosan hazafias polgárokat kívánt nevelni. Állampolgári nevelés mellett kézi munkára, testnevelésre, egészségügyi ismeretekre tanított. Gazdasági felemelkedéshez szükséges céltudatos emberformálást célzott meg

^[1] Huszti 258. oldal.

A törvény országos Népiskolai Építési Alapot hozott létre és annak rugalmas berendezése lehetővé tette, hogy a helyi viszonyoknak megfelelően, esetleg hosszabb vagy rövidebb lejárátú kölcsön igénybevételével, a politikai község és az állam támogatásával történeti egyházak továbbra is megtartsák fontos szerepüket a népoktatás területén. „Nem a felekezeti iskolák államosításán kellett volna a fejet törni, hanem, ha olyan nagyoduzzadt az állami kormányzatban a tetterő, akkor el kellett volna menni az iskolákban a falvakba és követni kellett volna iskolákkal a tanyákra kirajzó népet, vagyis a meglevő iskolák elhalászása helyett új állami iskolák létesítésével kellett volna foglalkozni.”^[1]

Elsősorban a tanyai körzetek iskolákkal való ellátását kezdik el; másodsorban jönnek az iskolátlan falvak; harmadszor viszont a váltakozó oktatást és a túlszűfolt osztályokat kívánta megszüntetni.

A legsürgősebb szükséglet 3400-3500 új tanterem és kb. 1500 tanítói lakás. Ezzel jut el a bűvös 5000 számhoz.^[2]

^[1] Huszti 253. oldal. ^[2] Huszti 258-259. oldal.

Klebelsberg az összes költségeket pengőben 66-70 millióra becsülte.

Az 5000 objektum fölépítése ténylegesen 64350 000 pengőbe került, amiből az állami költségvetés 48200 000 pengőt fizetett ki, vagyis az összeg az 74,9 %-át.^[1]

A polgári és egyházi községek tehát a tervezett 50 %-os hozzájárulást nem tudták teljesíteni, a munka mégis akadálytalanul folyt.^[2]

Nagymagyarország 1867 és 1918 között állami népiskolák építésére összesen 46278 150 P. fordított.

1927/28-ban 17000 tanítót foglalkoztattak, a következő évben 18000-et, arra két évre 19000-et.^[3] Közben a kultuszminisztérium létszámát, amely 889 volt hivatalbalépésekor 1922-ben, 422-re csökkentette 1929/30-ra.

	Fogalmazó	számvevő	ségi	kezelési	altiszt	Σ
1922	104	393		249	136	889
1929/30	61	181		101	73	422

^[1] Huszti 259. oldal. ^[2] Huszti 258. oldal. ^[3] Huszti 260. oldal.

Klebelsberg **távolabbi terveiben** még további 4619 objectumot tervezett 3293 tantermet és 1326 tanítói lakást.^[1]

499 új kisdédóvóra lett volna szükség. Ezeket szociális szempontból Budapest környékére, az ipari lakótelepekre telepítette első sorban.

Az óvónőképzést négy évre emelte, s a régi típusú óvónőt „nőrsz”-szé is szerette volna képezni.

A **nyolcosztályos népiskolákra** való átmenetet 12 évre tervezte, hogy 1940-re mindenütt bevezetik.

Ezt Európa műveltebb államaiban

sőt szomszédainknál már bevezették,

s a verseny miatt nem maradhatunk el.

Ez szükséges a gazdasági termelés fejlődése,

a választójogi törvény kiterjesztése miatt, de azért is, hogy a szépirodalmat olvassák.

^[1] Huszti 259. oldal

A Szeged-Rókusi 5000. iskola fölavatásán kifejtette, hogy az iskola programból a legtöbb az Alföldnek jutott, ami történelmi elégtétel: török tatár pusztításai után a legtöbbet kellett szenvednie. A török pusztasággá, „nagy ürességgé tette”. Széchényi is meglátta az Alföld és a magyarság élet-halál kapcsolatát. Az Alföld népe ragaszkodott Kossuth Lajoshoz és ezért a kiegyezés után elhanyagolták. A trianoni területen az Alföld súlya csak növekedett.

Klebensberg, aki a Julián Egyesület feladatának nagyságától nem hátrált meg, a nagy feladat csak kihívta tetterejét.

„Mindenegyik alföldi városunknak, művelődési világítótornyának kell lennie, amely bizonyos sugárkörben, a maga vidékén, az Alföldnek a nemzeti génusz által reábízott részére a kultúra világosságát sugározza ki.”^[1]

^[1] Huszti 270.

A magyar Kulturális Egyesületek Szövetségének (**KESZ**) feladata volt az iskolák mellé képtárakat, múzeumokat, zeneéletparaszolnival, kultúrházakat állítani. Az **Alföld Bizottság** vándorgyűlésén 1932. május 29-én kifejti: Kevés a templom, kevés a falu, még a fa is kevés; az Alföld nagy ürességén segíteni kell.

Az **Alföld Kutató Bizottságban** a két tiszai egyetemhez a műegyetem csatlakozott, hogy az Alföld fejlesztésével foglalkozzanak. Ahogyan a németek kiépítették a Duna-Majna csatornát, az Egyesült Államok és Kanada pedig csatornáztatta a Szent Lőri folyót, hogy a tengeri hajók a Manitóba-i búzához jussanak, így kellene a **Duna-Tisza csatornát** kiépíteni, hogy a magyar búzát versenyképessé tegye.^[2]

^[1] Huszti 271

^[2] Huszti 273. oldal.

Konkluzió

A trianoni béke és a bolsevizmus negyven éves sáskajárása után Magyarország egyetlen tartalékának az agyunk maradt. Azok, akik 1944-45-ben, vagy 1956-ban mentek nyugatra általában könnyen bejutottak a nyugati egyetemekre és megállták, játszva megállták a versenyt, mert a Klebelsberg nyomán kialakult, és 1944-ig érvényes tanrend olyan előnyt biztosított nekik, amivel könnyen jelentős fölényrel rendelkeztek bármely nyugati országban.

1945, sőt 1948 előtt elbukott az érettségiben, aki egyetlen helyesítési hibát ejtett, nem konyított a differenciálszámításhoz, vagy nem tudott latinul. 1994-ben, amikor a Pázmány Egyetem Magyarországra visszabolondított, azt találtam, hogy a jelenleg az egyetemekre fölvetett diákok között fehér holló az, akinek van fogalma az integrálásról, általában halvány gőzük sincs a latinhoz, és az ikes igéket jóformán senki sem ismeri (ami azt is mutatja, hogy a szentírást se ismerik, mert abban az ikes igék mindig helyesen állnak). A magyar nyelv oktatásának, (s a magyar művelődésnek teljes csődjét mutatja, hogy a pedagógusok szerint a tanulók nem értik, s ezért nem tudják elolvasni Móricz, „Rózsa Sándor” c. műve

Szerdahelyi tanár úr mutatott rá a rádióban, hogy német statisztikai vizsgálatokból kitűnik, hogy azoknak jók a matematikai jegyei, akiknek a latin jegyei is jók.

Vissza kell állítani a Klebelsberg nyomán kialakult és 1944-ig érvényes tanrendet! Az elmúlt rendszer nemcsak a népesség agyát mosta át, hanem el is butította az országot.

Az angol és amerikai oktatás messze a klebelsbergi színvonal alatt maradt, amit az 1945 után a nyugati egyetemekre jutott magyarok teljesítménye bizonyít, valamint a magyar Nobel-díjasok igen magas aránya. Az 1945 után érettségizettek közül senki sem kapott természettudományi Nobel-díjat, ami önmagában mutatja az elbolsevizált magyar oktatás teljes csődjét. Egyébként megfigyelhetjük, hogy a 11 magyar Nobel-díjas mind latint tanult a gimnáziumban kivéve az egyetlen Gábor Dénest, aki a Markó utcai főreáliskolát végezte 1918-ban. Tehát a természettudományi Nobel-díjasainkat, sőt a közgazdasági Nobel-díjasunkat se a reáliskolák készítették föl az eredményes kutatásra, hanem az a gimnázium típus, ahol latinul kellett tanulniuk.

Gyakorlatilag minden eredményes természettudósunk latint tanult:

A mintagimnáziumban tanult

Kármán Tódor

Teller Ede

Polányi Mihály (Polányi János Manchester Grammar School 1986)

VI. Ker. Reálgimnáziumban tanult

Szilárd Leo

Fasori Evangélikus Gimnáziumban tanult

Wigner Jenő 1963

(Harsányi János 1994 közgazd. Nobel-díj)

margittai Neumann János

Kandó Kálmán

Budapesti Piarista Gimnáziumban tanult

br. vásárosnaményi Eötvös Lőránd 1865

hevesi Hevesy György 1943

Oláh György 1994

A Budapesti Református Gimnáziumban tanult

nagyrápolti Szent-Györgyi Albert 1937

Werbőczy Gimnáziumban tanult

békási Békésy György 1961

Pozsonyi gimnáziumban tanult

Lénárd Fülöp 1905

Nem tanult latint:

Markó-utcai M kir Főreáliskolában

Gábor Dénes 1971

A helyzetet 1994-ben már ecseteltem. Azóta Magyar Bálintnak sikerült a magyar oktatást teljesen szétverni, amivel az oktatás mezején messze túlszárnyalta Lindner Béla eredményeit a magyar hadviselés területén. Az egyáltalán nem elég, hogy a fegyelmet visszaállítsuk az iskolában, az oktatási követelmények nívóját kell helyreállítani, legalább arra a szintre, mint amilyen 1944-ben volt, hogy az ország versenyképesse legyen, és az a szakiskolákra is vonatkozik. Még inkább arra, hogy a bolognai folyamatot fölszámoljuk.

Az nem igaz, hogy az iskolai fegyelem ellentétben áll a demokráciával. Angliában évszázadok óta demokrácia van, de huszon hét év alatt, amíg Oxfordban tanítottam, a diákok egyetlen egyszer se kezdtek beszélgetni az órám alatt. Magyarországra jöve a diákok azt hitték, hogy az egyetemi előadás perzsa vásár. Magyar Bálint & Co. azóta még nagyobb csürrét nevel az országban Klebelsberg idejében a legkomiszabb kölykök se firkálták tele a várost és a vasúti kocsikat firkálmányaikkal, ami egyébként annak a következménye, hogy a népesség nagyrésze nem kap művészeti oktatást. De Klebelsberg idejében a labdarúgó mérkőzéseken se tört ki pankráció. Igenis meg kell nevelni az országot.

Lehetetlen, hogy amíg az ország milliárdokat pazarolt különböző bankokra, hogy azután elkotyavetyélje külföldieknek, a magyar könyvtárak könyvállományának gyarapodására elköltött összegek ehhez képest elhanyagolhatók. A valaha fényes magyar könyvtárak könyvállománya és ellátása balkáni színvonalra süllyedt, a Széchenyi Könyvtárat fölvitték a Várhegyre, és oda csak autóbusszal lehet közlekedni. De onnan is általában tíz perces gyaloglással lehet megközelíteni, a másik autóbusz is vagy tíz percenként jár. Látható, hogy a parlament tagjai és a polgármesterek nem járnak az ország legfontosabb könyvtárába. Csak össze kell hasonlítani ezen könyvtárak látogatottságát akár a British Libraryval vagy a Bodleian Libraryval. Történetesen a Széchenyi Könyvtár meg az Egyetemi Könyvtár kong az ürességtől, ellentétben 1945-ig tartó állapottal, mert az ország elbutult és nem olvas, de azért is, mert a könyvtárak nem vásárolják meg az új könyveket. Érdemes összevetni könyvanyaguk gyarapodását 1945 előtt és után. Ráadásul jelenleg a Széchenyi Könyvtár nem gyűjti a határontúli magyar kiadványokat.

Kóka János gazdasági miniszter képtelen volt fölfogni, hogy Japán, Korea és Szingapur gazdasági eredményeit az oktatásra és különösen felsőoktatásra fordított magas nemzeti jövedelem arányuknak köszönik, s nem utolsó sorban annak, hogy a kínai abécét csak 12 év alatt lehet megtanulni, amiből az újszülött magyar milliárdosok semmi nyereséget nem tudnak húzni, de aminek az elsajátítása legalább annyira megcsiszolja az agyat, mint a latin megtanulása, s ami hiányzik a magyar parlament tagjaiból.

Japán és a távol-keleti tigrisek azért tudnak előre jutni a gazdasági versenyben, mert a kínai írással és kiváló oktatásukkal megcsiszolják a diákok agyát, mint nálunk Klebelsberg korában a latinnal, mert a kínai karakterek elsajátítása vetekszik a nyolc éves latin tanulással.

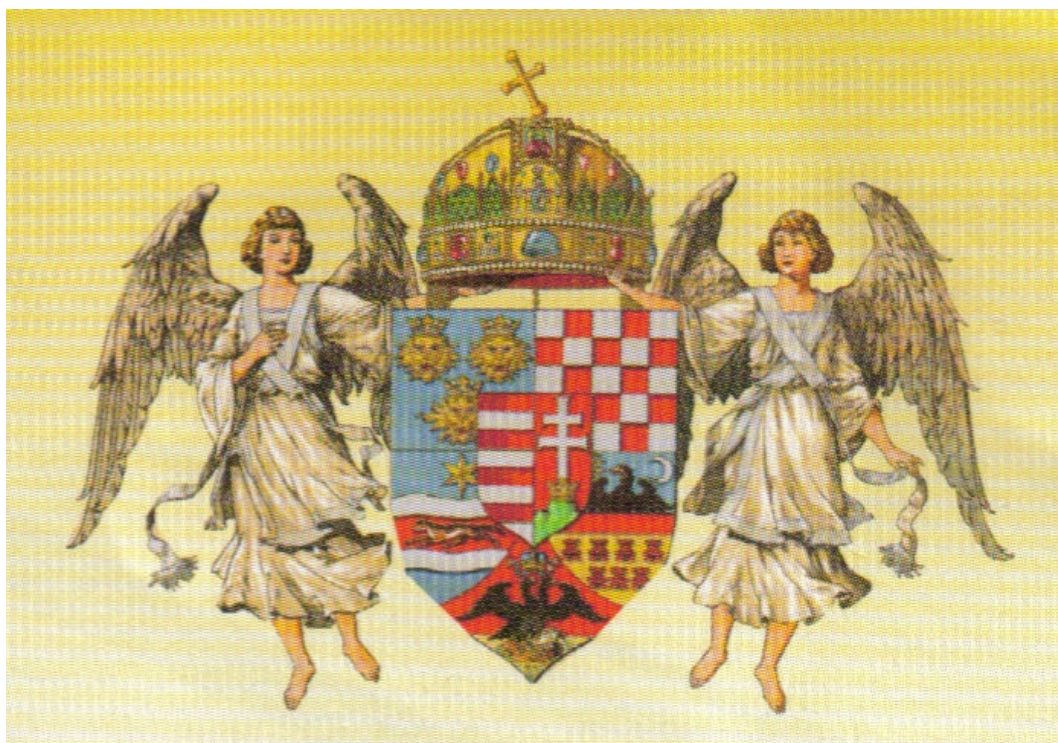
Egyébként én azért beszélek angolul, olaszul és franciául, mert a ciszterek 7 évig tanítottak latinra, és amikor a vörösök fölszámolták őket, s a Lónyay-utcai Református Gimnáziumban még kaptam egy nyolcadik évet latinból.

A Népszabadságban olvashatjuk 2009. november 9-én a 7. oldalon:

„.....az átállás a magas hozzáadott érték előállítására a világ-gazdasági munkamegosztásban.....egyrészt azzal jár majd, hogy alacsony képzettséget igénylő állások tömege tűnik el, másrészt viszont magas végzettséget képviselő munkahelyek milliói jöhetnek létre, ha az oktatás tartja a lépést.”

(Blahó Miklós: „Az EU nem bankautomata” című cikkben)

A magyar oktatás 40 év bolsevizmus, Kóka János, Magyar Bálint és Hiller István és a bolognai folyamat után biztosan nem tarthatja a lépést!

Horthy időtálló döntései sorsfordulókon 1921-ben Az utolsó Habsburg¹

Habsburg IV. Károly király helyzete 1918 végére tarthatatlanná vált, „ezért Eckarstauban november 11-én kiadott nyilatkozatában osztrák, míg 13-i nyilatkozatában magyar vonatkozásban lemondott *»uralkodói jogainak gyakorlásáról«*”², trónigényét azonban továbbra is fenntartotta. Két alkalommal is megkísérelte az önkényes visszatérést a magyar trónra, mindkét alkalommal sikertelenül. Halálát követően fia Habsburg Ottó vette át örökségét, aki végül 1961-ben egy nyilatkozatban lemondott trónigényéről. Nem sokkal halálát követően hívei megindították a boldoggá avatási eljárást, amely 2004-ben ünnepélyes szertartásban zárult a Szent Péter téren.

Ezzel kapcsolatban idézzünk Juba Ferenc,³ a Magyar Tengerészek Egyesülete, a Vitézi Rend ill. a Horthy Miklós Társaság leveléből:⁴ „2004. október 3-án IV. Károlyt, az utolsó osztrák császárt és magyar királyt II. János Pál pápa öszentsége a boldogok sorába emelte. Az ünnepélyes szertartáson a Habsburg család számos tagja mellett a Magyar Katolikus Egyház feje Erdő Péter bíboros prímás is részt vett. A boldoggá avatandó személyek életútjának ismertetésekor a IV. Károly királyra vonatkozó laudációban magyar fordításban a következő mondat hangzott el: **»...IV. Károly király Horthy admirális árulása következtében nem foglalhatta el trónját...«**. „Ez a kijelentés Habsburg Ottó kérésére került be a boldoggá avatási szertartás szövegébe.”⁵ Vizsgáljuk meg közelebbről, mi köze van e kinyilatkoztatásnak a valósághoz.

IV. Károly első visszatérése

Nézzük az eseményeket az idő sorrendjében. Idézet a kormányzó 1920. év végi soproni beszédéből: *„Mi valamennyien azt óhajtjuk”, „hogy a szent koronát régi dicsőségében ragyogva láthassuk. Azonban, mielőtt ezt a célt elérhetnénk, külső és belső megerősödésünk kérdéseit kell megoldanunk. Aki ma időszerűtlenül felveti a királykérdést, megzavarja az ország békéjét, akadályozza az újjáépítést és megfoszt bennünket annak lehetőségétől, hogy a külfölddel jó viszonyba léphessünk...”*⁶

„1921. február 16-án a Nemzetgyűlés a királykérdés megoldását elnapolta. Károly tanácsadói ebből a döntésből azt a következtetést vonták le, hogy minél hamarabb végre kell hajtani a magyar trónra történő visszatérést, mert a halogatás rontja Károly esélyeit.”⁷

Horthyt 1921. húsvét vasárnapján családi körben érte a hír: Károly király öfelsége Budapestre érkezett és a miniszterelnökségen várja a kormányzó urat. *„Azonnal tisztán állt előttem, hogy Ő Felségének ez a lépése igen szerencsétlen következményeket vonhat maga után.”* – írja Horthy a visszaemlékezésében.⁸ Öfelsége Svájcban álöltözetben és hamis dokumentumokkal indult, Bécsen és Szombathelyen át érkezett Budapestre, mindenütt

¹ 5. Gordon Brook-Shepherd könyvének a címe

² 7. Gulyás p. 20

³ 1. Juba Ferenc levele

⁴ 2. Horthy Miklós Társaság levele

⁵ 8. Rihmer levél

⁶ 3. Horthy p. 142

⁷ Gulyás p. 21

⁸ Horthy p. 141

meglepetést okozva, ellentmondás nélküli alattvalói tiszteletet elváróan. Gróf Teleki Pál miniszterelnök is az útjába került, aki magánemberként éppen a Dunántúlon töltötte a húsvétot, és Őfelségéhez megbeszélésre kéretett, el is ment. Ezt így foglalta össze Horthy felé: „*Korai volt.*” A történetekért magára vállalta a felelősséget, és – az akkori erkölcsi felfogásnak megfelelően – lemondott. Mondhatjuk jelképesen, ő volt IV. Károly első áldozata.

„*Nem kellett hosszan gondolkodnom azon, mit mondjak Ő Felségének. Annyi bizonyos volt, hogy ebből az ön maga előidézte súlyos helyzetből csak egyetlen kivezető út kínálkozott: ha, a lehető legsürgősebben visszatér Svájcba.*” – emlékszik vissza Horthy.⁹ Hiszen felismeri, hogy abban az órában Magyarország sorsa forog kockán.¹⁰

„*Őfelsége két és fél órán át beszélt négyszemközt Horthyval. ... A megbeszélés tartalmáról Őfelsége ... megemlítette ..., hogy Horthy hangsúlyozta: a budapesti helyőrség megbízhatatlan, és a személye elleni merényletek sem zárhatók ki. Röviden, a megbeszélés Horthyval Őfelségében azt a benyomást keltette [– tehát megértette! –], hogy trónja és a dinasztia ügyének megmentése érdekében azonnal el kell hagynia Budapestet és vissza kell térnie Szombathelyre.*” – emlékszik vissza Lehár Antal.¹¹

„*Ő Felsége, távozásakor köszönetét fejezte ki, a katonai Mária Terézia-rend nagykeresztjét adományozta nekem és kinevezett Otranto és Szeged hercegévé.*” „*Megkértem még arra is a királyt, hogy legyen továbbra is bizalommal irántam, és megkérdezésem nélkül Magyarországot illető, semmilyen vállalkozásba ne fogjon, mert a hazánkat fenyegető veszedelmeken felül nemcsak trónja elfoglalását, hanem koronáját is kockáztathatja.*”¹²

Meg kell jegyezni, hogy őfelsége még félrevezetéssel is próbálkozott. Valótlanul állította, hogy francia beleegyezéssel érkezett vissza a trónra. Horthy így említi: „*Ő Felsége azzal válaszolt, hogy ő az »entente« tudtával és beleegyezésével tért vissza.*”¹³ Amikor Horthy ellenőrizte a közlés hitelességét, kiderült: „*A francia miniszterelnök válasza a leghatározottabban nemleges volt.*”¹⁴

A király mesterkedése oly mértékben felfűtötte „a harc nélküli győztesek gyűlöletét a megmaradt csonka ország körül”¹⁵, hogy utolsó felszólítást küldtek: „ha Károly április 7-én nem hagyja el Magyarország területét, ... a csehszlovák és a jugoszláv hadsereg megindul Szombathely felé, míg a románok a Tiszáig nyomulnak”¹⁶. IV. Károly csak az ellenerők nyomására volt hajlandó meghátrálni és elhagyni az országot.

Az első visszatérést kétség nélkül lezárhatjuk azzal, hogy IV. Károly ideiglenes államfőnek ismerte el Horthyt, amikor eljött hozzá tárgyalni és kérte lemondását, majd elfogadta javaslatát, s úgy távozott.

Két puccs között

A király a „sikertelen húsvéti puccsából azt a következtetést vonta le, hogy hatalomátvételét egyértelműen Horthy és köre akadályozta meg. Károly ezért egy új stratégiát alakított ki: ... egyrészt előre meg kell szervezni a puccsot, ... másrészt a hatalmat erőszakkal

⁹ Horthy p. 142

¹⁰ 12. Gosztonyi p. 48

¹¹ 9. Lehár

¹² Horthy p. 146

¹³ Horthy p. 145

¹⁴ Horthy p. 147

¹⁵ 6. Bernáth p. 32

¹⁶ Gulyás p. 22

kell kicsavarni Horthy kezéből.”¹⁷ Itt kell megjegyezni, hogy ekkor már érvényben volt az 1920. évi osztrák alkotmányban a Habsburg-tilalom, amely – egyébként máig! – nem engedi a család közszereplését Ausztriában.

Ezzel párhuzamosan augusztusig Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia érdekszerződést kötöttek egymással, ezzel „megszületett a három kétoldalú egyezményből álló kisantant. Ezt tekintjük az első királypuccs legnegatívabb külpolitikai következményének.”¹⁸

IV. Károly második visszatérése

A kormányzó október 21-én kapta az első jelentést: „... *Ő Felsége és a királyné az előző napon Cziráky gróf dénesfai birtokán [magán sport-] repülőgépen megérkezett. ... Ostenburg követte Lehár parancsát, feleskette a csapatokat Ő Felségére, és felszállt velük a királyi pár budapesti utazására rendelt vonatra.*”¹⁹ A király visszatérését ismét titokban akarták tartani, de a művelet azonnal kiderült. Az antant erősödő fenyegetései közepette Magyarország emiatt a polgárháború szélére sodródott.

Másnap „a Minisztertanács az alábbi döntést hozta: *Károly király az uralkodói jogok gyakorlását az 1920. évi I. tc értelmében át nem veheti, és ismét el kell hagynia az ország területét.*”²⁰

A kormányzó hiába üzent megálljt, ezért futárral levelet is küldött a királynak: „... *kérem Felségedet, ne folytassa útját fegyveres erővel a főváros felé. ... Ha Felséged fegyveres erővel tovább vonul Budapest felé, végzetünket nem kerülhetjük el ... ha Felséged fegyverrel vonulna be Budapestre, Magyarország léte megszűnne.*”²¹ A felszólítás eredmény nélkül maradt, IV. Károly, harcias felesége és kísérete Budaörsig jutottak el, ahol fegyveres seregével harcba szállt a kormány véderőivel.

„Október 23-án magyar fiúk lötték és gyilkolták egymást mind a két oldalon, a saját igazukba vetett hittel. Mind a mai napig csak a Horthyhoz hű erők vesztesége ismert. 19 fő hősi halált halt, hatvanketten pedig, megsebesültek az összecsapásban. A királypárti halottak jeltelen sírban alusszák örök álmukat.”²² Ők nem érheték meg az 1922. április 3-i tudósítást: Magyar tábornoki ruhában temették el Károly királyt.²³

Levonható következtetések

Összegezve a történeteket elmondhatjuk, hogy Horthy ellentmondásos helyzetekbe került, amelyeket azonban nem ő hozott létre, hanem a király. A kormányzó minden körülmények között betartotta a felségnek tett esküjét, aki viszont a két puccs esetében saját maga szegte meg a Szent Koronára tett esküjét, mert magyar királyként a magyar nemzet létét sodorta veszélybe. Ezáltal tulajdonképpen egy drámai átváltozás történt: a magyar királyból osztrák császár lett (jogilag persze 1918 őszétől már az sem volt),²⁴ hiszen csak utóbbi minőségében tűnhetett fel a magyarok ellenségének szerepében. Dramaturgiailag a történet a jó és a rossz harcává egyszerűsödött. A kormányzó az előzetes megbeszélés kezdeményezésével lovagiasan és esküjéhez hűen cselekedett, mert katonai intézkedés helyett először a meggyőzés eszközt alkalmazta, az első esetben sikerrel. A második esetben is megkísérelte a meggyőzést,²⁵ ez azonban ismét nem sikerült, ezért kényszerítve volt a katonai

¹⁷ Gulyás p. 24

¹⁸ Gulyás p. 24

¹⁹ Horthy p. 148

²⁰ Gulyás p. 25

²¹ Horthy p. 151

²² 10. Sarkady

²³ 11. Mikor mi történt?

²⁴ Gosztonyi p. 46

²⁵ Horthy p. 151

megoldás véghezvitelére, amikor a király fegyveresekkel tört a Magyar Királyság államrendje ellen.

Horthynak egy több tételből álló ellentmondásos helyzetből kellett megtalálnia az egyetlen helyes kiutat. Egyidejűleg kellett mérlegelnie az őfelségéhez kötődő hűségének megtartását és a nemzetnek tett esküje betartását, más vetületben pedig, felmerült a jog²⁶ vagy az erkölcs érvényesítése közötti választás kényszere is.

Horthy maga írja: „*A Habsburg-kérdést a trianoni szerződés egyáltalán nem érintette. Azonban az elvi jogosultság nem jár mindig együtt azzal a lehetőséggel, hogy ez a jog, gyakorlatilag is érvényesüljön.*”²⁷

Végül pedig, meg kellett hoznia a döntést. Ez nem lehetett más, mai észjárás mellett sem, mint a nemzetstratégiai szempont érvényesítése. Mert, ha pusztán a formális jogot hagyja érvényesülni, akkor nem tessékeli ki a királyt. Ha pusztán erkölcsileg mérlegeli az erőszakos visszatérést, akkor megbélyegzést alkalmaz, és erkölcsi győztesként esetleg még le is mond. Mint kormányzó, „akinek személyes uralmi törekvései nem voltak”,²⁸ ezzel szemben – mindent jól megfontolva – az erőviszonyok, a kockázat és a végső kimenetel szempontjainak összevetésével mérlegelt, és döntött mindkét esetben. Döntései történelmileg, a nemzet megmaradása szempontjából a leghelyesebbek voltak.

IV. Károly felelőtlensége szinte felfoghatatlan, annak okát nem is lehet egyértelműen behatárolni. „Joggal jegyezte meg visszaemlékezéseiben később Horthy, hogy egy ilyen háború kitörése esetén a király legfeljebb visszarepül Svájcba, Magyarországot azonban ellenségei lerohannák és megszállnák”.²⁹

A kormányzó urat határozott és megingathatatlan egyéniségnek ismerjük. Bebizonyosodott ugyanakkor, hogy őfelsége viszont ingatag személyiség volt, hiszen első visszatérése előtt a Habsburg- dinasztia, a Vatikán és logikusan valamelyik antanterő befolyása alá kerülve megindult, itt viszont az ellenkező befolyás alá kerülve, visszaindult. Aztán ugyanez a lélektani fordulat bekövetkezett még egyszer, de többször már nem, mert megszűnt az ingajarat. A Szövetségesek foglyaként a brit Szentjánosbogár fedélzetére tették, a Dunán lehajóztak vele a Fekete-tengerig, ahol átszállt Kháron ladikjára a végcél felé.

Lelkialkatának jellemzésére szolgáljanak bizonyságul azok a szemelvények is, amelyek Gordon Brook-Shepherd: Az utolsó Habsburg c. könyvében³⁰ olvashatók. A Horthyra szórt vaskos rágalmak egyértelművé teszik a Habsburg kétszínűséget,³¹ amely elvezet ahhoz a felismeréshez, hogy az uralkodócsalád valójában ki nem állhatta a hozzájuk mégis hű kormányzót, az erényes uralkodót.

A boldoggá avatás méltatásában tehát éppen fordítva kellett volna fogalmazni, ígyképpen: **IV. Károly, saját árulása következtében és Horthy admirális helytállásának köszönhetően nem foglalhatta el trónját.** Ma már leszögezhetjük, hogy a „korai érkezés” vonta maga után az örökös távolmaradást, és ennek maga őfelsége volt az egyedüli okozója. Ha IV. Károly Svájcban maradt volna, akkor Horthy Miklós kormányzó becsületének súlyos megsértése és magyar halálos áldozatok terhe nélkül is Boldog lehetett volna.

Mivel a konferencia egyik meghirdetett célja Horthy Miklós személyének értékelése, ezért célkövető jelleggel és a fenti érvek alapján javaslatot szeretnék tenni a következőkre. Ne hagyjuk annyiban, hogy a kormányzó úr becsületének megsértése ellen tiltakozó leveleket az elkövetők és az érintett résztvevők a mai napig válaszra sem méltatják, és emiatt a nemzetnek ezzel a hazugsággal kelljen továbbra is együtt élnie. A tiltakozást, amelyet az előttünk járók elkezdtek, mi folytassuk, és foglaljunk állást a mai konferenciáról szóló dokumentumban a

²⁶ Rihmer levél és Gosztanyi p. 54

²⁷ Horthy p. 141

²⁸ Gosztanyi p. 178

²⁹ Gosztanyi p. 48 és Horthy p. 143

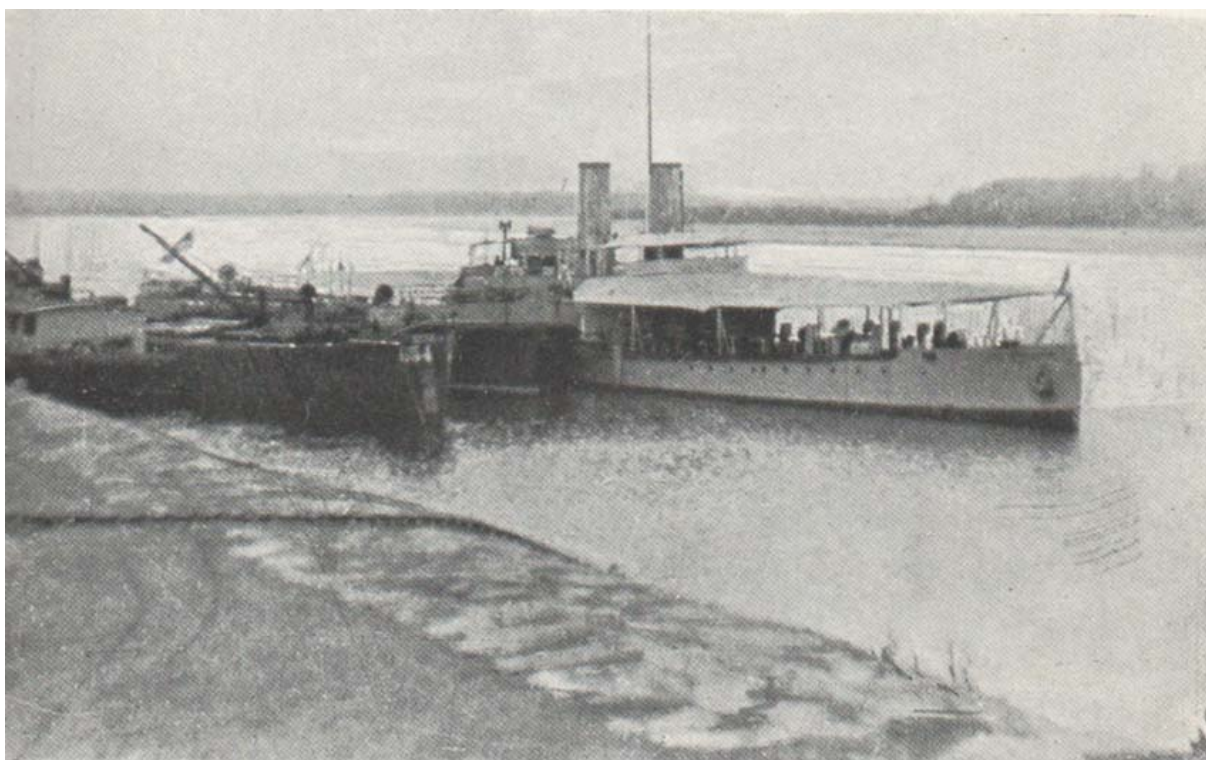
³⁰ Shepherd

³¹ 4. Edelsheim p. 329

következő alapgondolatra építkezve: **a pápai méltatás idézett mondata az igazsággal szemben áll, valótlanyságon alapszik, ezért érvénytelennek, s így semmisnek nyilvánítjuk.** Élhetünk a Szövetségesek megfogalmazásával is: ez nemzetünk által „*sem elismerve, sem tűrve nem lehet.*”³²

Irodalomjegyzék

1. v. Dr. Dr. Juba Ferenc levele: Budapesti Apostoli Nunciatúra címére – 2004. október
2. Horthy Miklós Társaság levele: Budapesti Apostoli Nunciatúra címére – 2004. október 10
3. Horthy Miklós: Emlékirataim – Buenos Aires, 1953
4. Gróf Edelsheim Gyulai Ilona: Becsület és kötelesség II. – Európa Kiadó, Budapest, 2001
5. Gordon Brook-Shepherd: Az utolsó Habsburg – 1969. In: Gróf Edelsheim Gyulai Ilona (fenti könyv)
6. Dr. Berháth Zoltán: Horthy Miklós, Egy lovaguralkodó és népe – Pallas Antikvárium Kft., Gyöngyös, 2007
7. Dr. Gulyás László: Horthy és a királypuccsok. In: Nagy Magyarország, 2010. február
8. v. Rihmer Aurél: ZMTE e-levelezés – 2009. november 17
9. Lehár Antal: Egy katonatiszt naplója, 1919-1921. (Anton Lehár: Erinnerungen. Gegenrevolution und Restaurationsversuche in Ungarn 1918-1921 című kötetéből)
10. ifj. Sarkady Sándor: A Nyugat-Magyarországi felkelés és soproni népszavazás
11. Mikor mi történt? Beszámoló a XX. század érdekes eseményeiről – Kügyi Virágh László Kiadó, Budapest, 1942
12. Gosztonyi Péter: A kormányzó, Horthy Miklós – Téka Könyvkiadó, Budapest, 1990

A Glowworm angol monitor, amely a királyi párt Madeira szigetére szállította.

---

³² Juba Ferenc levele

Milyen kormányzónk volt vitéz nagybányai Horthy Miklós?

*Egy nép pillanatig nyugodhatik meg az erőszakban,
állandó megnyugvást csak az igazság teremthet.*
Csernoch János (hercegprímás 1912-1927 között)

*Életem Magyarország történetének immár egész kor-
szakát öleli fel és e korszak fontos eseményei között sok
olyan is akad, melyről egyedül csak én tanúskodhatom.*
Vitéz nagybányai Horthy Miklós

*Ha beszélhetünk a magyar romlás századáról,
akkor nekünk ez a XX. század, mind erkölcsi,
mind gazdasági, mind politikai tekintetben.*
Zétényi Zsolt

*Történelemhamisító attitűd, ha a II. világháború idején
egész Európában legtöbb zsidót megmentő (nyilasokat a
komcsikkal együtt börtönben tartó) Horthy-rendszert is
lefasisztázzák a, Horthynak hála, túlélők leszármazottai.*
Krausz Tivadar

Bevezetés.

Az 1944-es kormányzói szék megingás, kormányzói lemondás és országunk rendezetlen alkotmányi állapota okozza vajon azóta legfőbben romlásunkat? És egyáltalán, miként alakult lehetőség arra, hogy Horthy Miklós kormányzó legyen? Milyen kormányzó volt, miként kormányzott? Milyen volt a hatása a magyar szellemi életre? Mi történt, ami megfosztotta őt az ország kormányzásától, az országot kormányzójától? Mi a tanulság, lehet-e még orvosolni a bajt, milyen lépések szükségesek ehhez? Eme kérdésekre 65 éve nincs – egyértelmű – válasz számunkra, mert nem volt egyértelmű a helyzet, amikor és ahol ezek a fejlemények felmerültek. Ezért is vállalkozunk rá, e tanácskozással, tanácskozás sorozattal közösen és egyénileg, hogy remélhetőleg valamennyire dülőre vigyük a kérdések megoldását.

Így gondolatmenetünk első állomása az 1920. évi II. törvénycikk kormányzónk megválasztásáról, feladat- és jogköréről, mert csak ennek tudatában lehet Horthy Miklós kormányzói tevékenységét megítélni. E megítélés pedig maga a gondolatmenet második szakasza. Ennek méltatandó jelentősége, hogy az 1944 óta is betöltetlen királyi méltóságunkat előtte 24 éven keresztül Horthy kormányzó helyettesítette. Valamint csak kormányzónk e tiszteből való elmozdításának pontos leírása, ennek körülményei igaz értékelése fejtheti meg máig tartó tragédiánk végzetes titkát, oldhatja a nemzetünket szenvedtető kínjainkat, egységesítheti és éltetheti a nemzetet felemelő erőket.

A helyzet kétértelműsége a trianoni katasztrófában rejlett mindenekelőtt, mert az ország területének több mint kétharmada, a magyarság egyharmada idegen fennhatóság alá került,³³ de a maradék ország is ebek harmincadjára jutott. Ekkor dönteni kellett az anyaországi feladat felvállalásáról, amit a Magyar Királyság jogfolytonossága jelentett, már csak a háborús hitelek és jóvátételek fizetési kötelezettsége formájában is, mert az elcsatolt területek az új hovatartozás szerint törlesztettek a hadihitelezőknek. — Egyes megfontolások

³³ Országunk szétdarabolását, területe 2/3-ának, népesség több mint felének elszakítását jelentő első világháború után sokan voltak nem magyar anyanyelvűek is, akik szívesebben maradtak volna magyar fennhatóság alatt.

szerint azért is kerültek e jóltermő csallóközi, kárpátaljai, partiumi és bácskai-bánsági mezőgazdasági területek és az egyéb, erdő-, bányá és gyárvagyonok, és nem utolsó sorban szorgos munkáskezek ez idegen államok kezére, hogy biztosítsák a bizonytalan új államok biztos adósságszolgálatát, az elcsatolt területeket ezzel méginkább kiszolgáltatva.³⁴ Senki sem tilthatta meg ugyanakkor az eszmei és érzelmi kötődést az idegen fennhatóság alá kerültekkel, amiként szintúgy az anyaország szabadon befogadhatta a megszállt területekről kényszerűen vagy szervezett kitelepítéssel elmenekülteket, elűldözötteket és segítséget nyújtott számukra. Csak lassan formálódott a közjogi rendezés kérdésköre akkor, ami azonban a korábbi minták alapján, számunkra ma is előremutatóan történt meg. Így elvben nincsen akadálya a nemzeti gondok átfogó megoldásának ma sem, csak a gyakorlati lépések akadályait kell elhárítani az útból.

Ezekkel az akadályokkal függ össze a másik kétértelműség, hogy a második világháború a tőlünk területeket elrabló első világháború folytatódását jelentette ugyan, de olyan alakzatban, ami megtéveszti még ma is az ezen eseményeket értékelő elméket. Amint az első világháború is különbözött attól az alakzattól, ahogyan addig a világuralomra törekvő hatalmi csoportok ténykedése jelentkezett – a francia forradalomtól kezdődően.³⁵

Kormányzónk megválasztása, feladat- és jogköre.

Gondolatmenetünk első állomása tehát az „1920. évi II. törvénycikk Nagybányai Horthy Miklós úrnak kormányzóvá történt megválasztásáról” kell legyen. Ennek bevezetése szerint a nemzetgyűlés méltányolta azokat a nagy érdemeket, amelyeket „a magyar nemzeti hadsereg fővezére, volt cs. és kir. altengernagy, a II. oszt. katonai érdemkereszt tulajdonosa, a Lipót-rend és a III. oszt. vaskorona-rend lovagja, a III. oszt. katonai érdemkereszt, a bronz katonai érdemérem, a Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa a háború nehéz küzdelmei közt a haza védelmében, majd a nemzeti hadsereg megszervezésével a belső rend és biztonság helyreállításában és fenntartásában és így a pusztulás és végenyészet szélére jutott ország megmentésében szerzett, s áthatva attól a bizalomtól, hogy a nemzetet súlyos megpróbáltatásai között a nemzetgyűléssel egyetértésben az alkotmányosság ösvényén megerősödés, fejlődés felé fogja vezetni,” mindezek alapján „öt a nemzetgyűlés 1920. március 1-én tartott ülésén Magyarország kormányzójává választotta”.

Ám csak akkor mondható, hogy kétség sem férhet Horthy Miklós királyt helyettesítő tisztének törvényességéhez, ha elfogadjuk az akkori nemzetgyűlés törvényes jogát a döntéshozásra és elfogadjuk a döntését is. Van ugyanis mérlegelni való e téren. Nem lehet elsődleges szempont ebben – pedig eléggé divatosá vált, – sem Horthy Miklós valóságos tettei összefüggésének keresése, sem a közelmúlti értékelése. Előtérben ugyanis a nemzet érdekelismerése és akaratnyilvánítása áll. Ezt pedig sokkal több hatás és szempont befolyásolta, mint ma szokás rá hivatkozni. A legfőbb hatás és szempont természetesen a háborúvesztés és a királyság megtartása, s a királycsere vagy nem? eldöntése volt. Ha itt minden nincs előttünk megindokolva, nem jelenti, hogy ne lett volna meg az elegendő ok minden válasza és választásra.

Nem az tehát a fő kérdés, hogy királyság vagy köztársaság? mert azt sem a Magyar Történelmi Alkotmány, sem a köztársasági, tanácsköztársasági kísérlet gyászos tapasztalatai nem tették kétségesse, kérdésessé. Hanem a király személye, hiszen hogy ki a király, az nem az ők vagy valaki más szándékán múlt, hanem magyar jogrendünkön. Törvényhozásunk olyannyira előrelátó volt különböző nehéz helyzetre vonatkozóan, hogy a mostanira alkalmazható volt az együttbirtoklás feltétele. Ez most a felkent királyunk osztrák uralkodói mivoltának megszűntével, illetve egyúttal a közös uralom megszűntével a többi nem magyar

³⁴ Amikorra a hiteleket visszafizették, már a két bécsi döntés elé nem gördítettek akadályt.

³⁵ A világméretűvé kiterjesztéssel ugyanis egész országok, nemzetek, földrészek váltak áldozattá, amint a magyar egyértelműen. Ezért nem volt meglepő a nemrég kiderült összefüggés, hogy lényegében az utóbb területszerzők és támogatóik mesterkedési robbantották ki az első világháborút.

felsőterület önállósodásával, megsérült. Ezért az 1723-as Pragmatica Sanctio és a magyar–osztrák viszonylatban megvalósult 1867-es kiegyezési alkotmányos elvek szerint a magyar nemzet önálló királyválasztói joga újraéledt.

Eszerint az antant hatalmak eljárása, szándéka az ausztriai császári hatalom fölszámolására és a magyar hatalmi viszonyok olyan alakítására, hogy annak Nagybányai Horthy Miklós legyen a tényleges vezetője, találkozhatott a nemzet akaratával és annak törvényes kinyilvánításával. Így megválasztása a magyar alkotmány és törvények szerintinek nyilvánult, és ki lehet mutatnunk annak minden más értékelésében a valamilyen ellenérdek szerinti álláspontot – legyen az Habsburg-házi érdek, vagy rákosista, kádárista, közelebbieket most nem felhozva.³⁶

A megválasztás tisztázása után a kormányzói feladat- és jogkört nem csupán azért érdemes pontosítanunk, mert azzal tisztázzuk Horthy érdemeit is, ha egyszer azt ellátta, betöltötte, hanem mert ezzel egyúttal leszereljük azokat a támadásokat vagy csak egyszerű félremagyarázásokat, amiktől ő ördögiként vagy pedig félistenként jelenik meg. És itt nem is annyira a törvényi felhatalmazás konkrétumaira gondolunk, amit már sokan elemeztek, ismételtettek, hanem a királyhelyettesítő kormányzói szerepkör jelentőségére. Ehhez legmegfelelőbb lehet Emlékirataiból idéznünk. Annak 1952-ben írt előszavában Horthy kormányzói tisztehez méltón leszögezi: „Az 1945-iki nemzeti katasztrófa nem lehet és nem is lesz a magyar történelem utolsó fejezete. Nagy költőnkkel, Madách Imrével együtt vallom, amit ő az Ember Tragédiájában hirdet: 'Ember küzdj és bízva bízzál!' Ebben a küzdelemben életpasztalataim talán hasznára lehetnek kortársainknak és utódainknak. A sors adta helyzet, mely a magyarokat a szlávok és germánok közé ékelte, nem változik meg és ebből a jövőben is hasonló kérdések merülnek majd fel, mint amilyenekkel akkor álltunk szemben, amikor Magyarország élén állottam.”³⁷

Teljesen egyértelműen fogalmaz, amikor saját magának az államhatalom közelébe kerüléséről beszél: „Bekövetkezett az, amit mindig el akartam kerülni: belesodródtam a politikába. Magyarország az idegen megszállás alól részben éppen hogy felszabadult és szuverenitását a párizsi legfelsőbb tanács és a szövetségesek budapesti missziója korlátozta; a kormány országgyűlés híján támasz nélkül állt, és még mindig a forradalom és az ellenforradalom megrázkódtatásai alatt szenvedett az ország; itt a hadsereg nagyobb szerepet töltött be, mintha csak a nemzet egyszerű fegyverhordozója lenne. A nemzeti hadsereg képviselte az államhatalmat.”³⁸ Ezzel azt is bizonyítja, milyen világosan látta a helyzetet az akkori nehéz időben. Leírja, hogy már Szegeden szakszerű közigazgatást szervezett, minek során a megszálló „misszióval és főként Sir George Clerk főmegbízottal olyan jól együttműködtünk, hogy saját kezdeményezésükre politikai kérdésekkel is szívesen fordultak hozzám”.

Sok-sok ellene felhozott késői vádat eloszlat, amikor egyszerűen leírja az ő szerepének felértékelődéséhez vezető út fontos állomásait: "A Friedrich-kormányt mindeddig nem ismerték el a szövetségesek. Az ő közvetlen beavatkozásuk következményeként, József főherceg augusztus végén visszavonult az államfői tisztségtől. Benes ugyanis a párizsi békeértekezlethez intézett beadványában tiltakozott az ellen, hogy a Habsburg-ház valamely tagja régens lehessen Magyarországon, mert ez szükségképpen restaurációra vezetne, ami a csehszlovák köztársaság fennmaradását „végveszéllyel” fenyegetné. Erre meghozták Párizsban a megfelelő határozatot és ennek aztán a katonai misszió érvényt is szerzett.”³⁹

³⁶ Ugyanakkor Horthy, emlékiratai előszavában még arra panaszkodik, hogy „a világ sok mindentről, amit átéltem vagy közelről tapasztaltam, csak a Hitler által irányított náci-hírverés egyoldalú és célzatos beállításában értesülhetett”. Horthy Miklós: *Emlékirataim*. Buenos Aires, 1953. p.: 9. <http://www.nemenyi.net/doc/02HorthyEm.pdf>

³⁷ Horthy (1953), pp. 9-10.

³⁸ Horthy (1953), p. 127.

³⁹ Ugyanott.

A további – ultimátumokkal is tarkított – együttműködés a győztes hatalmak által elismert kormányhoz vezetett. A szélsőségektől szenvedett országban Horthy megtalálta az arany középutat: „Arra, soha, még álmomban sem gondoltam, hogy valamikor amolyan vándorprédikátor is lehessen belőlem. Minthogy azonban az emberek tudták, hogy nem pártpolitikusként beszélek hozzájuk, nem készülök diktátorságra és egyformán szembefordulok mind a baloldali, mind a jobboldali szélsőségekkel, szívesen hallgatták szavamat és elárasztottak mindenfelől meghívásokkal.”⁴⁰

A trianoni diktátumra sem hevesvérűen reagált, mint sokan, hanem a hosszútávú megoldásban hitt: „Bármilyen szörnyű békefeltételeket adtak is át Párizsban 1920. január 15-én az Apponyi Albert vezetése alatt álló küldöttségünknek, mégis élt bennem a meggyőződés, hogy eljön majd az a nap, mikor szomszédaink követeléseik mértéktelenségét maguk is megbánják. Azonban olyan ábrándokban sohasem ringattam magam, hogy Csehszlovákia, vagy az SHS-állam felbomlásával a közel jövőben számolnunk lehetne.”⁴¹

A kormányzói feladat és jogkör már világosan kirajzolódik abból, ahogy Horthy a saját megválasztását leírja: „A nemzetgyűlés 1920. február 16-án ült össze és első feladatául az államjogi helyzet tisztázását tűzte ki. A koronás király nem mondott le jogairól. Elmozdítása csak forradalmi cselekedet lehetett volna. A felfordulás idején történt ugyan ilyesmi, azonban Magyarországnak köztársasággá történt kikiáltását minden alkotmányosan gondolkodó magyar érvénytelennek tartotta és a Friedrich-kormány is ennek megfelelő magatartást tanúsított. Másrészt a szövetségesek József főherceget nem személye miatt, hanem kifejezetten azért kényszerítették visszalépésre, mert a Habsburg-ház tagja. A nemzetgyűlés, mint a nemzeti szuverénitás hordozója, akként oldotta meg a kérdést, hogy a tényleges helyzet megállapítását iktatta törvénybe, vagyis kimondta, hogy az Ausztriával való kapcsolatunk és egyúttal az 1867-es kiegyezésünk is megszűnt, viszont a királyi hatalom gyakorlása 1918. november óta csupán szünetel; és arra az időre, amíg ez ismét gyakorolhatóvá válik, kormányzó választását rendelte el.”⁴²

Maga Horthy gróf Apponyi Antalra gondolt kormányzóként, ám 141-ből 131-en Horthyra szavaztak a nemzetgyűlésben. Ám csak utólag közölték vele, nem a szándékukat, hanem már a kész tény – igaz Prohászka püspök vezette a delegációt hozzá. Nemet mondott, és ez hatással volt a kormányzói jogkör alakulására, mert a nemzetgyűlés ragaszkodott öhozá, és hajlandó volt a feltételeit teljesíteni, azaz az eredeti magyar kormányzói jogkört megadni neki. Horthy mindezt így foglalja össze: „Mint tiszt, Ő Felségének tettem esküt; ha elfogadom a kormányzóságot, akkor meg az alkotmányra és a nemzetre kell felesküdnöm. Vajjon nem forog-e fenn az a veszély, hogy a két esküben vállalt kötelezettségeim összeütközésbe kerülnek egymással? Ezt a kérdést, melyen leginkább tépelődtem, nem vethettem fel nyíltan és azt is tisztán láttam, hogy a béketárgyalások súlyos körülményei miatt hazánknak ezen nehéz napjaiban majd hazafias kötelességérzetemre hivatkoznak. Ezért csak azt kifogásoltam, hogy a leendő államfő számára megállapított jogkör – ahogyan a sajtó közléséből ismerem –, teljességgel elégtelen. A kormányzó még el sem napolhatná a nemzetgyűlést, még kevésbbé oszlatná fel. E megjegyzéseim után a jelenlévők rövid megbeszélést tartottak, majd Rakovszky István, a nemzetgyűlés elnöke íróasztalához ült és tollal a kezében hozzám fordult: **‘Kérem, diktálja feltételeit. A nemzetgyűlés teljesíteni fogja.’** Még egyszer megkíséreltem, hogy ellenvetést tegyek. Ilyesmit, – mondtam, – nem lenne helyes alapos megfontolás és tapasztalt jogászok tanácsa nélkül, így hirtelenében megfogalmazni. Ekkor kijelentették, hogy az ország kormányzójának – a nemesség adományozása és a főkegyúri jog gyakorlása kivételével – mind azokat a jogokat biztosítják, amelyek a királyt megilletik (éppúgy, mint Hunyadi János kormányzó idejében volt). Mit válaszolhattam erre? Miután ennyire sarokba szorítottak, elfogadtam a választást és

⁴⁰ Uo. p.: 130.

⁴¹ Uo. p.: 131.

⁴² Ugyanott.

bevonultunk a több mint egy órája várakozó nemzetgyűlés színe elé. Letettem a kormányzói esküt a magyar nép választott képviselői előtt, akik a nemzetgyűlés képviselte állami főhatalom erejével megválasztottak... A kormányzó államfő, aki – a fentebb említett és néhány egyéb kivétellel – a királyi felségjogokat gyakorolja.”⁴³

Horthy még hozzáteszi: „A kormányzóválasztás –, mint már említettem –, a béketárgyalások idején történt. Magyarország államfői méltóságának betöltése ilyen helyzetben igazán nem gyakorolhatott senkire sem csábító hatást. Még a legvakmerőbb nagyraavagyó előtt sem lehetett volna kíváncsi feladat az ezeréves ország felszámolásában az államfő szerepe. De éppen ebben az időben kellett az országnak olyan államfő, akinek feltétlen nemzeti érzéséhez kétség sem férhetett. Így fogtam fel feladatomat és ebben a tudatban vállaltam magamra a hivatalommal járó súlyos kötelességeimet.”⁴⁴

Horthy Miklós kormányzó tevékenységének megítélése

A kormányzói jog és feladatkör meghatározta Horthy mozgásterét, amit betöltött, és amitől nem tért el egészen a lemondásáig. Illetve az ügy attól kezdve kérdéses, amikor a szovjetek felé tett együttműködési tapogatózás, illetve háborúból kiválási kísérlet miatt, az ország német megszállása közben lehetővé vált Horthy megfosztása nem címétől, mert azt csak a magyar országgyűlés vonhatta volna vissza, hanem tényleges kormányzói tevékenységétől.

Ugyanakkor a németet felváltó későbbi szovjet ország-megszállásból fakadó politikai fejlemény és berendezkedés ideológiát gyártott Horthy kormányzósága ellen, a királyság intézményének nemhogy jogfolytonosságát nem ismerték el a Vörös Hadsereg megszállta országban, de az alkotmány idegen megszállásra vonatkozó kitétele miatt, amely semmissé nyilvánít minden ez alatt hozott törvényt és intézkedést, – tehát az övét, a megszállókkal együttműködőket is, – a tárgykörrel még a beszédet is betiltották. Akik ezt felvetették vagy elképzelhető volt róluk, hogy érdemben felvethetik, őket szabadságuktól, többnyire életüktől is megfosztották. Ennek persze csak az országot megszállva tartó Szovjetunió révén sikerülhetett a kivitelezése, amiről ma már nem lehet megfélemlíteni az elfogultság vádja nélkül.

Ilyen feltételek között és légkörben érkezett el egyfajta közjogi rendezési kísérletként az 1956-os forradalom, amelynek leverése után a szovjet katonai megszállás és az úgynevezett 'Horthy-korszak' befekettítése is folytatódott. Ez lényegében kitartott végig, egészen a szocializmust felváltó új kapitalista berendezkedésre való áttérés folyamán is. Azaz semmi érdemi alkotmányos rendezés nem történt: folytatódott, folytatódik alkotmányunk diktatórikus szovjetmintájú 'alaptörvénnyel' való helyettesítésének szemfényvesztése.⁴⁵ Ezért hát nem kell csodálkoznunk, ha Horthy kormányzó úr megítélésében – a társadalmi megosztottságnak megfelelően – többféle megítélés kering, általában messze a valóságtól. Kertész Ákos foglalta össze⁴⁶ manapság az egyik oldalt Gyurgyák János felvetése ellenében, és Varga Bálint értékelte a másik oldalt Koltay Gábor Horthy-filmje kapcsán. Ha foglalkozunk velük, azzal ugyan az általuk gyűjtött ellenszólásokat emeljük ki, de majd a valóságban legfontosabbakat mégis befoglalhatjuk a rájuk adott válaszba.

Kertész valójában arra a vádsorra akar válaszolni, „hogy a baloldalnak nincs nemzeti identitása, nemzetképe, nemzettudata, nemzetstratégiája, nemzetvíziója – egyáltalán: nemzete

⁴³ Uo. pp.: 132-133.

⁴⁴ Uo. p.: 134.

⁴⁵ A legújabb alkotmányozási szándék a kormány és az országgyűlés többségét adó két párt részéről szintén nélkülözi régi alkotmányunk hatályának visszaállítását és a velejáró közjogi rendezést.

⁴⁶ Kertész Ákos: „Magyarnak számkivette. Mi csak más erkölcsi alapon őrizzük nemzeti identitásunkat.”
Népszava Online – Reflex rovat:
<http://www.nepszava.hu/default.asp?cCenter=OnlineCikk.asp&ArticleID=1227753>
2009. 08. 14. | 14:10:10.

sincs.”⁴⁷ Azzal folytatja, hogy „nem szerencsés ötlet a nyugat-európai baloldal viszonyát a nemzeti érzéshez összekeverni a magyarral”, mert „a magyar nemzeti érzés, nemzeti eszme, hazafiság, magyar tudat, magyarságteljesítmény (Csurka István szóalkotása) speciális. Egyetlen nyugat-európai nemzet sem büszkélkedhet azzal, hogy Hitler utolsó csatlósa volt, ezt a főlemelő minősítést egyedül a magyar nemzet (nép) érdemelte ki”.

Kivéve a német, tehetnénk hozzá, ha célunk lehet itt az igaz fogalmazás. Ugyancsak nem igaz a csatlósság, ami csak olyan vádként lett kitalálva, amellyel minden ellnünk elkövetett bűnt igazolni véltek elkövetőik.

Ám túl azon a nagy gondon, hogy nem épülhet az 1945 utáni világ végtelen időnkig a győztesnek nyilvánítottak bosszúállására, az utólagos szempontú megítélést kizárólag ránk alkalmazni, és nem az akkori tényekből kiindulni és például az ország német hadsereg általi megszállásából és később a kormányzó foglyul ejtéséről és külföldre szállításáról sosem beszélni mindezzel kapcsolatban, megengedhetetlen, ha az emberséget fenn akarjuk tartani. És fontos még megjegyeznünk azt is, hogy „nem szerencsés” az összehasonlítás a nyugattal nemzeti érzés ügyében. Látjuk majd, hogy másnál meg éppen ez az összehasonlítás hiányzik, ill. kívánatos. Kertész szerint, ha a franciáknál sok volt ugyan az áruló, de az ellenállásban bal és jobb oldal egyaránt részt vett, mialatt „a többi nyugat-európai országban elenyésző volt a kollaboránsok száma, ott a nemzeti tudat, a hazafiság, a német hódítókkal szembeni ellenállást, az antifaszizmust, az antirasszizmust, a zsidógyűlölet elemi elutasítását, az európai humanista erkölcsiség és a demokrácia védelmét jelentette, és jelenti ma is.” — Hogy őket Sztálin hiénái nem fenyegették közben, mint minket, 1919 rémtettei miatt most már ismételen, azt nem akarja észrevenni Kertész.

Ezzel szemben szerinte „nálunk a nemzeti identitás a sovinizmussal, a kirekesztéssel, a szomszéd népek gyűlöletével volt azonos.” Holott a fordítottja volt érvényes valójában, azaz a szomszéd népek – főként államuk – volt ellenünk felbízattva a békeszerződések és a győztesnek mindent szabad – a szerződésben vállalt kötelezettségek elmulasztását is – elv gyakorlatban érvényesítése által. „Nálunk” – mondja – „a nemzeti érzés az antiszemitizmust jelentette a numerus clausustól addig, amíg a csendőrség puskatussal bevagonírozta a kiirtandó zsidókat.”

Ez is a tények mellőzésével megfogalmazott vád, hiszen a numerus clausus bizonyos mértékig a békeszerződés előírása, következménye volt, amit teljesíteni kellett, ill. az ország állapotával is indokolták, így nem túlzó nemzeti érzésből fakadó intézkedés volt, amit lényegében 1928-ban visszavontak.⁴⁸ A csendőrség pedig nem a nemzetet, hanem a megszállt állam szervezetét jelentette. Ugyanakkor ennek a vádnak a képtelen jellegét a saját fülemmel egy megemlékezésen elhangzott mondatok is kiemelik, miszerint a magyar nemzet ezer éven keresztül csak arra készült volna, hogy ezt a borzalmas tettet végrehajthassa. A sok mentési kísérlet és gyakorlat, amelyben sokan az életüket is kockáztatták, valamint a magyar józanság jellege alátámasztja, avagy Horthynak az országos hangulatot visszaadó gondolatai és a sikeres mentési beavatkozásai is, hogy amit lehetett megtett a katonailag megszállt és a megszállókat kiszolgáló diktatúra alatt nyögő magyar nemzet. Ezért nem igaz, és nem vádolható érte Horthy, amit Kertész állít, hogy „nálunk az igaz magyar negyvennégyben kacsintva egyetértett hatszázezer magyar állampolgár legyilkolásával. Nálunk a nemzeti érzélem azt jelentette, hogy a félfasiszta Horthy után az ország fölesküdt az ezer százalékgig

⁴⁷ Kertész Ákos: „Magyarnak számkivette. Mi csak más erkölcsi alapon őrizzük nemzeti identitásunkat.” *Népszava* Online – Reflex rovat: <http://www.nepszava.hu/default.asp?cCenter=OnlineCikk.asp&ArticleID=1227753> 2009. 08. 14. | 14:10:10.

⁴⁸ *A trianoni diktátum. Eredeti szöveg francia és magyar nyelven. III. RÉSZ. Politikai rendelkezése. VI. CÍM. A kisebbségek védelme. 58. cikk.* Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, 2009. P.: 43. ISBN 978-963-9428-83-6 Vesd össze: Biczó Krisztina: „Az 1920-as magyarországi numerus clausus statisztikai áttekintése.” *Kisebbségkutatás*. 2001. 1. szám http://www.hhrf.org/kisebbssegkutatas/kk_2001_01/cikk.php?id=434. „A numerus clausus és a trianoni béke.” *Nemzeti Újság*, 1920. szeptember 21.

fasiszta Szálasira, és Hitler leghűségesebb szövetségeseiként beáldozta a nemzeti büszkeséget, kétszáz ezer szép, fiatal, 'fajmagyar' fiút a Don-kanyarnál, az ország függetlenségét önként és dalolva, hiszen egy puska lövés sem dördült el, amikor a németek 1944. március 19-én 'segítséget nyújtani' megszállták Magyarországot. A magyar nemzeti identitás a németek iránti hűséget jelentette, az ország hadszíntérre változtatását, a főváros beáldozását, a hídjaink fölrobbantását a Német Birodalom védelmében, a gyáraink leszerelését és nyugatra hurcolását művészeti és műemléki értékeinkkel együtt."

Ismételten: a tények mást mutatnak. Horthy kormányzói idejének félfasiszta jellemzését vissza kell utasítanunk, ezt a csak az eddig tárgyaltak is alátámasztják, de a részletesebb célzott elemzéssel inkább az ellenkezője derülhetne ki: Horthy sokkal közelebb állt a ma követelt eszményhez, mint bárki az akkori Európában. Az pedig egyenesen rágalom, hogy az ország felesküdt volna Szálasira. A kényszerhelyzetek, a két rossz közül választhatás persze nem érdeklik Kertészt, sem azok a következmények, amelyeknek az elkerülésére törekedett Horthy és az ország vezetése, ameddig még egyáltalán beleszólhattak az ország sorsába. Mert amikor már nem, Kertész akkorra is bűnöket ró fel nekik. Egyáltalán: nem teszi fel a kérdést, és nem is ad rá választ, hogy miként tudott volna a Trianonnal csonkolt és a forradalmakkal legyengített ország ellenállni Németországnak, aki ellen az akkori világ legnagyobb nemzetei együttes szövetségben is igen nehezen tudtak győzni. Így aztán Kertésznél nem kap tiszteletet az áldozat sem, amit a nemzet önmaga megmentésére hozott, és nem említi a szovjetek rémtetteit, az egymillió nő megerőszkolását, a malenkij robotra hurcolást, a gyárak tényleges leszerelését és elszállítását, nem beszélve a zabrálásokról, amit kötelékben is végeztek, például Magyar Nemzeti Bank ellen a Vörös Hadsereg katonái. Valamilyen vakhite miatt nem látja a két malomkövet se, ami közt akkor s azóta is őrlődünk, de amit a maga módján Horthy s köre látott.

Kertész, hangsúlyozzuk, hogy 2009. nyár végén, így folytatja: Eközben „olyan nemzeti szájtépés folyt, amilyenre még nálunk sem volt példa odáig. Az ország pusztulásnak kitett népére, függetlenségére, becsületére, a magyar nép valódi érdekeire, szép és nemes haladó hagyományaira egyedül az antifasiszta, szabadságszerető, erkölcsi tartással rendelkező, és a nemzetiek, a hungaristák által halálraítélt progresszívek, haladók és baloldaliak gondoltak.”

Csak hogy még ha ez igaz is lenne, egyáltalán nem lenne érdem, ha az utána következő pusztítást, pusztulást tekintjük. Vagy éppen a lengyelek sorsát, akik egy része már előbb szovjet megszállás alá került, és sorolhatjuk. De nem igaz, mert a nemzetieket összemossni a hungaristákkal, megengedhetetlen, egyenesen csalás.⁴⁹ Bizony akkor a nemzet legjobb erői a nemzet megmentésén dolgoztak, és amennyire lehetett, ezt meg is tették.

A több mint furcsa elemzés pedig a következőkkel zárul: „És ha ezek után egy baloldali magyarnak a nemzeti szólamoktól, a magyarkodástól zsigerileg összerándul a gyomra, az nem csodálható. Mi nem franciák vagyunk, nem hollandok, nem dánok, nem angolok, akik mint nemzet, az uszuló ordas eszmékkal és a hitleri gyilkológéppel szemben tanúsított, magától értetődő nemzeti ellenállásukra büszkék. Arra a gyalázatra, amit mi tettünk a második világháború idején, nem könnyű bűnbocsánatot nyerni, mert ahhoz előbb kíméletlenül szembe kellene néznünk a bűneinkkel – ahogy tették ezt a németek. A bűnbocsánat föltétele a büntudat, majd a töredelmes bűnbánat, és annak a szilárd elhatározása, hogy az adott bűnöket soha többé nem követjük el – ahogy tették ezt a németek.”

Lehetetlen, hogy Kertész a kommunizmus 150 milliós emberáldozatáról ne tudna. Figyelmeztetnünk kell tehát rá. Arra is, ami a földrajzi helyzetünket illeti, s hogy mi bizony tovább ellenálltunk Hitlernek, és még franciákat is mentettünk, mint az általa ajnározott nyugat-európaiak. És igaz, a gyalázatos tetteket pedig nem késő még ma sem pontosan kivizsgálva számba venni minden oldalon, és minden oldalról bocsánatot kérni érte és

⁴⁹ Kicsit hasonlít a tegnapi, de még azért ma is használt fasizmus vádra, amivel a nem szocialista, nem neoliberális oldalt illetik arról a részről.

megoldani, hogy ne ismétlődjenek meg. Kezdhethné például a szlovákok, akik együtt indultak Hitlerrel Lengyelország ellen. Aztán a Benes-dekrétumokat ma is éltetik. És ehhez Nyugat-Európa asszisztál.

Eddig a jellemzés és vádak, amiért egyértelműen vitéz nagybányai Horthy Miklós főméltóságú kormányzó úr lenne a felelős, ha így lett volna, ha így lenne valóban, ahogy Kertész Ákos vizionálja. De amint láttuk, koránt sem volt így, koránt sincs így. Így csak a nemzet mai támadása sorjázik előttünk, múltból vett több hamis érveléssel. Ám ha tényleg ilyen lenne a baloldali nemzettudat, azt komolyan kell venni a többi oldalon.

Varga Bálint így értékeli Koltay Gábor rendező teljesítményét: „Horthy Miklósról szóló dokumentumfilmje⁵⁰ plakátján nagy betűkkel szerepel az Objektivitás szó. A néző gyanút fog: manapság oly sokan mondják magukat objektívnek, oly sokan akarják elmondani az objektív és egyetlen igaz történelmet. De lehetséges-e egyáltalán objektív filmet forgatni a 20. századi magyar történelem egyik legvitatottabb személyiségéről? Véleményem szerint eleve kizárt objektív képet adni a kormányzóról, de sokrétűen, árnyaltan fogalmazni, s ezáltal közelebb kerülni a valósághoz igenis lehetséges feladat. Sajnos Koltay Gábor filmje ezt a próbát elbukta. A rendező meg sem próbálta a különböző értékeléseket egymás mellé állítani. Így a néző teljesen egyoldalú interpretációt kap Horthyról. Ami azonban még ennél is súlyosabb, hogy az események összeválogatása is olyan manipulatív, ami már szinte történelemhamisítással ér fel.”⁵¹

Azért érdemes szemügyre venni e tipikus gondolatsort, mert ez az értékelés is teljesen félreérti a Kormányzó szerepét és személyét. És nem érti ezzel kapcsolatban önmaga szerepét sem. Ez pedig már nem az említett filmábrázolás kérdésköre.

Miről van szó? Arról, hogy Horthy megítélése nem azonos a Kormányzó megítélésével, mert a kormányzói szerephez öneki is viszonyulása volt. A nemzet megítélése szerint belenőtt e feladatba, amivel aztán a magyar országgyűlés meg is bízta. Majd amikor ellátta e feladatot, amikor Kormányzó volt, akkor a tisztség helyzetét kell mérlegelnünk a megítélésénél, mert a személye továbbra is teljes mértékben alkalmasnak bizonyult. Egyetlen alkalommal nem talán, amikor nemzete nem védte meg Kormányzóját, s ő személyében – gyermeke életével megzsaroltan – gyengének bizonyulhatott és vitatható módon cselekedett: lemondott a Kormányzóságáról és mintegy átadta az országot a nemzet által nem megválasztott személynek. Ám Emlékirataiból egyértelmű, hogy kényszer alatt cselekedett, aminek érvénytelenségével teljesen tisztában volt. És ez akkor is így van, ha közvetlen környezetére is az árulás gyanúja vetül. Azaz nem sok helye van itt sem az objektivitás igényének, sem a pártatlanságának, illetve a különböző értékeléseknek megfelelésnek, hacsak nem kívánjuk magunkat kívül vinni a nemzeten, az országon, mint félő, hogy az imént Kertész Ákosnál – szándékai ellenére is – ezt láthattuk. De akkor már nem magyar történelmet írunk. Erről van tehát szó a Varga Bálint követelte esetben. Koltay filmjével itt nem foglalkozhatunk.

Varga Bálint így folytatja: „A film alapkonceptiója szerint Horthy Miklós egy tisztességes magyar hazafi volt, aki az összeomlás után a romjaiból állította fel az országot. 24 éves uralma alatt a gazdaság, a társadalom, a szociálpolitika, a kultúra rohamosan fejlődött, a politikai állapotok ideálisak voltak, a nézőnek szinte már a Kánaánt juttatják eszébe a két háború közti képsorok. A II. világháborúba belesodródott ország mozgástere egyre szűkült, de az elvetélt kiugrási kísérletig Horthy itt is mindig megtalálta azt az utat, amin keresztül a legtöbbet tudta tenni Magyarorszáért.”

Világos, hogy ha valaki nem képes észbe venni, hogy Magyarország Kormányzójáról van szó, akkor fog így írni. Mintha az a film egy önjelölt államférfit mutatna, amilyenek

⁵⁰ Horthy, a kormányzó. Dokumentumfilm.

http://kbbk.blog.hu/2009/07/24/horthy_a_kormanyzo_dokumentumfilm

⁵¹ Varga Bálint: „Objektíven Horthyról.” *Kommentár* 2006/6.

http://www.kommentar.info.hu/varga_balint_objektiven_horthyrol.pdf

manapság mutatkoznak, és nem a magyar nemzeti intézményrendszer egyik eleméről szólna, egyik megszemélyesítőjéről számolna be. Mintha egy mai kampányfilmről lenne szó, amit sorról-sorra, képről-képre meg kell cáfolni a másik oldalon. Mert aztán természetesen jön a cáfolat.

Ám olyan ez, mintha Hunyadi János Kormányzóról bizonygatná valaki, hogy kevesebb halottal is megúszhattuk volna a Nándorfehérvári Diadalt. Vagy Kossuthot elmarasztalná az orosz támadás miatt, ócsárolná rossz angol kiejtésért. Ki is jelenti Varga Bálint: „A néző azzal a benyomással áll fel a film végeztével, hogy Horthy Miklós legalábbis a magyar történelem legnagyobbjai közé helyezendő, 24 éves kormányzása alatt hibát egyszer sem követett el, ellenben minden cselekedete a magyarság javát szolgálta.”

Bizony a szemleíró nem figyelt a film címére: „Horthy, a kormányzó”. Igaz, mulasztását tompítja, hogy a rendező sem tudta nagybetűvel írni a Kormányzót. Nem mentségük, inkább tudatlanságukat mutatja, hogy Horthyt egyfajta mai kormányfőként kezelik, pedig erről szó sem lehet.

S most visszatérhetünk azokhoz az értékelésekhez, amelyeknek szeretné Varga Bálint megfeleltetni a Horthyról szóló filmet. Miért is, és milyen értékelések ezek? Egyrészt szerecsenmosdatás céljából: ’19-ben a kommunisták ugyan terrorizálták a lakosságot, de harcoltak a románok és a csehek ellen. Másrészt a mai (ál)demokrácia-felfogás magasabbrendűségének demonstrálása céljából: Horthy nem lehetett jó, mert mi vagyunk csak jók (sokkal fejlettebbek a demokrácia tekintetében). Fogalma sincs azonban a Kormányzó jogállásáról: „A kormányzóválasztás tárgyalásánál sem derül ki egyértelműen, hogy a Horthy által hangoztatott erkölcsi aggályok (miszerint az uralkodóra és az alkotmányra letett esküje ütközhet egymással, ezért nem szeretné elvállalni a kormányzói tisztséget) hirtelen eltűntek, amikor gyakorlatilag a teljes államfői hatalmat megkapta, sőt az alkotmányos államformákban szokásos jogköröknél még többre is kapott jogosítványt (például hadüzenet a parlament utólagos hozzájárulásával).”

Ezt a hadüzenet dolgot csak azért említi itt ilyen kiemelten, hogy később azt Horthy legnagyobb bűnéül rója fel: hadat üzent a kommunizmusnak. Ma rója fel, mikor azt állítólág 20 éve legyőzte Európában a „fejlett” világ, amely győzelemre egyébként hivatkozik.

Ezért fontos megemlítenünk, hogy a Horthy-filmmel szemben, azaz Horthyval szemben megfogalmazott kritika éle valójában Horthynak mint Kormányzónak szól, azaz a magyar népet szolgáló, a nemzetet megvédő intézkedései ellen. Annak a szempontnak kell tehát érvényesülnie Horthy megítélésében is, amit csak az Illumináti-féle jakobinus–bolsevik–bankár világuralmat előkészítő kommunizmus és bankdiktatúra kiszolgálójaként ragadhatunk meg. Ezt szokta szolgálni az az objektivitás is, amivel történészeink hideg fejjel ítélik elkerülhetetlen szükségszerűségnek az ennek a világnak országunk, népünk és nemzetünk elrontására szőtt összeesküvéseit és általa finanszírozott rablóháborúit.

Dobszay Károly viszont több, az előzőekben tárgyalt Varga Bálin fémjelezte nézettel ellenkező megállapítást tesz Horthyról elemzésében. Szerinte Koltay Gábor Horthy-filmjében „Horthyból már-már egy antifasiszta ellenállót kreáltak, aki természetesen ’utálta és megvetette a németeket, de mindent megtett a magyarországi zsidóság érdekében a gonosz nyilasok ellenében’. Eddig a mese. A történelmi tények azonban egészen mást bizonyítanak. Horthy Miklóst nem nagyon kellett kényszeríteni, hogy belépjen a szovjet elleni háborúba, hisz, mint Európa első antibolsevista államfője, egyszerűen kikerülhetetlennek tartotta a bolsevizmussal való végső leszámolást. A hitleri Németországban – minden utólagos kozmetikázás ellenében – Horthy nagy megbecsülésnek örvendett. Látogatásai alkalmával úgy fogadták, mintha a római császár érkezett volna.”

Majd Dobszay így folytatja: „1943-ban, amikor az utólagos kozmetikázók szerint Horthy már csak a háborúból való kiugráson törte a fejét (és ezt állítólág a németek is tudták), Németországban még egy több száz oldalas könyv jelent meg róla, amiben az antibolsevizmus egyik elkötelezett harcosát méltatták személyében. Horthy egészen 1944 nyaráig hitt a német

győzelemben, különben megmagyarázhatatlan és bűnös cselekedet lett volna részéről, ha ő az angolszászokkal tárgyalgat a kiugrásról, közben pedig további ezreket vagy tízezreket küld a frontra meghalni egy szerinte már értelmetlen háborúba. Az egész kiugrási kísérletnek és az azt követő nyilas hatalomátvételnak van egy máig agyonhallgatott, de rendkívül fontos mozzanata. Horthy, már portugáliai emigrációjából, az ötvenes évek elején egy levelet küldött Adenauer akkori nyugatnémet kancellárnak, amelyben esküdjözik, hogy rosszindulatú rágalom személyével kapcsolatban az a mendemonda, miszerint ő, mint kormányzó, a szovjetekkel történt titkos kiugrási tárgyalások alkalmával igent mondott volna Sztálin legfőbb követelésére, ami abból állt, hogy a magyar hadsereg nemcsak megszünteti az ellenállást, hanem rögtön hátba is támadja korábbi szövetségesét, a németeket. Ezt a levelet Horthy emlékiratainak német nyelvű kiadásában is közölték.”

Dobszay leleplezése: „Egy dologra azonban nem számított, hogy az 1944 októberében a Budai Vár és Moszkva között küldözgetett titkos számjeltáviratokat a németek és az angolok is lehallgatták, sőt meg is fejtették, és ebből egyértelműen kiderült, hogy Horthy valóban igent mondott Sztálin követelésére. Tulajdonképpen ez volt az egyik legfőbb oka, hogy a kiugrási kísérlet nem sikerült, mivel a magyar katonai vezetés ilyen becstelenségre egyszerűen nem volt hajlandó. Másrészt német szempontból is érthető, hogy egy világégés közepén nem hagyhatták magukat ilyen módon elárulni. Horthyval mindezek ellenére, régi érdemeire való tekintettel utána is lovagiasan viselkedtek. További különlegessége ennek a történetnek, hogy Horthyt végül nem a németek leplezték le, hanem C. A. Macartney angol történész (Az Október tizenötödike⁵² c. könyv szerzője) tárta a nyilvánosság elé a lehallgatott és megfejtett számjeltáviratok szövegét.”⁵³

Hozzátehetjük ehhez, hogy a háborúra felkészületlen németek a szovjet támadás megakadályozására támadták meg a Szovjetuniót.⁵⁴ Sztálin számára egyenesen Hitler volt a jégtörő, aki előkészítette a helyzetet Európa kommunizmust hozó lerohanására. Nagy Kálmán hadtörténész szerint, aki huszárként harcolta végig a második világháborút, az ő huszárszázada akadályozta meg az oroszok ölébe hulló győzelmet Ogyessza fölött, és akadályozta így meg, hogy a Szovjetunió már 1942 végétől Európa ellen forduljon. Az én apám elmondása szerint óriási szükség volt órájuk, magyar honvédekre a Don-kanyar vidékén, ahol több száz kilométeres frontszakaszt védtek sokáig, kisegítve a németeket. A harci szellemi előny itt a magyarok oldalán volt. A magyar katonák sokat vállalkoztak, mentek át az ellenséges területre, s hozták el ’nyelvnek’ onnét a tiszteket, néha még a parancsnokokat is, hogy megtudják tőlük, mi készül. Nem sok jóra számíthattak, mert akkor már hírlett a szovjet felszerelés alkalmasabb mivolta a hóba-fagyba, és lassan kezdett meglátszani rajtuk az a sok dollármilliók segély, amit Amerikától kaptak. Még olaszokat, románokat is beosztottak a frontszakaszok védelmére, de azok sokkal megbízhatatlanabbak voltak. Egyszer az olaszok fél napig ágyúval lőtték a magyarokat, minden mozgó alakra külön is lőttek. A németek nem vették észre, hogy ukrán ’anti-szovjet ellenállók’ képeiben a partizánok tőlük vételezték a muníciót a front hátában. Azaz nagy szükség volt a fronton a magyar hadseregre. S ott nem azért nem tudták megvédeni a Kárpátokon belüli országot, mert rossz ügyért harcoltak és rossz katonák voltak, hanem mert a világot akkor uralmuk alatt tartó pénzügyi körök az amerikai–angol–szovjet győzelmet finanszírozták már eleve. Már Hitlernek is azért adtak pénzt, hogy szélsőséges eszméit megvalósítva rá lehessen támadni Németországra. Az áldozatok száma és a fájdalom mértéke ennek érdekében nem szerepelt a mérlegelésben. Hiszen már az első világháborúban is bebizonyosodott, hogy aki kegyetlenebb, az nyer.

⁵² Macartney (2007), C. A.: *Október tizenötödike – A modern Magyarország története 1929-1945. I-II.* Gede Testvérek Kiadó. 1288 oldalon.

⁵³ Dobszay (2009) Károly: „Tudathasadás vagy elmezavar?” *Front* 2009. február.

⁵⁴ Suvorov (2006), Viktor: *A jégtörő. Hitler szerepe Sztálin terveiben.* Kairosz Kiadó Budapest.

<http://www.nemenyi.net/doc/01-AJEGTORO.pdf>

Ne feledjük, azt a háborút főként a magyar területek megszerzéséért indították. A szerbeket az angolok tüzelték fel,⁵⁵ az oroszok pénzelték. 1916-ban a magyar és német csapatok Bukarestben álltak. Hogyan került akkor a románok kezébe Erdély? Miért nem fogadták el az angolok a német békeajánlatot 1916-ban? Vagy a német kérést 1913-ban, hogy Dél-kelet Európa felé iparilag terjeszkedhessenek?⁵⁶ Mert kellett itt a francia befolyás, a Renault-Dácia?

A magyar népnek és a Kormányzónak tehát, akárcsak a királynak kellett volna, 89 évvel ezelőtt, illetve attól kezdve, hogy felesküdt, olyan feladatai támadtak Trianon miatt, amelyeket még nekünk is, ma is fel kell vállalnunk, mert eddig áthúzódnak, rendezetlenek, megoldatlanok. Az életünk elrablásáról van szó, amit azóta is csak kisebbitenek, ölnek, irtanak, rombolnak. És még mindig annak az eszmeiségnek és érdekkörnek a nevében, mint eredetileg. Ezért Horthy Kormányzó megítélése: ennek a helyzetnek és állapotnak a megítélése.

Gyerekkoromban gyakran jellemezték úgy a Horthy Kormányzó vezette Magyarország államformáját, hogy „királyság király nélkül”. Ezt később felváltotta a „Horthy-korszak” elnevezés. De mellékesen: Kossuth Kormányzó e címét sem nagyon emlegették. Ugyan miért? Mert a Kormányzó a királyt helyettesíti, jeleníti meg más alakban, és az itteni sztálinizmus plebejus propagandára használta 1848-at, és a Magyar Királyságot sem engedte emlegetni időbeli közelsége miatt. Amint a közelmúltban Ficóék Szlovákiájában tilos utalni a Nagy-Magyarország képében élt korábbi országra, amelynek tájegysége volt a mai Szlovákiát nagyrészt kitevő Felvidék. Pedig a jogfolytonosság mindkét esetben fennáll. Mintha a jogfolytonosságot az előnyökre nem, csak a hátrányokra, főként az adósság átvállalására lehetne érvényesíteni! És hát megvan ennek is az oka, a hadihitelek: fizessenek a vesztesek, a győztesek helyett is. Így lettünk örök vesztesek: mi vagyunk olyan gazdagok, hogy kifizetjük a szegény szlávok, románok hadihiteleit is. Nemcsak pénzzel, országrészekkel is.

De hogy az igazság és az ésszerűség nemcsak a kapzsi bankvilágot nem jellemzi a történelmi léptékű világesemények minket érintő összefüggései kapcsán, mutatja a világ korábban legfejlettebbnek hitt államához való viszonyunk. Jól bemutatja ezt egy angol szerző, Macartney, akinek „könyvének végigvonul az a törekvés, hogy bemutassa: a vesztesek oldalára került Magyarország az igazságtalan trianoni békeszerződés revízióját, orvoslását igen sokáig elsősorban Nagy-Britanniától várta, és diplomáciai téren jelentős erőfeszítéseket tett arra, hogy a brit diplomáciát meggyőzze a revízió jogosságáról és szükségességéről. Macartney e könyvében kimutatta, hogy bár maga a brit diplomácia is elismerte a trianoni békeszerződés igazságtalanságait, soha érdemi segítséget nem adott Magyarországnak. Ezért Magyarország arra kényszerült, hogy jogainak érvényesítéséért, az elcsatolt területei visszaszerzése érdekében az első világháború másik két kárvallottjához, Németországhoz és Olaszországhoz forduljon segítségért.

Macartney nem hallgatta el, hogy az első bécsi döntés esetében német-olasz döntőbíráskodásra azért került sor, mert a magyar-csehszlovák vitában Anglia és Franciaország érdektelenséget mutatott. Noha utólag Nagy-Britannia az első bécsi döntést (szóbelileg) érvényesnek ismerte el, a második világháború kitörése után a második bécsi döntéssel együtt érvénytelennek deklarálta. Ez az állásfoglalás és Magyarország földrajzi helyzete egyértelműen meghatározta hazánk sorsát: Magyarországnak egyértelműen nem maradt más választása, mint a (Felvidék egy részét és Erdély felét visszacsatoló) bécsi döntéseket hozó tengelyhatalmakkal szolidaritást vállalni a második világháború során. Nem

⁵⁵ Lásd Makkay János írását Evans szarajevói felbujtó szerepléséről: Makkay János: „Sir Arthur Evans és Trianon.” *Századok* 131:6, 1997, pp. 1339-1354, 1 térkép.

⁵⁶ Lásd a Ránki György által elemzett centrum-periféria elv érvényesülését: Ránki György: *Gazdaság és külpolitika. A nagyhatalmak harca a délkelet-európai gazdasági hegemoniáért. (1919–1939)*. Magvető, Bp., 1981.

bűnös volt hát Magyarország, hanem a brit politika áldozata – ez Macartney végkövetkeztetése.”⁵⁷

És itt abba is hagyhatjuk lassanként kibontani azt a valóságot, ami Horthy Kormányzót jellemzi, hogy levonhassuk a magunk számára, Kormányzó nélkül lévők számára a tanulságokat a mai cselekvéshez. Ezért ne feledjük, hogy amikor Horthy Miklós fellépett a magyarság megmentése érdekében, még akkor sem volt Kormányzója az országnak és persze királya sem már. Amikor 1918. október 31-én lelépett az általa parancsnokolt hajóról, romhalmaz fogadta hazánkban. E romokból ugyan egy megcsonkított, de működő országot épített fel aztán Kormányzóként. Ennek az építésnek vetett véget a második világháború, hogy visszamenőleg és újólag is igazolja, új győzelemmel a korábbi rablásokat. És kellett az új hadihitel kihelyezések is. Mint legutóbb, amikor a bankválság hatására új hiteleket kényszerítettek ránk.

Mindenesetre találtam egy az eddig inkább hangoztatottal ellenkező, és az itt próbált megítélést tükröző megfogalmazású értékelést is. Eszerint a Nemzet Kormányzója, „vitéz Nagybányai Horthy Miklós, Magyarország Főméltóságú Kormányzója a XX. században jellemzőségeiben és a legszorosabb értelemben vett hősiességben a legkimagaslóbb államférfi volt. Életveszélyesen összeégett testtel, a többszörös túlerővel szemben Otrantónál győzelemre vezetett híres tengeri csatája életpályája későbbi történetének igazi előképe volt. A valóban és igazán csöcselék 'károlyimihályos' özönlése nyomán elsöpört Ó-Magyarország kevesebb, mint 2 évtized alatt főnixként kelt új életre olyan férfi keze alatt, akinél alkalmasabb Főméltóságú Kormányzója Mátyás királyunk óta nem volt a szentkoronás magyar nemzetnek! Utolsó intézkedése a megszálló német hadsereg ellenében deportálásra összegyűjtött többszázezer zsidó-magyar sikeres megmentése fegyveres erővel, ennek az Európában és a Világban mindörökké kimagasló, páratlanul becsületes és jellemes államfői életpályának a méltó, emberséges, keresztény, szentkorona-hű betetőzése volt! Adassék emlékének a legmagasabb fokú megbecsülés és tisztelet a hálás utókortól, és imádkozunk, hogy ne sokáig kelljen nélkülöznünk a Hozzá hasonló Kormányost a mai pusztító vészek tépázta nemzet-hajón!”⁵⁸

Összefoglaló zárszó

Hogy milyen kormányzónk volt v. Nagybányai Horthy Miklós, azt tehát onnét próbáltam megközelíteni, hogy a királyt helyettesítő pozícióban tevékenykedett, amit a legtöbben nem vesznek figyelembe, akik 1944 óta értékelik – általában igen negatívan, különösen persze a rákosista, kádárista vonal hívei, de még a mai baloldali érzelműek, elméletiek is, és a másik oldal csak egy felszínesen minden tettét dicsérő filmet tudott produkálni. A felkent király elvesztette ezt a rangját nálunk, amikor az együttkormányzás megszűnt országunk feldarabolásával, illetve ausztriai uralkodó címének az elvesztésével. Horthy tehát nem válhatott hűtlenné Ferenc Józsefnek tett hűségi ígéretéhez, és az antantnak is meg kellett felelni, sőt még bizony a kisantantnak is abban a káoszban, amit a Károlyi–Kun Béla henger teremtett.

Kormányzónk a Trianonnal keletkezett anyaország szerepet betöltötte, az adódó lehetőségeket mindig megragadta, és igen sok eredményt ért el, különösen a revízió kérdésében. További hosszútávra szóló érdemei közötti a lengyel, majd francia menekültek befogadása, pesti zsidók megmentése. A numerus clausus bevezetését a békeszerződés írta elő és 1928-ban visszavonatta. Ugyanakkor a Sztálin elleni háborúja a kommün újabb megjelenésének elhárítását szolgálta, de abban lépten-nyomon falakba ütközött, hogy a nyugatiaktól ebben a küzdelmében segítséget kapjon. Aztán pedig már versenyeznie kellett a területeinket elrabló államokkal is német fegyverbarátságban. Ezért nem sikerülhetett a

⁵⁷ Tudós-Takács János: „Könyvajánló: Magyarország története (1929-1945)”. *Szittyakiürt* 2007, május.

⁵⁸ *SzKSz/SzEM-Figyelő*: EK/2001. november. 12.

kiugrási kísérlete sem, mert az ország a vörös terrortól igen félt, míg a németek intelligens jelenléte nem indokolta a velük való szakítást, szembefordulást. A német érzelmek nemet azonossági fokozatot is jelölt sokaknál, mert akkor még Rákosiék nem üldözték ki az országból, illetve nem semmisítették meg őket.

Maguk a németek azonban kettős szorításban voltak, mert külső ellenség mellett belül is bomlasztották őket. Hitler korántsem sem olyan jellemű vezető, mint Horthy. A náci párt uralma messze van a magyar akkori parlamenti demokráciától. Ezért a németek nem jó szövetségeseink voltak, nem engedtek minket egyenrangúan kibontakozni, és ettől Horthy szenvedett, ezt látta, ez ellen is tartania kellett a frontot, nemcsak a keleti veszedelem ellen. Hogy az itthoni próbálkozást mindig letörte, mutatja Szálasi bebörtönzése ugyanúgy, amint Rákosival is tette.

Ha voltak Horthynak csapdái és lehetetlen helyzetei, a megoldás lehetősége nélkül, akkor az a nyugati puhatolózása teljes visszautasítása miatt volt. És ebben azt kell feltételezni, hogy a második Trianon előkészítése miatt nem álltak vele, velünk szóba. Igaz az első a hadihitelek visszafizetése után már módosították, hiszen azért is adták a legjobb területeinket, kincseinket oda, hogy az új államok fizetni tudjanak. Amikor az megtörtént, már lehetett revízió és bécsi döntés, amiben eleinte benne lettek volna az angolok, franciák is, de érdektelenség miatt kihátráltak belőle. De közben rájöttek, hogy ugyanazt újra el lehet játszani, ezért aztán a végén visszaálltak a trianoni határok, és az oroszok vittek mindent, ami mozgatható volt, mindenünnen. Az egész kelet-közép-európai térség aztán tejtelt az oroszoknak 1990-ig, utóbb már olyan finomságokkal, mint a mi részünkről a Cocom-lista kijátszása devizában eladósodás által, vagy egyéb világpiaci termékkel szolgáltunk orosz bővíért vagy ingyen.

Ez volt a tét, és ez ellen Horthy Magyarországa kevés volt egyedül. A kegyetlen bombázások, erre még rátettek. Horthy első, majd végső megzsarolása nem lényegi pont, akár meg is ölhették volna, megvolt hozzá a teljhatalmuk. Inkább az ő gúzsba kötve is intézkedő ereje és esze, cselei a megjegyzésre méltók. És ezért hitelesek a későbbi emlékiratai is, ahol ezeket a tetteit ebben a szellemben tárgyalja, és nem érzi utólag se, hogy valamit elrontott. A 45 év ellene való propaganda azért persze megtette a hatását, pl.: '3 millió koldus országa'. Egyrészt látjuk, hogy milyen könnyen összejön ma is ennyi koldus, másrészt világos, hogy igen nagy nehézségek és akkor is kirablás (jóvátétel) közepette, nagy segítséggel, stb. kellett megküzdeni, és azért eléggé felvirágoztunk 1938-ra. Amerikából hazajött emberek (bányász és cseléd ott össze is házasodott) tömegével hozták haza a megtakarítást és vettek rajta 50 hold földet, amit aztán Rákosiék elvettek tőlük, miközben a nagy kitántorgósdit ócsárolták, nehogy kiderüljön: Amerikába érdemes volt kimenni, Horthy országában lehetett boldogulni, s abban az országban építette ki például Weisz Manfréd is a gyárbirodalmát.

Es végül a királyság megtagadása az 1918-as és 1919-es köztársaság és szovjetköztársaság felújítása jegyében, bizony azt eredményezte 1945 után, hogy le kellett járatni Horthy minden dicső tettetét is, nemhogy megérteni a nagy nehézségek között megtett lehető legjobb, de rossz hatású, kifutású tetteit. Pedig az államformát szovjet fegyverek kényszerítették ránk, amit csak tetézt a nyilvánvalóvá vált választási csalás. A nem kommunista jellegű pártok és vezető embereik likvidálása pedig utólag igazolta Horthy és országa félelmeit. Más kérdés, hogy a nyugat kegyetlensége, amit manapság látunk igazán, kellett hozzá, hogy Horthynak ne sikerüljön megmenteni minket tőle.

Összegezve: Horthy tehát királypárti volt – tisztelte a Habsburgokat – és a körülményekhez képest a vezető társulatával ragyogó eredményeket ért el. A halálra ítélt országot talpra állította – ami szálka lett az angolszászok szemében. A belső gazdaság beindult, a társadalmi rétegzettség átalakult és a bolsevik lázításnak gátat tudott vetni. Valójában nem hódolt be a németeknek, még akkor sem, amikor családján keresztül zsarolták.

Kelettől semmit se várhatott, csak halált. Ha kelet felé fordul és a szovjetekkel szövetkezik, akkor nem háborúval, de ugyanígy a nyakát szegték volna, hiszen levette a

bolsevik lázadást, megakadályozta az ország bolsevizálását — pedig ez az Entente-nak is tetszett volna, mármint a bolsevizálás. Magyarország sorsa akkor is ugyanez lett volna, csak nem a harcokban estek volna el legjobbjaink, hanem az oroszok tarkólövésétől – ahogy a lengyel tisztok is – vagy pedig a gulágon fagytak volna halálra. Az országot akkor is kirabolták volna, talán kevesebb lett volna a romhalmaz. Azok nagy része egyébként angolszász bombáktól eredt, de Budapestet aztán az oroszok lötték porrá. Ez már nem Horthyn múltott.

Külpolitikája a lehetőségekhez képest jó volt. Katonapolitikája az oroszoknak az országon való átgázolását késleltette – különösen Koszorús Ferenc segítette ebben, akinek a debreceni páncélos győzelme világtörténelmi jelentőségű. Miután megbukott, – mert az oroszokkal próbált egyezkedni és ez volt talán a legnagyobb hibája, mert tudomásul kellett volna vennie, hogy leosztott kártyák ellen ágál, – akkor a hatalmat átvevők még hónapokig késleltették az oroszok továbbvonulását, és ezzel sokakat a Nyugaton megmentettek. Ám a nyugati hatalmasok ennek sem örülnek.

Horthy középnemes, dzsentry volt. Hitt az osztálytagozódásban, de erősen támogatta a magyar középosztály fölépülését – és ez is bűne a baloldal szemében. Tehát nem volt se fasiszta, se náci, nemzeti volt és a nemzet érdekében cselekedett – és áldozott érte. A lehetőségekhez képest sokat tett az ország érdekében és a bukás nem rajta múltott. A lengyelek érdekében sokat kockáztatott, de nagyon sokak életét mentette meg vele, azaz e kockázata bejött.

Életművét a végre helyére kell tennünk, a nemzet nagyjai közt értékelve kormányzói tevékenységét és emberi nagyságát.

317. Károly
Nagy Katonai Érdemérem
kardokkal
(elő- és hátoldal, nagyítva)

„Horthy-fasizmus” – „Antall demokrácia”. Történelmi párhuzam.

Amikor a világ megtudta, hogy Hitler és Sztálin 1939. augusztus 23-án szerződést kötött, sehol sem keltett valami nagy feltűnést. Ennek alapvetően két oka van: az egyik történelmi, a másik tartalmi. Nekünk magyaroknak megvan ezzel a saját tapasztalatunk: százhusz év alatt a germán is, az orosz is, kétszer tiporta el a magyar szabadságot. Számunkra teljesen közömbös, hogy a germán és a szláv egymással szövetségben, vagy egymás ellenében pusztított.

Nézzük a történelmi okot. Sok évszázadon át Anglia külpolitikai célja volt az "európai erőegyensúly" fönntartása, ami lehetővé tette, hogy Anglia vidáman élje "szigetország" életét, legyen ő a "világ ipari műhelye" stb. A cél érdekében igyekezett a franciákat és a spanyolokat egymás ellen kijátszani - méghozzá sikerrel. Európa keleti felén uralkodó cári Oroszországnak a hátába és a déli szomszédai körében az angol diplomácia hasznos segítőket keresett - és talált. Eközben Európa közepe szét volt zilálva. A németek tucatnyi államra szaggatva veszélytelenek voltak. Igazi hatalom Ausztria-Magyarország lehetett volna, de a Habsburgok és környezetük évszázadokon át nem tudták megérteni a két állam egymástól teljesen különböző társadalmi fejlődésének lényegét. Az 1867-es, úgynevezett kiegyezés hozta meg a változást - de már tragikusan későn. A két fél kiegyezése útjában álló legfőbb akadály az volt, hogy az egyik oldalon a Habsburgok családi birtokai álltak, ahol ők akár császárnak is nevezhették önmagukat, a másik oldalon meredt a Magyar Királyság, Európa legrégebbi írott alkotmányával. Így nézett ki az igazi akadály, és a kiegyezés műve ezt kellett sikerrel áthidalja. A létrejött Osztrák-Magyar Monarchia és a magyar segítséggel megszületett német egység következtében megszűnt Európa közepének szétszúllott állapota, ezzel Európában, évszázadok óta először, alapvetően új helyzet teremődött.

Ebben az új helyzetben Anglia utat tévesztett, Keleten győzött a bolsevizmus, a Monarchia darabokra hullott, és a Versaillesben megalázott Németország a barnaingeseké lett. Versailles nagy francia álma, a francia biztonság Németország leteperése által - füstbe ment. A béketeremtők csak a Monarchiát tették tényleg tönkre, s a nagy vesztes egyedül Magyarország lett. Így szorult, a minden tekintetben teljesen megnyomorított csonkaország két iszonyú diktatúra közé. Ez a történelmi ok. Volt erre már példa a kárpát-medencei Magyar Birodalom történetében, de akkor tyumenjeink úgy verték mindkettőt, ahogyan akarták.

Ezek után vessünk egy rövid pillantást a tartalmi okra. Az utóbbi néhány száz esztendőben nemcsak Európa arculata változott meg, hanem lelkülete is. Támadás az oltár és a korona ellen kifejlődött a renaissance karjai közt, folytatódott a reformációval, majd a gilotin árnyékában eljutott az

"Égalité, Fraternité, Liberté" üvöltéséig. Kiteremtődött a mindenkivel egyenlő ember, a Polgár, s vele a liberalizmus. A középkori "egyformán ember" helyett, megszületett az "egyforma ember". A 20. századi ember borzalmas tapasztalatai után, épeszű embernek ma már nem szükséges elmagyarázni, az újabbbkori demokrácia útvesztőit. Az ember biológiailag se egyenlő, hiszen az egypetűjű ikrek sem azonosak. Az emberi társadalom is mindenkor megoszlik vezetőkre és vezetettekre. Csak a világméretű csalás leplezését szolgálja a tetszetős mese, hogy "egyik ember annyi mint a másik".

Viszont ez az a pont, ahol a kétféle, de egy arcú szörny, a szocializmus és a nacionalizmus összeölelkezik. Arcuk elbújik a nemzeti és a nemzetközi álarc mögé. Így született a náci és az internáci. Mindkettő alapelve az egyenlő elosztás, amit az olaszok fasizmusnak neveznek. Ahol azután az egyik vagy a másik hatalomra jut, ott elindulnak a kitelepítő vagonok és megtelnek a koncentrációs táborok, meg a tömegsírok - amint azt

elképesztően gazdag tapasztalat bizonyítja. És ez a hatalmi ok. A Horthy Miklós névvel összekapcsolható magyar történelmi kort sokan szeretik sovínisztának, nácinak, fasisztának jellemezni, de még senki nem igazolta a fent leírt történelmi folyamat jelenlétét a Kárpát-medencében fönnálló, több mint ezer éves apostoli Magyar Királyságban.

Semmi kétségünk aziránt, ha történelmünk vérzivataros századai helyett, a szerencsésebb népek életét élhettük volna, akkor társadalmunk valamely más formát mutathatott volna, akár az első nagy háború alkalmával. Horthy Miklós sem válogathatott, se nagyon finnyás nem lehetett, amikor abban a helyzetben, mint a legmagasabb rangú katonánkra, nagyon helyesen, nemzetünk reábizta sorsát. Ilyen helyzetben mások is azt tették. Országunk már akkor sem volt Svájc, se spanyolhon, hanem államroncs, beékelve az eddigi európai történelem két legszörnyűbb diktatúrája közé. Mégis sikerült államunkat a nagy világégéstől távoltartani 1941. június végéig, amikor Kassa városát máig is titokzatos bombatámadás érte.

Az addig semleges Magyarország Európa közepén sokszázezer menekültnek adott biztonságos fedele, megmentette életüket és segítette továbbmenekülésüket. Annak ellenére, hogy a nyomorult ország még a szomszédoktól kirugdosott magyaroknak is alig tudott otthont és elegendő kenyeret adni. Az európai zsidóknak akkor Magyarország volt az utolsó menedéke: tízezerrel fogadtuk be őket, amikor zsidókat még Svájcban is zártak koncentrációs táborba. Amikor a németek elszállították őket, akkor már mi is mindannyian foglyok voltunk.

A magyar kormány kétségbeesetten kereste a kiutat a szorító gyűrűből. Előbb az olaszokkal, majd a törökökkel sikerült szerződünk. Nem engedtünk semmiféle csábításnak: egyetlen szomszédunkat se támadtuk meg, noha német részről erre állandóan biztattak. Minden helyzetben hangsúlyoztuk, hogy noha a határmódosításban indokoltan érdekeltek vagyunk, ám csak tárgyalásos, békés rendezést tudunk elképzelni. Így történt ez akkor is, amikor egyes volt területeinket visszafoglalhattunk.

A háború alatt reménytelenül próbálkoztunk tárgyalást kezdeni, mert mindenki csak elutasított bennünket. Igaz, a szovjetek semlegességünk megtartása esetére kedvezményeket ígértek, de ezt a hírt Horthy elől - feltehetően a diplomaták - elsikkasztották.

Eközben belénkrúgott, aki csak tehetett. Semleges hajóinkat nemzetközi vizeken angolok, hollandok kirabolták, németek elsüllyesztették. Végül a roncsországot a németek néhány óra alatt elfoglalták, egyetlen valamire való harci egységünk az orosz tében elpusztult, országunk hadszíntérre lett, a nőket megerőszakolták, a férfiakat "kicsi robot"-ra vitték, a bolsevik titkosszolgálat által összeszedett emberekből létrehozta egy ideiglenes nemzetgyűlést, amivel megkezdte országunk "demokratikus átépítését", azaz: megkezdődött a jólismert "börtönvilág Magyarországon".

Amikor 1944. március 19-én a Harmadik Birodalom katonái bevonultak a roncsországba, sokezer éves történelmünk példa nélkül álló korszaka kezdődött: Hazánk egész területe tartósan idegen katonai megszállás alá került, egészen 1991. június 19-ig, amikor a Vörös Hadsereg formálisan (talán?) elhagyott bennünket. Ezen idő alatt nemzeti önrendelkezésünk teljes mértékben elveszett, miközben 1927. március 31, a Népszövetség ellenőrzésének megszűnte óta 1944. március 19-ig, legalább a maradékország területén még érvényesülhetett. Hogyan éltünk ezzel, a külső brutális és belső nyomor által is szűkreszabott szabadsággal?

Miután Ausztria saját akaratából köztársaság lett és a Habsburgokat megfosztotta trónjuktól és még családi vagyonuktól is, a sanctio pragmatica értelmében megszűnt a közös birtoklás, miáltal felébredt nemzetünk szabad királyválasztó joga. Ekkor a nemzet legfontosabb tette volt a közjogi rendezés, ami ugyan hat-hét évet vett igénybe, de visszavezette országunkat ősi jogrendjébe (L.: Dr. Csonkaréty Károly: A magyar történelem 1100 éve a jogforrások tükrében. Budapest, 1997).

Külső erők elháríthatatlan nyomására megtörtént a békediktátum becikkelyezése, az elrablott területeink átadása, hazatérő koronázott királyunk elűzése. A békeparancs

becikkelyező szövege elé bekerült a Nemzetgyűlés Kiáltványa, amely szerint ezt a békét soha el nem ismerjük - miáltal ez a diktátum alkotmányjogilag érvénytelen. A királyság intézményét fönntartottuk, de a királyválasztást későbbre halasztottuk és Horthy Miklóst - majdnem királyi jogosítványokkal - kormányzóvá választottuk.

Jegyezzük itt meg, hogy a továbbiakban a Habsburg főhercegek a budai várban főherceggént éltek, Ottó trónörökösnek az apanázst még 1944-ben is átutaltuk, soknyelven történő magántanítását a pannonhalmi apátságról kiutazó tanárok látták el.

A minden tekintetben szétzüllesztett országban elsőrendű feladat volt a nemzet nevelése. Az azóta legendássá vált Klebelsberg Kuno, mint oktatási miniszter (1922-1931) kétezer iskolát építtetett - az épületek ma is remekül állnak, még az Alföld tanyavilágában is. A tananyag színvonalára mi sem jellemzőbb, mint az amerikai külügyminiszter kijelentése 1961-ben: "Tíz amerikai Nobel-díjasból nyolc magyar." Abban az időben tevékenykedett a világ zenei életének két igazi óriása: Bartók Béla és Kodály Zoltán. Irodalmi életünk, képzőművészetünk nálunk addig soha nem tapasztalt magas szintre emelkedett. Tele zsidó szereplővel, rendezővel stb., több tucat olyan film készült, amelyek vetítésével igyekeznek ma televízióink unalmas műsorukat javítani, hogy a pénzügyi támogatásukat biztosító "kapcsolási kvótát" elérjék. Ady, Babits, Heltai, Kosztolányi, Szép Ernő, Szerb Antal és a "Kalotaszegi Madonna" helyén ma Esterházy Péter, Konrád György és a "Sorstalanság" áll - és a magyar nyelv soha nemlátott lezüllesztése. Sportolóink már az 1936-os berlini olimpián is kivívták a világ elismerését, s az 1948-as londoni, majd az 1952-es Helsink-i olimpián is még az élcsoporthoz végeztünk - mert a harmincas években tanult labdát rúgni Puskás és Kocsis, vívni Gerevich és az Elek testvérpár, amikor még a valóságban létezett nemcsak mint kifejezés, a „magyar zsidó”.

Népszövetségi segítséggel, 1927. január 1-én megszületett a Pengő, a kor egyik legmegbízhatóbb fizetési eszköze. Sajnos nincsenek megbízható adatok az ipar és a mezőgazdaság termelésének alakulására, de közismert, hogy a történelem legsúlyosabb gazdasági válsága erre az időre jut. Nehéz dolga van a tárgyilagos elemzőnek, hiszen csak a társadalmi mozgás adatai állnak rendelkezésre, ez pedig igen ellentmondó képet ad, nemzetközi összehasonlításban is.

Így például a kor jelentős munkásmozgalmi események színtere - Magyarország ebből a szempontból viszonylag csendes, ami a hazai ipar viszonylagos fejletlenségével is lehet összhangban. Viszonylagosat mondunk, mert hiszen a Duna-tengerjáró hajóink világcsodának számítanak. Észak-Erdély visszatérte után a térség közlekedése oly ütemben és színvonalon épült, amire országunkban máig nincs példa. A kor krónikása hazánkban jelentős agrárproletár megmozdulásokról tudósít, miközben pl. bánkúti búzánk, számos vetőmagvunk, makói hagymánk, szegedi paprikánk, mézünk, vajunk, kamillavirágunk stb. nemzetközi szabvány lett. Az igénytelen magyar szarvasmarhát svájccal keresztezték. 1940-ben 60 ezer darab tehén állott tejellenőrzés alatt. Ezek átlagosan évi 3'200-3'400 kg tejet szolgáltattak. Rekordtejelőink az évi 15'000 kg-ot is meghaladták.

A magyar földműves szívesen vesz részt a közös munkában is, ha a magáén dolgozhat. A háború előtti szövetkezeteink központjában a Hangyában 1938 elején 1481 szövetkezet volt 568 ezer taggal. A magyar földműves rátermettségét jelenti, hogy a szövetkezetek 1481 elnökéből 547, 1481 üzletvezetőjéből 313 és 1406 könyvelőjéből 337 parasztember volt.

Szokás Horthy hibájaként felróni, hogy nem tartott kapcsolatot a munkásokkal. Viszont az is igaz, hogy ez hozzátartozott kormányzói stílusához: távortartotta magát a politika egészétől. Viszont épültek kulturált munkás lakótelepek (Mária Valéria telep), ha szűk körben is, de elindult a társadalombiztosítás (OTI, MABI) - az USA-ban ma is csak itt tartanak. Hibáztatják a földreform elmaradásáért. A környező országokban volt földreform, de... ott egyszerűen elvették a magyarok és a németek földjét és odaadták az "államalkotó nép"-nek. Bevezettek ott olyan adórendszert is, amely a megfosztottakat aránytalanul sújtotta, ily módon továbbsegítendő a kedvezményezetteket. Horthy számára ez az út járhatatlan volt - már azért

is, mert a nagybirtokosok nagy része orrolt reá. Egyesek a király elűzése miatt - mások egyszerűen azért, mert a kenderesi 723 hektár földjével körükben Horthy jött-mentnek számított. Igaz, neki 1945-ben sem volt többje. Magyarország első embere a számkivetettségben kegyelemkenyéren élt.

Horthy nem adhatott nemességet, se földet, viszont 1920-ban megalapította a Vitézi Rendet. Föld hiányában, még a tervbevett földet sem adhatta oda a vitézeknek. Hunyadi Mátyáshoz hasonlóan, aki a szegény köznemesi rétegből igyekezett minél több magyart az ország vezetésébe emelni - Horthy is megpróbált, még zsidókból is létrehozni egy új, erős, nemzetépítő társadalmi réteget. Egyesek őt is Kinizsi Pálnak tartották. (L. a mellékletben Zöld Márton tábornok életrajzát és a vitézi várományosok felterjesztését.)

Senki nem bizonyította, hogy Horthy éhes lett volna a hatalomra. Kormányzósága idején államunk formája országgyűléssel rendelkező alkotmányos királyság. A kormányzó a legfőbb hadúr, de egyetlen esetről sem tudunk, hogy ebben a minőségében beavatkozott volna az ország életébe. Azaz, hogy 1944. október 15-én, az úgynevezett "kiugrással" megpróbálta, de miután erre addig egyetlen példát sem adott, még közvetlen hívei sem értették meg. Lovagias jelleme volt a kiugrás sikertelenségének legfőbb oka: mint magyar katona, el sem tudta képzelni, hogy szövetségesét hátbatámadja.

Horthy személyét és családját csak a német megszállók és a magyarul beszélő ellenségeink támadták. Egyetlen Horthy-ellenes megmozdulásról, támadásról sem tudni. Nagy fekete személyautójában sofőrjével egyedül utazott, előtte egyetlen motorosrendőr ment. A nép Horthy-dalokat költött. Negyven év múltán, amikor emléktárgyait múzeumba helyezték, Horthy menyének feltűnt egy öreg raktáros szolgálatkézsége. Kérdésére az öreg ezt válaszolta: "Én is az Ő katonája voltam."

Nehéz szívvel teszem, de könnyű feladat a Horthy névvel jelzett korszakot párhuzamba állítani napjaink valóságával, legyen a neve: "Antall-demokrácia".

Antall Józsefről elneveznek közterületeket, szobrot állítanak neki, évfordulókon emlékére misét mondanak. "Jobb körökben" Horthynak még a nevét sem illik említeni.

Antall, máig tisztázatlan körülmények között került a „fordulat” során államunk élére. Szeretik "az első, szabadon választott magyar miniszterelnök"-nek nevezni, azok is, akik évente gyertyát gyújtanak a Batthyány Lajos örökmécsesnél, noha jól tudják azt is, hogy Antall megválasztásakor országunk egész területét még idegen katonák tartották megszállva. Erről az állapotról tanítja Deák Ferenc, hogy egy ilyen ország országgyűlésének nincsen se alkotmány teremtmő, se alkotmány módosító ereje. Az ország ügyeit álparlamentális intézmények viszik. A nemzet tettei közjogilag érvénytelenek. Vegyük hozzá, hogy az 1946. évi I. törvény életbeléptetésével - mindmáig - megszűnt a magyar történelmi jogfolytonosság is. Így, nemzetünk tettei 1944. március 19 óta nemcsak cselekvőképességünk hiányában, de 1946 óta közjogilag is érvénytelenek. Az alkotmányjogi és a közjogi rendezés máig várat magára.

Egyesek szeretik a felelősséget az utolsó kommunista miniszterelnökre hárítani, de tény, hogy nemzeti vagyunk 70-80 %-ának tényleges eladása Antall József kormányzása idejére esik. Ez úgy történt, hogy a korábban államosított magyar vagyont a fordulat táján gyorsan tönkretették, majd olcsón fölvásárolták a kondér közelében ülők, ők pedig pillanatok alatt továbbadták, esetleg szétdarabolva idegeneknek, akik nálunk elsősorban piacot vettek. Az üzemek nagyrészt bezárták, néha le is rombolták. A bevonuló tőke legfeljebb szerelő csarnokokat épített, ahol a külföldről behozott részekből készítenek készterméket, jelentős magyar állami adó- és máségyéb kedvezménnyel. A "rendszerelváltás" hasznát külföldre juttatták, de a bennfentesek sem panaszkodhatnak hazánkban: kincset érő ismeretek is, magánhaszonná és adófizetői teherré váltak kezükön. Kivitelünk 80 %-a idegeneket gazdagít. A magyar pénzből létrehozott bankok mára átlagosan több mint 80 %-ban idegenek kezében vannak. A tönkretett hazai kiskereskedelem helyett idegen áruházakban vásárol a magyar, elsősorban külföldi árút. Még a kommunista időben is, a világgal lépéstartó

mezőgazdaságunk mára teljesen tönkrement. Az áruházakban külföldi tejet, lisztet, gyümölcsöt, zöldséget stb. árulnak. Ezt nevezik magánosításnak. Az izraeli államfő országvilág előtt kijelentette, hogy Izrael megvásárolta Magyarországot, kémrepülői pedig gondtalanul köröznek felettünk, a NATO légtérében.

Budapesti irányjelző tábla 20..

Utolsó magyar forradalmunk fegyveres harca (1956), gazdasági eredménye (1968), majd a társadalmi átalakulás (a 80-as évek végén) eredményeként a fordulat táján népünk a világ egyik csodája, gazdaságunk a térségben a legsikeresebb volt. Az azóta egymást váltó kormányok mindent tönkretettek - a részletek felsorolása, magyarok számára, napjainkban felesleges. Gyermekek pusztulnak el alultápláltság miatt.

Fényes Elek óta (1807-1876) - ha hagyták - mindig Magyarországon készült a világ legjobb statisztikája. A nemzetközi szervezetek statisztikai intézményük élére mindenkor igyekeztek magyar szakembert biztosítani. Mára - a sok csúrés-csavarás eredményeként - lehetetlen megbízható adatokhoz jutni, pl. a magyar gazdaságot illetően. Nevesincs kutatóintézetek tenyérjósai közölnek felelőtlen állításokat. Például a magyar államadósság a fordulat táján abszolút értékben is és egy fő lakásra számolva is a legnagyobb volt a térségben, az adat ismert volt. Még a fordulat után is magas kormánykitüntetésben részesültek azok a felelős pénzügyérek, akik bennünket így eladósítva segítettek rabláncra fűzni. Ma már erről az adósságról csak annyit lehet tudni, hogy a csillagok közt állhat, miközben mindenünket eladtak és szinte minden csak rosszabbodott, mint volt a fordulat idején. Az életkörülmények szakadatlanul romlanak. A Société Générale francia nagybank közgazdászai megállapították, hogy az EU-ban mindenki hazudik saját adósságáról. Az összes terheket illetően az EU átlag 434 %-kal nagyobb mint amit adósság címen kimutatnak. Egyes országok esetében ez a százalék: Lengyelország 1550, Szlovákia 1149, Görögország 875, Szlovénia 758, Lettország 619, Cseh Köztársaság 590, Franciaország 549, Finnország 539, Hollandia 522, Litvánia 497, Portugália 491, Észtország 455 és Anglia 442 százalék. Az EU átlag alatt van Svédország 430, Németország 418, Ausztria 409, Írország 405, Luxemburg 376, Dánia 382, Olaszország 364, Belgium 296 és Spanyolország 244 százalék. Magyar adatot nem közöltek.

Leginkább az EU adataiban bízhatunk. Szerintük az EU egyenlőtlen államok közössége, ahol mi 36 %-kal az átlag alatt vagyunk és a saját szociális helyzetünk megítélésében az utolsó helyen állunk.

Országunk jövőjéről, a magát politikai elitnek tartó társaságunknak nincs mondanivalója. Címeres hozzánemértők írnak nemzetstratégia című könyveket. Egy-egy választás alkalmával felröppentett politikai pamfletjeik már senkit sem érdekelnek, senki nem veszi komolyan. A szavazásra jogosultak fele elmegy szavazni és ebből 30 %-kal nyerni lehet - ami az összesből 15 %.

Jellemző, hogy a politikai vitának elnevezett durva hangvételű, egymás ócsárlása, szakmai szempontból alig megy túl az adókulcs vagy a benzinár emlegetésén. A valódi főkérdésekben viszont nagy az egyetértés. A NATO-hoz, az EU-hoz való csatlakozás annyira nem képezhetette vita tárgyát, hogy egyetlen mélyebb elemzés sem ismert, amely mérlegelte volna az előnyök és a hátrányok viszonyát, például az egyetemleges - talán tizenötmilliónyi magyar - szempontjából. Az utóbb Lissaboni Szerződés névre átkeresztelt, eredetileg EU alkotmányt a magyar országgyűlés elsőként elfogadta. Oly gyorsan, hogy feltehetőleg senki sem olvasta. Vessünk egy pillantást történetére.

Megelőzte a Nizzai Szerződés - amit írek népszavazással elvetettek. Mivel az EU egyhangúságot kíván - az ír vétó után ez a szerződés elbukott - de erre senki nem is gondolt. Az íreket újra szavaztatták, akik kiszámították, hogy nekik mibe kerül egy szavazás. Mivel láthatóan addig kell szavazzanak, amíg el nem fogadják, hát a következő szavazásnál el is fogadták. Az írek a Lissaboni Szerződést is elszántan elvetették. Ezúttal több eszük volt: miután már mindenki elfogadta, az újrászavazás előtt az EU-tól engedményeket sikerült kicsikarniuk. Így elfogadták - s itt most a nagy kérdés: mit szavazott meg a többi, még hozzá hol népszavazással, hol parlamenti szavazással? Vagy az "EU Alkotmánya" kétféle szövegezésben, össze-vissza szavazással, egyforma értékű?

Mivel nem tudjuk teljesíteni az EU pénzügyi feltételeit, a közös pénzt még nem vezethettük be. Ezúttal talán kisebb veszteséggel megússzuk ennek a rendszernek, hamarosan bekövetkező bukását. Vagy ki tudja? Minden idők legnagyobb valutareformja előtt állunk: bukik a dollár és az euró.

Az iskolában jó százötven évig tanultuk: "Nyelvében él a nemzet!" Napjainkban nincs olyan intézményünk, ahol ne elszántan pusztítanak nyelvünket. Régen illet kinevetni, aki ízes tiszaháti, székely, szegedi vagy palóc tájszólásban beszélt. Azután kialakult egy szörnyűséges KGST frazeológia. Ma ennek helyébe nyomul feltartóztathatatlanul valami iszonyatos elindoeurópaizált "hello-hello", a koncert programja, médiák, vállalkozások dőlnek be, az önkormányzatok akik, jó napot helyett szép napot. A parlamenti frakció a parlamentben a konvergencia programot konszenzussal. „Hungarikumok a Parlamentben. Program. Regisztráció. Vezeti: Lezsák Sándor író.” Az új parlament letette az esküt...A magyar nyelvészeknek nincs szükségük foglalkozni a legfőbb feladatukkal. Hivatásos kesergőink telesírják patyolat kendőjüket a magyar nyelv elleni tót, román, ukrán, szerb támadás miatt. Itthon ők miért nem beszélnek magyarul? Csendben megkezdték a magyar fajta genetikai átrendezését, elveszelytik alkotmányunkat, nemzeti megújulásunk legfőbb biztosítékát egész történelmünkön át. Amely nemzet nem ragaszkodik alkotmányához és nincs meg benne az elszántság megtámadott alkotmányának védelmére, az a nemzet nem érett a szabadságra.

A sírt, hol nemzetünk elsüllyed, valóban népek vesznek körül, de az embermilliók szemében minden ül, csak gyászkönny nem.

Contra facta, non valent argumenta.

Egészséges idegrendszerű ember számára nem meglepő, hogy Versailles után a magyar életérzés két fő meghatározója lett a veszteségtudat és a szebb jövőbe vetett remény. Na és ma? A Magyar Tudományos Akadémia 2010. szeptemberében közzétett felmérése szerint, a magyar középiskolások 61 %-a felnőttként külföldön szeretne élni.

Ma a népet és a nemzetet meghatározó közösségi "mi tudat" helyére nyomul a mindenkit lenéző, a senkit és semmit nem tisztelő "én tudat". „Az igazságból elveszett az i.” Rajtunk már tényleg csak Isten segíthet.

II. FÜGGELÉK

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története

XXV

A kínai naptár szerinte a tigris éve – nekünk egy kicsit, inkább a bánat éve lett.

Előző évi, jól sikerült „Horthy műhely-rendezvényünk”, majd évzáró ünnepségünk után jött a temetés: január 16-án örökre megváltunk Tudományos Tanácsunk első elnökétől. Levezetett 63 tanácskozást és megírta jegyzőkönyveit is.

Az év első felében őstörténeti munkacsoportunk három hosszabb ülést tartott Szántó/Pilis tárgyában – egyet a helyszínen.

MEGHÍVÓ

Tisztelt Címzett !

Szeretettel hívom a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület nem nyilvános összejövetelére.

Időpont : 2010. február 19, pénteken 15-19 óráig

Helyszín : 1183 Budapest, Vers u 2. Alexander Étterem

honlap: alexandercaffe.eoldal.hu telefon: +36/30/986-3189

Megközelíthető : Haladás utcai megálló autóbusszal: 182, 183, 184, 198, 217, 282, 284. Villamos: 50 a Határ út-tól, Üllői úton Szarvascsárda térig

Tárgy : mellékelve (2 irat)

A tárgyat ezúttal elsősorban technikai szempontból részletesen ismerteti Egyed Zoltán (kb. 50 perc). Megfigyelései nem egyedülállóak, hasonló dolgokkal többen is foglalkoznak, az eredmények a tudományban inkább kérdések. Egyed Zoltán a többiektől – akik közül az összejöveten néhányan jelen lesznek – abban különbözik, hogy az elektronikus technika legújabb eredményeit tudja a tudomány eredményeivel egybevetni és « szélesvásznú » képernyőn bemutatni (űrfényképezés, űrgeológia, földrengés és régészet, computeranimáció stb.). Sajnos a magyar nyelvészek feledvén legfőbb feladatukat, nem szolgálnak megfelelő magyar kifejezéssel.

Az összejövetel célja, a bemutatott eredmények sokoldalú megbeszélése : az alkalmazott kutatási technika megismerése, mit tud abból hasznosítani a tudomány, a kutatóknak hasznos útmutatás, a lehetséges közös út keresése stb. Ez így persze csak a kezdet.

Az elmúlt húsz esztendő nemzetünk életében a lemaradásé volt. A kitörési pontok keresése mindannyiunk kötelessége – itt főleg ilyesmiről van szó.

A találkozás reményében, tisztelettel és szeretettel

Dr. Csihák György, a ZMTE elnöke

Melléklet: 1. Bevezetőm a rendezvényhez amit ott nem fogok elmondani
2. Egyed Zoltán vázlata

Kapja:

Aradi Lajos
Bérczi Szaniszló
Csihák György
V. Csocsán Jenő
Darai Lajos
Egyed Zoltán
Fenyves József
Forrai Kristóf
Frisnyák Sándor
Grandpierre Attila
Harsányi Ildikó
Herceg Ferenc
Kelemen László
Költő László
Lánszki Imre
Csihák György (Zürich)

Lányi Ernő
László Péter Sándor
Mesterházi Zsolt
Pandula Attila
Pető Imre
Rihmer Aurél
Prokopp Mária
Sancz Klára Lujza
Simon Endre
Szabó István Mihály
Szederkényi Tibor
Szeicz Judit
Szekeres István
Szőnyi József
J. Újváry Zsuzsanna

Egyed Zoltán ismertetőjéhez

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mindenkinek köszönöm, hogy eljön egy rövid ismertető hosszabb megbeszélésére.

Egyesületem 25 éve arról ismert az egész világon, hogy a történelemtudomány magyar vonatkozású részének elemzésében helyet ad az újnak, a talán 15 milliányi magyar körében, vállalva a tévedés lehetőségét is.

Amit ma Egyed Zoltán bemutat, az nem lehet minden magyar kutató előtt ismeretlen, de talán keveset beszélnek róla, pedig a világ tudományos közönsége jól ismeri és hasznosítja – néhol magyar szakemberek közreműködésével. Tudom például, hogy a magyar régészek kiképzését világszerte kiválóan tartják. Így azután nem meglepő, hogy magyar régészek résztvesznek pl. a tengerfenék kutatásában.

Néhány példa, a mai ismertetőnkhez. Aki járt a mi egyhetes történelmi iskolánkban, találkozott néhány filmkivonattal, amit előadásaim kapcsán bemutattam. Több ilyen egész filmmel is rendelkezem. Az egyik, francia kutatók filmje az inkákról. Amit most előadok, az mind látható a filmen, részint mint kutatási eredmény, részint mint játékfilm.

Az utolsó előtti inka, halálos ágyához hívta országa vezetőit és leendő utódját, a fiát. Országa akkor nagyobb volt mint ma Brazília és két tenger mosta határait. Fővárosa az akkori és a mai Kuckó volt. Az inkák 92 év alatt (1440-1532) alatt annyit építettek, mint a kínaiak 2000 év alatt.

A kutatók ott, 40-30ezer éves rétegben több teljes emberi csontvázat találtak. A helyreállított koponyák meglepték a kutatókat, mert nem mongolid, hanem kelet-afrikai. Ezt a kis kitérőt egy budapesti hölgy kedvéért tettem, mert a koponyák “szobrosítása” az ő munkáját dicséri – a filmben beszél is, magyarul.

Az inka, halálos ágyán pontosan megmondta, hogy mikor, keleten megjelennek hóditók, akik elpusztítják országát. Halála után fia elhatározta, az ország megvédését – a történet közismert.

Derék kutatóinkat a jóslat érdekelte: a csillagokból olvasta az inka. El is mondják a “legendát” – persze “csillagnyelven”.

Tudnunk kell, hogy van olyan komputer program (sajnos ezeknek a kifejezéseknek sincs magyar neve), ami segítségével a csillagos eget a Föld bármely pontján, a képernyőn, sok évre visszamenőleg, meg tudják jeleníteni.

Ismét egy kis kitérő. Ausztrália közepén, az aboriginek szent hegyén magam is fényképeztem olyat, amit tilos, mert szent és fehér ember nemigen látott. A kép kora kb. 40ezer éves. Érdekes a kormeghatározás technikája. A teljesen sötét barlang falai tele vannak színes képekkel. Égésanyag itt sincs, amint nincs se Egyiptom piramisai belsejében, se Kutya, se Dunhuang barlangjaiban (mivel világítottak a hunok/szkiták?). Az abo-képek kormeghatározása a kép ábraelemzésével történik – amit most nem ismertetek. De van a teljesen sötét barlang tetejére festve csillagos ég, aminek korát – az előbb említett komputer-technikával megállapították. Így, a festmények korát kétféle technikával is azonosították. **Kérem jól megérteni: ez tudomány.**

Térjünk vissza az inka halálos ágyához. A filmben mutatják egy hegyről nézve Kuckó mai városát: látható a nagy forgalom is, mintha Budapestet néznénk a Hármashatár-hegyről. Erre a valódi képre rávetítik egy az egy-ben az ősi Kuckó régészeti térképét. Jól látható a mai városon a hajdani város képe: a falak, a védőművek, az épületek stb.

Eltűnik a mai kép, marad a régészeti és megjelennek, majd mozognak a különféle égi testek. Mondják hozzá a legendát és pontosan megmutatják, hogy a csillagokban miként volt megírva, hogy a várost hogyan kellett felépíteni.

Ezután elmondják a haldokló inka jóslatát és mutatják hozzá az akkori csillagképeket. A fia pedig csinálhatott amit akart (ezeket a jeleneteket mutatják a közbeiktatott játékfilmmel) – az Inka Birodalom el kellett pusztuljon: mutatják a csillagok.

Ezekhez hasonló technikát mutat nekünk Egyed Zoltán. Következtetéseivel talán nem áll azon a szinten, mint a franciák, de ő csak egy szakács. Szabad legyen emlékeztetnem arra, hogy Nyers Csaba is – csak egy szakács.

Rajtunk is múlik, hogy történelmünket jobban megismerjük, mert amint a csillagokban, legalább úgy a múltunkban is rejlik jövőnk. Rajtunk is múlik, hogy mennyire kapcsolódunk a tudományos haladáshoz. Ebben az esetben valamihez, amittől ma még nem lehetünk túlságosan leszakadva.

Tessék kérem besétálni: az ajtót kitarjuk.

Zürich, 2010. január 12.

Kutatási beszámoló

Mottó:

Az egész rejtély megoldásához tehát az visz közelebb, ha nem kettős, hanem hármas lépcsőzetességben gondolkodunk, azaz Buda előtt volt Óbuda, azelőtt pedig Ósbuda. Így a két korábbi helyszín épületei, műtárgyai és emlékei egyaránt helyet kaphatnának és megoldódna az a nem kis probléma is, hogy az óbudai helyszínre semmiféle Atila városa és Árpád vára rommaradványok nem mutatkoztak eddig.

Darai Lajos

Kutatási előzmények:

Az itt röviden ismertetett kutatás előzményének tekintem azt a 28 évvel ezelőtti budapesti történelem szakkört, amelynek keretében ősi magyar településeket ismertettek meg velünk tanáraink. De nem elméletben, hanem gyakorlatban, a helyszínen megmutatva a romokat, az emléknymokat.

A Szentendre—Pomáz—Budakalász határolta területre jártunk és oda többször is visszatértünk. Megálltunk Sashegyi Sándor sírjánál is és egy idős helyi férfi a pomázi Klissza-dombról megmutatta, elmagyarázta a város kiterjedését: *hol voltak a hatalmas bástyák és merre folyt régen a Duna*. A Kevély-hegy oldalában óriási épületromokat, kikövezett utakat találtunk, török kardok után kutattunk a hegyoldalban és egy érdekes helynél, ahol mécsesek égtek és koszorúk voltak, imádkoztunk.

E felejthetetlen élmény indította el mai kutatásomat. Már gyerekként is könyvtárban olvastam utána annak, amit láttam és *az ott talált ábrázolásokat, képeket gondolatban elhelyeztem a korábban bejárt terepen*. Nem lettem régész, de mindig e terület közelében volt dolgom.

A megtalált, rendkívül eredményes új eszköz:

1996 óta egyre nagyobb területet részletesen megismerve, az apró nyomokat, jeleket figyelve, az egészset metszetekkel összehasonlítva kezdtem foglalkozni a kérdéssel. Azután az interneten és a könyvtárakból is céltudatosan gyűjtöttem a vonatkozó irodalmat.⁵⁹

Végül a Google Earth műholdas keresőről⁶⁰ a National Geographic magazinban olvastam, ahol azt írták: *ezzel az eszközzel találnak meg sok helyütt a világon rég eltűntnek hitt városokat*. E Google Föld ingyenes számítógépes eljárás vagy alkalmazás, amely képzeletbeli⁶¹ földgömbként használható. A Föld háromdimenziós modelljére mértékhelyes műholdképek,⁶² légi felvételek és földrajzi tájékoztatói⁶³ adatok vannak vetítve. Az alkalmazásban a Föld minden részéről leolvashatók a földrajzi helymeghatározók⁶⁴ és az adott pont magassága.

Az időszalag segítségével egy adott hely műholdas képei között válogathatunk több évre visszamenőleg. Az adott területnél a földben jelenlévő épületeket, vagy a már nem létező falakat is kimutatja a program, ugyanis ezek vetülete eltér a környezettől és a rétegben mélyebben lévő vizet is láthatjuk. Hőterképként is működik a rendszer, azaz attól függően, hogy mi van a felszín alatt, a hidegebb és melegebb részeket, alakzatokat is megmutatja. És a fejlesztésnek köszönhetően lehetőség adódik a műholdas felületre számítógépen tárolt adatból, rajzból, szerkezetből képet illeszteni.

A Föld programmal 2006-ban kezdtem dolgozni és különböző irányból vizsgálni a műholdas képeket az eltérő időszakokban. 2008 augusztusában a Pomáz—Csobánka területen felfigyeltem a terep változásaira, a lerobbantott egykori bástyák helyére, épületek alapfalaira a föld felszínén. Pár nappal később egy 1686-os Buda-Ofen képet elemezve és a műholdas képpel összevetve,

⁵⁹ Vesd össze, Darai Lajos: „Kitagadott Árpád-örökség?” *Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. évfolyam 2. szám, a Pannon Kultúrákötés Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2009/A. (A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 59. sz. kiadványa)*, 44-73 oldal. <http://www.zmte.org>

⁶⁰ <http://earth.google.com/> és http://hu.wikipedia.org/wiki/Google_Earth

⁶¹ Azaz virtuális

⁶² <http://hu.wikipedia.org/wiki/Műholdkép> és http://hu.wikipedia.org/wiki/Google_Maps

⁶³ A földrajzi tájékoztató rendszert lásd : <http://hu.wikipedia.org/wiki/GIS>

⁶⁴ Azaz koordináták

azonosítási pontokat találtam. Ekkor gondoltam arra, hogy a régi képeknek a műholdas területre 'vetítésével' több oldalról kapunk támpontokat az egykori városok és épületek akkori helyzetéről.

Az Ezüsthegy felől 2009 októberében sikerült egy 16. századi köztudottan Székesfehérvárt ábrázoló képet háttéri azonosítással a Budakalászi fennsíkra helyeznem. Megállapítottam, hogy a Kevély-hegy keleti oldalán volt található a Szent Péter és Pál székesegyház, amelyet IV. Béla építtetett 1230 táján egy Géza kori kis templomot lebontatva. Ismert, hogy Szent Gellért halálának helyszínén építtette. Mivel 1046-ban a ma ismert Buda még nem létezett, nem a ma ismert Pesten ravatalozták fel a püspököt.

Több kép összehasonlítása a műhoddal készített képek segítségével, együttesen jól megmutatja, hogy az egyes műtárgyak⁶⁵ hol álltak egykor és most hol találhatók. Hunyadi Mátyás renaissance felső vára sem ott állt, ahol ma feltételezik.

Az új eszköz és a hagyományos kutatás egyesítése:

Atila városáról szóló mondák alapján azt írták krónikásaink, hogy Árpád, a magyarok fővezére, ennek a várnak a helyén ültette fel fejedelmi szállását és itt lett a királyi szállás is. Itt alakult ki az a központi székhely, amely évszázadokig Buda, majd Vetus-Buda néven szerepelt a történelemben.

A 15. és 16. században sok régi szövegben megtalálható a Sicambria név és az akkor élők tudomása szerint ez a Sicambria nevezetű város azonos Etzelburggal, Atila városával. Jónéhány adat szól arról, hogy ez a régi Atila-város, Sicambria, Buda (Vetus-Buda) ebben a korszakban is már sok rommá vált épülettel rendelkezett. Így érthető, hogy ma már nagyon nehezen ismerhető fel itt mind e régi maradvány. A föld felszíne alatt azonban bizonyára megvannak a bizonyítékai ennek a műveltségnek. **Ezekhez most hozzájuthatunk, ha megfelelően módszeresen alkalmazzuk új eszközünket.**

Az pedig Anonymus adata, hogy a magyarok átkelve a Dunán, Atila városába mentek és ott megcsodálták a romba dőlt, illetve még álló palotákat. Ezt a helyet választotta Árpád fejedelem először szálláshelyül Pannóniában és szent István király, aki tőle származott, ezért alapította ennek közelében Alba városát. Ezt Káldi Márk Képes Krónikája megerősíti. Csak a király kiváltsága volt hogy fehér kőből építsen várat, a fehér szín miatt, amely a főhatalom jelképe volt, ami őstörténelmünkben és mondáinkban mindenütt jelen van.

Szent István által, Árpád fejedelem temetési helye mellett, alapított Fehér-egyháza köré város épült. Az Alba ezért a forrásvízi, messziről is jól látható mészkőre is utalhat. Ugyanakkor Alt-Ofen történészeink szerint Ó-Buda neve németül, ami azon a nyelven kályhát, illetve mészégető kemencét jelent (pest – hun szó, kemencét is jelent, amiben pl. a fémeket olvasztoták). Ilyet pedig csak bánya közelében építettek, hogy ne kelljen messzire szállítani a követ. Domboldalba építették és a szigetelés miatt földdel borították, s még erdő mellé a fűtőanyag miatt (több ilyen kemencét föltártak pl. Somogyjád határában). Oláh Miklós esztergomi érsek Hungaria c. művében azt írta, hogy Buda-Bleda „azt a várat, amelyet Atila Sicambria városa mellett épített és Atilának neveztetett, a saját nevével Budának mondta... A magyarok azt a várat és várost manapság is Budának hívják, a németek pedig hol Ecelburgnak, vagyis Atila várának, hol Ofennek, a mészkőégető kemencékről”.

A műholdas képeket a metszetekkel közösen tanulmányozva és jól ismerve a terepet, úgy gondolom, a királyi Fehérvár, ősi városunk ezen a területen található, a Pilisborosjenőtől Szentendrétől húzóódó területen, Budakalászt, Csobánkát és Pomázt is magába foglalva. Ismertetőmben több ilyen képet mutatok.

Budapest, 2010. január 12.

Melléklet: 1 db kép

---

⁶⁵ Építészeti tárgyak

A képen Pandula, Lányi, Csihák, Simon

A képen Szederkényi, Darai, Fenyvesi, Szőnyi

A képen az előadó Egyed Zoltán

Az első rendezvényen 12 fő és a másodikon 11 személy vett részt, azonos helyszínen. Megismerkedtünk ezzel – a Magyarországon még alig ismert – kutatási technikával és a megjelent kiváló szakembereink sok értékes útmutatást adtak a fiatal kutatóknak. A meghívóból nem derül ki, de mindkét alkalommal előadott Fenyves József nukleártechnikus, a Központi Fizikai Kutató Intézet (Budapest) munkatársa is.

A harmadik összejövetel Szőnyi József (polgi!), a Pilisszántóért Egyesület elnöke meghívására Pilisszántón volt.

« Világosság Szántó felett »

MEGHÍVÓ

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Pilisszántóért Egyesület szeretettel hívja a két egyesület tagjait és közeli hozzátartozóit közös zártkörű rendezvényükre :

Időpont : 2010. június 6 vasárnap. Egész nap.

Találkozás : 10.15-kor az autóbusz megállóban Pilisszántó község templománál (ez buszmegálló is). A volánbusz indul, Bp., Árpád híd pesti hídfőjétől 9.25-kor. A busz óránként közlekedik oda-vissza 21 óráig.

Szállás: Szántón csak turistaszállás van magánháznál.

Kirándulás. *Távolság: 500 méter, szintkülönbség: 0 méter. Vezető és a történelmi helyeket ismerteti: Szőnyi József. Öltözet: az időjárásnak megfelelően (esőkabát, magas szárú cipő).*

Római katolikus istentisztelet 9 órakor van a helyi plébániatemplomban.

Étkezés: önellátó alapon. Szántón egy cukrászda van (sütemény, ital). Étterem Szentkereszten – 3 km.

Faluházba érkezünk kb. 12.30-kor. Ott is elfogyasztható a saját étel.

Előadás: 14-16 h. – a ZMTE előző két rendezvénye folytatásaként (L.: honlapunkon magyar/egyesületi hírek és eszmecsere/történelem menüben www.zmte.org).

Felkért előadó: Bérczi Szaniszló (nem tud jönni), Darai Lajos, Egyed Zoltán, Grandpierre Attila, Szőnyi József: Csillagösvényen (a Boldogasszony kápolna építése stb.) Minden előadást megbeszélünk 17 óra után. A kápolnához a rendezvény keretében nem megyünk.

A tudományos kutatómunkát őstörténeti munkacsoportunkban folytatjuk, amint elkezdjük idén február 19-én és április 23-án. A csoport vezetője Bérczi Szaniszló. Megbeszélés a helyszínen.

Emléklapot kap, aki a határidőig szabályosan jelentkezik és a rendezvényen egész nap részt vesz.

Jelentkezés írásban (ez vonatkozik az előadókra is!): Pilisszántóért Egyesület, Szőnyi József elnök, H-2095 Pilisszántó, Vörösmarty utca 20, vagy ZMTE dr. Csihák György, A-7400 Oberwart, Panoramaweg 14, zmte.hu

Jelentkezési határidő: 2010. május 31. Részvételi díj nincs.

Pilisszántó/Zürich, 2010. április 14.

Dr. Csihák György Dr. Bérczi Szaniszló C.Sc.
ZMTE elnök

Szőnyi József
Pilisszántóért Egyesület elnöke

Előadónk itt is az előbbi kettő volt, és meghallgattuk Darai Lajos elmélkedését: „Kitagadott Árpád-örökség” címmel.

Ebédeltünk egy kedves falusi vendéglőben és a város volt polgármestere (polgi) vezetésével megnéztük a város nevezetességeit: az újonnan épített Boldogasszony kápolnát, a középkori barlangrendszer maradványait, és a hajdani – összesen tizenhét! – nagyváros romjai közül a nevezetesebbeket.

Ebéd a vendéglőben

Minden résztvevő kapott emléklapot. A rendezvénysorozatot folytatjuk, de jövőre az Aranytíz Kulturházban Budapesten, ahol a fenti előadók egy-egy teljes esetén át bemutatják újabb kutatási eredményüket.

Az év első felében az elnök három, egyenként harmincperces előadást tartott az ottawai rádió magyarnyelvű adásában. Először bemutatta az Egyesületünket, másodjára rövid összefoglalót adott a korai magyar történelemről, harmadjára pedig megemlékezett I. Sztefanosz államépítő munkájáról.

Június 19-én, Budapesten tartottuk 26. taggyűlésünket.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Magyar Östörténeti Találkozók Titkársága

Ein gemeinnütziger Verein im Kanton Zürich
Sekreteriat der Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn

Jegyzőkönyv

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 26. taggyűléséről
2010. június 19-én, Budapesten
az Alapszabály 4. pontja szerint

Kezdet: 13,00 óra

A taggyűlésen részt vesz 25 szavazattal rendelkező egyesületi tag és 1 vendég (1. sz. melléklet). A résztvevők megegyeznek abban, hogy a szavazások nyilvánosak. Ezt követően a Taggyűlés 25 igen szavazattal:

- megválasztja a jegyzőkönyv vezetőjévé Darai Lajos (Kápolnásnyék), a jegyzőkönyv hitelesítőjévé Csámpai Ottó (Pozsony);
- jóváhagyja az elnökség által előzetesen kiküldött meghívóban szereplő napirendet (2. sz. melléklet).

A taggyűlés:

- legmélyebb tisztelettel elbúcsúztatja az egyesület elhunyt tagjait: Egyed Attila (Calgary) és Zachar József (Budapest) és az egyesület érdekében kifejtett munkájukért jegyzőkönyvi köszönetet mond;
- jóváhagyja a 2009. évi taggyűlés jegyzőkönyvét változtatás nélkül (3. sz. melléklet).

Az elnökség beszámolója az alábbi részekből áll:

1. Az elnök beszámol az egyesület egész tevékenységéről és a különböző országokban megtartott havonkénti rendezvényekről. 2009. október 16-án, Horthy Miklós és korával foglalkozó tudományos műhely-rendezvényünk volt Budapesten, amit 2010. november 4-én ismétlünk. Őstörténeti munkacsoportunk 3 hosszabb ülést tartott Szántó/Pilis tárgyában. A tanártovábbképzést folytatjuk Zentán. Tudományos Tanácsunk hat ülést tartott. Folytattuk honlapunk megújítását. Eddigi és újabb kiadványaink teljes szöveggel bekerülnek a magyar (napi látogatatszám 60.000) és az EU digitális könyvtárba. Ez eddig 60 kötet. Az utolsó 8 csak digitálisan. A 60. kiadványt felújítottuk.
2. Az elnökség jelenlévő tagjai beszámolnak saját végzett munkájukról.
3. A pénztáros beszámol a pénzügyekről (4. sz. melléklet) és bejelenti, hogy az egyesület pénzforgalma a folyó üzleti évben negatív egyenleggel zárult. Az egyesületnek vagyona nincs.
4. A számviteli ellenőrök betérjesztik jelentésüket és javaslatukat (5. sz. melléklet).
5. A beszámolók több javaslatot tartalmaznak.

A beszámolót követően:

A. a taggyűlés felkéri az egyesület minden tagját, hogy tevékenységével segítse egyesületét és anyagilag is, hiszen tagdíj nincs. Az egyesület közhasznú intézmény, az adományok az adóban elszámolhatók.

B. A taggyűlés az alábbi határozatokat hozza mindig 25 igen szavazattal:

- elfogadja az elnök beszámolóját és a felmentést megadja;
- elfogadja az elnökség beszámolóját és a felmentést megadja;
- elfogadja a pénztáros jelentését és a felmentést megadja;
- elfogadja a számviteli ellenőrök jelentését és javaslatukat határozatra emeli;
- megbízza az elnökséget a 2011. évi teljes egyesületi műsor szervezésével és lebonyolításával.

C. A taggyűlés köszönetét fejezi ki a Tudományos Tanács tagjainak az egyesület érdekében kifejtett tevékenységükért, továbbá Molnár Zsuzsannának és Lányi Ernőnek.

D. A taggyűlés 25 igen szavazattal megválasztja egy évre az elnököt és 25 igen szavazattal egy évre az elnökség tagjait (6. sz. melléklet).

A mellékletek a jegyzőkönyv lényeges részét képezik, ami azt jelenti, hogy tartalmuk csakis az egyesület tagjai tudomására hozható. A nyilvánosság körének bővítéséről az elnök dönt.

Vége: 17.00 óra.

Ezen jegyzőkönyv készült németül és magyarul két-két eredeti példányban papíron, mind a négy példány hiteles.

Darai Lajos (Kápolnásnyék)
Jegyzőkönyvvezető

A jegyzőkönyv hiteles:

Csámpai Ottó (Pozsony)

Melléklet: 6 db

Egyesületi közleményt csak e-mail címre küldünk.
Kapcsolati címünk Magyarországon:

vitéz Rihmer Aurél H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4.
Telefonszáma: +36/1/3256643; +36/20/5654419
granasztói@yahoo.com

Közlemény:

Az egyesület e-mail címe: zmte@freemail.hu Erre a címre mindenki küldje el e-mail címét – akár gondolja, hogy tudjuk, akár nem.

Honlapunk: www.zmte.org

Segítség: aki tud, biztosítson ide kapcsolatot (link).

Eszme-csere rovatunkban 3 nyelven lehet vitatkozni.

Digitális folyóiratunkba várjuk az írásokat: zmteszerk@gmail.com

Előkészületben saját wikipediánk!

Honlapunk fennmaradásának biztosítója: gyakori látogatása!

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Magyar Östörténeti Találkozók Titkársága

Ein gemeinnütziger Verein im Kanton Zürich
Sekreteriat der Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn

Protokoll

der 26. Mitgliederversammlung des Ungarisch Historischen Vereins Zürich
vom 19. Juni 2010 in Budapest
gemäss Par. 4. des Statutums

Beginn: 13.00 Uhr.

An der Mitgliederversammlung nehmen 25 stimmberechtigte Vereinsmitglieder und 1 Gast (Anlagen 1) teil. Die Teilnehmer einigen sich darauf, jede Abstimmung öffentlich durchzuführen. Folgende Beschlüsse werden mit je 5 Stimmen angenommen:

- die Wahl von Lajos Darai (Kápolnásnyék) als Protokollführer, sowie Ottó Csámpai (Pressburg) und als Beglaubiger;
- die Tagesordnung (Anlagen 2), welche vom Vorstand im voraus versandt wurde.

Die Mitgliederversammlung

- nimmt würdevoll Abschied von den verstorbenen Mitgliedern: Attila Egyed (Calgary) und József Zachar (Budapest) und spricht den Verstorbenen ihren Dank für die Verdienste um den Verein aus;
- nimmt das Protokoll der Mitgliederversammlung des Jahres 2009 ohne Änderung an (Anlagen 3).

Es folgt die Berichterstattung des Vorstandes:

1. Der Präsident erstattet Bericht über die gesamten Aktivitäten des Vereins und über die monatlichen Zusammenkünfte in den verschiedenen Ländern. Am 16 Oktober 2009 veranstalteten wir ein – „workshop“ betreffend Horthy und seine Zeit – die Fortsetzung folgt in diesem Jahr. Die Arbeitsgruppe „Frühgeschichte“ hat drei Tagungen in der Angelegenheit „Szántó/Pilis“ (Altofen/Buda). Die Weiterbildung der Geschichtslehrer in Senta (Serbien) wird fortgesetzt. Der Wissenschaftliche Beirat hatte 6 Sitzungen. Unsere Homepages wurde weitererneuert. Unsere Publikationen (gegenwärtig 60, die letzten 8 nur in digitalisierten Form) werden sowohl in das

- Ungarischen- (tägliche Besucherzahl 60.000), als auch in das EU-Digitalisierten-Bibliothek vollumfänglich aufgenommen (die Nummer 60. erneuert wurde).
2. Die anwesenden Mitglieder des Vorstandes erstatten Bericht über die von ihnen persönlich verrichteten Arbeiten.
  3. Der Kassierer referiert über die Finanzen des Vereins (Anlagen 4) und teilt mit, dass die Bilanz am Ende des Berichtsjahres mit einem negativen Saldo abgeschlossen wurde. Der Verein besitzt kein Vermögen.
  4. Die Rechnungsrevisoren stellen ihre Berichte und Vorschläge vor (Anlage 5).
  5. Die Berichte enthalten mehrere Anregungen.

Nach den Berichterstattungen:

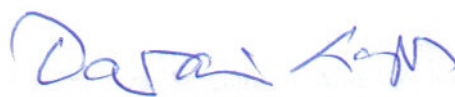
- A. Die Mitglieder des Vereins werden dazu aufgerufen, den Verein auch finanziell zu unterstützen, da der Verein keine Mitgliederbeiträge erhebt. Infolge Gemeinnützigkeit sind die Spenden steuerwirksam.
- B. Durch die Mitgliederversammlung werden mit jeweils 25 Ja-Stimmen beschlossen:
  - der Bericht des Präsidenten wird angenommen und Décharge erteilt;
  - der Bericht des Vorstandes wird angenommen und Décharge erteilt;
  - der Rechnungsbericht wird angenommen und Décharge erteilt;
  - *der Bericht und Vorschläge der Rechnungsrevisoren werden angenommen und ihre Vorschläge zu Beschlüssen erhoben;*
  - der Vorstand beauftragt wird, alle Veranstaltungen des Jahres 2011 vorzubereiten und durchzuführen.
- C. Die Mitgliederversammlung drückt ihren Dank für die im Sinne des Vereins erbrachten Tätigkeiten an die Mitglieder des Wissenschaftlichen Beirates vom UHVZ, sowie an Zsuzsanna Molnar und Ernő Lányi.
- D. Die Mitgliederversammlung wählt mit 25 Ja-Stimmen den Präsidenten für ein Jahr, mit 25 Ja-Stimmen die Mitglieder des Vorstandes für je ein Jahr (Anlagen 6).

Die Anlagen sind wesentliche Bestandteile des Protokolls und sind als vertraulich zu behandeln.

Das bedeutet, dass die Kenntnisnahme ihrer Inhalte den Vereinsmitgliedern vorbehalten ist. Über etwaige Veröffentlichung entscheidet der Präsident.

Ende der Mitgliederversammlung: 17.00 Uhr.

Dieses Protokoll ist in deutscher und ungarischer Sprache auf Papier in je zwei Originalen verfasst worden; alle vier Exemplare sind beglaubigt.

Darai Lajos (Kápolnásnyék)
Protokollführer

Das Protokoll haben beglaubigt:

Csámpai Ottó (Pressburg)

Vereinsmitteilungen werden nur auf e-mail Adresse geschickt.

Unsere Verbindungsadresse in Ungarn:

v. Rihmer Aurél

H-1027 Budapest, Bajvivó utca 4

Telefonnummer: +36/1/ 325 6643, +36/20/5654419

granasztoi@yahoo.com

Mitteilungen:

Die elektronische Adresse des Vereins lautet: zmte@freemail.hu Wir bitten um Ihre e-mail Adresse

Unser Homepage www.zmte.org

Bitte: besorgen Sie Kontakte dazu (link).

Die Spalte „Meinungs-Austausch“ steht Ihnen zur Diskussion zur Verfügung.

Unsere eigene wikipedia in Vorbereitung!

Az elnökségbe ismét azokat a személyeket választottuk, akiket az előző évben. Új tagja az elnökségnek dr. Szikora István, aki szabadkai előadássorozatunkat szervezi sikerrel.

Tudományos Tanácsunk az év folyamán három ülést tartott – megállapodásunk szerint a titkárjai vezetésével. Megbeszéléseink főtárgya a november 4-re, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre meghirdetett, szűk körű, közös műhely-rendezvény volt: „Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eredményei értékelése és elhelyezése a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint.” Az alábbi meghívót kapta egyesületünk minden tagja és néhány, előadásra felkért más személy:

Meghívó

**a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozására**

Ideje: 2010. november 4 (csütörtök), 10 órától 19 óráig.

Helye: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, X., ker., Hungária krt.

9-11., Zrínyi terem tel.: 36(1) 432-9000.

Tárgya: *Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint.*

A rendezvényen érvényes az egyesület (ZMTE) nyilatkozata és házirendje. Ebben a tárgyban 2009-ben megvitattuk a következő személyek egyes nézeteit, akik az itt meghirdetett rendezvényen is ezúttal meghívott előadók: Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Rihmer

Aurél, Szabó Á. Ferenc, Zachar József (†) (erre az alkalomra írt dolgozatával lesz jelen). A következő személyek névre szóló meghívását tervezzük: Arady Lajos, Balogh Ádám, Beke Margit, V. Csocsán Jenő, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kovács Eleonóra, Krasznay Béla, Ravasz István, Salamon Konrád, Somorjai Béla, Szakály Sándor.

Jelentkeznie írásban csak a szereplőnek kell: 1) előadó - az előadás címével, rövid legfeljebb 15 soros összefoglalójával, technikai- és időigényével (lehetőleg nem több, mint 30 perc); 2) hozzászóló – a tárgy meghatározásával (legfeljebb 10 perc időigény); 3) aki csak a végén, a műhelyvitában kíván szerepelni; és mindenki rövid önéletrajzzal (számunkra ismeretlen személy esetén).

A jelentkezést küldeni a jelen meghívó egyik aláírójához kell. Legkésőbb a rendezvényen le kell adni a dolgozatot papíron és lemezen word programmal írva. Aki így nem adja le, az nem szerepelhet. A jelentkezés sorrendjében minden jelentkezést igyekszünk elfogadni. Előadó, hozzászóló csak az lehet, aki szabályosan jelentkezett. Aki nem kap értesítést 2010. október 15-ig, az a kért időben szerepelhet. **Jelentkezési határidő: 2010. szeptember 15.**

A rendezvényen belépődíj nincs, minden előadást megvitatunk. Mivel a rendezvény tudományos műhely, ezért az előadóktól, hozzászólóktól elvárjuk, hogy a rendezvény egész ideje alatt jelen legyenek. A megbeszéléseket hangszallagon rögzítjük, előadás, hozzászólás és megbeszélés megjelenik a ZMTE honlapján PDF ingyen letölthető formában és a magyar valamint az európai digitális könyvtárban is. Se részvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. Sajtónyilvánosságot biztosítunk. Ebéd a helyszínen befizethető, ára 605 forint.

Az egyesületről és az egyetemről, szokásainkról, rendezvényeinkről, tevékenységünkről honlapunkon minden tájékoztatás elérhető. Személyes megbeszélésre számos helyen, a rendezvényeinken van mód. Minden résztvevőnek ajánljuk, hogy a ZMTE honlapján olvassa el Balogh Ádám, Farkas Ferenc, Isépy Dezső, Juba Ferenc, Radnóczy Antal, Tanácsák János, Teleki Géza vonatkozó írásait.

A jelen meghívót kapják az egyesület tagjai és más meghívott előadók.

Zürich/Budapest, 2010. január 29.

Dr. Csihák György
a ZMTE elnöke
zmte@freemail.hu
www.zmte.org

Dr. Felházi Sándor
mk., ezredes, dékán
felhazi.sandor@zmne.hu
www.zmne.hu

Dr. Zachar József (†)
a ZMTE Tudományos Tanács
elnöke

Szeptember végén az alábbi levéllel fordultam a rendezvény résztvevőihöz:

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2010.
november 4-i közös műhely-rendezvény
résztvevőihöz

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ez a közös műhely-rendezvényünk az Egyetem és az Egyesület között, 2000. május 25-én aláírt együttműködési megállapodásunk alapján jött létre. E rendezvényért köszönet az Egyetemnek

és munkatársainak, akik – részben - Tudományos Tanácsunkban előkészítették. A rendezvény védnöke dr. Lázár János.

Az elmúlt évben volt ebben a tárgyban egy zártkörű műhelyünk, jövőre szeretnénk folytatni, talán nagyobb nyilvánossággal és ehhez kérjük az idei rendezvényen szíves közreműködésüket és javaslataikat.

Műhelyről, tehát nem előadássorozatról van szó, ezért szeretnénk, ha minden résztvevő végig jelen lenne és a tárgy tudományos feldolgozásában résztvenne. Gondosan előkészített, részletes műsorfüzetet minden szereplő előre kap.

A múlt évben nem szerepeltem és amikor elhatároztam, hogy idén jelentkezem mint előadó is, egy tudományos vitában való részvételtre gondoltam. Közben szereztem a lesújtó tapasztalatot: nincs vita. Vannak szekértáborok, ahonnan – több-kevesebb tisztességgel – „kijelentések” hangzanak, amelyek elemzése, valódi megvitatása teljességgel hiányzik. Sokszor értelme sem lenne a sok ferdítés, csúsztatás és máségyéb gyarlóság miatt.

Mára ott tartunk, hogy már nem iskolák, közösségek vannak, hanem csak azok szószólói. Minden rendezvényen ők nyilatkoznak, de már kérdezni sem szabad.

A jelenség szinte az egész társadalomtudományunkra érvényes. Kijelentések vannak, az egyes csoportok tagjai egymást idézik, esetleg dicsérik – a másik társaságot legfeljebb becsmérlik, de inkább hallgatnak róla. Ez így sokminden, de biztosan nem tudomány.

Bementem Budapesten több könyvesboltba és kerestem Horthy-val kapcsolatos könyvet. A legtöbb helyen a polcra legalább egy tucat könyvborítóról Hitler mosolyog rám, de ha Horthy iránt érdeklődtem, előbb zavartan tanakodtak, majd többnyire ajánlottak egy másik boltot, ahol árulnak ilyesmit is.

Ebben a helyzetben elhatároztam, hogy előadásom a megadott címmel és keretben megtartom, de egyúttal írok egy hosszabb tanulmányt, amiben ez az előadásom csak egy fejezet (az ötödik). A címzetteket tisztelettel arra kérem, ne akadjanak fenn azon, ha előadásomban több olyan kijelentés van, amihez illik magyarázatot, forrást, hivatkozást adni. Honlapunkon (www.zmte.org) magyar/kiadványaink menüben megtalálható egész írásom (142 oldal), átdolgozott második formában, ott minden elérhető (Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV/2).

Bízom abban, hogy ez a második „Horthy műhelyrendezvényünk” jó előkészítője lesz egy jövőre tartandó, talán többnapos rendezvényünknek, amihez ezúton is kérem mindannyiuk szíves közreműködését. A részleteket, a javaslatokat kérem beszéljük meg a „műhelyben”. Ezért is igen fontos, hogy egész nap mindenki jelen legyen. Már aki teheti és ezt a – nem egyéni és nem saját zsebre menő – nemzeti feladatunkat fontosnak tartja.

Figyelem! Autóval a Hős utcai oldalkapuhoz menjünk. A portán PONTOSAN tudjuk meg, hogy hová kell mennünk, főleg, ha elkésve érkezünk. A ZMTE tagjai és Beke Margit, Kovács Eleonóra, Mózes Gergely előadása külön teremben lesz.

Tisztelettel és szeretettel

Csihák György, a ZMTE elnöke

Az előző évi „Horthy-műhely” beszámolóban lévő határozat szerint, kértem az előadókat, hogy az elhangzottakból közösen leszűrt tapasztalataink alapján igyekezzenek kitérni az alábbi dolgok elemzésére is: Horthy Miklós valóságos hibái; a Budai Várpalota sorsa; néhány alapvető fogalom pontos körülírása, esetleges helyes meghatározása, pl.: anyaország, fasiszta, náci, bolsevista, forradalom, ellenforradalom; vitézi rend, lovagrend; magyar nemes, stb.

Ismeretlen okból, a rendezvény kezdete előtt három héttel tudatták velünk, hogy a rendezvény nem lehet az egyetemen – új helyszínt kellett keresnünk. Mentőangyalunk Balogh Erika lett, az Aranytíz Kulturház igazgatója. Ebben a házban vannak budapesti előadásaink – immáron 17 éve, mindig azonos napon és órában. Kérésünkre azonnal helyet adott házában – mindannyiunk hálás köszönete érte! Ekkor a résztvevőkhöz az alábbi levelet küldtem:

***A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2010.
november 4-i közös műhely-rendezvénye résztvevőihöz***

Tisztelt Hölgyek és Urak!

Az események gyors változása folytán ismét kérjük figyelmüket.

Szíves tájékoztatásukra mellékeljük a rendezvény műsorfüzetét.

Közös elhatározással eldöntöttük, hogy a rendezvény helyszíne változik:

Aranytíz Kultúrház, H-1051 Budapest V., Arany János utca 10. II. em. Bartók terem, (a MTA mögötti utca): +36/1/354 3400, aranytiz@aranytiz.hu www.aranytiz.hu

A rendezvény védnöke dr. Lázár János.

A ZMTE előadói: Váralljai Csocsán Jenő, Csihák György, Beke Margit, Darai Lajos, Gedai István, Halabuk József, Kovács Eleonóra, Pandula Attila, Rihmer Aurél, Mózessy Gergely, Vizi László és más jelentkezői: Balogh Ádám, Költő László, Frisnyák Sándor, Miklauzics István, J. Újváry Zsuzsanna, valamint személyes meghívottjai: Fejszés Ádám, Szekeres István a közös kezdés után külön terembe mennek. Az előadások sorrendjét ott sorsolással eldöntjük.

Időrend: 9.00-9.30 közös megnyitó, 9.30-13.00, 5 előadás, elnök Pandula Attila, 14.00-17.00, 5 előadás, elnök J. Újváry Zsuzsanna, 17.00-19.00 hozzászólás, vita, további terv, elnök Darai Lajos.

A ZMNE előadói: Arday Lajos, Deák Gábor, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kolozsi Béla, Salamon Konrád, Szabó A. Ferenc, Szakály Sándor.

Időrend: 9.30-13.00, 8 előadás, elnök: Horváth Csaba (dékánhelyettes), Szabó A. Ferenc. Léven műhelyrendezvény, ezt követően a társaság csatlakozik a ZMTE csoporthoz.

Helyszínen italok, édesség, hideg étel kapható, a környéken több étterem van, önellátás is megengedett.

Minden egyéb értelemszerűen a meghívó, illetve a műsorfüzet szerint érvényes.

Aki tud, szíveskedjék készíteni digitálisan fényképet és küldje el címünkre (zmte@freemail.hu).

A ZMNE egy hónapon belül összehívja a ZMNE-re a ZMTE Tudományos Tanácsát, ahol értékeljük a rendezvényt és megállapodunk a továbbiakról.

Az egyetemről, az egyesületről és a rendezvényről csak az nyilatkozhat, akinek arra felhatalmazása van.

Zürich/Budapest, 2010. október 27.

Csihák György
a ZMTE elnöke

Prof. Szabó A. Ferenc
egyetemi tanár (ZMNE)

A rendezvényen az alábbi megnyitót mondtam:

Jó reggelt kívánok!

Csihák György vagyok, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke.

Mindenkinek köszönöm, hogy eljött. Köszönöm a szervezőknek, akik munkálkodnak a rendezvény sikerén. Köszönöm az Aranytíznek, hogy befogadta rendezvényünket. Köszönöm a rendezvény szereplőinek, hogy nehéz munkát vállaltak egy történelmi kor tudományos felderítésében. Az előkészítésben elkövetett hibák miatt többen panaszkodtak – kérem szíves elnézésüket. Aki nekem címét megadta, azt tájékoztattam.

Nem egy előadássorozatra jöttünk, hanem mástermészetű komoly munkára. Ebben a tárgyban tavaly rendeztünk egy ilyen egynapos összejevetelt, csak egyesületünk tagjaival. Akkor határoztuk el a folytatást ebben a formában és örömről csatlakozott a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, s így a rendezvény végén akkor már megfogalmaztuk és aláírtuk azt a meghívót, amit csekély változtatással idén mindenki aki érintett, megkapott. Már most hívok

mindenkit a jövő évi azonos tárgyú rendezvényünkre és kérem a mai szereplőket, hogy a nap folyamán tegyék meg javaslataikat. Még sehol se tartunk.

Egyesületem zürichi közhasznú egyesület, tagjai élnek jelenleg öt világrész 21 országában. Háromszor előterjesztették az Európai Unió „René Descartes tudományos díjára” – amire igen büszkék vagyunk, mert az egész Kárpát-medencéből eddig még senkit elő sem terjesztettek. A díjkiosztó brüsszeli bizottság elnöke felhívott telefonon és közölte, hogy noha az egyik előterjesztés szinte szószerint megegyezik a kiírással, mégis ne számítsunk arra, hogy a díjat meg is kapjuk, mert Brüsszelben politikai döntéseket hoznak és a svájciakat nem szertik.

A fordulat óta tevékenységünkhöz írásban gratulált minden magyar államfő és oktatási miniszter.

Már a második magyar őstörténeti találkozónkon 1987-ben Zürichben, megkezdjük a műhelymunkát. A jelenlévők közül Pandula Attila ott volt. Megkezdjük az őstörténeti fogalmak, lexikonszerű kidolgozását. A kételkedők mindjárt mondták, hogy lehetetlen, hogy a világ négy sarkából összesereglett magyarok, majd egyetértenek ilyen szövegekben, hogy „őstörténetünk”, „őshazánk”, „honfoglalásunk” stb. Ott volt egy akadémiai nagyság, aki azzal érvelt, hogy az akadémián készül egy őstörténeti lexikon és abban minden meglesz. Az utolsó napon volt aki könnyes szemmel mondta, hogy nem tudta elképzelni, hogy ez sikerülni fog. Sikerült.

Több mint 10 év alatt – mindig egy-egy heti munkával – kidolgoztunk 7 ilyen fogalmat. Ismételten megvitattuk, lefordítottuk 4 nyelvre és még a fordításokat is keresztbe ellenőriztük. Megtalálható kiadványainkban és honlapunkon is. Ebben a munkában már részt vett Váralljai Csocsán Jenő professzor Londonban és Darai Lajos professzor is – akik szintén itt ülnek.

Így kerekedett ki ezután egyetlen közösen írt egyesületi kiadványunk, a „Magyarok őstörténete” is, amin legalább három évig dolgoztunk, negyvenen-ötvenen. Megért három kiadást magyar és német nyelven. Néhány éve átdolgoztuk és belekerült a genetika új eredményeivel. Akkor, kétszer, több napon át, minden szavát megrágtuk. Az egyik csoportot vezette Költő László megyei múzeumigazgató, a másikat Csámpai Ottó nagyszombati professzor – mindketten itt vannak most – a harmadik csoportot Béres Judit genetikus vezette. Ilyen rövid formában ennek a tárgynak biztosan nincs jobb feldolgozása.

Egy akkreditált felsőoktatási intézmény rektorával írom alá a latin és magyar nyelvű okiratot történelemtanárok továbbképzésének sikeres elvégzését igazolandó. Az okirat két oktatási miniszter – Pokorni Zoltán és Magyar Bálint – négy engedélyszámát tartalmazza. Címe: „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása”. Eddig négy helyszínen 138 ilyen okiratot adtunk ki, az ötödik helyszínen idén decemberben vizsgáztatunk. Egy-egy ilyen képzés 2 évig tart.

Írtunk hozzá egy oktatási segédkönyvet 635 oldal, 29 szerző 42 dolgozata 4 világrész 11 országából. Ebben a terjedelemben biztosan nincs jobb magyar történelemtanárkönyv. A miniszteri engedély melléklete tartalmazza a kötelező irodalmat, ahol kiadványaink tételesen vannak felsorolva. Így kiadványaink – ezidáig számszerint 62 – a történelemtanár továbbképzés tankönyvei. Megtalálhatók költségünkre 300 magyarországi és további 73 ország 156 könyvtárában, valamint PDF ingyen letölthetően honlapunkon és a magyar, valamint az európai digitális könyvtárban.

Végül megemlítem az egyetlen magyarszellemű történelmi lexikont, az Encyclopaedia Hungarica-t. Négy kötet, 844-en írtuk, az egész világról, közel két évtizeden át.

Sokmindenen lehet vitatkozni – egy biztos: ez a három mű, az egyetemes – talán 15 milliónyi – magyar legjelentősebb közös és független szellemi terméke az utóbbi 60-70 évben. Mindez a magunk erejéből. Mi nem zokogunk évente, hogy az ilyen-olyan pénz – amit mi majd elköltünk – idén gyatrábban csordogál. „Átlóve oldalunk, de szabadok vagyunk!” Nem ismerek még egy intézményt, amelyik nevében viseli, hogy „magyar” – és akárcsak hasonló teljesítménye lenne. Mindez ilyen műhelymunkából származik, amire most is hívunk, baráti szeretettel. Elhivatottsággal keressük eközben az együttműködést. A mai magyar történelemtudományban számos jelentős dolog indult el ezekből a műhelyeinkből – akkor is, ha nem mindenki tudja. Egy székely múzeumigazgató írta nemrégiben, hogy ezzel ne törődjünk, az érdem a miénk akkor is, ha sokan azt gondolják, hogy ők turul-madárként szálltak ki a bölcsőből.

Noha mindez jólismert sokak számára, azért mondom el, mert most ismét ilyen műhelymunkára hívunk és kérem a rendezvény szereplőit, hogy tartsanak ki és vállaljanak erejükhez mérten minél nagyobb feladatot.

Egyhetes magyar történelmi iskoláinkkal – számszerint 13 alkalommal – végimentünk az egész magyar történelmen. A Horthy-korszakkal ezidáig nem foglalkoztunk. Nagyon kérem: tegyünk mindent félre, ami nem idevaló. Tiszta kézzel és fejjel, komoly történészi alapossággal dolgozzuk fel, mai életünk, talán legfontosabb megalapozó korszakát. Valódi történész nem riad vissza se a tényektől, se az ismeretlentől, az aligfeltárttól. Isten segítségével, fogjunk hozzá.

Végül néhány tájékoztató. Ha most itt befejezzük a megnyitót, akkor kérem a Nemzetvédelmi Egyetem által felkért előadókat, szíveskedjenek a mellettünk lévő terembe menni. Az egyesületi előadók ittmaradnak, mert itt van a vetítővászon, amire két előadónknak szüksége van. Amikor ott végeznek, akkor kérem jöjjenek ide vissza, mert a műhely „java” akkor itt lesz.

A földszinten van büfé, egy utcányi távolságra több étterem, ahol szerényen is lehet ebédelni.

Kérem, van-e valakinek olyan kérdése, vagy mondanivalója, amit szerintem mindenki kellene halljon?

Kérem még néhány percig szíves türelmüket. Most 10 éve írtuk alá a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemmel együttműködési szerződésünket. Tessék nyugodt lenni, nem lesz itt lopott pénzből se ilyen-olyan díj, se pajzs, se kard. Ám egyesületünk támogatására adnak művészek műtárgyakat, amiket mi nem pénzzé teszünk, hanem ilyen alkalommal barátainknak adunk. Mint most egy festményt az Egyetemnek.

Továbbá átadom az Egyetemnek, hálánk és köszönetünk jeléül, egyesületünk fennállásának 25-éves ünnepére készült fafaragványt. Készítette szintén egyesületünk tagja, Szász Viktor székelyudvarhelyi faragómester.

Köszönöm a figyelmet.

Budapest, 2010. november 4.

Csihák György

Az alábbi képek a rendezvényen készültek.

A rendezvényről az alábbi tájékoztató jelent meg:

TÁJÉKOZTATÓ

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem közös rendezvényéről, Budapest, Aranytíz Kulturház, 2010. november 4

Tárgy: Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint. (ZMTE)
Horthy a katona, a kormányzó. (ZMNE)

A rendezvény a terv szerint, de attól eltérő helyszínen rendben lezajlott. Tekintettel a megjelent előadók számára, az előadások két csoportban voltak. 1. csoport. Elnökölt J. Újváry Zsuzsanna és Pandula Attila. Előadott: Csihák György, Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Váralljai Csocsán Jenő, Vizi László Tamás (egy-egy előadás 30 perc, utána 10-10 perc gyors kérdés-felelet). 2. csoport. Elnökölt Horváth Csaba és Szabó A. Ferenc. Előadott: Arday Lajos, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Szabó A. Ferenc, Salamon Konrád, Szakály Sándor.

Egyesült a két csoport 16 órakor, majd Darai Lajos vezetésével megvitattuk az előadásokat.

Költő László, az egyesület egyik alelnöke a 2. csoportban szerzett tapasztalatai szerint, ott uralkodtak a katonai vonatkozások. Ezért, szerencsésebbnek tartaná, ha a két csoport előadásai egy közönség előtt lennének. Ez vagy kevesebb előadót enged meg, vagy a rendezvény esetleg kétnapos kellene legyen – különös tekintettel, arra, hogy műhely-rendezvényről van szó.

Határozatba ment, hogy a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tudományos Tanácsát az illetékes titkárja, Szabó A. Ferenc idén december elejére összehívja, ahol közösen értékeljük a rendezvényt és döntünk a továbbiakról.

A jövőben csak azokat tájékoztatjuk, akik a rendezvényen megjelentek, továbbá aki kéri.

Ígéretemhez híven, aki a dolgozatát a kiírás szerint papíron és lemezen, word programmal írva és szerkesztve leadta, illetve hamarosan leadja, valamint a helyszínen bemutatott nyilatkozatot aláírásával leadja, abból digitális kötetet készítünk és a meghirdetett módon terjesztjük.

Csihák György, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke

Melléklet: a Műsorfüzet tervezete

Műhelyünket beharangozandó, a Magyar Hírlap című budapesti napilapban az alábbi cikk jelent meg:

Sorsfordító időszak alatt állt élen Horthy

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem 2010. november 4-én rendezi meg a Zürichi Magyar Történelmi Egyesülettel közösen a Horthy Miklós a kormányzó, a katona című konferenciáját. A szervezők Horthy személyén keresztül szeretnék bemutatni a magyarság történetében sorsfordító időszakot.

DEÁK GÁBOR JÓZSEF

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem több mint tizenöt évvel ezelőtt kötött együttműködési megállapodást az akkor már két évtizede működő Zürichi Magyar Történelmi Egyesülettel. A nyugati emigráció meghatározó tudományos közösségeként induló egyesület megalapításakor nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint azoknak a meghatározó történelmi témáknak a vizsgálatát, amelyek a szocializmus idején indexen szerepeltek hazánkban. Így a magyar nemzettudat kutatása mellett foglalkoztak Trianonnal és a határon túli magyarság történelmével is. A rendszerváltás után húsz évvel, amikor már a „működő szocializmus” is kezd sokak szemében félműlttá nemesedni, elérkezett az idő, hogy a két világháború közötti magyar politika legfőbb irányítója is elfoglalhassa az őt megillető helyet a történetírásban.

Ahogy Szabó A. Ferenc professzor, a ZMNE egyetemi tanára pontosított: „A rendezvény célja a honvédelem és a katonai értékek szempontjából objektív szemmel újraelemezni Horthy Miklós tevékenységét. Egyszerre kell elszakadni a Kádár-kor szélsőbaloldali leegyszerűsítéseitől és a rendszerváltást követő kritikátlan piedesztáltól.” A konferencián tizenöt

előadó a köztörténet, a hadtörténet, a politológia és a heraldika oldaláról, kronologikus sorrendben járja végig az 1919-től 1944. március 15-ig tartó utat. Azzal a nem titkolt szándékkal, hogy Horthy Miklós személyén keresztül közelebb kerüljenek történelmünk egyik legellentmondásosabb időszakához. Hiszen tagadhatatlan tény, hogy a két világháború közötti Magyarország mind gazdasági, mind pedig politikai értelemben emelkedő nemzetté vált.

A Trianon-traumát követően a dualizmus megismétlésére történt kísérlet akkor, amikor a magyarság elvesztette területének és lakosságának jelentős részét. A nagyhatalmak jóváhagyásával, békés eszközökkel mégis sikerült az elcsatolt területek jó részét visszaszerezni. Ugyanakkor a hárommillió koldus országában nem történt sikeres kísérlet a szociális feszültségek enyhítésére, mivel a legfőbb vezető a nemzet összetartásának érdekében a középosztályt támogatta. Ennek köszönhetően a magyar társadalomban Horthy Miklóst a mai napig kettős mércével mérik. A Medián által megkérdezettek 1999-ben a hetedik legpozitívabb huszadik századi politikusnak tekintették, ezzel szemben 2006-ban a lakosoknak csak a tizen-

nyolc százaléka vélte úgy, hogy Horthy Miklós pozitív szerepet játszott történelmünkben.

Társadalmi elfogadottsága tehát nem esik egybe történelmi szerepének megítélésével. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a kormányzót rehabilitálni kellene a történetírás számára. Az 1980-as évek második felétől ugyanis – személyét illetően – a mértékadó magyar történészek már nem éltek leegyszerűsítő sablonokkal. A kormányzó ethosza a közvélemény széles rétegei számára azonban szinte teljesen ismeretlen. Kevesen tudnak arról, hogy az első világháború legnagyobb földközi-tengeri csatájában a Monarchia flottáját vezető tengerésztiszt lovagiasságáról ellenfelei is megemlékeztek, vagy arról, hogy a kormányzóként eltöltött negyedszázad alatt személyes vagyona szinte semmivel sem gyarapodott. Hatalomra jutása is félreértésekre adhat okot, mivel az antant vezetői Horthyban vélték megtalálni azt a politikust, aki katonai vezetői múltjának köszönhetően rendezhette a Tanácsköztársaság után kialakult zavaros helyzetet. A fehérterror idején betöltött szerepét ugyanakkor a mai napig nem tisztázta a történetírás. Elérkezett tehát a sztereotípiák nélküli tisztánlátás ideje. ■

További részletek megtalálhatók jelen kötetünk mellékletében, a „Műsorfüzet”-ben.

Havi előadásaink egész éven át a szokásos rendben zajlottak Budapesten és Szabadkán – szintén megtalálható a jelen kötet mellékletében.

A képen előadó Nagygyörgy Zoltán Horgosról, Szekeres és Csihák

Tudományos Tanácsunk december 16-án tartotta idei utolsó összejövetelét, amelyről az alábbi jegyzőkönyv készült:

JEGYZŐKÖNYV

a ZMTE Tudományos Tanácsa 66. soros üléséről, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen,
2010. december 16-án

Jelen van: Csihák, György, Darai Lajos, Gedai István, Harai Dénes, Pandula Attila, Szabó A. Ferenc.

Kimentette magát: Csámpai Ottó és Vizi László Tamás.

Kezdet: 14.05 óra

1. A 2010. szeptember 24-i ülés jegyzőkönyvét hitelesíti: Szabó A. Ferenc és Pandula Attila.
2. Zentán vizsgáztat december 18-án Darai Lajos és J. Ujváry Zsuzsanna.
3. Bérczy Szaniszló távollétében a tervezett rendezvény nem tárgyalható.
4. A 2010. november 4-i „Horthy műhely” közös rendezvényünkkel kapcsolatban Harai Dénes átadja három meghívó másolatát: dr. Lázár János, dr. Simicskó István és dr. Tóth Zoltán József kapta.

Csihák György bejelenti, hogy a vonatkozó kötet szerkesztve, mellékleteivel kész, a ZMTE előadói következő dolgozataival: Csihák György, Darai Lajos, Gedai István, Miklauzics István, Rihmer Aurél és Váralljai Csocsán Jenő. Szabó A. Ferenc jelzi, hogy a ZMNE előadói részéről 2011 januárban a következő dolgozatokat leadja: Arday Lajos, Harai Dénes, Salamon Konrád és Szabó A. Ferenc. Harai Dénes vállalja addigra az előszó megírását. Ebben az esetben lehetséges, hogy az egész kötet a honlapunkon lesz februárban a szokásos formában.

A folytatás tárgyában az alábbi közös vélemény alakult:

A rendezvényt az eredeti terv szerint folytatjuk, mert hasznos. Szabó A. Ferenc és Csihák György 2011 februárban közös meghívóval az idén elmaradt „műhely-megbeszélésre” hívja az idei rendezvény meghívottjait, továbbá azokat, akiket a TT tagjai 2011. január 31-ig, név és póstai cím megadásával, a TT illetékes titkárának (dr. Szabó A. Ferenc, ZMNE, H-1581 Budapest, Pf. 15) írásban ajánl. Személyes megjelenés helyett a mondanivaló írásban is elküldhető. További gondolatébresztőnek ajánljuk Csihák György dolgozatát: Cum Deo pro Patria et Libertate. „Horthy-fasizmus.” – „Antall-demokrácia”. Történelmi előzmény és párhuzam c. dolgozatát, mivel már megtalálható a ZMTE honlapján (www.zmte.org/magyar/kiadvanyok menüben, 120 oldal). Az elhangzott előadásokról tájékoztatást nyújtanak a rendezvény füzetében lévő összefoglalók, pl. honlapunkon.

(Emlékeztetül. A rendezvény tárgya NEM az én dolgozatom, hanem: „Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint.” A 2009. évi rendezvényen „...elhangzott vita alapján szerencsés lenne több dolog elemzése is, mint például: Horthy Miklós valóságos hibái; a Budai Várpalota sorsa; néhány alapvető fogalom pontos körülírása, esetleg helyes meghatározása, pl.: anyaország; fasiszta, náci, bolsevista; forradalom, ellenforradalom; vitézi rend, lovagrend; magyar nemes, stb.”)

A rendezvény a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen lesz, 2011. május 26-án, csütörtökön 9-17 óráig.

Fontosnak tartjuk az Egyesület tagjai részvételét – szűkebb érdeklődési körüktől függetlenül is – a tárgy sokoldalú feldolgozása érdekében. Társadalomtudományunk által csak felületesen feldolgozott olyan dologról van szó, ami nemzettudatunk mai állapotával szorosan összefügg.

Csihák György
mint jegyzőkönyvvezető

A Horthy-rendezvényünkön megemlékeztünk 1956 hőseiről – és a mi kis közösségünk gyászáról: ezt a rendezvényt még Zachar Józseffel hirdettük meg, de már nem lehetett közöttünk. Megírt dolgozatát családja itt már nem adta elő.

„Horthy Miklós katonája” volt az „örök huszár”, Nagy Kálmán, aki Tudományos Tanácsunknak is tagja volt haláláig – 2010. október 13-án kísértünk utolsó útjára. Így hullanak el legjobbjaink „a hosszú harc alatt”.

A szokásos két év leteltével befejeződött történelemtanár továbbképzésünk Zentán, ahol a sikeres vizsga keretében december 18-án, 16 személy vehette át, a Kodolányi János Főiskola rektora és általam aláírt, latin és magyar nyelven kiállított oklevelét.

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Kodolányi János Főiskola

120 ÓRÁS TÖRTÉNELEMTANÁR-TOVÁBBKÉPZÉS ZÁRÁSA

Zenta, 2010. december 18

Véget ért a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) és a Kodolányi János Főiskola (KJF, Székesfehérvár) kétéves történelemtanár-továbbképzése a zentai Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégiumban. „A magyar történelem tanításának tartalmi és módszertani megújítása” elnevezésű nyilvántartott szakmai továbbképző tanfolyam megszervezését a ZMTE Tudományos Tanácsának, a gimnázium igazgatójának, Gajda Attilának és kiváló tanárának, dr. Basa Györgynek, valamint a zentai Bolyai Alapítványnak és titkárának, Vida Jánosnak és elnökének, Kormányos Róbertnek köszönhetjük. A befejezést a záróvizsgának megfelelő magas színvonalú előadások tették emlékezetessé a tanfolyam szorgalmas és kitartó résztvevői részéről. Az előadások szövege összeszerkesztve felkerül a ZMTE honlapjára: www.zmte.org.

A nap csúcspontján 16 tanfolyami résztvevő megkapta a ZMTE elnöke és a KJF rektora kézjeggyével ellátott, bőrkötésű, latin és magyar nyelvű tanúsítványt a továbbképzési tanfolyam eredményes elvégzéséről. Ennek az ünnepélyes átadását dr. Basa György tanár úr remek beszéde vezette be a helyi szervezők részéről, majd szólt a résztvevőkhöz dr. Újváry Zsuzsa egyetemi docens PPKE, a ZMTE Tudományos Tanács tagja és dr. Darai Lajos főiskolai tanár KJF, a ZMTE TT titkára és ők adták át a tanúsítványokat. A résztvevők is elmondták a két év során begyűjtött élményeiket, tapasztalataikat.

A történelemtanár-továbbképzés 2009. január 31. és 2010. december 18. között megtartott előadásai és előadói a következők voltak:

2009. január 31. Dr. Darai Lajos:

Megnyitó és tájékoztatás a feltételekről, körülményekről.

Új szemlélet és módszertan az ember, a társadalom és az emberiség őstörténeti kutatásában.

A genetika korlátozott embertörténeti alkalmazása.

A modern ember félmillió éves európai őstörténete.

Kárpát-medencei magyar eredet és folytonosság.

2009. február 28. Dr. Bérczi Szaniszló:

Az eurázsiai lovasnépek műveltsége – magyar-eurázsiai kapcsolatok. Műveltségregtégződések.

Mesterházy Zsolt:

Fejezetek a magyar ókor történetéből: 60 keleti honfoglalás a Kárpát-medencében.

2009. március 28. Dr. Költő László:

A régészet módszertana. Archeometria.

Az avar továbbélés lehetőségei a Kárpát-medencében temetőelemzések alapján.

Marton Veronika:

Az I. András király korabeli Imák. (Az első magyar nyelvemlék.)

1. Magyarország első elárultatása.

Az 1047-ben írt Imák megtalálásának körülményei. A valódiságáról folytatott közel 150 évig tartó vita bemutatása.

Történelmi előzmények a 955 évi Lech mezei csatától I. András királlyá választásáig.

Mi vitte Andrást arra, hogy Vatát, a nemzeti felkelés vezetőjét imába foglalt átokkal sújtassa?

2. Az Imák szövegének bemutatása. Az egyes mondatok, szavak, kifejezések történelmi, művelődés- és nyelvtörténeti háttére.

2009. április 25. Dr. Demeter Zsófia:

A magyar mezőgazdaság és ipar története:

Uralmi gazdálkodás Magyarországon a 19. században.

Dr. Lukács László:

A magyarság néprajza és az összehasonlító néprajztudomány.

A magyar néprajzi látásmód az ezredfordulón.

2009. május 16. Záhonyi András:

Az ősi írásemlékek kutatásának módszertana.

A mezopotámiai kultúra, vallás, tudomány és későbbi párhuzamai.

A magyar rovásírás és jeleink kapcsolata más írásrendszerekkel.

Krónikáink bibliai leszármazási rendje

2009. június 13. Szekeres István:

Bevezetés a történeti összehasonlító jeltörténet módszertanába.

(Hun–kínai íráskapcsolatok. Székely–hun írásjelek a hunok régészeti leletein.

A nikolsburgi ábécé keltezése. Három jel a Nikolsburgi ábécéből.

A székely rovásírás nikolsburgi jelrendszere. Írástörténet és magyar őstörténet.

A „magyar” név etimológiája.)

Dr. Csámpai Ottó:

Nemzet és nemzettudat: családok és nagycsaládok, nemzet-előtti etnikai közösségek: nemzetség, törzs, a nemzet mint kulturális közösség, a nemzet mint nyelvi közösség, a nemzeti jellem és arculat, nemzeti azonosságtudat, a nemzet mint küldetésközösség.

A magyar nép fejlődése a nemzetségektől a modern nemzetig.

2009. szeptember 12. Dr. Csihák György:

A magyar nemzet múltja.

Magyarok őstörténete.

Sacra Regni Hungarici Corona – Magyarország Megszentelt Koronája.

2009. október 17. Dr. J. Újváry Zsuzsa:

Európa a középkor végén és a kora újkorban.

Az Oszmán Birodalom felemelkedése. A középkori Magyar Királyság, mint közép-európai nagyhatalom vélt szövetségesei. Az európai nemzetállamok, a kialakuló Habsburg Birodalom és a valós ellenség, az Oszmánidák birodalma.

2009. november 21. Dr. J. Újváry Zsuzsa:

A Magyar Királyság a Hunyadiak korában; a kettős déli végvár vonal kialakulása és funkcionálása.

A Magyar Királyság élet-halál harca az Oszmán Birodalom ellen a 16-17. században; Mohács és következményei.

A XVI. századi országegyesítési kísérletek.

Az új végvárrendszer kialakulása és működése.

Az oszmán berendezkedés a Magyar Királyságban, a kondomínium rendszere.

2009. december 12. Dr. Frisnyák Sándor—dr. Kókai Sándor:

Magyarország történeti földrajza vázlata (895–1920).

A Kárpát-medencei

- természeti kép a végleges honfoglalás után,
- antropogén tájformálás, népessége és az etnikai tájszerkezet változásai (895–1920),
- magyar településhálózat 900-tól 1920-ig,
- feudális kori földrajzi munkamegosztás,
- mező- és erdőgazdaság történeti földrajza 1920-ig,
- magyar ipartörténeti és közlekedésföldrajz 1920-ig.

Dr. Kókai Sándor:

A Temesi Bánság helye és szerepe a Kárpát-medence földrajzi munkamegosztásában (1718-1918).

2010. január 23. László Péter:

Történetföldrajzi jellegű népmozgások Pannonia Inferior és Superior és határvidékén a Kr. e. 4-től a Kr. u. 4. századig.

Történelmi sítutak, borostyánút, aranyút, sólyomút, stb.

2010. február 13. Dr. Újváry Zsuzsa:

Az Erdélyi Fejedelemség kialakulása; Bocskai István és Bethlen Gábor harcai.

A 17. századi oszmán-magyar viszony, a háborús békeévek pusztításai: pusztuló magyarság, Trianon gyökerei.

A török-ellenes felszabadító hadjáratok.

2010. március 20. Dr. Váralljai Csocsán Jenő:

A budavári szobrok és a renaissance előszele.

Mátyás Graduále és a Hunyadiak származása.

2010. április 17. Dr. Váralljai Csocsán Jenő:

A budavári királyi palota.

Ajtósi Dürer és a magyar udvar.

2010. május 15. Dr. Vizi László Tamás:

Magyar külpolitikai kihívások 1918-tól 1945-ig.

2010. június 19. Dr. Szakály Sándor:

Magyarország jellemzése a két világháború között.

A magyar tisztikar szerepe a második világháborúban és annak történelmi következményei.

2010. szeptember 18. Dr. Sallai János:

A határok szerepe a történelemben Vereckétől Schengenig.

2010. október 16. Dr. Basa György:

Az I. világháború utáni földreform a régi Jugoszláv Királyság bácskai és bánáti részén.

2010. november 20. Dr. Basa György:

A második magyar hadsereg és Don-kanyari helytállása és pusztulása.

A tanúsítványt kapott résztvevők:

Barta Judit, Basa Csehák Zsuzsanna, Csehák Attila, Csonti István, Édes Katalin, Hecskó Izabella, †Lévai János, Martonosi Klára, Mészáros Ágota, Mraznica Márta, Nagy Szilvia, Recskó Mihók Hilda, Recskó Szabolcs, Ripcő Sipos Elvira, Varga Bertold, Vida János.

Budapest–Kápolnásnyék, 2011. január 19.

Dr. Újváry Zsuzsa és dr. Darai Lajos

TANÚSÍTVÁNY

MELYET KIADTUNK A

KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA ÉS A
ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
SZERVEZÉSÉBEN LEBONYOLÍTOTT
„A MAGYAR TÖRTÉNELEM TANÍTÁSÁNAK
TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI MEGÚJÍTÁSA”
CÍMŰ KÉPZÉS RÉSZTVEVŐJÉNEK.

A KÉPZÉS TARTALMA A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG OKTATÁSI MINISZTERE
T 300730-1676/1999. SZ. ALAPÍTÁSI ÉS T 302460-780/1999. SZ.
ENGEDÉLYÉVEL RENDELKEZŐ PROGRAMMAL MEGEGYEZŐ.

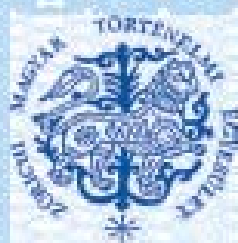
NÉV: *Édes Katalin*

SZÜLETÉSI ÉV: _____ HÓ: _____ NAP: _____

SZÜLETÉSI HELY: _____

NEVEZETT A KÉPZÉSI PROGRAMBAN ELŐÍRT KÖTELEZETTSÉGÉNEK ELEGET TETT.

SZÉKESFÉHÉRVÁR-ZÜRICH *2010. december 11.*

DR. CSIHÁK J. GYÖRGY
ELNÖK
ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

DR. SZABÓ PÉTER
REKTOR
KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLA, SZÉKESFÉHÉRVÁR

Nyt. sz.: 02-0008-04

Akkir. sz.: ALF-025

TESTIMONIUM

EDITUM

ET SUPREMA SCHOLA UNIVERSITARIA ALBA REGIENSI

„JOANNES KODOLÁNYI”

ET „SOCIETATE RERUM HISTORICARUM HUNGARICARUM TURICENSI”

CURANTIBUS

PARTICIPI DOCTRINAE SUB TITULO

„DE DISCIPLINA RERUM HISTORICARUM HUNGARICARUM ET VIA ET RE
REVISENDA”

ARGUMENTA HUIUS ERUDITIONIS DESCRIPTIONI CONGRUUNT, QUAE PERMISSIO NE INSTITUTIONIS
CONDENDAE

T 300730-1436/1999 ATQUE EFFICIENDAE T 302460-700/1999 MINISTRO RERUM AD DISCIPLINAS ET STUDIA
PERTINENTIUM REI PUBLICAE HUNGARICAE.

DOCTRINAE STUDIOSAE/-O Édes Katalin

NATAE/-O DIE _____ MENSE _____ ANNO _____

SOLI NATALI _____

NOMINATA/-US OFFICIA PRAEScripta DOCTRINAE EXPLEVIT.

ET ALBA REGIA ET TURICI DATUM 11. December 2010.

DR. GEORGUS J. CSIHÁK,
SOCIETATIS RERUM HISTORICARUM
HUNGARICARUM TURICENSIS H. T. PRAESSES

DR. PETRUS SZABÓ,
SUPREMAE SCHOLAE UNIVERSITARIAE
ALBA REGIENSIS RECTOR MAGNIFICUS

Nyt. sz.: 02-0008-04

Akt. sz.: ALF-025

Ezzel 182-re emelkedett, az általunk eddig kiadott oklevelek száma, öt helyszínen.

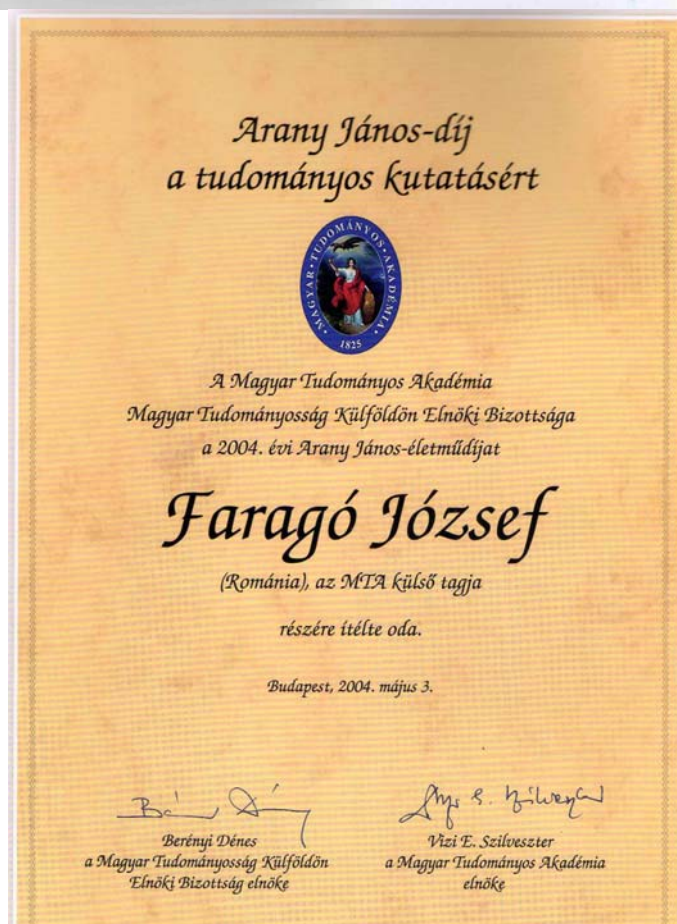
Zürich/Budapest, 2010. álmom hava.

Csihák György

Folytatás a következő kötetben. Az összes előzményt a 62. sz. kötetünk tartalmazza.

Alephifas
Faragó József, örömmel
örvöli ezt a megtinkelő
amf

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS POLGÁRMESTERI HIVATAL

6800 HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, KOSSUTH TÉR 1. • POSTAFIÓK: 23.

TELEFON: (62) 530-100 • FAX: (62) 530-192

Ikt.szám: 05-7741-2/2010.

Dr. Csihák György
részére

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Zürich
CH-8047
Postfach 502

Tisztelt Elnök Úr!

Elismerésre méltó az a temérdek munka, amelyet a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület végzett a magyarság ügyének megőrzése érdekében. Az elmúlt 25 évben számtalan eredményt értek el.

Köszönöm a megtisztelő felkérést, miszerint legyek fővédnöke a rendezvényüknek, azt örömmel vállalom.

Kívánok Önnek jó egészséget és további jó munkát!

Hódmezővásárhely, 2010. március 9.

Baráti üdvözlettel:

Dr. Lázár János
polgármester
országgyűlési képviselő

**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozása**

Budapest, 2010. november 4

MŰSOR

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Kar közös rendezvénye, Budapest, 2010. november 4

Védnök: Dr. Lázár János a FIDESZ-KDMP országgyűlési képviselőcsoportjának vezetője

Tárgy: Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint. (ZMTE)

Tárgy: Horthy a katona, a kormányzó
(ZMNE)

9.00-

9.15 Ünnepestyes megnyitó. Üdvözlés. Nyilatkozat. Házirend.
és Csihák György

Felházi Sándor

Helyszín: Zrínyi terem

9.15-

9.25 Megalakul a ZMTE, valamint a ZMNE munkacsoport és elvonul az előadások helyszínére:
ZMTE Kazai terem; ZMNE IMO
Konferencia terem

9.25- Előadások megkezdése / Egy-egy előadás 20-30 perc. /A munkacsoportokban 11-11 előadás hangzik el. A ZMTE csoportban az egyesület tagjai adnak elő. /Az előadásokat kérdések, hozzászólások követik.

13.00- Ebéd / Egyénileg megvásárolt ebédjeggyel.

14.00

14.15- A rendezvény folytatása: előadások, kérdések, vita.

16.00

16.15- A csoportok munkájának összegzése

19.00 A rendezvény zárása / Csihák György és Felházi Sándor

Helyszín: Zrínyi terem

19.15 Fogadás

Előadók és témák:

ZMNE előadói:

Arday Lajos:

Horthy Miklós angol-amerikai megítélése.

Deák Gábor:

A Magyar Királyi Honvédség érték- és szimbólumrendszerének kialakulása a Kormányzó katonai identitásának tükrében.

Harai Dénes:

Horthy - a katona
(pedagógiai-antropológiai közelítés)

Horváth Csaba:

Horthy Miklós és a Honvédség
(A Hadsereg, mint a revízió alapja)

Kaiser Ferenc:

Horthy a haditengerész

Kolozsi Béla:

Az 1938-41-es magyar területi revíziók jelenkori recepciója
(tudásszociológiai reflexiók)

Társadalmi emlékezet – felejtés és kegyelet: a hősi halált halt kormányzó-helyettes

Szabó A. Ferenc:

Horthy Miklós és a kassai bombázás

Salamon Konrád:

A fővezérségtől a kormányzóságig

Szakály Sándor:

Horthy – a katona

ZMTE előadói:

Csihák György:

„Horthy-fasizmus” – „Antall-demokrácia”. Történelmi párhuzam

Darai Lajos:

Milyen kormányzónk volt nagybányai vitéz Horthy Miklós?

Gedai István:

Hóman Bálint

Halabuk József:

Nagybányai vitéz Horthy Miklós (szereplését lemondta)

Kovács Eleonóra:

A magyarországi evangélikus egyház a Horthy-korszakban két lelkeszpálya tükrében: Gáncs Aladár és Irányi Kamill székesfehérvári működése

Mózessy Gergely:

Prohászka Ottokár - a keresztény kurzus programadója és kritikusa.

Pandula Attila:

Horthy Miklós rendjelei és kitüntetései különös tekintettel a társadalomtörténeti vonatkozásokra (DVD)

Rihmer Aurél:

A Vitézi Rend története és szerepe 1920-1944 között

Váralljai Csocsán Jenő:

Vizi László:

Volt e félni valója a trianoni békeszerződés aláírójának a nyilasoktól?

Az előadásokon elnököl:

Dr. Szabó A. Ferenc (ZMNE)

Dr. Harai Dénes (ZMNE)

Dr. Darai Lajos (ZMTE)

Dr. Pandula Attila (ZMTE)

Dr. J. Újváry Zsuzsanna (ZMTE)

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

25 éve

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület svájci közérdekű intézmény, alakult 1985-ben a svájci polgári törvénykönyv 60. pontja szerint. Székhelye Zürich.

Jelenleg 93 tagja van, akik öt világrész (Amerika, Afrika, Ausztrália, Ázsia, Európa) huszonegy országában (Anglia, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Csehország, Dánia, Dél-Afrika, Görögország, Írország, Kanada, Kína, Magyarország, Németország, Románia, Svájc, Svédország, Szlovákia, Szerbia, Thaiföld, Ukrajna, USA) tevékenykednek. A legfiatalabb aktív tagja 18, a legidősebb 100 éves; a tagság átlagos életkora negyven körül lehet. A kutatók az egész Kárpát-medencéből, megalakulása óta résztvesznek tevékenységében.

Az egyesületnek 1994-ben három megye zászlót adományozott, amelyet a veszprémi érsek szentelt és a pozsonyi református püspök megáldott.

Az egyesület eddig rendezett 6 országban 20 alkalommal magyar őstörténeti találkozót, Magyarországon 13 alkalommal magyar történelmi iskolát (1-1 hétig) és a Kárpát-medencében 10 övezeti történésztalálkozót (3-3 naposat). Ezeken a rendezvényeken 926 szakember 1133 előadást tartott 7438 résztvevő előtt. A fentiekén túl, az egyesület 25 évi fennállása alatt, négy világrész 22 országában, további több, mint 200 településen, 1600-nál több előadást tartott, mintegy 18 000 résztvevő előtt. A hallgatóság összlétszáma így, a 25 év alatt meghaladja a 25 000 főt. A ténylegesen elhangzott előadások száma jóval több, mivel egyes előadások több alkalommal is elhangzottak, továbbá, a számos országban tartott előadások nem mindig jelentek meg nyilvántartásunkban.

Az egyesület részt vesz a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a történelem oktatásban. A Magyar Köztársaság oktatási minisztere engedélyével, a Kodolányi János Főiskolával együttműködve, jogosultak vagyunk a történelemtanárok továbbképzésére; eddig négy helyszínen kiadtunk 138 latin és magyar nyelvű oklevelet sikeres vizsgázóinknak.

Kiadott az egyesület 60 könyvet 70'770 példányban – mindenütt megtalálhatók a világban, ahol magyarok élnek vagy tanulnak, és digitálisan honlapunkon, valamint a magyar és az európai digitális könyvtárban.

Az egyesület tulajdonosa lett a magyar nemzeti lexikonnak, az Encyclopaedia Hungarica-nak. Ez a négykötetes mű Kanadában készült, 18 éven át, 844 személy munkája eredménye. A négy világrészen élő, tizenötmilliónyi magyar legjelentősebb közös és független szellemi alkotása az elmúlt évtizedekben.

Az egyesületet háromszor jelölték az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjára.

Zürich, 2009. december hó

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Elnökség

1985

2009

Taglétszám

fölvéve 254

jelenleg öt világrész 21 országában 93

Nagyrendezvényeink 9 országban 46

Előadások száma

nagyrendezvényeinken 1'133

négy világrész 22 országában több mint 200 településén

további több mint 1'600

Előadó szakemberek száma 1'010

Hallgatóság

nagyrendezvényeinken 7'438

egyéb rendezvényeinken kb. 18'000

Könyvkiadás 60 kötet 70'770 példányban digitálisan
abból 8 kötet csak digitálisan

Könyvterjesztés

ingyen kapta: nagyrendezvényeink résztvevői (3-400),
300 könyvtár a Kárpát-medencében és
további 70 ország 156 könyvtára

Az Encyclopaedia Hungarica tulajdonosa

Saját források és kiadások

1985. december 1. – 2009. október 30.

több mint 260'000 Sfr.; mintegy 42 millió forint

tagdíj nincs

Egy felszentelt egyesületi zászló

Zürichi közérdekű intézmény

Háromszor jelölve az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjára.

Elnökség

CH-8047 Zürich Pf. 502 zmte@freemail.hu; www.zmte.org

Nyilatkozat

Emberi szeretet, szakmai tisztaság, tárgyi tudás és önzetlen, becsületes gondolkodásmód jellemezzék bennünket, akik a magyar nép és a haza történelmének kutatásában együttesen munkálkodunk.

Baráti kézfogásra nyújtjuk kezünket minden irányban. Tevékenységünk politikától mentes, tisztán tudományos, baráti és ismeretterjesztő. Nincsenek sem anyagi, sem társadalmi céljaink szerelmünk a magyar nép és történelme, valamint nyelve. Mélyen tiszteljük tagjaink, barátaink és az érdeklődő egyének elkötelezettségeit, amelyek azonban semmiféle következménnyel nem járnak sem egyesületünkre, sem a többi tagjára.

Minden célunk pozitív. Külső nyomástól mentesen, a legtisztább tudományos szellemben akarjuk tanulmányozni és kideríteni - mindenek előtt - a magyar nép, vagy népek igazi eredetét, őshazánkat vagy őshazáinkat, valamint a magyar nyelv eredetét, ma élő nyelvünk és népünk rokonait.

Nem utasítunk eleve vissza semmiféle elméletet, azonban elvárjuk, hogy a bizonyítékok és az érvek szigorúan tudományos alapon álljanak. Nem egyezünk bele, hogy bárki bármiről kijelentse, hogy az már megoldott és ezért mindenki köteles magáévá tenni.

Teljes tisztelettel vagyunk úgyszintén az emberiség nagy családjának többi tagja iránt, miközben elvárjuk tőlük ugyanezt a tiszteletet a mi népünkkel szemben. Meggyőződésünk szerint, jövőnk új, dicső temploma csak a tiszta erkölcs alapjára építhető; ennek előfeltétele egymás kölcsönös tiszteletben tartása és az erőszak minden formájának és következményének eltüntetése.

A jelen és a jövő kérdéseinek a történelemkutatással való összefüggésével tisztában vagyunk. A mi álláspontunkat ezennel teljes terjedelmében nyilvánosságra hozzuk.

Kelt Zürichben az 1986-os esztendő február havának 10-ik napján.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Házirend

1. Az elhangzott és írásban közölt dolgozatok kizárólagos tárgya a magyar történelem és a magyar nyelv, valamint a szorosan kapcsolódó témakörök, különösen hangsúlyozandó, hogy semmiféle politikai, filozófiai vagy vallási közleménynek itt helye nincs.
2. Az itt elhangzott és/vagy ide küldött dolgozatok közzéi joga kölcsönösen az Egyesület és a szerző tulajdona. Az Egyesület hasznát nem kereső társaság, így közleményeit önköltségi áron, vagy ingyenesen adja át az érdeklődőknek. Ugyanez vonatkozik a hangszalagra, filmre és minden egyéb információra.
3. Az Elnökség kéri a résztvevőket, hogy tárgyilagosságukat őrizték meg és jóhiszeműen hallgassák végig a legellentmondóbb nyilatkozatokat is és semmiféle személyi kérdést ne vessenek fel. Az előadókat, a hozzászólókat semmi módon ne zavarják.
4. Az előadók előadásukat az elnöknek mondják, illetve olvassák. A hallgatóság részéről közbeszólásnak, hangos megjegyzésnek helye nincs. Kérdések írásban feltehetők és kiigazítások ugyancsak írásban átadhatók az elnöknek. Az elnök csoportosítja mind a kérdéseket, mind a helyreigazításokat és a beszélgetés alkalmával felveti.
5. A vezetés a mindenkor elnök kezében van; megszólítása: Elnök Asszony! Elnök Úr! Az elnök a saját legjobb belátása szerint vezet.
6. Szerelmünk a magyar történelem és a magyar nyelv!

Zürich Magyar Történelmi Egyesület
Elnökség

A VÁLTOZÓ ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

A Nemzetvédelmi Egyetem jogutóda a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiának. 1996-ban alapították a ZMNE-t, amelynek két kara van: a Kossuth Lajos Hadtudományi és a Bólyai János Katonai Műszaki Kar. Az egyetem akkreditált: BA. / MA. szakkal, valamint két doktori iskolával és nyelvvizsga központtal rendelkezik. Az egyetem az elmúlt másfél évtizedben megalapozta tekintélyét a felsőoktatásban. A 2009-ben az egyetemet 8 évre akkreditálták. Az egyetem rektori jogokkal felruházott vezetője: dr. Lakatos László ny. mk. vezérőrnagy, főtitkár.

A ZMNE képzése stabil, akkreditált, elveiben, eljárásaiban, módszereiben, tematikáiban tisztázott, szervezett és eredményes. Specifikuma, hogy minden oktatási formát áthat a biztonság problematikája. Szakok: Katonai Vezetői, Biztonság- és Védelempolitikai, Nemzetbiztonsági, Nemzetközi Tanulmányok, Büntetés –Végrehajtási Nevelő, Védelmi Igazgatási, Védelmi Humán Erőforrás Szervező, valamint Katonai Gazdálkodási, Pénzügyi és Számviteli, Rendszerszervező, Katonai Logisztikai valamint Mérnök (Közlekedés, Biztonságtechnikai, Gépész-, Had- és Biztonságtechnikai, Katasztrófavédelmi) szakok és OKJ-s képzések.

A képzés célja, a vezetői értékskálán jobb pozícióba hozni a tiszteket és a civil szakembereket, azaz megalapozottan sikerorientált, teljesítményelvű, racionális gondolkodású vezetők képzése, akik szakmai képességeik birtokában, alkalmasak a jövőben felmerülő komplex biztonsági kihívások kezelésére.

Jelenleg folyik az új egyetemi szerkezet megteremtése, amelynek jellege **közzszolgálati** és amelyhez további felsőoktatási intézmények csatlakozása várható a következő években. Az egyetemi modell két specifikumot kapcsol majd össze, amelyek a felsőfokú képzést irányai: (a) az alapfokú (BA - szintű) tisztképzés a nemzeti tisztképzés értékeire épül, biztosítja a NATO együttműködés feltételeit, valamint (b) a közzszolgálati képzés (BA / MA-szintű) alapvetően az EU-követelményeknek megfelelő civil, elit-képzés.

Egyetemünk a nemzeti tisztképzés 202 éves hagyományára épül, széleskörű magyar és nemzetközi szakmai kapcsolatokkal rendelkezik. Egyetemünk együttműködése a ZMTE – vel, több mint egy évtizedes és eredményes. Ezúton is köszöntjük a konferencia résztvevőit.

Az előadások összefoglalói

Arday Lajos (Budapest):

Horthy Miklós angol-amerikai megítélése

Horthy, a tengerésztiszt és az angol tengeri hatalom

A konstantinápolyi diplomáciai szolgálat kapcsolata Thomas Hohlerrel

Pola: James Joyce a nyelvtanár

Angol-amerikai vélemények a nemzeti hadsereg fővezéről

A Tábornoki Bizottság: Gorton, Troubridge, Bandholtz, Sir George Clerk

Horthy, a kormányzó és Hohler, a brit főmegbízott/követ kapcsolata

Brit és amerikai követjelentések Horthy személyiségéről és kormányzói tevékenységéről

Barclay, Ramsay, Knox, O'Malley, Montgomery

Magyar vélemények Horthyról: Bánffy Miklós, Barcza György, Shvoy Kálmán, Mester Miklós

Horthy figyelmeztetései Hitlernek 1935, 1938

Háború, emigráns kormány, titkos tárgyalások

Horthy és a háborús bűnösség; utolsó évek külföldön

Angol és amerikai történészek Horthyról

C.A. Macartney, Th. Sakmyster

„Horthy-fasizmus“ – „Antall-demokrácia“. Történelmi párhuzam

Történelmi háttér és korkép ami nélkül történelmi folyamat nem érthető.

A 2009. évi azonos tárgyú rendezvényünk ajánlására néhány fogalom: fasizmus, náciizmus, bolsevizmus (eddig még senki nem bizonyította, hogy ezen fogalmakhoz kötődő társadalmi rendszer Horthy Miklós nevével összekapcsolt időszakban Magyarországon társadalmi rend alapja lett volna), újkori demokrácia.

Trianon után Magyarország 1927. március 31-én nyerte vissza önállóságát és a második nagy háború kitört 1939. szeptember 1-én. Ennyi idő alatt a helyére igazítottuk az akkor több mint egyezer évre visszatekintő alkotmányjogi és közjogi állapotunkat, megteremtettük a korszak egyik legelismertebb pénzét, a pengőt, több szakmai területen bevezettük az általános betegbiztosítást, megépült 2000 iskola, Magyarország igazi zenei és sport nagyhatalom lett, vallásra és fajtára való tekintet nélkül, soha sehol annyi Nobel-díjas nem nevelődött mint akkor nálunk; amikor még Svájcban is vittek zsidókat koncentrációs táborba, Magyarország az európai zsidók egyetlen menedéke lett. Pesten áll Európa második legnagyobb zsinagógája.

A két totalitárius birodalom (a náci és az internáci) közé szorult, 1941 közepéig semleges Magyarország, mindkét oldalról jövő fenyegetés ellenére, a környező országokból közel kétszázezer menekültnek nyújtott biztonságos otthont és lehetőséget a továbbmenekülésre.

Magyarországon az Antall-féle “fordulat” akkor következett be, amikor forradalmunk 1956-os fegyveres, majd 1968-as gazdasági része után, a nyolcvanas évek végére a társadalmi része is megvalósult. Akkor a világ csodálattal nézett ránk és a térségben minden tekintetben, elismerten az elsők voltunk. Az 1946. évi első törvény életbeléptetése óta nincs rendezés, így államunk az alkotmányjogi és a közjogi hiátus állapotában van. A gazdaság, az egészségügy, a művelődésügy, a sport stb. helyzete tekintetében alig van ország a világon, amely bennünket ezen vagy azon a területen meg ne előzne. Ugyanazok uralkodnak felettünk, akik kitalálták nekünk a “Horthy-fasizmus”-t, miközben országunkban a faji és a vallási egyenlenség oly mértékű növekedése fenyeget, amire keresztény államunk ezer évi fennállása alatt példa soha nem volt.

Akik valaha magánvagyonunkat elvették és az állami vagyonhoz csatolták, magánosítás címen felvásárolták és jelentős részét külföldieknek eladták. Mára országunk a térség legnagyobb államadósságát cipeli, a “rendszerváltók” szűk körétől eltekintve az emberek a nagy munkanélküliségben úgy elszegényedtek, amire évtizedek óta példa nem volt, a kis magyar vállalkozók rendre tönkremennek, miközben a külföldi tulajdonú áruházak száma szakadatlanul nő, s polcaik roskadoznak – a kínai áruktól.

Horthy Miklós az országban közszeretet tárgya, általánosan elismert vezető volt. Horthy idején országunk minden tekintetben állandóan gyarapodott – mára már a becsületünkért, sőt még a megmaradásunkért is küzdenünk kellene.

Darai Lajos (Kápolnásnyék):

Milyen kormányzónk volt nagybányai vitéz Horthy Miklós?

Vajon az 1944-es kormányzói szék megingás és országunk rendezetlen alkotmányi állapota okozza azóta romlásunkat? Miként alakult lehetőség, hogy Horthy Miklós kormányzó legyen? Milyen kormányzó volt, miként kormányzott? Milyen volt a hatása a magyar szellemi életre? Mi történt, ami megfosztotta őt az ország kormányzásától, az országot kormányzójától? Mi a tanulság, lehet-e még orvosolni a bajt, milyen lépések szükségesek ehhez? E kérdésekre 65 éve nincs – egyértelmű – válasz számunkra, mert nem volt egyértelmű a helyzet, amikor és ahol ezek felmerültek. Ezért is vállalkozunk rá, e tanácskozással közösen és egyénileg, hogy remélhetőleg valamennyire dűlőre vigyük a kérdések megoldását. Így gondolatmenetünk első állomása az 1920. évi II. törvénycikk kormányzónk megválasztásáról, feladat- és jogköréről, mert csak ennek

tudatában lehet Horthy Miklós kormányzói tevékenységét megítélni. E megítélés pedig maga a gondolatmenet második szakasza. Ennek méltatandó jelentősége, hogy az 1944 óta is betöltetlen királyi méltóságot előtte 24 éven keresztül Horthy kormányzó helyettesítette. Valamint csak kormányzónk e tiszteből való elmozdításának pontos leírása, ennek körülményei igaz értékelése fejtheti meg máig tartó tragédiánk végzetes titkát, oldhatja a nemzetünket szenvedtető kínokat, egységesítheti és éltetheti a nemzetet felemelő erőket.

Deák Gábor (Budapest):

A Magyar Királyi Honvédség érték- és szimbólumrendszerének kialakulása a Kormányzó katonai identitásának tükrében

Az 1919 után életre hívott m. kir. honvédség érték- és szimbólumrendszerében erőteljesen kötődött a monarchia katonai hagyományaihoz. A katonai fejlődés és a politikai átalakulás azonban megváltoztatta nemcsak a hadsereg rendszerét, hanem azt a kulturális közeget is, amelyben a társadalom meghatározó rétege a tisztikar mozgott. Kialakult egy egyedi érték- és szimbólumrendszer, amely külsőségeiben és a mögötte meghúzódó tartalmakban legitimálta a tisztikart, a fegyveres erő célrendszerét és társadalmi kötődését. Ebben nagy szerepet vállalt Horthy Miklós kormányzó, aki a katonai szocializációja során elsajátított értékeket próbálta továbbörökíteni az új fegyveres erőben. Becsületfelfogása, a katonák szerepéről alkotott elképzelései tükröződtek a m. kir. honvédség érték- és szimbólumrendszerében.

Gedai István (Veresegyház):

Hóman Bálint

A két világháború közötti korszak a magyar kultúrpolitika legdiadalmasabb időszaka volt és ez a diadal – Horthy Miklós kormányzainak és miniszterelnökeinek (már csak az időtartam miatt is első sorban Bethlen István és Gömbös Gyula) támogatásával – gróf Klebelsberg Kunónak és a miniszterségben őt követő Hóman Bálintnak köszönhető.

Hóman Bálint életútja egyrészt dicsőséges, másrészt tragikus; az 1945 utáni magyar szellemi elit megsemmisítését példázza. Családi indíttatása (édesanyja a birtokos Darányi család tagja) ellenére már az érettségi után, 1903-ban az Egyetemi Könyvtárban dolgozott és emellett végezte az egyetemet. 1907-ben kapott tanári diplomát és már a rákövetkező évben doktorált. Tudományos munkássága korán egyetemi katedrára és a közélet művelődési vezéreinek sorába emelte. 1917-ben egyetemi tanár, 1925-től tanszékvezető lett. 1940-ig adott elő az egyetemen; tanított, nevelt. 1918-ban a Magyar Tudományos Akadémia és a vele egyenrangú Szent István Tudományos Akadémia tagjává választották. 1922-ben a Széchenyi Könyvtár, 1923-ban a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója lett, majd az Országos Gyűjteményegyetem, később az ennek szerepét átvevő Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának elnöke. Tudományos munkásságának jelentőségét ezek is tanúsítják. A magyar középkori pénz- és gazdaságtörténeti elemző munkái elévülhetetlenek. A 8, illetve 5-kötetes „Magyar Történet” általa írt középkori részében szintetizálta addigi tanulmányait; máig a legjobb összefoglaló magyar történeti munka.

Keresztény és nemzeti értékrendje vitte a politikába is. Részt vett Gömbös Gyula kormányprogramjának kidolgozásában és 1932-1942 között miniszterként, képviselőként irányította azt a magyar kultúrpolitikát, amely – éppen ez az értékrend miatt – 1945-ben megszakadt és egy nemzet-, valamint magyar kultúrát pusztító, hamisító, feledtetni akaró rendszer lépett helyébe. Ez a rendszer Hóman Bálintot valamennyi tudományos és társadalmi címétől megfosztotta, 1946 március 2-án pedig életfogytiglani börtönre ítélte. A váci börtön hírhedten szadista ÁVH-s őrei halálra kínozták; 1951 június 2-án meghalt. Tetemét a váci börtöntemető jeltelen sírjai között 2001-ben tárták fel és temették el a Tass-i családi sírkertben.

Halabuk József (Budapest):

Nagybányai vitéz Horthy Miklós

(Mentalitástörténeti torzó társadalmi összefüggésekben vizsgálva)

A különféle társadalomtudományok akár egymásnak szögesen ellentétes vélekedéseket fogalmaztak, fogalmaznak meg a jelentős történeti személyiségek és a társadalomalakító tömegek szociális viszonyai vonatkozásaiban. Az egyes álláspontok önmagukban is ellentétes nézeteket vallóak lehetnek, miközben tevékenységi körükben az elméleti megközelítések akár közel sem minden esetben harmonizálnak a gyakorlati politizálásokkal, a hatalomgyakorlási eljárásaikkal.

A történeti személyiségek, mint maguk is individuumok, alakjainak ábrázolásai erőteljesen indukálják a társadalomtudományi méltatásokat (lényegében) félretoló céltudatos szándékkal megfogalmazott erősen szubjektív hangvételű, erősen torzító szövegelést. Ezek az írások nem történettudományi alkotások, de az utókor történeti tudata alakulására mindenképpen lényeges hatással bírnak. Ezt a két sarokpontot (is) kell figyelemmel kísérnünk.

Az eseménytörténeti kutatások és azok nyomán születendő általános érvényű megállapítások a történeti szféra egész sávjában tekintve napjainkban még közel sem rendelkeznek olyan nivójú értékeléssel, amik alapján kellően állást lehetne foglalni egy-egy közelmúltbeli történeti személyiség életútja megítélése területén. Ez a körülmény azonban nem, hogy nem korlátozza, hanem éppen indokolja bizonyos tudományos igényű megállapítások megtételét.

Horthy Miklós személyes- és államférfiúi életútját és annak igencsak sokszínű társadalmi tudati tükröződése mikéntjét kívánjuk áttekinteni, nem tévesztve eközben szem elől, hogy e területen ilyen vonatkozású szaktudományos állásfoglalások száma és nivója meglehetősen mérsékelt. Az egyes megállapításainkat gondolatébresztő szándékkal fogalmazzuk meg.

A személyes- és az államférfiúi magatartás, az életút, valamint annak bizonyos értelmű közéleti hatásai kétségen kívül hatással voltak a hazai- s a nemzetközi politikára. Horthy Miklós vonatkozásában is nemzetközi jelentőséggel bír az ön-, az énképe és ezeknek sokcsatornás kapcsolódása a korszak viszonyaihoz, eseményeihez, valamint mindezeknek egyetemes érvényesülése.

A (történeti) személyiségrajz néhány vonása felvázolásának megkezdése mellett, első teendőnek tartjuk a korábban megfogalmazott különféle vélekedések, valamint azok szociális hatássorozatainak elkülönítését a pamfletektől kezdve a társadalomtudományi fércműveken át, az emlékkötetek, a visszaemlékezések megemlézése mellett, a résztanulmányokon keresztül az összefoglaló igényű szaktudományi művekig hatolón.

Harai Dénes (Budapest):

Horthy - a katona

Horthy személyének megítélése nem egységes, de lehet-e egységes egy olyan időszak szituációira adott későbbi politikai érdekek által motivált válaszok alapján, amikor személyiség-fogalmunk megrendült, mert a válaszok sok esetben kikényszerítettek voltak, a világ realitásainak kényszerei következtében. (választások-válaszok). Irodalmi, politikai magaslatról rátekintve sem lehet egyértelműen dönteni, ez a magaslat a kényszerekből és azok interpretációjából állt elő. (Fel lehet vetni az emlékezet moráljának problémáit: az egyik közegben lehet beszélni róla a másokban nem.) A történelmi karakterek *sztereotip víziók voltak, amelyekből az érdekelt réteg irodalma lett, amelyekből tananyagok, vizsgakövetelmények, emléknapiak keletkeztek, majd mindez tudattá alakult. Ez szimptomatikus jellegű, tisztán jelzi a kort és pedagógiáját. (Vigyázni kell, mert máris elindult újra ez a tendencia (Gondoljunk Antall megítélésének vibrációjára? Ő volt az első, aki azt mondta,*

hogy Mi, magyarok „önmagunk” is képesek vagyunk.... Lehetett ez érdekből, történelmi tapasztalatból....) Horthy Miklós karakterét – amely alapvetően katonai szerkezetű – a korabeli sztereotip fogalmakkal leírni: irredenta, sovíniszta, fasiszta, rasszista (mint világnézet ? mint magatartás?) nem lehet. J. Kristeva nyomán felvethetjük, hogy mi volt a gondolkodás tétje? Háborúban ez mindig a megmaradás. A háború az erők leltára (idézet a 39-es történelmi munkából). Az egzisztenciát megnyomorította a kor, benne saját intézkedései és annak következményei. A XX. század az egzisztenciához a pszichés megnyomorodást adta hosszúra. A katonát nem vezetik eszmék, ideológiák. Ha transzponálnánk személyiségét olyan közegbe, amely... bizonyára tiltakozna ellene (de lehet e a személyiséget ide-oda transzponálni a személyiség jogainak megsértése nélkül. Alkatának volt-e kapcsolata azzal, amit „Horthy-korszaknak” nevezünk, tehetjük fel a kérdést Szűcs Jenő nyomán, aki Szent Istvánnal összefüggésben kérdezte ezt, és nemleges választ adott rá. Sajátosság: a monarchista- elitek alkonya és az ipari tőkések felemelkedése. Karaktere katonai-tragikus (hősies-katonai vagy katonai-tragikus). Személyisége nem ellentmondásos. A tömegértékeket nem osztotta (szociáldemokrata, kommunista, liberális és általában a liberális forradalmi - lenini), szemben állt korának áramlataival. Karakterében közel állt egymáshoz a hősies és a kegyetlen is.

Horthy történelem orientált személyiség („szegedi-gondolat”). Horthy óvatossága, ami felé a történelem csapdái sodorták. Két dimenzióban célszerű vizsgálni:

(a) Európa környezeti nyomása (külföldi minták, áramlatok, katonapolitikai törekvések) aspektusából: (i.) a bolsevik mozgalom kibontakozása (a Szovjetunió létrejötte), (ii.) az I. VH kataklizmája (a 2. magyar hadsereg megsemmisülése), (iii.) Trianon traumája, (iv.) Németország fegyverkezése (a mechanikus gyári technológiákat meghaladó kreativitás: V2 az első ballisztikus rakéta, sugárhajtású repülőgép, A-bomba előállítási kísérletek, mübenzin, mûgumi gyártás, Tigris harckocsi).

(b) A katonai gondolkodás és működésmód aspektusából; a tapasztalat-alapú meggyőződés szerkezet: (i.) Az organikus-paternalista (keresztényi térérzet, hősök tisztelete, nemzetföltő altruizmus, védelem, önfeláldozás, hősiesség, generációkat összetartó szolidaritás) valamint (ii.) a despotikus–ceremoniális katonai azonosságtudat (karizmatikus válaszok a döntő jelenségekre, az „ellenség”- felé despotizmus, támadás, megsemmisítés). Óvatosság - kötelesség - felelősség. A civil-ruhát úgy viselte, mint az egyenruhát.

Erős és gyenge, ez az alapstruktúrája a történelemnek. A történelem az erők leltára. A katonai az a forma, amelyben (i.) a gondolkodás a korszerűt, csak a technika, a haditechnika területén észleli, (ii.) amelyben megjelenik a világszemlélet konzervativizmusa, hogy a világ kormányozható, megfenyíthető, regulázható, megalázható. A katona ennek a struktúrának az eleme. Kontrasztja: korszerűség igénye a haditechnika és elmaradottság az emberkép tekintetében. A katonát nem vezetik elvek, eszmék e fogalmak politikai, ideologikus formájában.

Horváth Csaba (Budapest):

Horthy Miklós és a Honvédség (A Hadsereg, mint a revízió alapja)

1. Trianon katonai hatása
  - a Kormányzó és Trianon,
  - a hadseregre ható közvetett és közvetlen tiltások,
2. A „rejtés időszaka” és annak különlegességei
3. Kormányzó, kapcsolatok, hadsereg fejlesztési próbálkozások
  - magyar – olasz kapcsolatok,
  - LHT szerepe
  - a német vonal erősödése,
4. Az 1938-as év, az intenzív fejlesztés lehetősége és kezdete
  - a győri program lehetősége,
  - Bledtől Kielig (Horthy Miklós a revízió küszöbén),
  - a békés területgyarapítások és a Kormányzó,
5. A háborúba lépés és az első háborús év hatása,

- a Délvidék ügye,
  - a Szovjetunió elleni hadba lépés,
6. Magyar csapatok a Donnál
7. A hadsereg és Magyarország védelme.

Kaiser Ferenc (Budapest):

Horthy, a haditengerész

Nagybányai vitéz Horthy Miklós magyar emberként egyedülálló teljesítményt tudott felmutatni. Az osztrák-magyar (császári és királyi) haditengerészet parancsnoka lett. Nem csak magyarként, kálvinistaként is az egyetlen volt, rajta kívül mindenki más katolikus volt ezen a poszton. Sokan elfelejtik, hogy Horthy Miklós az első világháború lezárásáig rendkívül sikeres karriert futott be a közös haditengerészetnél. A magyar politikai életben 1919 és 1944 között betöltött – a mai napig számos vitát kiváltó – szerepe azonban lényegében teljesen háttérbe szorította Horthy, a haditengerész megítélését. A szocialista rendszerben például ehhez kapcsolódóan mindössze annyit tartottak fontosnak megemlíteni, hogy Horthy tengernagy verte le és torolta meg brutális módon a cattarói matrózfelkelést. (Ez az állítás azonban nem igaz.) Horthy sorhajókapitány az osztrák haditengerészet egyik legvakmerőbb, legsikeresebb tisztje volt az első világháború idején. A tengeri hadviselés történetével foglalkozó szakemberek nevét leginkább az osztrák haditengerészet egyik legsikeresebb vállalkozása, az otrantói áttörés kapcsán említik meg. Az ütközet egyébként a klasszikus „üss és fuss” típusú összecsapások egyik mintapéldájaként számos nagy tengerésznemzet haditengerészeti akadémiáján tananyag.

Kolozsi Béla (Budapest):

Az 1938-41-es magyar területi revíziók jelenkori recepciója (tudásszociológiai reflexiók)

Az ismeretek - különösen az értékeket, politikai értékeket érintő ismeretek - nem csupán a racionális okfejtés, problematikussá tétel és ésszerű problémamegoldás ösvényein haladnak, formálódnak, stabilizálódnak érvényesülnek vagy falszifikálódnak. Az ismeretek ideológiákkal, olykor utópiákkal is átszövődtettek.

Kezdetben társadalmi csoportok, mindenekelőtt az ellenfélnek, riválisnak számító társadalmi csoportok gondolkodásmódjában mutatta ki a tudásszociológia az irracionális, ideologikus elemeket, majd ez mindenfajta ismeretstruktúrában nyomon követhetővé vált. Egészen szűk területek ismeretrendszerének szembekerülése a sterilen ésszerű következtetések logikájával, hipotézisállító lehetőségeivel is szembeötlővé vált. A keresztmetszeti jellegű tudásmódokon túl a historikus ismeretekre is igaz mindez. Az ideológián kívül az utópikus (és visszásan az anti-utópikus, reménytelenséget sugárzó, bűnbakszerepet vállaló) gondolkodásmód különösen is megjelenik a történelmi ismeretekben, az ezekre vonatkozó attitűdökben. A közelmúlt magyar történelem olyan kulcskérdéseire, mint amilyenek az un. Horthy-korszak 1938-41-es időszakának jelentős eseményei különösen is igaz mindez. A korábban megcsonkított magyar államterület illetőleg államhatárok revíziói, vagy akár Magyarország hadba kerülése a már folyó II. Világháború közepette szembeötlő példái ennek. A história akkori dilemmáinak a háború kontextusában történő egyoldalú prezentációja, a revíziók és a háborút követő magyarellenes területi szankciók sajátos, egyoldalú értelmezései pedig e tekintetben további példák lehetnek.

Kolozsi Béla (Budapest):

Társadalmi emlékezet – felejtés és kegyelet: a hősi halált halt kormányzóhelyettes

Egy személyiség utóélete az érvényes normák és a társadalmi megítélés inerciájának ütközésében is alakul.

Hősi halála után a róla elnevezett pesti körúton állt a patrióta Horthy Istvánnak, Magyarország 1942. augusztus 20-án, Szent István király napja hajnalán, hadszíntéren hősi halált halt, Hitler-ellenes, világpolitikai irányultságát illetően közismerten angolbarát kormányzóhelyettesének emléktáblája.

Budapest-Ferencváros Vámház körút 5. számú épületén állott tábláját az orosz megszállás kezdeti időszakában vandálok súlyosan megrongálták, majd az emlékmű töredékanyagát, maradványait még a kétezres években is méltatlanul és kegyeletsértően egyfajta alkotói nyersanyagként igyekeztek mások felhasználni.

A magyar történelmi alkotmányosság idegen megszállásig tartó uralma idején, hősi halálát fél évvel megelőzően, kormányzóhelyettesként – ha éppen helyettesként is – ő részesült utolsóként államfői méltóságban, *közjogi méltóságban*, ahogy ma szokás nevezni. A Magyar Országgyűlés egyöntetűen, közfelkiáltással választotta meg erre, a nemzeti szocializmus különféle árnyalatainak tüntető távolmaradása mellett. Nem privilégiumot keresett azonban e közméltóság jóvoltából – bajtársiasan életét kockáztató, gyötrelmes frontszolgálatot vállalt – a nagy hadi repülőgépeket támadástól védő, vadászrepülői, harci kísérői feladatokat látott el.

A hadszíntéren halt hősi halált halt Magyarországért. Fiatal életét hazájáért adta. Jellemes, patrióta-erényekkel ékes államférfi volt. Politikai vétek soha nem terhelte, ilyenekkel még csak nem is vádolta érdemben senki, a nemzetiszocialisták alattomos és cinikus, egyszersmind ostoba rágalmaival kivéve. Emléke mégis sok-évtizedes, méltatlan és vétkes hallgatást szenvedett.

Jagelló I. Ulászló és II. Lajos óta hadszíntéren első alkalommal 1942-ben halt hősi halált magyar államfői méltóság. Újraállított állami emléktáblája úgy fogalmaz: kijár Neki a nemzet és a mindenkori magyar állam főhajtása!

A nemes, normatív megállapítások vajon mennyire képesek áttörni a név, egy családnév sztereotíp, erőltetett negatív konnotációihoz kötődő sztereotípiáit?

Kovács Eleonóra (Székesfehérvár):

A magyarországi evangélikus egyház a Horthy-korszakban két lelkésszálló tükrében: Gáncs Aladár és Irányi Kamill székesfehérvári működése

A témát két nagyon elütő személyiségű és pályafutású lelkész tevékenységén keresztül tárgyalja az előadás. E két személy a jelentős katolikus többségű városban különböző utat választva igyekezett fejleszteni az ekkor létszámában megcsappant evangélikus közösséget. Az evangélikus egyházat érintő e korszakbeli legjellemzőbb események, döntések, állásfoglalások e két teljesen más típusú gyülekezetvezetési metódusban is lecsapódtak, s megfigyelhetők. Míg Gáncs Aladár az evangélikus ébredési mozgalom jelentős alakjaként – s az evangélikusok között fogalommal váló alakjával –, addig Irányi Kamill – pályafutása alatt több alkalommal is megmutatkozó – harcos szellemével tűnt ki. A Gáncs-féle békés, de határozott közösségen belüli aktivizálódást Irányi – más hangsúlyokkal – fejlesztette, s a harcos protestáns szellem felélesztésével jelentős energiákat mozgósított a közösségben. Az országos és a helyi viszonyokra való válaszadás, a más felekezetekkel való kapcsolat jellege és intenzitása, a hitvédelem, az evangélikus öntudat fejlesztése, a város közéletében való részvétel különböző hangsúlyokkal voltak jelen e két lelkésszállón.

Mózessy Gergely (Székesfehérvár):

Prohászka Ottokár - a keresztény kurzus programadója és kritikusa.

A fehérvári püspök által vezetett bizottság kérte fel hivatalosan a kormányzói feladatokra Horthyt, aki 1920 januárjában miniszterelnökséggel is "megkínálta" Prohászkat. A püspök egyszemélyben tekinthető a "keresztény kurzus" egyik programadójának - egyszersmind 1921-től egyik legkomolyabb kritikusaként is.

Pandula Attila (Budapest):

Horthy Miklós rendjelei és kitüntetései különös tekintettel a társadalomtörténeti vonatkozásokra

Horthy Miklós nagyszámú rendjelét és kitüntetését a következő csoportosításban kívánom tárgyalni:

I. CSOPORT: 1918 előtt kapott kitüntetések és elismerések

1. pl. Mária Terézia Katonai Érdemrend
2. A Katonai Érdemkereszt II. osztálya a kardokkal
3. Károly Csapatkereszt
4. Sebesülési Érem.

II. CSOPORT: 1920-1945 között protokolláris alapon kapott elismerések

1. pl. Szent István Rend nagykeresztje nyaklánccal
2. A Magyar Vöröskereszt Érdemcsillaga a hadi díszítménnyel.

III. CSOPORT: 1920-1945 között számára tényleges érdemek alapján adományozott magyar elismerések

1. pl. a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztje.

IV. CSOPORT: 1920-1945 között elsősorban protokolláris alapon adományozott külföldi elismerések

1. pl. Német Vaskereszt lovagkeresztje
2. Dán Királyság: Elefánt Rend.

Az előadás keretében bő válogatást mutatunk be a tárgyalt elismerések fényképeiből és a HM-el kapcsolatos ún. viselési átadási fényképek közül.

Rihmer Aurél (Budapest):

A Vitézi Rend története és szerepe 1920-1944 között

Az I. világháború után a nemzetnek szüksége volt arra, hogy a harctereken elért kimagasló hőstettek ne legyenek hiábavalók, különösen akkor, amikor vesztes hazánkat még a trianoni békediktátum is megcsonkította. Éppen ezért, ezen harctéri hősiesség elismerésére, létre hozták a Vitézi Telkek Intézményét (Vitézi Rendet). Ezen szervezet az addig fennálló társadalmi különbségeken igyekezett felülemelkedni azáltal, hogy létrehozott egy önálló monarchikus rendiséget. Egyben igyekezett a társadalmat hazaszeretetre nevelni, továbbá elősegíteni a szegényebb tagok földhöz juttatását. De nem csak földet adott, hanem igyekezett a földművelés korszerű formáit is megismertetni a tagokkal, mi által az egész nemzetgazdaságra is hatással volt közvetve, hiszen az átadott tudás a renden kívül is teret nyert. Éppen ezért, fontosnak vélem azt, hogy a Vitézi Rend szerepe a konferencián bemutatásra kerüljön.

Salamon Konrád (Budapest):

A fővezérségtől a kormányzásig

1919. július 17-én Horthy Miklós hadügyminiszter kivált a szegedi kormányból, de megtartotta hadsereg-parancsnoki tisztségét, s augusztus 9-én létrehozta a Nemzeti Hadsereg Fővezérségét, amelynek főhadiszállását Siófokra helyezte át.

November 5-én tárgyalt a demokratikus ellenzéki pártok vezetőivel, s megállapodtak abban, hogy a Nemzeti Hadsereg budapesti bevonulása után nem lesz katonai diktatúra.

A november 16-i bevonulást követően a legfontosabb feladat a törvényes rend helyreállítása volt.

A november 24-én megalakult kormányt a békekonferencia elismerte, meghívta a béketárgyalásra, főfeladatának a demokratikus választás megtartását jelölte meg, amelyet 1920. január 25-26-án tartottak

A patthelyzetet Horthy egy hadparanccsal oldotta fel, miszerint a Nemzetgyűlés első feladata az ideiglenes államfő megválasztása, s majd ő nevezi ki a miniszterelnököt.

Az 1920. február 16-án összeült Nemzetgyűlés február 27-én kimondta, hogy az államfői hatalom tényleges rendezéséig titkos szavazással kormányzót választ.

1920. március 1-én a Nemzetgyűlés Horthy Miklós altengernagyot kormányzóvá választotta.

Szabó A. Ferenc (Budapest):

Horthy Miklós és a kassai bombázás

A magyar országgyűlés 1941. június 27-i ülésén az előző napon történt kassai incidens hatására olyan határozatot hozott, amely szerint Magyarország a ki nem provokált támadás következtében hadban állónak tekinti magát a Szovjetunióval.

A szerző ismerteti röviden a provokációval kapcsolatos szakirodalmi álláspontokat, különös tekintettel a kormányzó szerepére. Megállapítja, hogy Horthy Miklós sem tudta kivonni magát a német hadisikerek hatása alól, ezért korábbi óvatos álláspontját feladva, értesülve a hazánkkal konkurens országok (Románia, Szlovákia) Szovjetunió elleni fellépéséről, a kassai híreket hallva, valamint az őt azokról tájékoztató vezérkari főnök és hadügyminiszter érvelését meghallgatva, a hadiállapot kihirdetésének javaslata mellett döntött.

Bárdossy László, aki már 1941. június 22-e óta jelentős nyomás alatt állt a német-szovjet háborúval kapcsolatos állásfoglalás kérdésében, meghajolt a nyilvánvaló kormányzói akarat előtt és másnap az országgyűlés elé terjesztette ismert javaslatát.

Az előadás röviden vázolja a magyar háborús részvétel történetét Horthy Miklós 1944. szeptember végi J. V. Sztálinhoz intézett fegyverszüneti kérelmét tartalmazó levele megszületéséig, amelyben elismerte, hogy nem szovjet támadás érte korábban Kassát. Sztálin határozottan elzárkózott később attól, hogy Horthy Miklós háborús bűnösneként a Népbíróság elé kerüljön.

A szerző befejezésül boncolgatja azokat az okokat, amelyek a szovjet diktátort motiválhatták, s arra a következtetésre jut, hogy annak olyan értesülései lehettek a kassai merényletről, amelyek abban Horthy ártatlanságát erősítették. Szerinte ez a logikai lánc új megvilágításba helyezi ezt a máig teljesen fel nem tárt, de évtizedek óta nagy érdeklődést kiváltó történetet.

Szakály Sándor (Budapest):

Horthy – a katona

Horthy Miklós altengernagy, a Magyar Királyság kormányzója (1920-1944) katonai pályafutása, tevékenysége alapvetően az Osztrák-Magyar Monarchia fennállásának éveire esett.

Katonaként, pontosabban a monarchia haditengerészetének tisztjeként nyújtotta azon katonai teljesítményeket, amiért elnyerte a hadiflotta parancsnoki tisztét, sorhajókapitányi rendfokozatban még 1918 elején. Haditengerésztisztként fűződik a nevéhez az Otrantó szorosban elért osztrák-magyar katonai siker, de ő vezényelte a hadiflottát akkor is, amikor a Szent István csatahajó hullámsírba süllyedt.

Milyen haditengerésztiszt volt? Valóban emlegetik teljesítményét az I. világháború története kapcsán a világban? Milyen katonai teljesítmény fűződik a nevéhez 1918 novembere után? Létrejöhetett volna nélküle a Nemzeti Hadsereg? Szervező vagy vezetői képessége a meghatározóbb életútja során?

Mind olyan kérdések a feltettek, melyek egy Horthy életút felvázolása során megválaszolásra várnak. Sikeres és hiteles válaszok, közelebbi kép a katonából politikussá emelkedett Horthy Miklósról, aki nélkül Magyarország XX. századi történelme biztosan más irányt vett volna.

Váralljai Csocsán Jenő (Oxford):

Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája

1. Előzmények. A család a magyar történelemben. A pálya kezdete: a Julián egyesület „Emlékirata a magyar nemzeti birtokpolitikáról”. Működése mint államtitkár a VKM-ben: Konstantinápolyi Magyar Intézet, Vág-menti iskolák.

1917-ben már miniszterelnökségi államtitkár. A Hadigondozó Hivatal megszervezése. Tiszával lemond. A Magyar Történeti Társulat elnöke, megszervezi a bécsi Magyar Történeti Intézetet és a Collegium Hungaricumot. Tisza István meggyilkolása utána kommün alatt Tisza unkohuga, gr. Almásy Denise Gyula melletti tanyáján rejtőzik.

1920-ban képviselő lesz Sopronban, oda telepíti a selmeci bányászati akadémiát.

A II. Bethlen kormányban belügyminiszter, letartóztatja a legitimistákat, és nyomoztat az erzsébetvárosi bombamerénylet után. Megszervezi a soproni népszavazást, segíti az Egységes Párt megalakulását, és kidolgozza az új választójogi törvényt.

2. Oktatáspolitikai. 1922-ben kultuszminiszter lesz és komáromi képviselő, megfogalmazza a kultúrfölény elméletét.

A felsőoktatásban végrehajtja a pozsonyi egyetem Pécsre telepítését és a kolozsvári egyetem Szegedre telepítését, fölfejleszti a debreceni egyetemet, és azt korábbi miniszterelnöke nevére el.

Az Országos Természettudományi Tanács mellett fölállítja a svábhegyi csillagvizsgálót, a tihanyi limnológiai intézetet, és a Műegyetem alá a Duna partjára Magyar Dhlemet tervez. Az MTA elvesztett tőkéjét pótolja. A múzeumokat Gyűjteményegyetemmé fejleszti, létrehozza a Tudományos Társulatok Sajtóvállalatát és a Corvinrendet.

Megszervezi a berlini, a római és a párizsi kulturintézetet, az antant gyűrűje ellen a finn-ugor népekkel épít kultúrkapcsolatokat.

A középiskolákban három típust különböztetett meg: gimnáziumot, reálgimnáziumot és reáliskolát. Az utóbbiakban nem tanítottak latint, és az a típus nem bizonyult életképesnek, a harmincas években eltűnt. A polgári iskolákat 4-osztályosra emelte és előírta 1927-ben, hogy a vármegye székhelyeken és törvényhatóságú jogú városokban középiskoláknak kell működni, a járásszékhelyeken polgári iskoláknak.

Az angolnyelv tanítására a sárospataki kollégiumot specializálta és fejlesztette tovább, a francia nyelv oktatására létrehozta a gödöllői premontrei gimnáziumot, és fontos alapítása még a budai cisztercita gimnázium

A népoktatás már azért is fontos, mert a termelékenység szoros kapcsolatban áll a dolgozók értelmi képzettségével. Az 5000 népiskola megteremtése során 3500 iskolatermet és 500 tanítói lakást építtetett, a tanyákon és iskolátlan falvakban és a váltakozó oktatás megszüntetésére.

A népiskolák építésére olyan terveket dolgoztatott ki, amelyek belesimultak a falvak települési képébe. A szegedi Dóm-téren az egyetemet úgy építette ki, hogy harmóniába legyen a Fogadalmi templommal.

Létrehozta az Alföld Bizottságát és Duna-Tisza csatornát kívánt építeni.

3. *Művészetpolitika.* A Történelmi Társulat elnökeként erősen pártolta a történelmi *festészetet*, és Dudits Andor pompás történelmi freskókkal díszítette az Országos Levéltárat, a pécsi egyetem és a gödöllői gimnázium auláját. A szegedi egyetemre Kontuly Bélával megfestette a magyar irodalom fontosabb műveinek megjelenítését, amit a bolsevisták, mint a Magyar Nemzeti Színházat elpusztítottak.

A debreceni egyetem dísztermébe Rudnay Gyulával, Iványi Grünvald Bélával festetett négy debreceni, illetve hortobágyi jelenetet, mindebből csak egy kép maradt Debrecenben

A Tihanyi Biológiai Intézetbe Vaszary Jánossal festetett balatoni, illetve tengeri lényekről jeleneteket. Sajnos ezeknek is nyoma veszett a II. világháború nyomán, de Vaszary tervváltozatai megmaradtak. Jellemző, hogy gr. Klebelsberg halála után Vaszaryt kitették a Képzőművészeti Főiskoláról.

Igen fontos volt még gr. Klebelsberg mecénaturája a magyar *szobrászat* fejlesztésére. A szegedi Dóm-téren létrehozta a Hősök csarnokát, ahol 1930. október 25-én 51 szobrot avattak föl a magyar művelődés legnagyobb alakjairól 32 szobrász részvételével. Ezek között volt Stróbl Alajos 12 portréja és Ohman Béla 6 illetve 7 alkotása.

Pásztor János szobor párját eredetileg Tihanyba tervezte, de végül Szeged főterére állíttatta gr. Klebelsberg.

Klebelsberg szobrot állíttatott Kisfaludi Strobl Zsigmonddal gr. Tisza Istvánról Debrecenben. Azt a civisek előbb szén alatt, majd elásva rejtegették, hogy a bolsik ne tudják beolvasztani, és 1990 után újra fölállították.

A Savoyai Jenő lovas szobrát alkotó Róna Józseffel pompás lovas szobrot készíttetett Gödöllőre a premonreieket hazánkba hozó Árpádházi Kálmán halicsi királyról, és Róna készítette a bécsi magyar intézetbe Bessenyei pompás szobrát is.

Vizi László Tamás (Székesfehérvár):

Volt e félni valója a trianoni békeszerződés aláírójának a nyilasoktól?

Dr. Benárd Ágoston, a Simonyi-Semadam Sándor vezette kormány munkaügyi és népjóléti minisztereként, a kormány és a kormányzó személyes kérésére vállalta el a trianoni békeszerződés aláírásának hálátlan feladatát. Ellentétben a róla később alkotott véleményekkel, Benárd egyáltalán nem vonult vissza sem a politikától, sem pedig a közéletből. Nemzetgyűlési képviselő maradt, s tagja volt az 1921-es Teleki-kormánynak is. Népszerű a szegényeket támogató orvosként és közéleti szereplőként a korabeli Magyarország ismert személyisége maradt, s 1935-ben ismételten kormánypárti országgyűlési képviselőnek választották. Benárd, a régi osztály- és minisztertárs, Teleki Pál kérésére orvosi kapcsolatai révén 1939-ben pszichiátriai szakvéleményt kért Szálasi Ferencnek "Cél és követelések" című munkájáról, amelyet Telekinek és Imrédynek is bemutatott. A dokumentumot az OPNI Múzeuma és Levéltára őrizte, egészen annak 2007-es bezárásáig. A nyíltan nyilas ellenes Benárd budapesti lakását 1944 október 15-e után a nyilasok figyeltették, a hozzá érkezőket igazoltatták. Látva helyzete tarthatatlanságát, személyének és családjának biztonsága érdekében Benárd Bécsbe távozott, ahol többször is összetűzésbe kerül az ott feltűnő nyilasokkal.

A valódi részletek Benárd 1945 utáni peréből rekonstruálhatóak, amelyeket előadásomban kívánok részletesen bemutatni. A peranyagból az is kiderül, hogy ki volt az a kir. törvényszéki elmeorvos főorvos, aki 1939-ben Szálasi elmeállapotáról oldalakon keresztül értekezett, s akit a Benárd-perben a védelem indítványának ellenére a bíróság mégsem idézett meg. Holott perdöntő tanú lehetett volna.

Beküldött előadás. Juba Ferenc (†): Horthy Miklós. Külön irat: Juba Ferenc levele az apostoli nunciushoz Károly király boldoggá avatása tárgyában

A rendezvény szereplői (tervezet)

ARDAY LAJOS – D. Sc., történész, az MTA doktora, Budapest, Corvinus Egyetem
BALOGH ÁDÁM – prof. OSR, vitéz, Bad Ischl
BEKE MARGIT – D. Sc., Esztergomi Érsekség
CSIHÁK GYÖRGY - dr. u., közgazdász, történész, ZMTE elnök, Zürich
DARAI LAJOS - C. Sc., filozófia történész, KJF, főiskolai tanár, Kápolnásnyék, ZMTE
DEÁK GÁBOR - P.R. szakértő, doktorandusz, Budapest, ZMNE
FELHÁZI SÁNDOR – C. Sc., ezredes, dékán, ZMNE, Budapest
FRISNYÁK SÁNDOR – D. Sc., emeritus professzor, Nyíregyháza, ZMTE
GEDAI ISTVÁN – C. Sc., numizmatikus, MNM ny. főigazgató, Veresegyház, ZMTE
HALABUK JÓZSEF – C. Sc., főiskolai tanár, Budapest, ZMTE
HARAI DÉNES dr. – C. Sc. katona-pedagógus, egyetemi tanár, intézeti igazgató, ZMNE, Budapest, ZMTE
HORVÁTH CSABA - Ph. D. alezredes, hadtörténész, tud. dékánhelyettes, Budapest, ZMNE
KAISER FERENC – Ph. D. történész egyetemi docens, Budapest, ZMNE
KOLOZSI BÉLA – Ph. D. ny. nagykövet, pszichiáter, az orvostudomány kandidátusa, Budapest
KOVÁCS ELEONÓRA – magyar-történelem szakos tanár, Székesfehérvár
KÖLTŐ LÁSZLÓ - dr. u., megyei múzeumok igazgatója, Kaposvár, ZMTE
MIKLAUZICS ISTVÁN – dr. u., közgazdász, Budapest, ZMTE
MÓZESSY GERGELY – C. Sc., múzeológus, Székesfehérvár
PANDULA ATTILA - D. Sc., ELTE BTK docens, Budapest, ZMTE
RIHMER AURÉL - történész, Budapest, ZMTE
SALAMON KONRÁD - D. Sc., emeritus professzor, ELTE, Budapest
SZABÓ A. FERENC - C. Sc., politológus, egyetemi tanár, ZMNE, Budapest
Szakály Sándor - D. Sc., történész, az MTA doktora, Budapest, Pannon Egyetem
J. Újváry Zsuzsanna – C. Sc., történész, PPKE BTK docens, ZMTE,
VÁRALLJAI CSOCSÁN JENŐ – prof. dr. Oxford, Piliscsaba, ZMTE
VIZI LÁSZLÓ TAMÁS – Ph. D. történész, tanszékvezető főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, ZMTE

ELTE BTK = Eötvös Loránd Tudomány Egyetem Bölcsészettudományi Kar
KJF = Kodolányi János Főiskola
MNM = Magyar Nemzeti Múzeum
PPKE BTK = Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar
ZMNE = Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
ZMTE = A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület tagja

Meghívó

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozására

Ideje: 2010. november 4 (csütörtök), 10 órától 19 óráig.

Helye: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, X., ker., Hungária krt.9-11.

Tárgya: *Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint.*

A rendezvényen érvényes az egyesület (ZMTE) nyilatkozata és házirendje. Ebben a tárgyban 2009-ben megvitattuk a következő személyek egyes nézeteit, akik az itt meghirdetett rendezvényen is ezúttal meghívott előadók: Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Rihmer Aurél, Szabó Á. Ferenc, Zachar József (†) (erre az alkalomra írt dolgozatával lesz jelen). A következő személyek névre szóló meghívását tervezzük: Arady Lajos, Balogh Ádám, Beke Margit, V. Csocsán Jenő, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kovács Eleonóra, Krasznay Béla, Ravasz István, Salamon Konrád, Somorjai Béla, Szakály Sándor.

Jelentkeznie írásban csak a szereplőnek kell: 1) előadó - az előadás címével, rövid legfeljebb 15 soros összefoglalójával, technikai- és időigényével (lehetőleg nem több, mint 30 perc); 2) hozzászóló – a tárgy meghatározásával (legfeljebb 10 perc időigény); 3) aki csak a végén, a műhelyvitában kíván szerepelni; és mindenki rövid önéletrajzzal (számunkra ismeretlen személy esetén).

A jelentkezést küldeni a jelen meghívó egyik aláírójához kell. Legkésőbb a rendezvényen le kell adni a dolgozatot papíron és lemezen word programmal írva. Aki így nem adja le, az nem szerepelhet. A jelentkezés sorrendjében minden jelentkezést igyekszünk elfogadni. Előadó, hozzászóló csak az lehet, aki szabályosan jelentkezett. Aki nem kap értesítést 2010. október 15-ig, az a kért időben szerepelhet. **Jelentkezési határidő: 2010. szeptember 15.**

A rendezvényen belépődíj nincs, minden előadást megvitatunk. Mivel a rendezvény tudományos műhely, ezért az előadóktól, hozzászólóktól elvárjuk, hogy a rendezvény egész ideje alatt jelen legyenek. A megbeszéléseket hangszallagon rögzítjük, előadás, hozzászólás és megbeszélés megjelenik a ZMTE honlapján PDF ingyen letölthető formában és a magyar valamint az európai digitális könyvtárban is. Se részvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. Sajtónyilvánosságot biztosítunk. Ebéd a helyszínen befizethető, ára 605 forint.

Az egyesületről és az egyetemről, szokásainkról, rendezvényeinkről, tevékenységünkről honlapunkon minden tájékoztatás elérhető. Személyes megbeszélésre számos helyen, a rendezvényeinken van mód. Minden résztvevőnek ajánljuk, hogy a ZMTE honlapján olvassa el Balogh Ádám, Farkas Ferenc, Isépy Dezső, Juba Ferenc, Radnóczy Antal, Tancsák János, Teleki Géza vonatkozó írásait.

A jelen meghívót kapják az egyesület tagjai és más meghívott előadók.

Zürich/Budapest, 2010. január 29.

Dr. Csihák György	Dr. Felházi Sándor	Dr. Zachar József (†)
a ZMTE elnöke	mk., ezredes, dékán	a ZMTE Tudományos Tanács
znte@freemail.hu	felhazi.sandor@zmne.hu	elnöke
www.znte.org	www.zmne.hu	

Előadó: J. György Zsuzsanna

ZMTE előadói:

Csuhák György:

„Horthy-fasizmus” – „Antall-demokrácia”. Történelmi párhuzam

Darai Lajos:

Milyen kormányzónk volt nagybányai vitéz Horthy Miklós?

Gedai István:

Hóman Bálint

Halabuk József:

Nagybányai vitéz Horthy Miklós (szereplését lemondta)

Kovács Eleonóra:

A magyarországi evangélikus egyház a Horthy-korszakban két lelkipálya tükrében: Gáncs Aladár és Irányi Kamill székesfehérvári működése

Mózessy Gergely:

Prohászka Ottokár - a keresztény kurzus programadója és kritikusa.

Pandula Attila:

Horthy Miklós rendjelei és kitüntetései különös tekintettel a társadalomtörténeti vonatkozásokra (DVD)

Előadó: Pandula Attila

Rihmer Aurél:

A Vitézi Rend története és szerepe 1920-1944 között

Váralljai Csocsán Jenő:

Gróf Klebelsberg Kunó kultúrpolitikája (DVD)

Vizi László:

Volt-e félni valója a trianoni békeszerződés aláírójának a nyilasoktól?

Mihlenzic István
Tóth Zsuzsanna

Előzők: Szabó A. Ferenc
Horváth Csaba

ZMNE előadói:

Arday Lajos:

Horthy Miklós angol-amerikai megítélése.

Arday Lajos

Deák Gábor:

A Magyar Királyi Honvédség érték- és szimbólumrendszerének kialakulása a Kormányzó katonai identitásának tükrében.

Harai Dénes:

Horthy - a katona

(pedagógiai-antropológiai közelítés)

OTDK - Előzetes - Készítés

Horváth Csaba:

Horthy Miklós és a Honvédség

(A Hadsereg, mint a revízió alapja)

Horváth Csaba

Kaiser Ferenc:

Horthy a haditengerész

Kaiser Ferenc

Kolozsi Béla:

Az 1938-41-es magyar területi revíziók jelenkori recepciója
(tudásszociológiai reflexiók)

Béla Kolozsi

Kolozsi Béla:

Társadalmi emlékezet – felejtés és kegyelet: a hősi halált halt kormányzó-helyettes

Kolozsi Béla

Szabó A. Ferenc:

Horthy Miklós és a kassai bombázás

Szabó A. Ferenc

Salamon Konrád:

A fővezérségtől a kormányzóságig

Salamon Konrád

Szakály Sándor:

Horthy – a katona

Szakály Sándor

29

Aus dem Kgl. Ungar. Staatsarchiv.

S. M. S. „Novara“
Res. Nr. 372.

Gefechtsbericht

über die Aktion der Kreuzergruppe „Novara“, „Saida“ und „Helgoland“ gegen die feindliche Unterseebootsüberwachung Kap Leuca—Fano.

Kreuzergruppe lief laut Befehl des Kreuzerflottillenkommandos Res. Nr. 1195 vom Mai l. J. 7^h 45 p. m. vom Golf von Cattaro aus.

Ausserhalb der SW-Passage wurde Kurs auf den festgesetzten Trennungspunkt auf der Höhe Feuer Palascia genommen. Zwischen 12 $\frac{1}{2}$ Uhr und 1 $\frac{1}{2}$ Uhr a. m. wurde ein leichter Hacken nach Stbd. ausgeführt, um dem dort öfters festgestellten feindlichen Unterseeboot auszuweichen.

Bis zum Trennungspunkt verlief die Fahrt bei schönem Wetter und sichtbarer Nacht mit 21 Knoten ohne Zwischenfall. An dem erwähnten Punkte trennten sich die Schiffe, und zwar fuhr „Saida“ im selben Kurse weiter, während „Novara“ weiter östlich, „Helgoland“ weiter westlich gegen die Linie Leuca—Fano vorgingen.

„Helgoland“ wich noch nachts Fischdampfern aus, um nicht vorzeitig zu alarmieren, traf bei Tagesanbruch bei Kap Leuca ein, wo jedoch nichts gesichtet wurde. Den Kurs verkehrend traf „Helgoland“ um 4^h 53 a. m. auf das westliche Ende der Fischdampferlinie, zerstörte bis 5^h 19 a. m. 8 Fischdampfer, welche teilweise wirkungslos Feuer erwiderten und nahm 18 Mann von den Besatzungen gefangen. Von 5 Dampfern wurde das Sinken beobachtet, ein sechster war im Sinken, 2 wurden noch leck und brennend verlassen.

„Saida“ traf noch im Dunkeln um 3^h 15 a. m. auf eine ganze Fischfahrzeugsflotte, welche senkrecht zum Kurse ihr den Weg versperrte. Da die Distanz zum mittelsten Fahrzeug nur mehr cca. 2000 m betrug, stoppte das Schiff und wartete, um sich nicht zu verraten, eine halbe Stunde auf die hereinbrechende Morgendämmerung. Um 4^h 20 a. m. eröffnete „Saida“ das Feuer, welches von mehreren Fahrzeugen wirkungslos erwidert wurde. Gleichzeitig feuerten die Fahrzeuge weisse und rote Raketen und Blickfeuer ab, liessen die Netze schlüpfen und flohen gegen Leuca und Fano. „Saida“ geriet in den Bereich der Netze, versenkte einen Dampfer gänzlich, brachte einem zweiten schwere Lecke und eine Kesselexplosion und einem dritten ebenfalls eine Kesselexplosion bei, und nahm 19 Mann gefangen.

„Novara“ wich ebenfalls noch nachts passierenden Fischdampfern aus, fand bis Fano nichts, steuerte dann auf das beobachtete Geschützfeuer der „Saida“ zu und traf hierbei um 5^h eine nach Ost steuernde Fischdampfergruppe. Von dieser wurden bis 5^h 37 5 versenkt, 5 weitere durch Kesselexplosion, Lecke und Brände zerstört. 35 Mann der Besatzung wurden gefangengenommen. Die Fahrzeuge erwiderten das Feuer und erzielten 2 Treffer, welche nur Materialschaden verursachten. Um 6^h 20 wurde „Novara“ von einem italienischen Seeflugzeug erfolglos mit drei Bomben angegriffen.

Alle 3 Kreuzer vereinigten sich um 7^h, 15 Sm. West Kap Linguetta.

Zur gleichen Zeit näherten sich von Nord-Ost kommend 4 feindl. Zerstörer, 1 grosser ital. Typ. „Rumäne“ und 3 Franzosen Typ „Fourche“.

Es entwickelte sich von 7^h 10 bis 7^h 17 ein kurzes Feuergefecht im Parallelkurs auf cca. 8000 Meter, welches damit endete, dass die Zerstörer gegen Valona abwendeten.

Diese Zerstörer schlossen später auf cca. 10 Sm. in unserem Kielwasser Fühlung haltend an und haben jedenfalls den später vorne in Sicht gekommenen Feind über die Bewegungen der Kreuzer auf dem laufenden erhalten.

Eigene Flieger und die „Csepel“-Gruppe benachrichtigte

uns, dass vor der Kreuzergruppe eine feindliche Abteilung in See sei, über deren Stärke und Zusammensetzung die Angaben jedoch differierten.

Zwischen 8^h und 9^h erfolgten zwei Fliegerangriffe, bei welchen mehrere Bomben zwar sehr nahe, jedoch ohne Erfolg geworfen wurden.

Gegen 7^h 45 a. m. kamen 3 Striche vorne Stbd. Rauchwolken in Sicht, nach Osten verschoben, vermutlich „Csepel“-Gruppe. Um 9^h 5 kamen weitere Rauchsäulen in Sicht, welche bald darauf als von zwei engl. Kreuzern Typ „Blanche“, Typ „Liverpool“, einem ital. Kreuzer Typ „Quarto“ und 2 Zerstörern vom „Indomito“-Typ herrührend erkannt wurden.

Ich setzte mich an die Tete, näherte mich der feindlichen Kreuzergruppe auf Schussdistanz, um sie anzugreifen und von der Verfolgung der „Csepel“-Gruppe abzuhalten.

Um 9^h 28 begann das Feuergefecht mit dem mittlerweile in Parallelkurs gewendeten Feind, bei welchem an Stelle des früher führenden Italieners „Quarto“ ein englischer Kreuzer die Führung übernahm.

9^h 30 wurde bei Anwendung der Nebelapparate versucht, gedeckt durch die Nebelwand ein Gefecht auf nähere Distanz herbeizuführen, bei welchem unser geringeres Kaliber, eventuell auch die Torpedos zur besseren Wirkung gelangen sollten.

Inzwischen waren aber die von Süd folgenden feindlichen Zerstörer so nahe herangekommen, dass ein Torpedoangriff wahrscheinlich wurde, was mich veranlasste, aus dem Nebel herausfahrend, wieder in NW-Kurs zu setzen. Die bbd. sich nähernden Zerstörer wurden durch Feuer vertrieben.

Nun setzte ein heftiger Feuerkampf in Parallelkursen auf Distanzen zwischen 4700 und 10.000 m ein, bei welchem wir trotz der nur 25 Sm. fahrenden „Saida“ langsam eine vorliche Stellung erreichten und dadurch in die Lage kamen, den Kurs allmählich gegen die erwünschte N-Richtung zu verbessern. Das Feuer der englischen Kreuzer war ein sehr präzises, gut geleitetes, bei welchem „Novara“ als Führerschiff am schwersten beschossen wurde. Auf den feindlichen Schiffen wurden wiederholt und deutlich Treffer unsererseits beobachtet.

Ich depeschierte um 9^h 6 an das Kreuzerflottillenkommando wie verabredet, dass ein Eingreifen „St. Georg“ erfolgversprechend wäre, weil der Kampf sich immer mehr gegen Norden hin zog und die Möglichkeit gegeben war, wenn „St. Georg“ unter Land kam, den Feind in die Enge zu treiben.

Um 10^h 10 wurde ich durch Granatsplitter verwundet, liess mich vor den Turm bringen und führte das Schiff noch weiter, bis ich infolge Gasvergiftung und Ohnmachtsanfall das Kommando an Artillerie Offizier, k. u. k. Linienschiffsleutnant Stanislaus Witkowsky übergeben musste. Der Gesamtdetailoffizier war kurz vorher gefallen. Trotzdem konnte ich, auf Deck sitzend, auch weiter Einfluss auf die Führung nehmen, bis ich dieselbe gelegentlich des Einschleppnehmens an den Kmdt. S. M. S. „Saida“, k. u. k. Linienschiffskapitän Ferdinand Ritter von Purschka, übergab.

Von 10^h 35 a. m. musste „Novara“ einer, durch einen Treffer hervorgerufenen, Maschinenhavarie wegen langsamer fahren und schliesslich um 10^h 55 wegen Speisewassermangels gänzlich stoppen. Indessen war das Feuer der Engländer merklich schwächer geworden, hatte sogar zeitweise ganz ausgesetzt, und um 11^h wendete der Feind gegen SW und vereinigte sich mit den von Süden nachgekommenen Zerstörern.

11^h 20 ging „Saida“ an „Novara“ heran, um sie in Schlepp zu nehmen, während „Helgoland“ zwischen „Novara“ und Feind Aufstellung nahm, um das Schleppmanöver zu decken. Während des Schleppnehmens wurde beiderseits das Feuer noch fortgesetzt — „Quarto“ machte zuerst einen Einzelvorstoss, wurde abgewiesen — 1 Zerstörer kam mit voller Kraft scheinbar zum Torpedoangriff heran, wendete jedoch ebenfalls nach einigen Lagen der Kreuzer ab.

Um 11^h 30 a. m. wendeten plötzlich alle feindlichen Kreuzer, zu welchen noch ein Typ „Nino Bixio“ gestossen war, in voller Fahrt auf uns zu, gaben jedoch nur ein sehr spärliches Feuer ab und wendeten dann um 12^h 7 gegen Süden ab.

Indessen war bereits der Rauch des im Norden zur Unterstützung herankommenden „St. Georg“ in Sicht gekommen.

Um 12^h 25 p. a. m. nahm „Saida“ mit „Novara“ in Schlepp die Fahrt auf und vereinigte sich kurz nachher mit S. M. S. „St. Georg“ und den diesen begleitenden Torpedoeinheiten.

Die Rückfahrt erfolgte in gemeinschaftlichem Verbande, zu welchem auch noch S. M. S. „Budapest“ stiess.

Zwischen 7^h und 8^h ankerten die Kreuzer an ihren Ankerplätzen.

Das Wetter war den Tag über schön sichtbar, die See ruhig bis auf eine kurze Zeit frischer Bora in der Stärke 3—4 in den Morgenstunden.

Hervorheben möchte ich die besonders tapfere und tadellose Führung der mir unterstellten Kreuzer, die jede meiner Intentionen zu erraten schien. S. M. S. „Saida“ nahm angesichts der feindlichen Übermacht durch präzises Manöver, in grösster Ruhe S. M. S. „Novara“ in Schlepp, während S. M. S. „Helgoland“ um diese Zeit gegen den Feind vorstossend alle Angriffs- und Garbenlancierungsversuche abwehrte, weiters das vorzügliche und tapfere Verhalten des Linienschiffleutnants Witkowsky, welcher das Feuer von der oberen Brücke ungedeckt während des ganzen Gefechtes leitete und auch noch das Kommando von meiner Verwundung an in tadelloser Weise führte.

Das tapfere und vorzügliche Verhalten dieser drei Kommandanten ist über jedes Lob erhaben.

v. Horthy m. p. Lsch. Kpt.

Anlage II

Aus dem Kgl. Ungar. Staatsarchiv.

Abschrift.

„201“

Telegramm

A. z. Ah. D. Marinesektion AOK

In Befolgung des Ah. Befehles habe ich heute den 30./X. vormittag die gesamte k. u. k. Flotte, samt deren Material und Vorräten, bei ausdrücklichem protokollarischem Vorbehalt der Geltendmachung des Eigentumsrechtes der nicht südslavischen Staaten, bzw. Nationen der bisher bestandenen österr.-ung. Monarchie den Bevollmächtigten des jugoslawischen Nationalrates übergeben und lege mein Kommando soeben in die Hand des vom Nationalrat ernannten provisorischen jugoslawischen Flottenkommandanten, Lschkap. Janko Vukovic de Podkajelski und schiffe mich aus, mit welchem Momente, bei Einholung meiner Kommandoflagge die jugoslawischen Farben gehisst werden. Flottenteile in Sebenico und G. v. Cattaro werden auf Grund des in duplo ausgefertigten Übergabsprotokolles nächster Tage von den zur See dahin abgehenden Bevollmächtigten persönlich übernommen werden.

Ergeht an AOK, A. z. Ah. D., Marinesektion, dann zur Kenntnis und einschlägiger Durchführung in Sebenico, G. v. Cattaro, an Seebezirkskmdo. Sebenico und Kreuzerflkmdo., ferner zur Veranlassung des Überganges an Hafenadm. Pola, Seebezirkskmdo. Triest und Fiume.

Kontreadmiral v. Horthy Flottenkmdt.

Zusatz für A. d. Ah. D. — Bitte drahten, was mit dem bei mir befindlichen Pare des Übergabsprotokolles zu geschehen hat.

Kanzlei des Militär
Maria Theresia Ordens
Nr. 113/1921.

Abschrift.

Ordenswürdigkeitserklärung

Das am 7. März 1921 abgeschlossene für die Beurteilung
der Waffentaten des Weltkrieges berufene 4. Ordenskapitel
hat den Herrn

Vizeadmiral
Nikolaus von Horthy
für nachstehende Waffentaten des
Ritterkreuzes
des
Militär Maria Theresien Ordens
für würdig erachtet:

1. Vernichtung der feindlichen Transportschiffe im Ha-
fen von St. Giovanni di Medua am 5. Dezember 1915, wo-
durch zahlreiches Feindesmaterial verloren ging und Nieder-
bruch, sowie die Aushungerung Montenegros wesentlich ge-
fördert wurde (als Linienschiffskapitän).

2. Antrag und erfolgreiche Durchführung des Angriffes
auf die feindlichen Überwachungsfahrzeuge in der Otranto-
strasse am 15. Mai 1917. Kühner, initiativer Angriff auf
überlegene feindliche Streitkräfte, wodurch dem Feinde nam-
hafte Verluste verursacht und die Kriegsführung zur See we-
sentlich günstig beeinflusst wurde.

Beispielgebendes, tapferes Verhalten trotz schwerer Ver-
wundung im Kampfe. —

Innsbruck am 18. Juni 1921.

Hermann Baron Kövess Flm.

Kapitelpräses.

Franz Conrad Flm. m. p.
Ordenskanzler.

An Seine Durchlaucht
Herrn Nikolaus Horthy von Nagybánya
Reichsverweser des Königreichs Ungarn.

Hochverehrter Herr Reichsverweser!

Mit stolzer Freude habe ich durch die von Euerer Durchlaucht entsandte Offiziersabordnung die von Künstlerhand geschaffene Urkunde erhalten, in der Euer Durchlaucht mich zum Inhaber des königlich ungarischen Honvéd Infanterie-Regiments Sapkt Stefan Nr. 3 ernennen.

In dieser hohen Auszeichnung meiner Person erblicke ich einen neuen Beweis der in treuer Waffenbrüderschaft erprobten Kameradschaftlichen Gefühle, die unsere beiden Völker befeelen. Ich bitte Euer Durchlaucht meinen tiefgefühlten Dank für die mir erwiesene Ehrung entgegenzunehmen.

Mit meinen besten Wünschen für das Blühen und Gedeihen der ruhmreichen Ungarischen Nation und für das persönliche Wohlergehen Euerer Durchlaucht verbinde ich die Versicherung meiner unwandelbar treuen Gefinnung und aufrichtigen Kameradschaft.

Berlin, den 19. November 1931.

von Hindenburg

COMMISSION INTERNATIONALE PERMANENTE
D'ETUDES DES ORDRES DE CHEVALERIE

INTERNATIONAL COMMISSION
FOR ORDERS OF CHIVALRY

THE PRESIDENT

Bologna, 22nd April 2004.

VITÉZI REND (THE KNIGHTLY ORDER OF VITEZ)

STATEMENT

The only valid Vitézi Rend (The knightly Order of Vitez) and therefore duly included in the Register of Orders of Chivalry, edited by the International Commission for Orders of Chivalry amongst other institutions of a chivalric character (successors of chivalric institutions originally founded under the authority of a State) is that which has its headquarters in Avenida General Carmona 3, P 2765 Estoril (Portugal), and is presided by its Head, H.I.& R.H. Archduke József Árpád von Habsburg, Palatine of Hungary, who, by being Head of the said Vitézi Rend, guarantees the seriousness and utmost consideration of the Order.

International Commission for Orders of Chivalry does not recognise any other organisation which purports to have any connection with the Vitézi Rend or uses the name Vitézi Rend.

Pier Felice degli Uberti

Via Battisti, 3 – 40123 Bologna (Italia)

MA'SOLAT

**„KLAPKA GYÖRGY MÚZEUM
JUBA FERENC
MAGYAR TENGERSZÉSI GYŰJTEMÉNYE”
KOMÁROM**

**Budapesti Apostoli Nunciatúra
Budapest, XII. Gyimes u. 1-3.**

**Juliusz Janusz apostoli nuncius
Őexcellenciájának**

Excellenciás Uram!

Polak-wenger dwa bratanki,
I do szabli, i do sklanki...

Nagyméltóságod engedelmével, ezzel a régi lengyel-magyar szólásmondással kezdem meg soraimat.

IV. Károlynak, Magyarország utolsó apostoli királyának a boldoggá avatása alkalmával elmondott és a távolbalátóban közvetített laudációjában a következő mondat hangzott el: „IV. Károly király Horthy admirális árulása következtében nem foglalhatta el trónját...”

Nem tudom, ki szövegezte meg e laudációt. Ez az állítás azonban egy szemenszedett hazugság és rágalom, amely belegázol még egy halottnak a becsületébe is, akit a lengyel kormány hálából a lengyel „Fehér Sas Rend” nagykeresztjével tüntetett ki.

Ezzel szemben a történelmi tény és valóság az, hogy a király azért nem foglalhatta el trónját, mert:

1./ azt a Magas Komisszároknak a Magyar Királyság gróf Teleki kormányához intézett jegyzéke a leghatározottabban és egyértelműen megtiltotta. A Note der Hohen Kommissare an die Koeniglich Ungarische Regierung teljes szövege:

„A Magas Biztosok Jegyzéke a Magyar Királyi Kormányhoz:

A Szövetséges Főhatalmak Főbiztosainak van szerencsájük gróf Teleki miniszter úr tudomására hozni, hogy ők megkapták a párizsi Nagykövetek

Konferenciájának parancsát, hogy saját kormányaik nevében a magyar kormánynak tudomására hozzák a következő jegyzéket:

„Azon események, amelyeknek színtere Magyarország, arra kényszerítik a Szövetséges Főhatalmakat, hogy a Magyar Kormány és a magyar Népnak az emlékezetébe idézzék az ő 1920. február 2-i nyilatkozatának a határozmányait. Hűen az abban előterjesztett elvekhez, a Szövetségesek Kötelességüknek tekintik megismételni, hogy egy Habsburgnak ismételt beiktatása magát a békét is veszélybe hozná és hogy a Szövetségesek által sem elismerve, sem tűrve nem lehetne.”

A Szövetséges Hatalmak számolnak azzal, hogy a magyar kormány tisztában van a helyzet komolyságával, amely a volt Szuverénnek a magyar trónra visszahelyezése által keletkeznék, és hathatós intézkedéseket fog tenni, hogy megghiúsítsa ezt a kísérletet, amely ha pillanatnyilag eredményes is lenne, Magyarország részére végzetes következményeket vonna maga után.

Anglia, Franciaország és Olaszország képviselői ezért remélik, hogy arra a rendkívüli veszélyre tekintettel, amit az egykori uralkodó jelenlétének meghosszabbítása Közép-Európa békéjére okozna, Magyarország a megfelelő utasításokat ki fogja adni, hogy az egykori uralkodó az ország területét haladéktalanul elhagyja. A Szövetséges Hatalmak képviselőinek minden felelősséget el kell hárítaniuk azon nagyon súlyos következményektől, amelyek abban az esetben, ha a magyar kormány részéről e kívánságuk nem teljesítése esetén bekövetkeznének.”

Budapest, 1921. április 3-án.

s.k.: Thomas Hohler

s.k.: Fouchet

s.k.: Vinci

(Az eredeti francia nyelvű szöveg a Magyar Királyi Külügyminisztérium dokumentumgyűjteményének második kötetének 317-ik oldalán található)

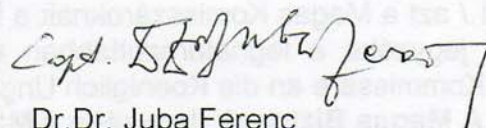
Továbbá, mert

2./ A Szövetséges Főhatalmak Habsburg Károlyt és családját fogolyként a H.M.S. Monitor „Glowworm” fedélzetére vitették, és Magyarországról elszállították a Fekete tengerig, ahol a H.M.S. „Cardiff” cirkálóval számkivetésének színhelyére, Madeira szigetére toloncolták.

Sapienti sat.

Fent elmondottakra tekintettel kérem és remélem, hogy a Vatikán illetékesei az „Observatore Romano”-ban a helyes tájékoztatás érdekében a fentieket közzé fogják tenni, ami által a Szentszék és a pápa Öszentsége mentesül egy ilyen rágalom ódiumától.

Hálás köszönettel és hódolatteljes tisztelettel:

Dr. Dr. Juba Ferenc

Tengerészkapitány

a valódi „Vitézi Rend” fő. törzskapitánya
Komárom város mindkét felének díszpolgára

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület zártkörű rendezvényére

Tárgy: Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre. (Egyedüli célunk a történelmi igazság keresése.)

A rendezvényen az egyesület nyilatkozta és házirendje érvényes. Elnököl dr. Zachar József. Minden előadást megbeszélünk és a napot általános vitával, valamint elnöki összegzéssel zárjuk. Az előadóktól elvárjuk, hogy minden megbeszélésen, vitán résztvegyenek.

(Műhelybeszélgetés!) A hallgatóság hozzászólását is szívesen vesszük. Az előadás szövegét papíron és lemezen world-ben kérjük legkésőbb az előadás alkalmával, mert megjelentetését tervezzük.

A rendezvény ideje: 2009. október 16 (péntek) 9-20 óráig;

helye: Hotel Benczúr külön terme, H-1068 Budapest, Benczúr utca 35,
műsora:

- 9.00 Elnöki megnyitó
  - 9.10 Krasznay Béla: A trianoni döntéstől Budapest szovjet megszállásáig
  - 10.00 Darai Lajos: Milyen kormányzónk volt v. Nagybányai Horthy Miklós?
  - 11.00 Pandula Attila: v. Nagybányai Horthy Miklós kitüntetései
  - 12.00-13.00 Ebédszünet
  - 13.00 Gedai István: A Horthy-korszak bemutatása a Magyar Nemzeti Múzeum kiállításán
  - 14.00 Szabó Á. Ferenc: *Magyar-német kapcsolatok Horthy és Hitler kielői találkozójától a kassai bombázásig.*
  - 15.00 Zachar József: A II. világháború és Magyarország
  - 16.00 v. Rihmer Aurél: Mi a Vitézi Rend. A Vitézi Rend kialakulásának jogi és történelmi háttere.
- Se résztvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. A rendezvény annyiban zártkörű, hogy csak a meghívott előadók és a ZMTE tagjai lesznek jelen (a tagok számára az egyesületi jelvény viselése kötelező).

Az egyesületről minden adat megtalálható honlapunkon. További felvilágosítással a meghívó aláírói szolgálnak.

A várható létszám megállapítása végett, a ZMTE azon tagjai, akik nem előadók, de szeretnének jelen lenni, résztvételi szándékukat szíveskedjenek bejelenteni az egyesület elnökénél október 1-ig.

Zürich/Budapest, 2009. szeptember 19.

Dr. Csihák György
ZMTE elnök
zmte@freemail.hu
www.zmte.org

Dr. Zachar József
ZMTE Tudományos Tanács elnök
jzachar@yahoo.com

Meghívó

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és a
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Kossuth Lajos Hadtudományi Kar
közös tudományos tanácskozására

Ideje: 2010. november 4 (csütörtök), 10 órától 19 óráig.

Helye: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, X., ker., Hungária krt.
9-11., Zrínyi terem tel.: 36(1) 432-9000.

Tárgya: *Kísérlet Horthy Miklós személye és kormányzati idejének eseményei értékelésére és elhelyezésére a magyar történelemben, kizárólag a történelemtudomány szakmai szempontjai szerint.*

A rendezvényen érvényes az egyesület (ZMTE) nyilatkozata és házirendje. Ebben a tárgyban 2009-ben megvitattuk a következő személyek egyes nézeteit, akik az itt meghirdetett rendezvényen is ezúttal meghívott előadók: Darai Lajos, Gedai István, Pandula Attila, Rihmer Aurél, Szabó Á. Ferenc, Zachar József (†) (erre az alkalomra írt dolgozatával lesz jelen). A következő személyek névre szóló meghívását tervezzük: Arady Lajos, Balogh Ádám, Beke Margit, V. Csocsán Jenő, Horváth Csaba, Kaiser Ferenc, Kovács Eleonóra, Krasznay Béla, Ravasz István, Salamon Konrád, Somorjai Béla, Szakály Sándor.

Jelentkeznie írásban csak a szereplőnek kell: 1) előadó - az előadás címével, rövid legfeljebb 15 soros összefoglalójával, technikai- és időigényével (lehetőleg nem több, mint 30 perc); 2) hozzászóló – a tárgy meghatározásával (legfeljebb 10 perc időigény); 3) aki csak a végén, a műhelyvitában kíván szerepelni; és mindenki rövid önéletrajzzal (számunkra ismeretlen személy esetén).

A jelentkezést küldeni a jelen meghívó egyik aláírójához kell. Legkésőbb a rendezvényen le kell adni a dolgozatot papíron és lemezen word programmal írva. Aki így nem adja le, az nem szerepelhet. A jelentkezés sorrendjében minden jelentkezést igyekszünk elfogadni. Előadó, hozzászóló csak az lehet, aki szabályosan jelentkezett. Aki nem kap értesítést 2010. október 15-ig, az a kért időben szerepelhet. **Jelentkezési határidő: 2010. szeptember 15.**

A rendezvényen belépődíj nincs, minden előadást megvitatunk. Mivel a rendezvény tudományos műhely, ezért az előadóktól, hozzászólóktól elvárjuk, hogy a rendezvény egész ideje alatt jelen legyenek. A megbeszéléseket hangszallagon rögzítjük, előadás, hozzászólás és megbeszélés megjelenik a ZMTE honlapján PDF ingyen letölthető formában és a magyar valamint az európai digitális könyvtárban is. Se részvételi díj, se juttatás, se ellátás nincs. Sajtónyilvánosságot biztosítunk. Ebéd a helyszínen befizethető, ára 605 forint.

Az egyesületről és az egyetemről, szokásainkról, rendezvényeinkről, tevékenységünkről honlapunkon minden tájékoztatás elérhető. Személyes megbeszélésre számos helyen, a rendezvényeinken van mód. Minden résztvevőnek ajánljuk, hogy a ZMTE honlapján olvassa el Balogh Ádám, Farkas Ferenc, Isépy Dezső, Juba Ferenc, Radnóczy Antal, Tancsák János, Teleki Géza vonatkozó írásait.

A jelen meghívót kapják az egyesület tagjai és más meghívott előadók.

Zürich/Budapest, 2010. január 29.

Dr. Csihák György
a ZMTE elnöke
zmte@freemail.hu
www.zmte.org

Dr. Felházi Sándor
mk., ezredes, dékan
felhazi.sandor@zmne.hu
www.zmne.hu

Dr. Zachar József (†)
a ZMTE Tudományos Tanács
elnöke

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET Wissenschaftlicher Beirat – Tudományos Tanácsa

Elnök:

ZACHAR JÓZSEF (†) - D. Sc., történész, egyetemi tanár - Eszterházy Károly Főiskola, Eger, otthon H-1148 Budapest, Adria sétány 5/F/III/5, távbeszélő: +36/1/252-8792.

Titkár:

BÉRCZI SZANISZLÓ - C. Sc., csillagász, fizikus, a földtudomány kandidátusa - ELTE, TTK, Fizikai Intézet, Anyagfizikai Tanszék (Kozmikus Anyagokat Vizsgáló Űrkutató Csoport), Budapest, H-1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a, távbeszélő: +36/1/372-2986, otthon: H-1072 Budapest, Király u. 53, távbeszélő: +36/1/268-1765. E-lel: bercziszani@ludens.elte.hu

DARAI LAJOS - C. Sc., filozófia történész, főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő utca 1, otthon: H-2475 Kápolnásnyék, Dózsa Gy. u. 27/B, távbeszélő: +36/30/989-2320, darajos@gmail.com

SZABÓ A. FERENC - C. Sc., politológus, egyetemi tanár - Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Politikatudományi Tanszék, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11, távbeszélő: +36/1/432-9000/29401. Otthon: H-1125 Budapest, Álom u. 21, +36/1/355-8004. E-lel: szabo.a.ferenc@zmne.hu

Vétőjogi tag:

CSIHÁK GYÖRGY - dr. u., közgazdász, történész, ZMTE elnök. A-7400 Oberwart/Felsőőr, Panoramaweg 14, távbeszélő: +43/3352/31872, publifax: +43/5776787400. E-lel: zmte@freemail.hu

Tag:

CSÁMPAI OTTÓ - C. Sc., etnopszichológus, habilitált egyetemi docens - Nagyszombati Egyetem. Otthon: SK-85106 Bratislava/Pozsony, Vyšehradská 13, távbeszélő: +421/903/453-514. E-lel: csottoster@gmail.com

FRISNYÁK SÁNDOR - D. Sc., természettudományi doktor - Nyíregyházi Főiskola, Földrajz Tanszék, H- 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/B, távbeszélő: +36/42/599-400/2185. Otthon: H-4400 Nyíregyháza, Kölcsey u. 5. Távbészélő: +36/42/317-048. E-lel: drfrisnyaksandor@gmail.com

GEDAI ISTVÁN - C. Sc., numizmatikus, a történelemtudomány kandidátusa, a Magyar Nemzeti Múzeum ny. főigazgatója. Otthon: H-2112 Veresegyház, Galagonya utca 23, távbeszélő: +36/28/388593. E-lel: gedart@gmail.com

HARAI DÉNES dr. - C. Sc. katonapédagógus, egyetemi tanár, intézeti igazgató - Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11. Távbészélő: +36/1/432-9005, fax: +36/1/432-9085. Otthon: H-1193 Budapest, Bem J. u. 21. II/5, távbeszélő: +36/1/377-9732, mobil: +36/30/919-0230. E-lel: harai.denes@zmne.hu

KÖLTŐ LÁSZLÓ - dr., régész, vegyész-mérnök, ny. megyei múzeumigazgató - Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár, H-7400 Kaposvár, Fő u. 10, távbeszélő: +36/82/314-212, távmásoló: +36/82/312-822. Otthon: H-7400 Kaposvár, Könyves Kálmán u. 20, távbeszélő: +36/82/414-222, mobil: +36/30/337-3272. E-lel: kolto@smmi.hu (laszlo.kolto@freemail.hu)

NAGY KÁLMÁN (†) - hadtörténész, nyugalmazott huszárezredes, H-2092 Budakeszi, Virágvolgy u. 9, távbeszélő: +36/23/451-383.

vitész **RIHMER AURÉL** - könyvtáros, történész. Otthon: H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4, távbeszélő: +36/1/325-6643, mobil: +36/20/565-4419. E-lel: granasztoi@yahoo.com

SLAVIC MAGDOLNA - Mr. Sc. Ph. - SRB-24000 Subotica/Szabadka, Jozef Atile 20, távbeszélő: +381/24/537-290.

E-lel: slavicm@freemail.hu

SZABÓ ISTVÁN MIHÁLY - D. Sc., mikro-, illetve környezet biológus, az MTA rendes tagja, ny. tanszékvezető egyetemi tanár, H-1111 Budapest, Bertalan Lajos u. 11. Távbészélő: +36/1/4665266. E-lel: szabo.istvan18@chello.hu

SZEDERKÉNYI TIBOR - D. Sc., a földtudomány doktora, egyetemi tanár - Pécsi Egyetem. Otthon: H-6725 Szeged, Veresács utca 16/a, távbeszélő: +36/62/443-580, mobil: +36/30/358-8661. E-lel: szedertib@vnet.hu

J. ÚJVÁRY ZSUZSANNA - Ph. D. történész, egyetemi docens - PPK BTK Történelemtudományi Intézet, H-2087 Piliscsaba, Egyetem utca 1, távbeszélő: +36/26/375-375/2956. Otthon: H-1202 Budapest, Csoma utca 5, távbeszélő: +36/1/285-0881, mobil: +36/30/278-8365.

E-lel: zsujvary@freemail.hu zsujvary@gmail.com

VIZI LÁSZLÓ TAMÁS - Ph. D. történész, tanszékvezető főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő u. 1, távbeszélő: +36/22/543-394, +36/22/300-739, 312-152/402, 403. Otthon: H-8000 Székesfehérvár, Privigyei út 2/A, távbeszélő: +36/30/298-5922. E-lel: lvizi@mail.kodolanyi.hu és vizilt@externet.hu

Budapest, 2011. január.

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

SEKRETARIAT DER TREFFEN ZUR FRÜHGESCHICHTE DER UNGARN

MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TALÁLKOZÓK TITKÁRSÁGA

CH-8047 Zürich, Postfach 502 • Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1

BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1

Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8, CH-3030 Bern Clearing Number: 09000

www.zmte.hu

zmte@freemail.hu

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák • Telefon: +43/3352/31872

Gemeinnütziger Verein. Svájci Közérdekű Egyesület

Kapcsolati cím Magyarországon:

Vitéz Rihmer Aurél • H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4. • Telefon: +36/1/3256643

granasztói@yahoo.com

Dreimal nominiert für den „René Descartes Price” der Europäischen Union

Háromszor jelölve az Európai Unió „René Descartes” díjára

Nyilvános előadás Budapesten minden hónap utolsó előtti csütörtökjén 17 órakor

H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: +36/1/354-3400 és még több városban

www.aranytiz.hu aranytiz@aranytiz.hu

Asztaltársaságaink - Unsere Tafelrunden

AUSTRALIA

István Nagy (Adelaide)
2/13 Lassie Ave.,
Windsor Gardens SA 5087
T: +61/8/83678581
vandomis@webmedia.com.au

Géza Katona (Hobart)
11 Zomay Ave., Dynnyrne 7005
Tasmania
T: +61/3/62233174
stargeza@iprimus.com.au

József Kozsik (Melbourne)
9 Hilbert Courth
East Oakleigh Vic. 3166
T: +61/3/95684590

Károly Gerecs (Sydney)
13 Bangalla Road
Concord West NSW 2138
T: +61/2/97431748
gerecs@tpg.com.au
gerecs@hotmail.com

AUSTRIA

László Kelemen
A-7501 Unterwart 300
T: +43/3352/312875
e-levél: office@umiz.at

MAGYARORSZÁG

vitéz Rihmer Aurél
H-1027 Budapest,
Bajvívó u. 4.
T: +36/1/3256643
granasztói@yahoo.com

NEUSEELAND

Steven Andras Toth
12 Webb Street, Christchurch
T: +64/3/3557448

ROMANIA

László Barabási
Széki út 157,
RO-530203 Miercurea Ciuc
T: +40/98/302501
barabasil@freemail.hu

SERBIA

Lajos Szabó
Uskočka br. 109.
SRB-24000 Subotica
T: +381/64/4113399
empe@tippnet.co.rs

SLOWAKIA

Kornélia Csala
Mäsiarska 59
SK-040 01 Košice
T: +421/55/6254184
+421915930638@orangemail.sk

Dr. Ottó Csámpai

Vyšehradská 13
SK-851 06 Bratislava
T: +421/903/453514
csottoster@gmail.com

Zoltán Beke

Dovèiková 1
SK-048 01 Rožnava
T: +421/905/968338
beke@pobox.sk

SWEDEN

Frigyes Hutter
Kantyxegången 8
SE-42147 Västra Frölunda
(Göteborg)
T: +46/31/479789
frigyes shutter@hotmail.com

2010

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ungarisch Historischer Verein Zürich

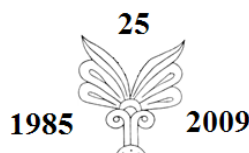
Magyar Őstörténeti
Találkozók Titkársága

Sekretariat der „Treffen zur
Frühgeschichte der Ungarn“

Háromszor jelölve az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjra
Dreimal nominiert für den „René Descartes Prize” der Europäischen Union

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Asociación Histórica Húngara de Zürich

Budapest

Meghívó

CH-8047 ZÜRICH

Postfach 502 zmte@freemail.hu www.zmte.org

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nording 8,
CH-3030 Bern
Clearing Number: 09000

Kapcsolati cím Magyarországon: v. Rihmer Aurél
H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4
Tel: +36/1/325 6643 granasztoi@yahoo.com

Nyilvános előadás
minden hónap utolsó előtti csütörtökjén
Kezdet: pontosan 17 óra
Belépés díjtalan
Az előadást vita követi
Helye: H-1051 Budapest, V. Arany János utca 10.
Telefon: 0036/1/354-3400. Fax: 0036/1/354-3404
(Arany János ifjúsági Klub I. emeletén)
e-mail: aranytiz@aranytiz.hu www.aranytiz.hu

Előadás	Elnök
Január 21. Dr. Guttmann Szabolcs - Nagyszeben volt főépítésze, egyetemi tanár, Serfőző Levente - HÍD Egyesület elnöke, Nagyszebeni Magyar Kulturális Iroda igazgatója <i>Nagyszeben - százszok és magyarok, múlt és jelen (DVD)</i>	dr. Darai Lajos , filozófus, kandidátus, kutatóprofesszor, KJF, ZMTE, Székesfehérvár
Február 18. Prof. Dr. Váralljai Csocsán Jenő , Oxford, ZMTE, Piliscsaba <i>A budavári szobrok (1421-1426) (DVD)</i>	dr. Pandula Attila a történelemtudomány kandidátusa, ELTE BTK docens, ZMTE, Budapest
Március 18. Sancz Klára Lujza ny. muzeológus, ZMTE, Budapest <i>Emlékezés Széchenyi Istvánnak a Hazához való hűségéről, halálának 150. évfordulója alkalmakor</i>	v. Rihmer Aurél történész, Budapest
Április 22. Nagygyörgy Zoltán helytörténész, Horgos <i>A délvidéki 1848/1849-es történésekből. Kárász Benjamin – a hazafi (DVD)</i>	Szekeres István írástörténész kutató, ZMTE, Budakalász
Május 20. Kréneisz Géza magánkutató, ZMTE, Öckörö/Svédország <i>A nagyszentmikósi kincs madonnái (DVD)</i>	dr. Bérczi Szaniszló a földtudomány kandidátusa, ELTE TTK docens, ZMTE, Budapest
Szeptember 23. Csala-Erdélyi Kornélia a Kassai Polgári Klub vezetője, ZMTE <i>A kassai magyar kulturális élet újjászervezése Trianon után</i>	dr. Zachar József egyetemi tanár, az MTA (a történelemtudományok) doktora, ZMTE, Budapest
Október 28. dr. Csámpai Ottó C.Sc., etnopszociológus, Nagyszombati Egyetem, ZMTE, Pozsony <i>Négy Esterházy véráldozata a vezekényi csatában</i>	dr. J. Újváry Zsuzsanna történész, kandidátus, egyetemi docens, PPKE BTK, ZMTE, Piliscsaba
November 12. Egyesületi ünnepség. Budapest Hotel Benczúr	

Asztaltársaság: A ZMTE budapesti asztaltársasága találkozik minden előadás után a VÁCI UTCA KÁVÉHÁZ ÉS ÉTTEREM, „R” CAFÉ PARTI SZERVIZ, H-1056 Budapest, Váci utca 78-80. T: 00 36 (1) 267-6222, 267-6223

Könyvvásárlás: az egyesület rendezvényein

Megjegyzés. Háznagy: Lányi Ernő, Molnár Zsuzsanna, v. Rihmer Aurél, Sancz Klára Lujza

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ungarisch Historischer Verein Zürich

Háromszor jelölve az Európai Unió "René Descartes" tudományos díjára
Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union

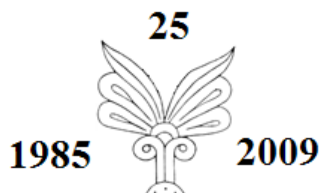

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Magyar Őstörténeti
Találkozók Titkársága

Sekretariat der „Treffen zur
Frühgeschichte der Ungarn“

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Asociación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 ZÜRICH

Postfach 502

Postkontonummer: Zürich 80 36214-1
IBAN elektronisch: CH1309000000800362141
IBAN Papierform: IBAN CH 13 0900 0000 8003 6214 1
SWIFT Code/BIC: POFICHBEXXX
Empfängerbank: Swiss Post, PostFinance, Nordring 8,
CH-3030 Bern
Clearing Number: 09000
Telephon +43/3352/31872
zmte@freemail.hu www.zmte.org

Szabadka

Meghívó 2010

Helyszín: 24000-Szabadka, Magyar Ház, Age Mamužić u. 11. sz. (tel: +381/24/ 624 224) **A belépés díjmentes. Az előadást vita követi.**

Kapcsolat: Dr. Szikora István, Cím: Serbia, 24000 Subotica, ul. Boško Buha br. 1, tel: +381/24/545 663 ,
vagy Szabó Lajos, Cím: Serbia, 24000 Subotica, ul. Uskočka br. 109, tel: +381/24/516 383 mob: +381/64/411 33 99

Előadás minden hónap második péntekén 17 órai kezdettel

- Január 8. Dr. Révész László, Ph. D., SZTE régészeti tanszék vezetője, Szeged
Néhány gondolat a honfoglalókról
- Február 12. Dr. Bérczi Szaniszló, Ph. D., a földtudomány kandidátusa, ELTE TTK; ZMTE; Budapest
Eurázsia művészete
- Március 12. Mesterházy Zsolt, magánkutató, ZMTE, Budapest
Honfoglalások kora
- Április 9. Basa György, a Bójai Farkas Gimnázium történelem és latin nyelv tanára, Zenta
Agrárreform és telepítés a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság első évtizedeiben
- Május 14. Dr. Almási Tibor, Ph. D., egyetemi docens, SZTE BTK történelmi segédtudományok
tanszéke, Szeged
Zách Felicián merénylete az oklevelek tükrében
- Június 11. Dr. Marjanucz László, Ph. D., egyetemi docens, SZTE Történeti Intézetnek igazgatója,
Szeged
Kis magyar reformkor. Magyarország politikai viszonyai 1712-1723
- Szeptember 10. Dr. Szegefű László Ph. D., ny. főiskolai tanár, Szeged
*Pontositási kísérlet a keresztény magyar királyság megalapításáról. A Szent Korona eredete és
a koronázás időpontjának kérdése*
- Október 8. Záhonyi András, ősi írások kutatója, ZMTE, Budapest
Világkorszakok, hónapok, napok
- November 12. Prof. dr. Zachar József, egyetemi tanár, a MTA (a történelemtudományok doktora), ZMTE,
Budapest
Lázadások, felkelések, szabadságharcok Magyarföldön
- December 10. Dr. Papp Árpád, Ph. D., múzeológus, Városi Múzeum, Szabadka
Néprajzi kartográfia

ZMTE = Zürichi Magyar Történelmi Egyesület; SZTE = Szegedi Tudományegyetem; ELTE = Eötvös Loránd Tudományegyetem;
BTK = Bölcsészettudományi Kar; TTK = Természettudományi Kar; MTA = Magyar Tudományos Akadémia

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

1. **Első (Benidorm 1986) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (151 oldal, ebből 60 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1
2. **A Második (Zürich 1987) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (146 oldal, ebből 50 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2
3. **Magyarok Őstörténete. Összefoglaló áttekintés. (48 oldal) Írta a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őstörténeti írói munkaközössége.** Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3; második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3; **harmadik bővített kiadás (44 oldal) Zürich-Budapest, 2007. ISBN 963 9204 37 4**
4. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szeged 1992) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai.** (277 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X
5. **Magyar Történelmi Tanulmányok 1.** (136 oldal) Kiegészítő tanulmányok a Tabi iskola előadásaihoz. Zürich, 1993. ISSN 1217 4629
6. **Csiahák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve.** (92 oldal) Összefoglaló áttekintés. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3
7. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet.** Magyar Történelmi Tanulmányok 2. (124 oldal) Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8
8. **Képeslapok magyar történelmi motívumokkal.** 8 különféle, szimpla és dupla
9. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tab 1993) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (416 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5
10. **Die Frühgeschichte der Ungarn.** Zusammenfassung. (54 Seiten) Geschrieben von der Arbeitsgruppe des Ungarisch Historischen Vereins Zürich. Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7; **zweite überarbeitete Ausgabe 2007.** ISBN 963 9204307
11. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolca 1994) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai.** (227 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 12
12. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Székelyudvarhely 1994) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai.** (183 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0
13. **Csiahák György: Beszélgetés népemmel a hazánkról.** (68 oldal) Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 5 5
14. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komárom 1994) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai.** (152 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Komárom-Komárom-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9
15. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolca 1994) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (143 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2
16. **Csiahák György: Ex Oriente Lux.** (249 oldal) Tanulmány a magyar múltról, jelenről és a jövőről. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1
17. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolca 1995) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (258 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X
18. **Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum (mit Farbbildern). A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei** (kétnyelvű kiadvány színes képekkel, 44 oldal) Előszó: Claudio Caratsch. Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8
19. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnoszociológiába. (152 oldal) Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 02
20. **Honfoglalásunk és előzményei. (Tapolca 1996) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai** (173 oldal) 10 oldal angol-magyar-német-francia és orosz nyelvű őstörténeti fogalmak. **Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében.** Az Ötödik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (100 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0
21. **Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete.** (151 oldal) Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)
22. **Csiahák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról.** (102 oldal) Budapest-Zürich, 1999
23. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvár 1993) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (140 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9
24. **Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság.** (114 oldal) Az előadások szövege. St. Gallen-Budapest, 1999. Kétnyelvű kiadvány a Magyar Nemzeti Múzeumban 1998-ban rendezett „Die Kultur der Abtei Sankt Gallen“ című kiállítás alkalmával, az ELTE-n rendezett nemzetközi konferencia előadásai. ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: St. Gallen-Budapest, 1999. ISBN 963 86100 8 5
25. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (London 1988) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (188 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 5 3
26. **Csiahák György: A magyar nemzet múltja * Szent István király életműve és a magyar államalapítás * A bambergi lovas * Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma * Magyar - nép - kisebbség.** (94 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1
27. **Fünfzehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenöt éves 1985 - 1999.** (50 oldal) Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X
28. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II.** (206 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5
29. **Csiahák György: Dunhuang barlangképei és a Sászi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről.** (64 oldal) Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8
30. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történésztalálkozó (1995-1999) Előadásai és Iratai.** (312 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Csíkszereda-Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6
31. **A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozója és Hetedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Tapolca 1998). (324 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0
32. **Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen.** Regény. (112 oldal) Csíksomlyó-Budapest, 2001. ISBN 963 86100 4 2
33. **Csiahák György: Magyar nempolitikai íráások.** (50 oldal) Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X

34. **Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht.** (44 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86 100 7 7
35. **Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (178 oldal) **A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949).** Tizedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai (**Szentendre 2001**) (207 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 6 9
36. **Achtzehn Jahre UHVZ – A ZMTE tizennyolc éve 1985-2002.** (58 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86100 9 3
37. **Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról.** Oktatási segédkönyv a magyar történelem tanításához. (636 oldal) Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 1 8
38. **Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-Medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre.** (169 oldal) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (**Rozsnyó 2000**) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai. Rozsnyó-Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 2 6
39. **Délközép Kárpát-medence műveltsége, különös tekintettel a sárközi települések és népi műveltségük fejlődésére.** (243 oldal) Nyolcadik (**Sárköz-Decs 2000**) Övezeti Történésztalálkozó előadásai és iratai. Decs-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 03 8
40. **Csihák György: Forog a történelem kereké...** (52 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 04 6
41. **A magyar műveltség gyökerei.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó előadásai és iratai. **Az 1930-as évek magyar műveltsége.** A Kilencedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. (**Felsőőr/Oberwart 2000**) (156 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 86100 3 4
42. **Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921).** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizennegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó előadásai és iratai. (147 oldal) **Szent István és a magyar államalapítás.** A Nyolcadik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. (**Tapolca 1999**) (195 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 02 X
43. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhetedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizenegyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (288 oldal) (**Budapest 2003**) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 06 2
44. **Zwanzig Jahre UHVZ – A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20 éve 1985-2004.** (74 oldal) Zürich-Budapest, 2004. ISBN 963 9349 05 4
45. **A magyar huszárság története.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenkettedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (114 oldal) **A lovasműveltség sajátosságai.** Az Egyesület Tizennyolcadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (313 oldal) **Az első magyar huszártörténeti konferencia keretében.** (**Nyíregyháza, 2004**) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 07 0
46. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Negyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (296 oldal) (**Felsőőr/ Oberwart 1989**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 10 0
47. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (295 oldal) (**Szent Gallen 1991**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 08 9
48. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnopszichológiába. Második, bővített kiadás. Közösen a Heraldika Kiadóval. (280 oldal) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 38 2
49. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ötödik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (291 oldal) (**Altenberg 1990**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 09 7
50. **Magyar út és nehézségei a nemzetállamtól az övezetek Európájába a huszadik század fordulóján.** (186 oldal). A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. **Avarok – onogurok – magyarok.** Az Egyesület Tizenkettedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (**Tapolca 1997**). (230 oldal) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 11 9
51. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hetedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (**Szentendre 1992**) (210 oldal). Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 48 X
52. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXI.** évfolyam 1. szám. Megjelent kiadványok tartalmi áttekintése. Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht. (92 oldal) Zürich-Budapest, 2006. ISBN 963 9204 28 5
53. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXII.** Évfolyam 1. szám. **Őstörténetünk és a genetika.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenkilencedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. **1456 Nándorfehérvár – 1606 Zsitvatorok – 1956 Budapest.** Tizenharmadik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Mártély 2006) (372 oldal) Budapest-Zürich, 2007. ISBN
54. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII.** Évfolyam 1. szám. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (Hódmezővásárhely 2007) (159 oldal) Budapest-Zürich, 2008. ISBN
55. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII.** Évfolyam 2. szám. **Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére. Tudományos emlékülés.** (Esztergom 2007) (67 oldal). Budapest-Zürich 2008. ISBN
56. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII.** Évfolyam 3. szám. **Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/A.** (137 oldal) Budapest 2008. ISBN
57. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII.** Évfolyam 4. szám. **Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/B.** (176 oldal) Budapest 2008. ISBN
58. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV.** Évfolyam 1. szám. **Hunyadi Mátyás és a magyar újjászületés. Tudományos emlékülés.** (Esztergom 2008) (115 oldal). Budapest-Zürich 2009. ISBN
59. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV.** Évfolyam 2. szám. **Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2009/A.** (145 oldal). Budapest 2009. ISBN
60. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV.** Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Őszinte Története (239 oldal). Budapest-Zürich 2010. ISBN
61. **Csihák György: „Cum Deo pro Patria et Libertate.” „Horthy fasizmus” - „Antall demokrácia.” Történelmi előzmény és párhuzam.** (142 oldal). Budapest-Zürich 2010. ISBN
62. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV.** Évfolyam 3. szám. **Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2010/A.** (130 oldal). Budapest 2010. ISBN
63. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI.** Évfolyam 1. szám. **Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre.** (231 oldal). Budapest-Zürich 2011. ISBN

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület CH-8047 Zürich, Schweiz, Postfach 502. zmte@freemail.hu www.zmte.org

Jahr- gang Évfo- lyam	Nr. Szám	Titel A kiadvány megnevezése	Nr. Sor- szám*
I.	1	Első (Benidorm 1986) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1	1
II.	1	A Második (Zürich 1987) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2	2
III.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (London 1988) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1999 ISBN 963 85684 5 3	25
IV.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Negyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Felsőőr/ Oberwart 1989) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 10 0	46
V.	1	Csiahák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3	6
V.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ötödik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Altenberg 1990) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 09 7	49
VI.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.) (Szent Gallen 1991) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 08 9	47
VII.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hetedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Szentendre 1992) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 48 X	51
VII.	2	<i>Magyarok Őstörténete. Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3; második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3; harmadik bővített kiadás 2007. ISBN 963 9204 37 4</i>	3
VII.	3	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szeged 1992) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai. Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X	4
VIII.	1	Magyar Történelmi Tanulmányok I. Zürich, 1993. ISSN 1217 4629	5
VIII.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tab 1993) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5	9
VIII.	3	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvár 1993) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9	23
IX.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolca 1994) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2	15
IX.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolca 1994) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 12	11
IX.	3	Die Frühgeschichte der Ungarn. Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7. Zweite erweiterte Ausgabe 2007. ISBN 963 9204 30 7	10
IX.	4	Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet. I. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8	7
IX.	5	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Székelyudvarhely 1994) Övezeti Történész Találkozó Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0	12
IX.	6	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komárom 1994) Övezeti Történész Találkozó Előadásai és Iratai. Komárom-Komárno-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9	14
IX.	7	Képeslapok magyar történelmi motívumokkal. 8 különféle, szimpla és dupla, színes	8
X.	1	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolca 1995) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X	17
X.	2	Csiahák György: Beszélgetés népemmel a hazánkról. Budapest-Zürich, 1995 ISBN 963 85274 5 5	13
X.	3	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történész Találkozó (1995-1999) Előadásai és Iratai. Csíkszereda-Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6	30
XI.	1	Honfoglalásunk és előzményei. Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében. (Tapolca 1996) Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0	20
XI.	2	Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom. Bevezetés az etnoszociológiába. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 02	19
XI.	3	Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum. A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei. Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8	18
XI.	4	Csiahák György: Ex Oriente Lux. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1	16
XII.	1	Magyar út és nehézségei a nemzetállamtól az övezetek Európájába a huszadik század fordulóján. Avarok – onogurok – magyarok. (Tapolca 1997). Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 11 9	50
XIII.	1	Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete. Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)	21
XIII.	2	A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára. (Tapolca 1998). (324 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0	31
XIV.	1	Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921). Szent István és a magyar államalapítás. (Tapolca 1999) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 02 X	42
XIV.	2	Csiahák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról. Budapest-Zürich, 1999	22
XIV.	3	Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság. ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: Szent Gallen-Budapest, 1999. ISBN 963 86100 8 5	24

Jahr- gang Évfo- lyam	Nr. Szám	Titel A kiadvány megnevezése	Nr. Sor- szám*
XIV.	4	Csihák György: A magyar nemzet múltja * Szent István király életműve és a magyar államalapítás * A bambergi lovas * Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma * Magyar - nép - kisebbség. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1	26
XIV.	5	Fünfehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenöt éves 1985 - 1999. Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X	27
XIV.	6	Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5	28
XV.	1	A magyar műveltség gyökerei. Az 1930-as évek magyar műveltsége. (Felsőőr/Oberwart 2000) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 86100 3 4	41
XV.	2	Délközép Kárpát-medence műveltsége, különös tekintettel a sárközi települések és népi műveltségük fejlődésére. (Sárköz-Decs 2000) Decs-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 03 8	39
XV.	3	Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-Medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre. (Rozsnyó 2000) Rozsnyó-Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 2 6	38
XV.	4	Csihák György: Dunhuang barlangképei és a Sászi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről. Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8	29
XVI.	1	Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban. A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949). (Szentendre 2001) Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 6 9	35
XVI.	2	Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen. Csiksomlyó-Budapest, 2001. ISBN 963 86100 4 2	32
XVII.	1	Csihák György: Magyar nempolitikai írások. Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X	33
XVII.	2	Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht. Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86 100 7 7	34
XVII.	3	Achtzehn Jahre UHVZ – A ZMTE tizenhét éve 1985-2002. Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86100 9 3	36
XVIII.	1	Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról. Oktatási segédkönyv a magyar történelem tanításához. (636 oldal) Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 1 8	37
XVIII.	2	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhetedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizenegyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Budapest 2003) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 06 2	43
XIX.	1	A magyar huszárság története. A lovasműveltség sajátosságai. Az első magyar huszártörténeti konferencia keretében. (Nyíregyháza, 2004) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 07 0	45
XIX.	2	Zwanzig Jahre UHVZ – A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20 éve 1985-2004. Zürich-Budapest, 2004. ISBN 963 9349 05	44
XIX.	3	Csihák György: Forog a történelem kereke... Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 04 6	40
XX.	1	Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom. Bevezetés az etnoszociológiába. Második, bővített kiadás. Közösen a Heraldika Kiadóval. Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 38 2	48
XXI.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia. Kiadványaink tartalma. Budapest – Zürich, 2006. ISBN 9639204 37 4	52
XXII.	1	Őstörténetünk és a genetika. 1456 – Nándorfehérvár – 1606 Zsitvatorok – 1956 Budapest. (Mártély 2006) (372 oldal). Budapest-Zürich 2007. ISBN	53
XXIII.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Hódmezővásárhely 2007) (159 oldal). Budapest-Zürich, 2008. ISBN	54
XXIII.	2	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 2. szám. Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére. Tudományos emlékülés. (Esztergom 2007) (67 oldal). Budapest-Zürich, 2008. ISBN	55
XXIII.	3	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/A. (137 oldal) Budapest 2008. ISBN	56
XXIII.	4	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII. Évfolyam 4. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2008/B. (176 oldal) Budapest 2008. ISBN	57
XXIV.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 1. szám. Hunyadi Mátyás és a magyar újjászületés. Tudományos emlékülés. (Esztergom 2008) (115 oldal). Budapest-Zürich 2009. ISBN	58
XXIV.	2	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIV. Évfolyam 2. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2009/A. (145 oldal) Budapest 2009. ISBN	59
XXV.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Összinté Története (239 oldal) Budapest-Zürich 2010. ISBN	60
XXV.	2	Csihák György: „Cum Deo pro Patria et Libertate.“ „Horthy fasizmus“ - „Antall demokrácia.“ Történelmi előzmény és párhuzam. (142 oldal). Budapest-Zürich 2010. ISBN	61
XXV.	3	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXV. Évfolyam 3. szám. Pannon Kultúraközösség Kutató és Képzőközpont Folyóirata 2010/A. (130 oldal). Budapest 2010. ISBN	62
XXVI.	1	Acta Historica Hungarica Turiciensia XXVI. Évfolyam 1. szám. Az 1920. június 4-től 1944. december 21-ig tartó időszak magyarországi eseményeinek elemzése, különös tekintettel az október körüli eseményekre. (231 oldal). Budapest-Zürich 2011. ISBN	63

- Nummerung nach Erscheinung/ Sorszám a megjelenés időpontja szerint

Az 53. számtól csak digitálisan.

Nr. 53-63 nur in digitalisierter Form

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület CH-8047 Zürich, Schweiz, Postfach 502.

zmte@freemail.hu www.zmte.org

TORISCHER VERE

UNGARISCH

IN ZÜRICH

INFO

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union

Háromszor jelölve az Európai Unió "René Descartes" tudományos díjára

Sekretariat der Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn

Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága

CH-8047 Zürich, Postfach 502

Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1

BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1

www.zmte.org zmte@freemail.hu

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák

Telefon: +43/3352/31872

v. Rihmer Aurél

H-1027 Budapest, Bajvivó u. 4.

T: +36/1/3256643

granasztói@yahoo.com

Nyilvános előadás

minden hónap utolsó előtti csütörtökjén 17 órakor

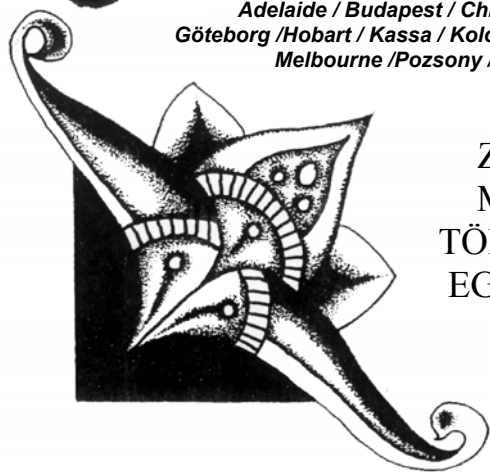
H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: +36/1/3543400

www.aranytiz.hu aranytiz@aranytiz.hu

Tafelrunde/Asztaltársaság:

*Adelaide / Budapest / Christchurch / Csikszereda / Felsőőr /
Göteborg / Hobart / Kassa / Kolozsvár / Marosvásárhely / Magyarkanizsa /
Melbourne / Pozsony / Rozsnyó / Szabadka / Sydney*

ZÜRICH
MAGYAR
TÖRTÉNELMI
EGYESÜLET

Az exercises magyar haza dicso-
sigos történelme, minden drága
hagyománya a mai küzdelem
és reménykedő életben rent
kincse minden magyarnak. —
Legyen ez a könyv emléktetős
a múlt nagyragára, vigasztalás
a jelen fájdalomaira, bátorság
a kedv magyar jövőre. —

Furthy